

PL ISSN 0033-202X

POLSKA AKADEMIA NAUK — BIBLIOTEKA W WARSZAWIE
STOWARZYSZENIE BIBLIOTEKARZY POLSKICH

---

przeгляд biblioteczny

INFORMACJA I DOKUMENTACJA
UNII EUROPEJSKIEJ I RADY EUROPY

ROCZNIK 63

zeszyt

3/4

1995

REDAKCJA

BARBARA SORDYŁOWA — redaktor naczelny
MARIA LENARTOWICZ — zastępca redaktora naczelnego
KRYSTYNA BELKOWSKA — sekretarz redakcji
HALINA KOZICKA-BOGUNIOWSKA — członek redakcji

Redaktor naukowy zeszytu — MARTA GRABOWSKA

RADA REDAKCYJNA

BARBARA BIENKOWSKA — przewodnicząca
KRYSTYNA BELKOWSKA, STANISŁAW CZAJKA, MARTA GRABOWSKA,
JANINA JAGIELSKA, ANDRZEJ KŁOSSOWSKI, HALINA KOZICKA-BOGUNIOWSKA,
MARIA LENARTOWICZ, HANNA ŁASKARZEWSKA, JADWIGA ŁUSZCZYŃSKA,
ALINA NOWIŃSKA, BARBARA SORDYŁOWA, EWA STACHOWSKA-MUSIAŁ,
ANDRZEJ SZEWC, HANNA ZASADOWA, ZBIGNIEW ŻMIGRODZKI

Stały dodatek do Przeglądu Bibliotecznego

BIBLIOGRAFIA ANALITYCZNA BIBLIOTEKOZNAWSTWA I INFORMACJI NAUKOWEJ

Opracowanie

Instytut Bibliograficzny Biblioteki Narodowej
Redaktor: ALINA NOWIŃSKA

Adres redakcji:

Biblioteka PAN w Warszawie, 00-901 Warszawa, Pałac Kultury i Nauki,
VI p., tel. 656-66-00, tel./fax 620-33-02

Czasopismo dofinansowane ze środków Komitetu Badań Naukowych

Druk: WDN. Zam. 29/95. Nakład 1200 egz. Ark. wyd. 15,0. Ark. druk. 14,5 + wkł.

PRZEGLĄD BIBLIOTECZNY

LIBRARY REVIEW

Rocznik 63

1995

zeszyt 3/4

TREŚĆ

INFORMACJA I DOKUMENTACJA UNII EUROPEJSKIEJ I RADY EUROPY

Od redaktora naukowego (*Marta Grabowska*) 239

Artykuły

ANNA OGONOWSKA: Wprowadzenie do problematyki Unii Europejskiej	243
ANNA OGONOWSKA: Publikacje drukowane instytucji Wspólnot Europejskich na przykładzie zasobów Ośrodka Informacji i Dokumentacji Wspólnot Europejskich Centrum Europejskiego Uniwersytetu Warszawskiego	255
MARTA GRABOWSKA: Zautomatyzowana informacja Unii Europejskiej w Polsce	279
JACEK PETZEL: Bazy składowe serwisu EUROBASES: CELEX i SCAD	283
MARTA GRABOWSKA: Bazy składowe serwisu EUROBASES: INFO 92, ECLAS, ABEL, RAPID, SESAME, EUROCRON, OIL	305
MARTA GRABOWSKA: Zautomatyzowana informacja o pracach Parlamentu Europejskiego	325
MACIEJ S. SIEKIERSKI: Serwis informacyjny online Unii Europejskiej — ECHO	329
ANNA OGONOWSKA: Polskie ośrodki informacji i dokumentacji zajmujące się tematyką europejską	351
ANNA OGONOWSKA: Bazy danych Ośrodka Informacji i Dokumentacji Wspólnot Europejskich Centrum Europejskiego Uniwersytetu Warszawskiego	355
ANNA OGONOWSKA: Biblioteki w działalności Unii Europejskiej	359
ANNA OGONOWSKA: IMPACT — programy Unii Europejskiej dotyczące rozwoju rynku usług informacyjnych	377
MALGORZATA SIEMIŃSKA: Europejska działalność normalizacyjna	393
HANNA MACHIŃSKA: Rada Europy. Struktura, instrumenty prawne, zakres działania	409
HANNA MACHIŃSKA: Przewodnik po dokumentach Rady Europy	417

Doniesienia. Komunikaty

Wyciąg z projektu planu pracy. Program dla bibliotek. Komisja Wspólnot Europejskich (Tł. <i>Eugeniusz Ścibor</i>)	431
Konkurs projektów w dziedzinie telematyki (<i>Anna Ogonowska</i>)	436

Recenzje i przeglądy piśmiennictwa

Przegląd piśmiennictwa krajowego (<i>Hanna Zasadowa</i>)	437
--	-----

Kronika krajowa	443
---------------------------	-----

Kronika zagraniczna	445
-------------------------------	-----

Wydawnictwa otrzymane	450
---------------------------------	-----

Autorzy	451
-------------------	-----

Roczny spis treści R. 63 1995 (Zest. Krystyna Bełkowska)

CONTENTS

THE EUROPEAN UNION AND THE COUNCIL OF EUROPE INFORMATION
AND DOCUMENTATION

Editorial note (<i>Marta Grabowska</i>)	239
Articles	
ANNA OGONOWSKA: Introduction to the European Union problems (Summary — s. 254)	243
ANNA OGONOWSKA: Printed publications of the European Communities institutions based on European Community Information and Documentation Centre of the Warsaw University (Summary — s. 277)	255
MARTA GRABOWSKA: The European Union automated information in Poland (Summary — s. 282)	279
JACEK PETZEL: EUROBASES component databases: CELEX and SCAD (Summary — s. 303)	283
MARTA GRABOWSKA: EUROBASES component databases: INFO 92, ECLAS, ABEL, RAPID, SESAME, EUROCRON, OIL (Summary — s. 323)	305
MARTA GRABOWSKA: Automated information on the European Parliament works (Summary — s. 328)	325
MACIEJ S. SIEKIERSKI: The European Union online information service — ECHO (Summary — s. 349)	329
ANNA OGONOWSKA: Polish information and documentation centres dealing with European matters (Summary — s. 354)	351
ANNA OGONOWSKA: Databases of the European Community Information and Documentation Centre at the Centre for Europe of the Warsaw University (Summary — s. 357)	355
ANNA OGONOWSKA: Libraries in the European Union activity (Summary — s. 376)	359
ANNA OGONOWSKA: IMPACT — the European Union programmes concerning the development of information services market (Summary — s. 392)	377
MALGORZATA SIEMIŃSKA: European standardization activity (Summary — s. 406)	393
HANNA MACHIŃSKA: The Council of Europe. Structure, legal regulations, scope (Summary — s. 416)	409
HANNA MACHIŃSKA: The guide to the Council of Europe documents (Summary — s. 430)	417
Communications	
Extract from the draft workplan. Libraries programme. Commission of the European Communities (Tł. <i>Eugeniusz Ścibor</i>)	431
Competition of projects on the range of telematics (<i>Anna Ogonowska</i>)	436
Reviews	437
News from the country	443
News from abroad	445
Publications received	450
Contributors	451

OD REDAKTORA NAUKOWEGO

W związku z procesem stowarzyszania się Polski z Unią Europejską i przystąpieniem do Rady Europy środowisko bibliotekarzy i pracowników informacji w Polsce stanęło wobec konieczności szybkiego zorganizowania i szerokiego udostępnienia informacji o strukturach i działalności Unii Europejskiej i Rady Europy. Ta skrzątnie omijana problematyka nie miała dotąd prawie zupełnie reprezentacji w Bibliotekach polskich, z wyjątkiem nielicznych zbiorów, często o ograniczonym dostępie.

Przystąpienie Polski do Rady Europy i rozpoczęcie procesu stowarzyszeniowego z Unią Europejską spowodowało konieczność pilnego wprowadzenia problematyki integracji europejskiej do programów szkolnych i uniwersyteckich w celu zapoznania się z nią obecnych i przyszłych urzędników państwowych, specjalistów z różnych dziedzin wiedzy, biznesmenów czy środowiska dziennikarzy. Na wybranych uniwersytetach uruchomiono tzw. studia europejskie oraz różnego rodzaju kursy i studia podyplomowe, aby zapłacić lukę w tej dziedzinie w dotychczasowym procesie kształcenia. Przeszkolenia wymaga dziś właściwie całe społeczeństwo polskie, które przez lata przygotowywane było do innych warunków ekonomicznych. Zapotrzebowanie na informację o Unii Europejskiej i Radzie Europy w Polsce jest więc ogromne, a bibliotekarze i pracownicy informacji powinni orientować się, jak pokierować realizacją potrzeb użytkowników w tym zakresie.

Artykuły przedstawione w niniejszym zeszycie monograficznym *Przełądu Bibliotecznego* mogą ułatwić polskiemu środowisku bibliotekarskiemu zrozumienie tej problematyki.

Dwa pierwsze artykuły A. Ogonowskiej poświęcone są strukturze organizacyjnej Unii Europejskiej oraz materiałom drukowanym różnych instytucji Unii Europejskiej. Następnich pięć artykułów (trzy M. Grabowskiej, jeden J. Petzla i jeden M. Siekierskiego) dotyczą zautomatyzowanych źródeł informacji Unii Europejskiej. Omówiono w nich dwa serwisy informacyjne online Unii Europejskiej: EUROBASES i ECHO. Kolejne dwa artykuły autorstwa A. Ogonowskiej przybliżają problematykę dostępności informacji o Unii Europejskiej w Polsce. Przedstawiono w nich polskie ośrodki informacji i dokumentacji Unii Europejskiej oraz — bardziej szczegółowo — warsztat Ośrodka Informacji i Dokumentacji Unii Europejskiej przy Centrum Europejskim Uniwersytetu Warszawskiego¹. Dwa następne artykuły tej samej Autorki poświęcone są sprawom bibliotek i informacji naukowej w Unii Europejskiej. Prace te zamieszczono ze względu na zainteresowanie środowiska bibliotekarskiego miejscem i rolą bibliotek i informacji naukowej w Unii Europejskiej.

¹ 02-656 Warszawa, ul. Ksawców 13, tel. 45-09-80, fax 45-19-07.

Praca M. Siemińskiej dotyczy problematyki normalizacyjnej w Europie. Normalizacja jest drugim po legislacji i równie ważnym progiem, który musimy pokonać, aby zrealizować wymagania dostosowawcze przed przystąpieniem do struktur europejskich. W Polsce trwają intensywne prace przystosowawcze do standardów europejskich.

Dwa ostatnie artykuły H. Machińskiej poświęcone są strukturze organizacyjnej i dokumentacji Rady Europy.

Artykuły zamieszczone w niniejszym zeszycie monograficznym *Przeglądu* powstały w środowisku Centrum Europejskiego Uniwersytetu Warszawskiego. Centrum jest nową jednostką UW, która w 1990 r. podjęła działalność dydaktyczną w zakresie integracji europejskiej. Przy Centrum ulokowane są również dwa ośrodki informacji: Ośrodek Informacji i Dokumentacji Wspólnot Europejskich i Ośrodek Informacji i Dokumentacji Rady Europy. Mgr Anna Ogonowska jest pracownikiem Ośrodka Informacji i Dokumentacji Wspólnot Europejskich. Dr Hanna Machińska i dr Jacek Petzel, oboje prawnicy, są pracownikami naukowymi Wydziału Prawa UW, wykładają również w Centrum Europejskim UW. Ponadto dr Hanna Machińska jest wicedyrektorem Centrum i równocześnie kierownikiem Ośrodka Informacji i Dokumentacji Rady Europy. Mgr inż. Małgorzata Siemińska i dr Maciej Siekierski są absolwentami Podyplomowych Studiów Europejskich w zakresie integracji europejskiej w Centrum Europejskim UW. Mgr inż. Małgorzata Siemińska jest pracownikiem Polskiego Komitetu Normalizacyjnego, a dr Maciej Siekierski — adiunktem na Wydziale Chemicznym Politechniki Warszawskiej. Niżej podpisana od pięciu lat współpracuje z Centrum Europejskim UW.

Fragmenty materiałów, które zamieszczamy w niniejszym zeszycie *Przeglądu Bibliotecznego* prezentowane były przy okazji różnych polskich konferencji dotyczących problematyki integracji europejskiej. Dwa artykuły H. Machińskiej są w całości przedrukowane (z niewielkimi zmianami) z *Biuletynu Centrum Europejskiego UW*². Zdecydowaliśmy się jednak na takie właśnie zestawienie materiałów, aby polskiemu środowisku bibliotekarskiemu przedstawić w miarę pełny obraz źródeł informacji o Unii Europejskiej i Radzie Europy.

Cały zespół autorski ma nadzieję, że przedstawiony materiał okaże się przydatny do lepszego zrozumienia problematyki informacji i dokumentacji Unii Europejskiej i Rady Europy oraz procesu integracji europejskiej.

Należy dodać, że prezentowane tu zagadnienia uzupełniają dwie prace, które nie znalazły się w tym zeszycie *Przeglądu*: wykonana w IBiN UW w 1993 r. praca magisterska mgr M. Wysmulek: *Sposoby opracowania rzeczowego w materiałach metainformacyjnych Wspólnot Europejskich* (częściowo drukowana w *Zagadnieniach Informacji Naukowej* 1993 nr 2 s. 87-108),

² *Biuletyn Centrum Europejskiego Uniwersytetu Warszawskiego* 1995 nr 3 s. 88-93, 145-150. — *Układ klasyfikacyjny dokumentacji Rady Europy. Tamże, Aneks nr 1 s. 151-153.* — M. Opalińska, P. Grabowski: *Zbiory Ośrodka Informacji i Dokumentacji Rady Europy. Tamże, Aneks nr 2 s. 154-156.*

a także ekspertyza pt. *Regulacja prawna informacji naukowej w Unii Europejskiej* (autorstwa M. Grabowskiej i A. Ogonowskiej) wykonana dla KBN i tam zdeponowana.

Ze swej strony dziękuję wszystkim Autorom za terminowe złożenie prac i Redakcji *Przeglądu Bibliotecznego* za wnikliwe przygotowanie tekstów do druku.

Marta Grabowska

Uwaga: Przypisy do poszczególnych artykułów niniejszego zeszytu są bardziej szczegółowe niż zwykle, ze względu na specyfikę zamieszczonych tu materiałów.

ANNA OGONOWSKA

WPROWADZENIE DO PROBLEMATYKI UNII EUROPEJSKIEJ

Powstanie Wspólnot Europejskich. Instytucje Wspólnot Europejskich: Rada Europejska, Parlament Europejski, Rada Unii Europejskiej, Komisja Europejska, Trybunał Sprawiedliwości, Trybunał Obrachunkowy, Komitet Ekonomiczno-Społeczny, Komitet Regionów, Europejski Bank Inwestycyjny. Unia Europejska a państwa członkowskie. Główne pola działalności Unii Europejskiej. Układ Europejski. Wspólnoty Europejskie a inne organizacje europejskie.

POWSTANIE WSPÓLNOT EUROPEJSKICH

Powojenne dążenia do utworzenia zjednoczonej Europy zostały po raz pierwszy wyrażone przez Winstona Churchilla, który w przemówieniu (Zurych, 1946) nawoływał do utworzenia Stanów Zjednoczonych Europy. Kontynuacją tej idei była Deklaracja Roberta Schumana, zwana również od daty jej podpisania Deklaracją 9 maja 1950 r.¹ Ten francuski minister spraw zagranicznych wraz z Jean'em Monnet, francuskim finansistą, przygotowali plan współpracy Francji z Niemcami w zakresie gospodarowania węglem i stalą.

W dniu 18.04.1951 r. w Paryżu reprezentanci Belgii, Francji, Holandii, Luksemburga, Niemiec i Włoch, podpisali *Traktat* (zwany Traktatem Paryskim) ustanawiający Europejską Wspólnotę Węgla i Stali (European Coal and Steel Community)². Termin ważności traktatu określono na 50 lat od daty wejścia w życie (1952). Powodzenie tego przedsięwzięcia zachęciło państwa członkowskie do rozszerzenia współpracy na nowe dziedziny gospodarki. Te same państwa podpisały 25.03.1957 r. w Rzymie 2 następne *Traktaty* (zwane Traktatami Rzymskimi): o ustanowieniu Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (European Economic Community)³ oraz o ustanowieniu Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej (European Atomic Energy Community — Euratom)⁴. W traktatach tych nie określono terminu wygaśnięcia porozumień.

¹ P. Fontaine: *Europe – a fresh start. The Schuman Declaration 1950-1990*. Luxembourg 1990 s. 43.

² *Treaties establishing the European Communities. Treaties amending these Treaties. Single European Act*. Luxembourg 1987 s. 17.

³ *Tamże*, s. 207.

⁴ *Tamże*, s. 611.

Trzy wyżej wymienione organizacje zwane są często Wspólnotami Europejskimi lub Wspólnotą Europejską. Pomimo oddzielnych traktatów założycielskich należą do nich te same państwa i — co najważniejsze — wszystkie 3 Wspólnoty zarządzane są przy pomocy tych samych instytucji (Parlament Europejski, Trybunał Sprawiedliwości, Rada Unii Europejskiej, Komisja Europejska, Trybunał Obrachunkowy).

Liczba państw członkowskich Wspólnot Europejskich znacznie wzrosła od 1958 r. W 1972 r. do Wspólnot Europejskich, po wielu pertraktacjach i po wypełnieniu procedury ratyfikacyjnej, przystąpiły: Wielka Brytania, Dania i Irlandia. W 1981 r. dziesiątym członkiem Wspólnot stała się Grecja, a w 1985 r. dokumenty przystąpienia podpisali reprezentanci Portugalii i Hiszpanii⁵. W styczniu 1995 r. do Unii Europejskiej przystąpiły Austria, Finlandia i Szwecja.

Historię działalności Wspólnot Europejskich można podzielić na kilka etapów ze względu na zakres działań i kolejno stawiane sobie zadania. Okres od powstania Wspólnot Europejskich do 1986 r. cechuje — z formalnego punktu widzenia — czysto gospodarczy charakter podjętej współpracy. W 1986 r. sformułowano prawne podstawy realizacji następnego etapu integracji europejskiej — podjęcia współpracy politycznej państw członkowskich. Jednolity Akt Europejski (Single European Act) usankcjonował wcześniej istniejącą więź polityczną między krajami Europy Zachodniej⁶. Jednocześnie, nie zapominając o sferze gospodarczej, podjęto zobowiązania utworzenia do 1992 r. jednolitego rynku (the single market) obejmującego państwa członkowskie. Ten nowy etap integracji gospodarczej miał zagwarantować swobodny przepływ osób, kapitału, usług i dóbr między krajami członkowskimi. O tym, jak niełatwe to było zadanie, świadczy przygotowana w 1985 r. Biała Księga (White Paper)⁷, w której zgromadzono dezyderaty w sprawie utworzenia jednolitego rynku wewnętrznego. Jest to projekt 282 aktów prawnych, których uchwalenie uważane było za niezbędne do usunięcia barier materialnych, technicznych i podatkowych w tworzeniu jednolitego rynku. Zaplanowanego etapu nie udało się ostatecznie zamknąć z końcem 1992 r.

Unia Europejska (European Union) jest to najnowszy, a jednocześnie najszerszy w swoim zakresie, etap integracji europejskiej. Tym mianem określa się trzy wymienione wyżej Wspólnoty Europejskie (Europejską Wspólnotę Węgla i Stali, Europejską Wspólnotę Energii Atomowej oraz Wspólnotę Europejską — dawną Europejską Wspólnotę Gospodarczą) po wejściu w życie *Traktatu o Unii Europejskiej*⁸ (1.11.1993 r.). Unia Europejska zakłada rozszerzenie wzajemnej współpracy państw członkowskich na sferę kultury, wspólną politykę zagraniczną i bezpieczeństwa oraz wymiar sprawiedliwości

⁵ *Documents concerning the accession to the European Communities of the Kingdom of Denmark, Ireland and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, the Hellenic Republic, the Kingdom of Spain and the Portuguese Republic*. Luxembourg 1988, 693 s.

⁶ *Treaties establishing the European Communities...* (por. przyp. 2), s. 1005.

⁷ *Completing the internal market*. White Paper from the Commission to the European Council. Luxembourg: OOEPC 1985, 37 s.

⁸ *Treaty on the European Union*. Luxembourg 1992, 253 s.

i sprawy wewnętrzne. Traktat z Maastricht (*Traktat o Unii Europejskiej* podpisano 7.02.1992 r. w holenderskim mieście Maastricht) określa również statut obywatela Unii.

Unia Europejska nie jest organizacją międzynarodową taką jak trzy Wspólnoty Europejskie. Jest jedynie nową formą współpracy między państwami członkowskimi. Unia Europejska nie posiada odrębnych organów. Wykonywanie nowych zadań w zakresie polityki zagranicznej i bezpieczeństwa oraz wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych powierzyła istniejącym instytucjom Wspólnot Europejskich.

INSTYTUCJE WSPÓLNOT EUROPEJSKICH

Do głównych instytucji Wspólnot Europejskich należą:

- Parlament Europejski (the European Parliament),
- Rada Unii Europejskiej (the Council of the European Union),
- Komisja Europejska (the European Commission),
- Trybunał Sprawiedliwości (the Court of Justice),
- Trybunał Obrachunkowy (the Court of Auditors).

Oprócz tych istnieją również:

- Rada Europejska (the European Council),
- Trybunał Pierwszej Instancji (the Court of First Instance),
- Europejski Bank Inwestycyjny (the European Investment Bank),
- Komitet Ekonomiczno-Społeczny (the Economic and Social Committee),
- Komitet Regionów (the Committee of Regions),
- Komitet Stałych Przedstawicieli (the Committee of Permanent Representatives — COREPER).

RADA EUROPEJSKA

Rada Europejska powstała dopiero w 1974 r. Jednolity Akt Europejski po raz pierwszy wymienia ją jako instytucję Wspólnot Europejskich. Powstała z istniejącej poprzednio Konferencji Szefów Rządów Państw Członkowskich. W jej skład wchodzi 15 szefów państw członkowskich Unii Europejskiej. Spotkania Rady Europejskiej odbywają się 3 razy w roku (raz w Brukseli i po razie w państwie, które przewodniczy Unii przez pół roku). Jej celem jest uzgadnianie politycznych kierunków rozwoju Unii Europejskiej, a zadaniem dawanie impulsu do działań innych instytucji Wspólnot Europejskich.

Rada Europejska ustosunkowuje się do aktualnych wydarzeń na świecie, ocenia sytuację ekonomiczną i monetarną Unii Europejskiej, decyduje o nawiązaniu stosunków gospodarczych z państwami nieczłonkowskimi, wpływa na realizację polityki konkurencji i zatrudnienia. Decyduje o wkładzie państw członkowskich w budżet Unii. Zajmuje się polityką regionalną.

Rada Europejska — pomimo iż nie jest wpisana jako instytucja w traktaty założycielskie — jest najważniejszym organem w wyznaczaniu ogólnej strategii

rozwoju, polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Unii Europejskiej. Rada Europejska nie jest kontrolowana przez żadną inną instytucję. Szefowie państw członkowskich są rozliczani ze swojej działalności przez parlamenty krajowe.

PARLAMENT EUROPEJSKI

Parlament Europejski powstał w 1952 r. jako organ Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali. Do 1979 r. reprezentantów do Parlamentu wyłaniały parlamenty krajowe państw członkowskich. W 1976 r. Rada Europejska podjęła decyzję o bezpośrednich i powszechnych wyborach do Parlamentu Europejskiego we wszystkich państwach członkowskich. Pierwsze wybory odbyły się w 1979 r. Kadencja Parlamentu trwa 5 lat. Obecnie zasiada Parlament czwartej kadencji. Do Parlamentu wchodzi 626 reprezentantów. Są oni podzieleni na partie polityczne. Wyniki wyborów z czerwca 1994 r. wyglądają następująco⁹:

- Grupa Partii Europejskich Socjalistów — 221 deputowanych,
- Europejska Partia Ludowa — 173 deputowanych,
- Grupa Europejskiej Partii Liberalnej, Demokratycznej i Reformatorskiej — 52 deputowanych,
- Zjednoczona Lewica Europejska — 31 deputowanych,
- Naprzód Europo — 29 deputowanych,
- Grupa Zgromadzenia Demokratów Europejskich — 26 deputowanych,
- Grupa Zielonych — 25 deputowanych,
- Europejski Sojusz Radykalny — 19 deputowanych,
- Europa Narodów — 19 deputowanych,
- Nie zrzeszeni — 31 deputowanych.

Parlament Europejski nie stanowi prawa w Unii Europejskiej. Pełni jedynie funkcję opiniującą. Do jego ważnych zadań należy zatwierdzanie rocznego budżetu Unii oraz kontrola działalności Komisji Europejskiej. Co roku, po przedstawieniu przez Komisję raportu z działalności Wspólnot Europejskich i rocznego sprawozdania finansowego, Parlament głosuje nad udzieleniem Komisji Europejskiej absolutorium z wykonania budżetu. Parlament Europejski może również przegłosować wnioski o wotum nieufności w stosunku do Komisji Europejskiej. W takim przypadku cała Komisja podaje się do dymisji.

Parlament spotyka się na comiesięcznych (z wyjątkiem sierpnia) sesjach plenarnych w Strasburgu (Francja). Sekretariat Główny Parlamentu Europejskiego mieści się w Luksemburgu, a przez większość roku deputowani zbierają się w Brukseli. Podczas sesji przedstawiane są raporty opracowane przez odpowiednie komitety Parlamentu, następnie problem poddawany jest debacie. Reprezentanci Parlamentu mogą zadawać pytania Komisji Europejskiej. Na koniec uchwalana jest rezolucja, która łącznie ze wstępnym raportem tworzy opinię Parlamentu Europejskiego na dany temat.

⁹ *Parlament Europejski: struktura, zadania, procedury.* „Biul. Inf. Kancelarii Sejmu” 1995 z. 1 s. 43. — W danych liczbowych uwzględniono zmiany, jakie nastąpiły po przystąpieniu 1.01.1995 r. do Unii Europejskiej: Szwecji, Finlandii i Austrii.

Parlament spełnia ważną rolę podczas zawierania porozumień o stowarzyszeniu z państwami nieczłonkowskimi lub w procesie przyjmowania nowego państwa do Unii. W obu przypadkach wymagana jest jego zgoda.

RADA UNII EUROPEJSKIEJ

Została powołana do życia wraz z wejściem w życie *Traktatu o ustanowieniu Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali* w 1952 r. Jej pierwotna nazwa brzmiała: Rada Ministrów. Od listopada 1993 r. Rada przyjęła nazwę Rady Unii Europejskiej, chociaż nie jest instytucją Unii Europejskiej, a wspólnym organem trzech istniejących Wspólnot.

Rada Unii Europejskiej jest główną instytucją Wspólnot Europejskich. Posiada władzę ustawodawczą. Ma prawo ustanawiania wszystkich rodzajów aktów prawnych, jak również posiada uprawnienia do zawierania umów międzynarodowych.

W skład Rady wchodzi po jednym przedstawicielu szczebla ministerialnego poszczególnych państw członkowskich. Tymi przedstawicielami mogą być ministrowie spraw zagranicznych lub ministrowie odpowiedzialni za dziedzinę, o której aktualnie Rada decyduje.

Posiedzenia Rady Unii Europejskiej odbywają się zwykle raz w tygodniu. Decyzje podejmowane są przez Radę Unii Europejskiej poprzez głosowanie. W zależności od omawianej kwestii wymagana jest jednomyślność, większość kwalifikowana albo zwykła większość. O wyborze procedury, zgodnie z którą zapada uchwała, decydują odpowiednie zapisy w traktatach założycielskich. Jednomyślność w Radzie wymagana jest w przypadku przyjmowania nowych państw do Unii, modyfikacji traktatów lub wprowadzenia nowej wspólnej polityki. W głosowaniu większością kwalifikowaną liczba głosów, jakimi dysponuje reprezentant danego kraju, zależy od wielkości państwa i liczby ludności. Liczba głosów, jaką będzie dysponował reprezentant kraju w Radzie jest negocjowana podczas procesu przystępowania do Unii. Aktualnie poszczególne państwa dysponują następującą liczbą głosów w Radzie: Belgia — 5, Dania — 3, Niemcy — 10, Grecja — 5, Hiszpania — 8, Francja — 10, Irlandia — 3, Włochy — 10, Luksemburg — 2, Holandia — 5, Portugalia — 5, Wielka Brytania — 10, Austria — 4, Finlandia — 3, Szwecja — 4. Łącznie 87 głosów.

Większość kwalifikowana wynosi 62 głosy — przy podejmowaniu decyzji na wniosek Komisji Europejskiej — lub 62 głosy pochodzące z co najmniej 10 państw, jeżeli postanowienie nie było zaproponowane przez Komisję Europejską. Głosowanie zwykłą większością dotyczy kwestii mniejszej wagi. W takim przypadku każdemu państwu przysługuje jeden głos.

Przewodnictwo w Radzie Unii Europejskiej i w Radzie Europejskiej przejmują kolejno państwa członkowskie, każde na okres 6 miesięcy. W Radzie Europejskiej przewodniczącym jest głowa państwa, zaś w Radzie Unii Europejskiej — minister spraw zagranicznych danego państwa. Do końca czerwca 1995 r. Unii Europejskiej przewodniczyła Francja.

Rada Unii Europejskiej posługuje się w swoich pracach Komitetem Stałych Przedstawicieli, który jest odpowiedzialny za przygotowanie każdego posiedzenia Rady. Komitet Stałych Przedstawicieli na szczeblu ambasadorów państw członkowskich akredytowanych przy Wspólnotach Europejskich ustala wstępnie stanowisko państw członkowskich w określonej sprawie.

KOMISJA EUROPEJSKA

Komisja Europejska, zwana również przed wejściem w życie Traktatu z Maastricht Komisją Wspólnot Europejskich, pełni przede wszystkim rolę instytucji wykonawczej Wspólnot. Od 1976 r. jest wspólna dla wszystkich trzech Wspólnot Europejskich.

Komisji Europejskiej przyznano wyłączność zgłaszania projektów aktów prawnych. Rada Unii Europejskiej ma prawo zażądać od Komisji nowego projektu lub poprawek do już istniejącego. Nie zmienia to jednak faktu, że wszystkie propozycje formalnie są autorstwa Komisji. Podczas całego procesu legislacyjnego Komisja ma prawo wprowadzać poprawki do propozycji.

Komisja Europejska reprezentuje w Unii interesy Wspólnot w przeciwieństwie do Rady Unii Europejskiej, która reprezentuje interesy państw członkowskich. Komisja Europejska jest odpowiedzialna za spójność polityki Wspólnot oraz jej koordynację. W swojej działalności realizuje postanowienia traktatów. Komisja zarządza czterema funduszami. Są to: Europejski Fundusz Społeczny, Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej, Fundusz Rozwoju Regionalnego oraz Europejski Fundusz Rozwoju. Oprócz tego dysponuje funduszami na wydatki publiczne, tzn. na badania naukowe, szkolenia zawodowe, restrukturyzację przemysłu i in.

Komisja Europejska, stojąc na straży traktatów wspólnotowych, może zaskarżyć przed Trybunałem Sprawiedliwości państwo członkowskie o nieprzestrzeganie prawa wspólnotowego. Może również wystąpić w roli mediatora w przypadku, gdy któreś z państw członkowskich czuje się dyskryminowane prawem wspólnotowym. W obu przypadkach Komisja stara się wykorzystać metody polubowne zanim zostanie wniesiona oficjalna skarga do Trybunału Sprawiedliwości.

Komisja Europejska jest ciałem kolegialnym, co oznacza, że w całości ponosi odpowiedzialność za swoją działalność oraz że decyzje zawsze podejmowane są wspólnie. Komisja składa się z 20 komisarzy. Członkowie Komisji mianowani są na 5 lat. Aktualnie (tzn. od stycznia 1995 r.) przewodniczącym Komisji Europejskiej jest Jacques Santer. Komisarze w swojej pracy posługują się bardzo rozbudowanym (15 000 osób) aparatem administracyjnym. Są to 23 główne dyrektoraty generalne oraz dodatkowe służby, np. służby statystyczne, służby tłumaczy.

Dyrektoraty generalne zajmują się następującymi zagadnieniami:

- GD I   Stosunki zewnętrzne,
- GD II   Sprawy gospodarcze i finansowe,

DG III	Przemysł,
DG IV	Konkurencja,
DG V	Zatrudnienie, stosunki z przemysłem i sprawy socjalne,
DG VI	Rolnictwo,
DG VII	Transport,
DG VIII	Rozwój,
DG IX	Kadry i administracja,
DG X	Informacja, komunikacja, kultura i media audiowizualne,
DG XI	Środowisko, bezpieczeństwo nuklearne, ochrona cywilna,
DG XII	Nauka, badania i rozwój,
DG XIII	Telekomunikacja, rynek informacji i wykorzystanie badań,
DG XIV	Rybołówstwo,
DG XV	Rynek wewnętrzny i usługi finansowe,
DG XVI	Polityka regionalna,
DG XVII	Energia,
DG XVIII	Kredyty i inwestycje,
DG XIX	Budżet,
DG XX	Kontrola finansowa,
DG XXI	Unia celna i opodatkowanie pośrednie,
DG XXII	Koordinacja instrumentów strukturalnych,
DG XXIII	Polityka wobec przedsiębiorstw, handel, turystyka i współpraca.

Działalność Komisji Europejskiej ze względu na jej rozmiar i doniosłość jest najbardziej widoczna we Wspólnotach Europejskich.

TRYBUNAŁ SPRAWIEDLIWOŚCI

Trybunał Sprawiedliwości — zwany też Trybunałem Wspólnot Europejskich — powstał wraz z założeniem Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali. Siedzibą Trybunału Sprawiedliwości jest Luksemburg. Po powstaniu kolejnych Wspólnot pierwotnie planowano rozstrzyganie spornych spraw poszczególnych Wspólnot w oddzielnych trybunałach. Z praktycznych powodów obecnie wszystkie trzy Wspólnoty odwołują się do tego samego Trybunału Sprawiedliwości.

Trybunał ma za zadanie:

- orzekać o zgodności z traktatami aktów prawnych Rady Unii Europejskiej,
- czuwać nad jednolitym stosowaniem prawa europejskiego w państwach członkowskich,
- czuwać nad przestrzeganiem traktatów przez państwa członkowskie i instytucje Wspólnot,
- rozstrzygać spory dotyczące spełniania obowiązków przez urzędników Unii.

Trybunał tworzy 16 sędziów wybieranych na 6 lat. Pomocniczą funkcję w procedurach procesów pełnią adwokaci generalni.

W celu poprawienia efektywności działania Trybunału Sprawiedliwości poprzez jego odciążenie powołano do życia w 1989 r. Trybunał Pierwszej Instancji. Jego zadaniem jest rozstrzyganie pewnej klasy skarg, a mianowicie:

- Wspólnoty przeciwko jej własnym pracownikom,
- osób fizycznych i prawnych przeciwko instytucjom Wspólnot,
- przedsiębiorstw przeciwko Komisji Europejskiej (na podstawie *Traktatu o ustanowieniu Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali*).

Trybunał Sprawiedliwości pozostaje jednak instancją apelacyjną dla wszystkich orzeczeń Trybunału Pierwszej Instancji. W Trybunale Pierwszej Instancji zasiada 20 sędziów.

TRYBUNAŁ OBRACHUNKOWY

Trybunał Obrachunkowy jest to ciało, które zajmuje się kontrolą prawidłowości i zgodności z prawem wszystkich dochodów i wydatków Wspólnot. Trybunał ocenia również, czy rozsądnie dysponuje się wspólnymi finansami. Trybunał rozlicza każdą instytucję Wspólnot Europejskich oddzielnie. Po zamknięciu roku budżetowego Trybunał Obrachunkowy sporządza sprawozdanie i przedstawia je do kontroli Parlamentowi Europejskiemu zanim ten udzieli absolutorium Komisji Europejskiej. Trybunał Obrachunkowy powstał w 1977 r. jednocześnie z wprowadzeniem nowego podziału kompetencji budżetowych we Wspólnocie i nowych uprawnień dla Parlamentu Europejskiego w tym zakresie. W Trybunale zasiada 15 rewidentów mianowanych przez Radę Unii Europejskiej na okres 6 lat.

KOMITET EKONOMICZNO-SPOŁECZNY

Jest to niezależne ciało nie posiadające uprawnień decyzyjnych. Pełni rolę instytucji doradczej Komisji Europejskiej i Rady Unii Europejskiej. Reprezentuje narodowe i europejskie grupy interesów, przedstawiając w ich imieniu opinie dotyczące sposobów rozwiązywania poszczególnych kwestii spornych. W niektórych — ściśle określonych przypadkach procesu legislacyjnego — wysłuchanie opinii Komitetu Ekonomiczno-Społecznego jest obligatoryjne. Komitet ma też prawo publikowania własnych opinii na wszystkie interesujące go tematy.

Komitet działa w 9 komisjach o określonych zainteresowaniach: gospodarka i finanse, stosunki zewnętrzne, sprawy społeczne, ochrona środowiska, opieka zdrowotna i konsumpcja, rolnictwo i rozwój regionalny, przemysł i handel, rzemiosło i usługi, komunikacja, energia i przemysł atomowy.

KOMITET REGIONÓW

Komitet Regionów funkcjonuje od czasu wejścia w życie Traktatu z Maastricht. Jest instytucją doradczą. Wchodzi w jego skład reprezentanci organów

lokalnych i regionalnych mianowani przez Radę Unii Europejskiej na wniosek państwa członkowskiego. Jest niezależną instytucją, która ma za zadanie reprezentowanie interesów poszczególnych regionów Europy. Funkcjonuje we Wspólnotach Europejskich na takiej samej zasadzie jak Komitet Ekonomiczno-Społeczny.

EUROPEJSKI BANK INWESTYCYJNY

Jest samodzielną instytucją Wspólnot. Przyznaje kredyty i udziela gwarancji na pożyczki innych banków w celu finansowania inwestycji rozwojowych w obrębie Wspólnot. Powstał wraz z wejściem w życie Traktatów Rzymskich (1958). Jego siedzibą jest Luksemburg.

Europejski Bank Inwestycyjny nie jest tak jak inne banki komercyjne nastawiony na zysk. Prawie wszystkie jego fundusze pochodzą z pożyczek zaciągniętych na międzynarodowych rynkach kapitałowych.

UNIA EUROPEJSKA A PAŃSTWA CZŁONKOWSKIE

Aby właściwie zrozumieć znaczenie Unii Europejskiej, należy pamiętać, że traktaty założycielskie Wspólnot oraz prawodawstwo pochodne instytucji Wspólnot są z założenia nadrzędne w stosunku do prawodawstwa krajowego państw członkowskich. Ta zasada również dotyczy prawa konstytucyjnego¹⁰. Oznacza to, że prawo uchwalane w poszczególnych państwach członkowskich nie może być sprzeczne z prawem wspólnotowym. To ograniczenie suwerenności każdego państwa w granicach wyznaczonych traktatami jest wynikiem świadomej i racjonalnej — z ekonomicznego punktu widzenia — decyzji politycznej.

Często słyszymy informacje na temat zjednoczonej Europy w mediach. Aby odpowiednio zinterpretować te wiadomości, musimy wiedzieć, kto jest ich autorem. Jeśli mówi się o decyzjach Wspólnot Europejskich oznacza to, że wspólną decyzję podjęło 15 państw członkowskich. Jeżeli wymienia się którąś instytucję Wspólnot Europejskich, należy pamiętać o jej uprawnieniach i grupach interesów, które reprezentuje. Deklaracje szefów rządów państw członkowskich Unii Europejskiej należy traktować albo wyłącznie jako ich partykularne stanowiska, albo jako głos jednego z 15 państw członkowskich, w żadnym jednak przypadku jako wiążący głos Unii Europejskiej.

Przynależność państwa do Unii Europejskiej nie oznacza, że dane państwo działa tylko w ramach Wspólnot. Poszczególne państwa członkowskie posiadają własny rząd, parlament, prawodawstwo, sądownictwo oraz działają niezależnie w tych wszystkich sferach życia gospodarczego, politycznego i społecznego, które nie są objęte traktatami założycielskimi Wspólnot. Wspólnoty Europejskie oraz ich organy nie zastąpią w działaniu rządów i parlamentów krajowych, a co za tym idzie, nie zajmą się każdym zasadniczym

¹⁰ J. A. Wojciechowski: *Instytucje i porządek prawny Wspólnot Europejskich*. Warszawa 1995 s. 102.

problemem funkcjonowania społeczeństwa. Prawo Wspólnot Europejskich ma ograniczony zasięg przedmiotowy. Nie należy zatem oczekiwać, że np. znajdziemy w prawodawstwie Wspólnot Europejskich jednolite dla wszystkich państw członkowskich akty prawne dotyczące bibliotek lub ośrodków informacji naukowej. Te zagadnienia regulują prawodawstwa krajowe państw członkowskich. Prawo europejskie dotyczy tylko tych zagadnień, co do których istniała konieczność ujednolicenia rozwiązań.

Bardzo ważnym pojęciem w prawie wspólnotowym jest subsydiarność. Oznacza ona, że decyzje wewnątrz Unii Europejskiej powinny być podejmowane na możliwie najniższym szczeblu, tzn. najpierw lokalnym, potem regionalnym i państwowym. Na szczeblu decyzyjnym Unii regulowane prawnie są tylko te cele, których prawidłowa realizacja nie jest możliwa do osiągnięcia przez poszczególne państwa pojedynczo.

BUDŻET UNII EUROPEJSKIEJ

Budżet Wspólnot Europejskich od wejścia w życie w 1967 r. Traktatu o Fuzji (Merger Treaty)¹¹ ma charakter zbiorczy, ponieważ obejmuje wydatki trzech Wspólnot. Początkowo budżet składał się z odpowiednich wkładów państw członkowskich. Od 1970 r. obowiązuje zasada, że Wspólnoty Europejskie mają własne dochody.

Najważniejszym źródłem dochodów budżetu Wspólnot są obecnie wpływy z podatku od wartości dodanej (Value Added Tax — VAT). Ich wartość wynosi 1% od podstawy opodatkowania. Oprócz tego wpływy budżetowe są zasilane z opłat pobieranych z tytułu importu towarów rolnych z krajów nieczłonkowskich oraz z ceł pobieranych zgodnie ze Wspólną Taryfą Celną (Common Customs Tariff).

Wydatki Unii Europejskiej obejmują:

- rolnictwo,
- zmiany strukturalne,
- działania zewnętrzne,
- badania i rozwój technologiczny,
- wydatki administracyjne.

Największe wydatki ponosi Unia Europejska w związku z rolnictwem. Jest to ok. 2/3 całego budżetu Unii. Budżet na 1995 r. wynosił 75 mld ECU¹².

GLÓWNE POLA DZIAŁALNOŚCI UNII EUROPEJSKIEJ

Zakres działań Unii Europejskiej jest określony w poszczególnych rozdziałach traktatów założycielskich¹³. Są to mianowicie:

¹¹ *Treaty establishing a Single Council and Single Commission of the European Communities*. W: *Treaties establishing the European Communities*. Luxembourg 1987 s. 823-873.

¹² *Final adoption of the general budget of the European Union for the financial year 1995*. „Official Journal of the European Communities” 1994 L 369, 1993 s.

¹³ W. Czaplński, R. Ostrowski, A. Wyrozumska: *Prawo Wspólnot Europejskich*. Dokumenty i orzecznictwo. Warszawa 1995, 355 s.

- wydobycie węgla i przemysł stali,
- wykorzystanie energii atomowej,
- swobodny przepływ towarów,
- swobodny przepływ osób, kapitału i usług,
- rolnictwo,
- transport,
- polityka,
  - wspólne zasady
  - konkurencji,
  - opodatkowania,
  - ujednoczenia prawa,
- polityka gospodarcza,
  - unia gospodarcza i walutowa,
  - bilans płatniczy,
  - polityka handlowa,
- polityka społeczna, oświata, szkolenia zawodowe, młodzież, kultura,
- ochrona zdrowia,
- ochrona konsumenta,
- sieci transeuropejskie,
- przemysł,
- spójność gospodarcza i społeczna,
- badania i rozwój technologiczny,
- środowisko.

UKŁAD EUROPEJSKI

Układy Europejskie jest to specjalna forma współpracy Wspólnot Europejskich z krajami Europy Środkowej i Wschodniej. Układy przygotowują te państwa do przyszłego członkostwa w Unii Europejskiej. Wykraczają jednak poza ramy dotychczas stosowanych przez Wspólnoty Europejskie umów stowarzyszeniowych (np. z Malcią, Turcją). Oprócz głównego zrębu dotyczącego gospodarki i spraw społecznych posiadają oddzielne rozdziały traktujące o współpracy politycznej. Wspólnoty Europejskie podpisały Układy Europejskie z Polską, Węgrami, Czechami, Słowacją, Bułgarią i Rumunią. Układ Europejski¹⁴ (zwany potocznie umową stowarzyszeniową lub umową asocjacyjną) między Polską a Wspólnotami Europejskimi podpisano 16.12.1990 r. w Brukseli, a wszedł w życie 1.02.1994 r.

Stowarzyszenie Polski ze Wspólnotami Europejskimi obejmuje okres przejściowy (maksymalnie 10 lat) i jest podzielone na 2 etapy. Rada Stowarzyszenia oceni kiedy zakończyć pierwszy etap stowarzyszenia i przejść do następnego. Jej oświadczenie będzie zależało od stopnia realizacji Układu Europejskiego oraz od procesu wprowadzania w Polsce gospodarki rynkowej.

¹⁴ *Komentarz do Układu Europejskiego ustanawiającego stowarzyszenie między Rzeczypospolitą Polską z jednej strony a Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi z drugiej strony.* Warszawa 1994, 337, 208 s.

Układ Europejski w części gospodarczej zmierza do utworzenia strefy wolnego handlu między Polską a krajami Unii Europejskiej. Niezbędnym warunkiem przystąpienia do Unii Europejskiej jest natomiast zawarcie unii celnej ze Wspólnotami Europejskimi. Z tego prostego przykładu widać, że wypełnienie założeń Układu Europejskiego nie jest automatycznie traktowane jako spełnienie warunków wystarczających do członkostwa w Unii.

WSPÓLNOTY EUROPEJSKIE A INNE ORGANIZACJE EUROPEJSKIE

Wspólnoty Europejskie nie są jedynymi organizacjami europejskimi. Nie należy utożsamiać wszystkich europejskich ruchów tylko z Unią Europejską. Takie organizacje jak Rada Europy (Council of Europe), Unia Zachodnioeuropejska (Western European Union), Europejski Komitet Normalizacyjny (European Committee for Standardization) prowadzą niezależną działalność w dziedzinach, które nie są domeną Wspólnot Europejskich. Organizacje te podejmują często wspólne akcje, ale nie przestają działać w odrębnych strukturach. Mylenie nazw i kompetencji tych organizacji prowadzi do błędów merytorycznych.

ANNA OGONOWSKA

INTRODUCTION TO THE EUROPEAN UNION PROBLEMS

The paper introduces into the European integration process. The origin and development of the European Communities are described from the Schuman Declaration to the Treaty on the European Union and to the accession of Sweden, Finland and Austria. Three existing communities: the European Community, the European Coal and Steel Community and the European Atomic Energy Community are presented and the activity of the main institutions of the European Communities is shown. Organizational structure, competences and interconnection between the European Parliament, the Council of the European Union, the European Commission, the Court of Justice and the Court of Auditors are described in the paper. Other institutions i.e.: the European Council, the Court of First Instance, the European Investment Bank, the Economic and Social Committee, the Committee of Regions and the Committee of Permanent Representatives are presented for better understanding the European Union's mechanisms of activity. The relations between the European Union and the Member States are explained and the superiority of the Community law over the national law of the Member States, the rule of the subsidiarity and the way of financing of the common undertakings are described. The content of the Treaties allows to realize wide area of interest of the three Communities. Finally, the Polish Europe Agreement is mentioned and the European Union's attitude to other European organisations is described.

Maszynopis wpłynął do redakcji 31 maja 1995

ANNA OGONOWSKA

PUBLIKACJE DRUKOWANE INSTYTUCJI WSPÓLNOT EUROPEJSKICH NA PRZYKŁADZIE ZASOBÓW OŚRODKA INFORMACJI I DOKUMENTACJI WSPÓLNOT EUROPEJSKICH CENTRUM EUROPEJSKIEGO UNIwersYTETU WARSZAWSKIEGO

Wydawnictwa Unii Europejskiej. Publikacje instytucji Wspólnot Europejskich z zakresu: prawa, ekonomii, spraw społecznych, rolnictwa, ochrony środowiska i polityki regionalnej, nauki i techniki, statystyki. Informatory i przewodniki. Bibliografie i katalogi. Tezaurusy.

WYDAWNICTWA UNII EUROPEJSKIEJ

Obowiązkiem instytucji Wspólnot Europejskich jest informowanie swoich obywateli o tym, jakie działania i dlaczego są przez nie podejmowane. Chodzi tu o przedstawianie założeń wspólnej polityki, sprawozdań z realizacji wytyczonych zadań, podawanie do wiadomości informacji szczególnie potrzebnych określonym grupom odbiorców lub publikowanie wyników badań, które przedsięwzięły Wspólnoty Europejskie, a które mogą być przydatne przy podejmowaniu działań na różnych szczeblach decyzyjnych. Do tego celu służy szeroka gama publikacji instytucji Wspólnot Europejskich.

Komisja Europejska, realizując postanowienia Traktatu o Unii Europejskiej dotyczące prawa dostępu do informacji, na mocy własnej decyzji¹ zobowiązała się do udostępniania każdego dokumentu (bez względu na nośnik), jaki jest w jej posiadaniu lub w posiadaniu Rady Unii Europejskiej. Warunkiem jest złożenie prośby do odpowiedniej komórki Komisji. Wyjątkiem od tej reguły są dokumenty, których ujawnienie bezpieczeństwu publicznemu lub ochronie prywatności, wpłynęłoby na stosunki międzynarodowe lub stabilność pieniądza. Zasada ta również nie dotyczy dokumentów sądowych i dokumentów osób, które z racji pełnienia zawodu zobowiązane są do dotrzymywania tajemnicy. Nie ujawniane są również informacje dotyczące ochrony finansów Unii Europejskiej i interesów handlowych i przemysłowych obywateli Unii. Wiele porad dotyczących procedury uzyskiwania dokumentów możemy znaleźć w *Access to Commission documents (Users' guide. Luxembourg 1994)*.

Drukowanych materiałów używają również same instytucje Wspólnot w celu porozumiewania się i konsultowania wspólnych poczynań. Dokumentacja wskazuje więc na powiązania i zależności między poszczególnymi komór-

¹ Commission decision of 8 February 1994 on public access to Commission documents. "Official Journal of the European Communities" 1994 L 46 s. 58.

kami. Do nadzorowania tak ogromnego przedsięwzięcia (prawie każda publikacja tłumaczona jest na wszystkie oficjalne języki Unii Europejskiej) powołano w 1969 r. Biuro Oficjalnych Wydawnictw Wspólnot Europejskich (Office for Official Publications of the European Communities — OOPEC). Biuro to jest odpowiedzialne za całą oficjalną dokumentację Wspólnot, choć samo nie jest wydawcą wszystkich materiałów. Głównym zadaniem Biura jest koordynacja działalności wydawniczej, sprzedaży i dystrybucji materiałów odnoszących się do Wspólnot. Jego funkcją jest również czuwanie nad jakością systemu dokumentacji Wspólnot Europejskich. Biuro Oficjalnych Wydawnictw administracyjnie i finansowo jest zależne od Komisji Europejskiej, ale faktycznie pełni rolę wydawcy wszystkich instytucji Wspólnot.

W tym miejscu należy zaznaczyć, że w dokumentacji Wspólnot wyróżnia się dwa typy dokumentów²: publikacje (publications), dokumenty (documents).

Te pierwsze są przeznaczone do rozpowszechniania poza instytucjami, w których powstały. Są to materiały, które zostały uznane za dostatecznie ważne, aby je opublikować i reklamować we wszystkich lub większości oficjalnych języków Unii.

Druga kategoria dokumentów przeznaczona jest do rozpowszechniania wewnątrz instytucji, w której powstały, co jednak nie oznacza, że nie są one publicznie dostępne lub są utajniane.

Większość wydawnictw, które zalicza się do kategorii publikacji jest drukowana — ze względów ekonomicznych — poza Biurem Oficjalnych Wydawnictw. Natomiast materiały poufne lub wymagające natychmiastowej publikacji wydawane są wyłącznie przez Biuro.

Do najbardziej odpowiedzialnych zadań Biura wykonywanych z nadzwyczajną dokładnością należy wydawanie we wszystkich oficjalnych wersjach językowych *Official Journal of the European Communities*, tj. dziennika ustaw Unii Europejskiej.

Poza Biurem Oficjalnych Wydawnictw także inne organy wydają swoje dokumenty. Każda instytucja posiada określone fundusze, które może przeznaczyć na działalność edytorską. Do nich można zaliczyć nawet Europejski Bank Inwestycyjny. Istnieją również specjalistyczne komercyjne wydawnictwa, które zajmują się drukowaniem materiałów Unii Europejskiej dotyczących badań naukowych i technicznych.

Poszczególne państwa członkowskie posiadają również biura informacyjne, które publikują materiały rozprawione tylko w danym kraju.

Poniżej zaprezentowano wydawnictwa instytucji Wspólnot Europejskich znajdujące się w Ośrodku Wspólnot Europejskich w Centrum Europejskim UW. Materiały omówiono tematycznie.

Ośrodek otrzymuje regularnie publikacje zgodnie z przyznanym mu przez Dyrektorat X Komisji Europejskiej ds. Mediów, Informacji, Komunikacji i Kultury statusem ośrodka dokumentacji europejskiej (European Documentation Centre — EDC). Najczęściej są to materiały publikowane przez Biuro

² *Official Journal of the European Communities* 1981 C 150 s. 3.

Oficjalnych Wydawnictw Wspólnot Europejskich, a pochodzą ze wszystkich instytucji Wspólnot Europejskich. Ośrodek otrzymuje po jednym egzemplarzu każdej publikacji w wersji angielskiej. Materiały nadsyłane są pocztą od września 1991 r.

PRAWO

Dokumentację tego działu można podzielić na 4 grupy:

- akty normatywne Wspólnot,
- dokumenty procesu legislacyjnego,
- orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości,
- opracowania wybranych tekstów legislacyjnych.

Pierwszą grupę, tzn. akty prawne Wspólnot Europejskich można podzielić ze względu na doniosłość ich postanowień na 4 kategorie.

Pierwsza kategoria to pierwotne akty prawne (primary legislation). Do nich zaliczamy teksty 3 traktatów ustanawiających Wspólnoty, poprawki do tych traktatów, Traktat o fuzji, akty powołujące do istnienia instytucje Wspólnot, Jednolity Akt Europejski, Traktat o Unii Europejskiej, a także dokumenty o przystąpieniu do Wspólnot Danii, Irlandii, Wielkiej Brytanii, Grecji, Portugalii i Hiszpanii (dokumentów o przystąpieniu Finlandii, Austrii i Szwecji jeszcze oddzielnie nie opublikowano).

Druga kategoria to umowy z krajami nieczłonkowskimi: traktaty o stowarzyszeniu (w tym również polski Układ Europejski), unii celnej, przygotowujące do członkostwa, o handlu i współpracy gospodarczej.

Do trzeciej kategorii należą wtórne akty prawne (secondary legislation) wydawane przez instytucje Wspólnot, posiadające na mocy traktatów funkcję ustawodawczą. Akty te są odpowiednio zapisywane jako zarządzenia (regulations), dyrektywy (directives), decyzje (decisions), zalecenia (recommendations) i opinie (opinions) Wspólnot. Zarządzenia Wspólnoty Europejskiej lub Euratomu oraz ogólne decyzje Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali (EWWiS) są adresowane do wszystkich państw członkowskich Wspólnot i muszą być przyjęte przez ustawodawstwa narodowe w dokładnie określonej formie i w pełnym brzmieniu. Dyrektywy Wspólnoty Europejskiej lub Euratomu oraz zalecenia EWWiS wyznaczają cele, które powinny być osiągnięte w określonym czasie, ale nie decydują o formie zapisu aktów prawnych realizujących te zadania w ustawodawstwie państw członkowskich. Decyzje Wspólnoty Europejskiej lub Euratomu oraz indywidualne decyzje EWWiS realizują postanowienia traktatów lub zarządzeń. Są kierowane do określonych grup adresatów, zalecenia i opinie nie mają mocy prawnej.

Akty prawne wtórne Wspólnot Europejskich

WE/Euratom	EWWiS
rozporządzenie	decyzja ogólna
dyrektywa	zalecenie
decyzja	decyzja indywidualna
zalecenie	—
opinia	opinia

Czwarta kategoria to akty prawne uzupełniające (supplementary legislation). Są to różnorodne dokumenty w postaci konwencji, protokołów, rezolucji zawierające decyzje Rady Unii Europejskiej i przedstawicieli rządów państw członkowskich.

Z omówionych wyżej typów dokumentów Ośrodek Informacji i Dokumentacji Wspólnot Europejskich posiada: teksty trzech podstawowych traktatów o powstaniu Wspólnot i przystąpieniu do nich kolejnych państw, tekst Traktatu o Unii Europejskiej *Treaties establishing the European Communities*. T. 1: *Treaties establishing the European Communities. Treaties amending these Treaties. Single European Act*, T. 2: *Documents concerning the accession* oraz tekst Jednolitego Aktu Europejskiego: *Treaty on the European Union*.

Pozostałą część podstawowych aktów prawnych, akty prawne wtórne i uzupełniające oraz umowy z krajami nieczłonkowskimi możemy znaleźć w *Official Journal of the European Communities*, który również przysyłany jest do Ośrodka Informacji i Dokumentacji Wspólnot Europejskich. Jest to źródło zawierające całe prawodawstwo Wspólnot. Jest on drukowany codziennie przez Biuro Oficjalnych Wydawnictw Wspólnot Europejskich we wszystkich oficjalnych językach Wspólnot.

Official Journal wychodzi w 3 seriach:

— seria L (*Legislation*) zawiera akty prawne, których opublikowanie jest obowiązkowe (zarządzenia Wspólnoty Europejskiej/Euratomu, decyzje i zalecenia EWWiS) oraz te, których opublikowanie nie jest obowiązkowe (dyrektywy, decyzje, opinie, zalecenia Wspólnoty Europejskiej i Euratomu, umowy z krajami nieczłonkowskimi, budżet, konwencje, regulacje finansowe, protokoły, rezolucje, stawki wymiany walut, przepisy proceduralne);

-- seria C (*Information and Notices*) zawiera różnorodne informacje pochodzące z instytucji Wspólnot:

- z Komisji Europejskiej: propozycje aktów prawnych, wartości ECU, ogłoszenia o wolnych stanowiskach pracy, plany badawcze, listy członków komitetów i organizacji Wspólnot Europejskich, komunikaty;

- z Rady Unii Europejskiej: decyzje, akceptacje, rezolucje, notatki, ogłoszenia o wolnych stanowiskach pracy;

- z Parlamentu Europejskiego: teksty rezolucji, opinie, protokoły z zapisu sesji plenarnych, pisemne pytania, ogłoszenia o wolnych miejscach pracy;

- z Komitetu Ekonomiczno-Społecznego: opinie, skład Komitetu, stanowiska do objęcia;

- z Trybunału Sprawiedliwości: sentencje orzeczeń, protokoły sesji plenarnych;

- z Trybunału Obrachunkowego: roczne lub specjalne raporty na temat polityki Unii Europejskiej;

- okazjonalnie także informacje z Europejskiego Banku Inwestycyjnego i Europejskiego Instytutu Uniwersyteckiego³ (European University Institute) we Florencji;

³ Europejski Instytut Uniwersytecki jest poddyplomowym instytutem badawczym założonym przez państwa członkowskie Unii Europejskiej. — "Academic year" 1995/96 s. 5.

● także akty prawne, które są dopiero przygotowywane;

— seria S (*Supplement*) zawiera oferty kontraktów na pracę lub dostawy⁴.

Równoległe do *Official Journal of the European Communities* wychodzą 3 publikacje związane z tym wydawnictwem.

Pierwsza to *Annex. Debates of the European Parliament*, który zawiera pełne teksty debat plenarnych sesji Parlamentu, a także ustne pytania kierowane do Komisji Europejskiej oraz jej miesięczne raporty.

Następna publikacja to *Index to the Official Journal*. Publikowany jest w celu sprawniejszego poruszania się po *Official Journal*. Indeks publikowany jest co miesiąc (z roczną kumulacją) w 2 częściach: alfabetycznej i rzeczowej. Użytkowanie części alfabetycznej sprawia wiele trudności, ponieważ Ośrodek nie posiada wielojęzycznego tezaurya Eurovoc, z którego zaczerpnięte są terminy do tej części. Indeks nie obejmuje swoim zakresem serii C *Official Journal* z wyjątkiem części dotyczącej Trybunału Sprawiedliwości i pisemnych pytań składanych w Parlamencie. Indeks rzeczowy daje wykaz informacji z podziałem na serię L i C.

Directory of Community legislation in force and other acts of the Community institutions jest przewodnikiem, który zawiera wykaz aktów prawnych będących aktualnie w mocy we Wspólnotach. Obejmuje: umowy wewnątrzwspólnotowe oraz porozumienia z krajami nieczłonkowskimi, akty prawne wtórne i uzupełniające. Nie zawiera pierwotnych aktów prawnych (traktatów). Wychodzi dwa razy w roku w 2 tomach: pierwszy to działowy rejestr aktów prawnych (jest tam 20 działów), drugi stanowi indeks chronologiczny i alfabetyczny. Na marginesie należy dodać, że lepszym narzędziem wyszukiwania aktów prawnych Unii Europejskiej jest pełnotekstowa baza prawnicza Unii Europejskiej — CELEX, o której będzie mowa dalej (por. s. 283—298).

Oddzielnie możemy znaleźć w Ośrodku teksty porozumień z krajami nieczłonkowskimi. Jest to seria roczników wydawana przez Radę Unii Europejskiej pt. *Compilation of Texts*. Zawiera ona umowy stowarzyszeniowe oraz umowy o współpracy, jakie zawarły Wspólnoty z krajami nieczłonkowskimi.

Na uwagę zasługują także wydawane przez Komisję co pół roku *Agreements and other bilateral commitments linking the Communities with non-member countries*. Dają one wykaz umów, będących w mocy, a także podają informacje dotyczące tych porozumień. Wykaz jest ułożony według kryterium regionalnego.

Ośrodek posiada również tekst *Układu Europejskiego ustanawiającego stowarzyszenie między Rzeczypospolitą Polską z jednej strony a Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi z drugiej strony* oraz harmonogram liberalizacji handlu Polski ze Wspólnotami.

Oprócz dokumentów prawnych, które obowiązują już we Wspólnotach, Ośrodek Informacji i Dokumentacji Wspólnot Europejskich posiada doku-

⁴ W latach siedemdziesiątych zostały wydane dwie dyrektywy (71/305/EEC i 77/62/EEC), które nakładają na Wspólnoty wymóg drukowania w *Official Journal* ofert kontraktów (od określonej wartości wzwyż) zgłaszanych przez władze poszczególnych krajów członkowskich. Są to tak zwane zamówienia publiczne. Ma to zapewnić równo szanse wszystkim obywatelom Unii Europejskiej ubiegania się o nie.

menty, które w bardzo uproszczony sposób mogą odzwierciedlać proces legislacyjny Wspólnot.

Od chwili wejścia w życie Traktatu o Unii Europejskiej rozróżnia się 4 procedury procesu legislacyjnego: konsultacyjną, kooperacyjną, współdecydowania i uzgadniania⁵. Artykuł 189 Traktatu Rzymskiego (o Wspólnocie Europejskiej) określa, która procedura stosowana jest do danej propozycji aktu prawnego. Dla przykładu na tablicy 1 przedstawiono procedurę kooperacji (s. 261).

Inicjatywę ustawodawczą⁶ posiada Komisja Europejska, która przedstawia Radzie Unii Europejskiej propozycje (proposals) zarządzeń, dyrektyw i decyzji. Propozycje są rejestrowane równolegle przez 2 publikacje: wymienioną wyżej serię *C Official Journal* oraz oddzielnie wychodzącą serię *COM Documents*. Ta ostatnia zawiera również zwykle notatkę objaśniającą (explanatory memorandum) do tekstu propozycji.

Zanim Rada przystąpi do obrad nad przyjęciem propozycji, wcześniej prosi o opinię Parlament Europejski i Komitet Ekonomiczno-Społeczny. Parlament sprawdza zgodność propozycji z obowiązującymi aktami, a następnie na sesji plenarnej, podczas pierwszego czytania — po zapoznaniu się z przygotowanym przez odpowiedni komitet Parlamentu raportem — głosuje nad przyjęciem propozycji, z żądaniem poprawki lub bez, bądź za jej odrzuceniem. Debaty kończą się ogłoszeniem rezolucji. Raporty i rezolucje stanowią opinię Parlamentu na temat propozycji Komisji.

Raporty komitetów Parlamentu są rejestrowane w osobnej serii *EP Reports*. Ośrodek posiada jej wersję na mikrofilmach. Debaty nad propozycją można odnaleźć w *Annex-ie* do *Official Journal*, a opinie Parlamentu w serii *C Official Journal*.

Następnie opinię o propozycji aktu prawnego wydaje Komitet Ekonomiczno-Społeczny. Te opinie są także rejestrowane w serii *C Official Journal* oraz w oddzielnej serii *CES Opinions and Reports*. Komisja Europejska w ciągu miesiąca musi wnieść wszystkie lub niektóre poprawki do propozycji aktu prawnego (amended proposal) i przedłożyć go Radzie Unii Europejskiej.

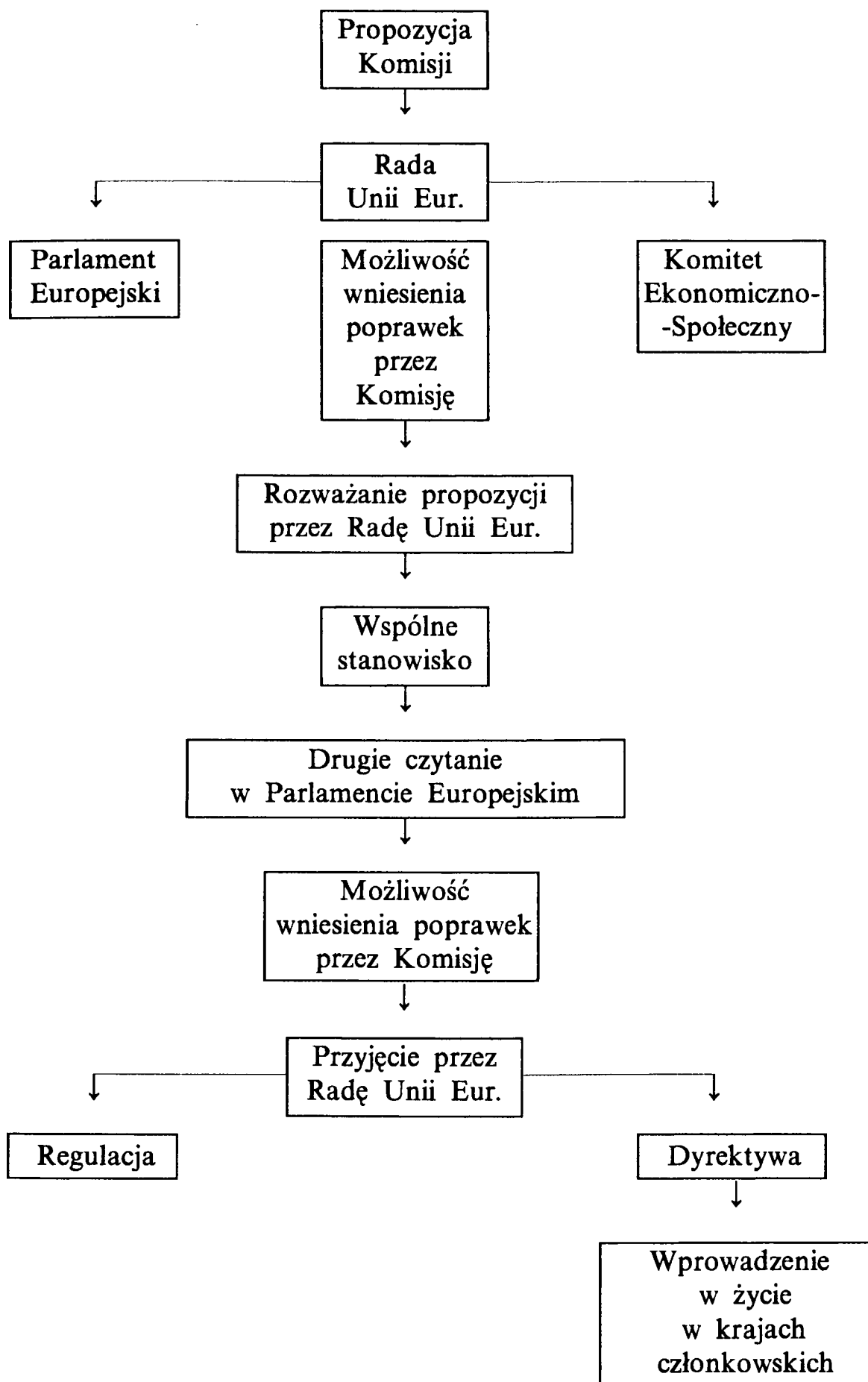
Rada określa wspólne stanowisko (common position), które jest wypadkową wniosków Komisji, poprawek Parlamentu i Rady. Wspólne stanowisko jest przedkładane odpowiedniemu komitetowi Parlamentu. W ciągu 3 miesięcy Parlament na plenarnej sesji, po drugim czytaniu, powinien ustosunkować się do wspólnego stanowiska. Zapis debat, podobnie jak przy pierwszym czytaniu, trafia do *Annex-u* do *Official Journal*, a tekst opinii do serii *C Official Journal*.

Dalsze działanie należy do Komisji. To ona w ciągu miesiąca ponownie rozpatruje wspólne stanowisko, biorąc pod uwagę poprawki Parlamentu i ostatecznie przedstawia zmienioną propozycję (re-examined proposal) Radzie.

⁵ *Internal market*. Vol. 3: *Conditions for business cooperation, public procurement, internal market for energy*. Luxembourg 1994 s. IV.

⁶ I. Thomson: *The documentation of the European Community*. Guide. London 1980 s. 20.

Tab. 1. Procedura kooperacyjna

W ciągu 3 miesięcy Rada Unii Europejskiej powinna przyjąć propozycję lub, przy jednomyślności w głosowaniu, wnieść do niej poprawki. W ten sposób propozycja przepisu staje się prawem i zostaje umieszczona w serii L *Official Journal*.

Kolejna grupa materiałów dotyczy Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości. Trybunał ten stoi na straży zawartych traktatów oraz wynikającego z nich prawodawstwa wtórnego. Jest ostatecznym interpretatorem przepisów prawnych Wspólnot Europejskich (por. s. 249). Orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości jest prezentowane w *Reports of cases before the Court of Justice and the Court of First Instance* oraz w *European Court Reports*. Kazusy prawne są ułożone alfabetycznie w obrębie działów charakterystycznych dla prawa (wyroki, opinie, nowe orzeczenia, zarządzenia).

Inną publikacją informującą o poczynaniach Trybunału są wydawane co tydzień *Proceedings of the Court of Justice of the European Communities*. Zebrane tam orzecznictwo i opinie nie są autoryzowane, ale dają szczegółową i szybką informację na ten temat. Rejestrowane tam przypadki prawne są podzielone według tematów, np. ujednolicanie prawa, swobodny przepływ osób.

Co roku wydawany jest również *Synopsis of the Work of the Court of Justice of the European Communities*. Możemy znaleźć tam opis prac poszczególnych departamentów i komórek Trybunału, listę sędziów, informację o działalności dokumentacyjnej, harmonogram publicznych posiedzeń Trybunału, informację statystyczną.

Ostatnią dużą publikacją związaną z Trybunałem Sprawiedliwości jest *Digest of case-law relating to the European Communities*. Jest to początek większego przedsięwzięcia mającego na celu poprawienie stanu informacji prawnej dotyczącej orzecznictwa Unii Europejskiej. Publikacja rejestruje całość orzecznictwa dotyczącego postanowień traktatów i późniejszych konwencji. Składa się ona z 4 części, z czego 2 jeszcze nie zostały opublikowane⁷. Ośrodek posiada serię D tego wydawnictwa *Case-law of the Court of Justice and of courts of Member States relating to the EEC Convention of 27 September 1968 on jurisdiction and enforcement of judgements in civil and commercial matters*. Zawiera ona decyzje odnoszące się do postanowień Traktatów oraz niektóre decyzje sądów narodowych państw członkowskich. Ponadto publikacja zawiera indeksy. Gdy całość zadania zostanie zrealizowana *Digest of case-law relating to the European Communities* stanie się głównym źródłem orzecznictwa Wspólnot.

Z posiadanych przez Bibliotekę opracowań tekstów prawnych warto wymienić omówienia działalności Rady Unii Europejskiej. Nie zawsze są to dokumenty mówiące o tej instytucji, lecz stanowiące wynik jej prac. Rocznym sprawozdaniem z prac Rady jest *Review of the Council's Work*. Ten przegląd jest dobrym źródłem informacji o decyzjach, które podjęła Rada w ostatnim roku. Informacje ułożone są tematycznie według dziedzin życia wspólnotowego.

⁷ *Tamże*, s. 241.

Z innych tekstów dających przegląd prac Rady Unii Europejskiej warto wymienić *Annual report of the ACP-EEC Council of Ministers*. Jest on wydawany po podpisaniu poszczególnych konwencji z Lome⁸ i jest przeznaczony dla Zgromadzenia Konsultacyjnego ds. stosunków Wspólnoty Europejskiej i krajów afrykańskich, Wysp Karaibskich oraz wysp Pacyfiku. W zamierzeniu ma on być również głównym informatorem o stosunkach Wspólnoty z tymi krajami (African, Carribbean, Pacific — ACP).

Z innych ważnych dokumentów Ośrodek posiada *Ratification of the Single European Act* z wyszczególnieniem działań w każdym z państw członkowskich.

W Ośrodku można również znaleźć wiele monografii prawnych (np. na temat prawa monopolowego, antydumpingowego, rolnego, wolnego handlu, praw autorskich), lecz nie są to wydawnictwa instytucji Wspólnot Europejskich.

EKONOMIA

W dokumentacji Wspólnot Europejskich dotyczącej zagadnień ekonomicznych przewija się kilka stałych tematów, które są przedmiotem długoterminowych działań wspólnej polityki. Do nich możemy zaliczyć: energię, zagadnienia małych i średnich przedsiębiorstw, handel zagraniczny, tworzenie wspólnego rynku, finansowanie wspólnych instytucji i przedsięwzięć, zasady konkurencji, przemysł, transport, podatki, politykę celną, Europejski Obszar Gospodarczy (European Economic Area — EEA).

Całość problemów można podzielić na sprawy wewnątrzwspólnotowe i stosunki gospodarcze z krajami nieczłonkowskimi. Niżej zostaną omówione tylko niektóre pozycje z księgozbioru Ośrodka reprezentatywne dla tej grupy dokumentów.

Ogólny przegląd działalności gospodarczej Wspólnot prowadzony jest przez kwartalnik *European Economy*. Daje on wgląd w politykę działań takich instytucji jak: Euratom, Europejska Wspólnota Węgla i Stali, Europejski Bank Inwestycyjny. Są to w pierwszym półroczu zwykle omówienia działań finansowych (udzielane i zaciągnięte pożyczki), a w drugim półroczu — roczne raporty. Z tym pismem związane są 2 miesięczne suplementy o tym samym tytule, które są w podtytułach określane następująco: *Recent economic trends* oraz *Business and consumer survey results*.

Przeгляд aktywności przedsiębiorstw daje miesięcznik *Results of the Business Survey Carried out among Managements in the Community*. Są to zestawione w tabelach wyniki odpowiedzi na wspólny kwestionariusz, zebrane ze wszystkich państw członkowskich. Wypełniają go przedsiębiorstwa należące do różnych gałęzi przemysłu, przy czym oddzielnie potraktowane jest budownictwo i inwestycje. Za prawidłowe wypełnienie kwestionariusza i zebranie

⁸ Są to 4 umowy między Wspólnotami Europejskimi i krajami Afryki, Wysp Karaibskich i Wysp Pacyfiku (1975, 1979, 1984, 1989) na temat programu pomocy finansowej dla gospodarki i życia społecznego tych państw. — *Financial cooperation under the Lome Conventions*. Brussels 1995, 50 s.

danych odpowiadają specjalne instytucje (najczęściej o charakterze ekonomiczno — statystycznym — badawczym) wyznaczone dla poszczególnych państw. Pytania kwestionariusza dotyczą zmian w tendencjach produkcji, jej spodziewanego poziomu, ograniczeń, wydajności, zamówień, eksportu, sprzedaży, zatrudnienia, giełdy surowcami.

Na temat działalności przedsiębiorstw publikuje się wiele wydawnictw ciągłych — w tym serii, np. *Enterprise Policy* — i książek. Polityka gospodarcza Wspólnot dotyczy wszystkich grup społeczności obywateli zjednoczonej Europy. Na przykład odrębnie potraktowano małe i średnie przedsiębiorstwa. Mają one specjalny biuletyn *Euro-Info* informujący przedsiębiorców o polityce, jaką rozwijają Wspólnoty wobec nich.

Problematykę polityki energetycznej mamy zaprezentowaną w wychodzącym 3 razy w roku wydawnictwie *Energy in Europe*. Ma ono dostarczać informacji na temat krótko- i długoterminowych działań Wspólnot Europejskich w dziedzinie gospodarki zasobami energetycznymi.

Na temat konkurencji wydaje się co roku raport redagowany przez IV Dyrektorat Generalny Komisji Europejskiej *Annual report on competition policy*. Zawiera on plan rozwoju polityki konkurencji, a także rejestr osiągnięć na polu realizacji postanowień traktatów i późniejszych aktów prawnych w tym zakresie.

Pojawiło się również wiele publikacji na temat utworzenia jednolitego rynku. Z początkiem 1993 r. zniesiono bariery celne między państwami Wspólnot a we wcześniejszych latach trwały odpowiednie przygotowania, o czym świadczą dokumenty tego okresu. Co roku wydawane jest wielotomowe wydawnictwo pod tytułem *Internal market* (do 1993 r.: *Completing the internal market*). Jest to przegląd stanu prawnego zbliżenia rynków państw członkowskich w określonych dziedzinach życia gospodarczego.

Kontynuacją tego wydawnictwa jest zbiór rejestrujący środki, jakie zostały przedsięwzięte przez narodowe agendy w celu realizacji wspólnych postanowień (dyrektyw). Jest to *National implementing measures to give effect to the White Paper of the Commission on the completion of the internal market*.

Oddzielnie Europejski Bank Inwestycyjny drukuje swoje roczne raporty finansowe i omówienia własnej polityki finansowej. Co roku drukowany jest w serii L *Official Journal* tzw. TARIC. Jest to wykaz wspólnie przyjętych taryf celnych na poszczególne towary. Towary oznaczone są kodami ustalonymi przez Wspólnoty w nomenklaturze scalonej (combined nomenclature — CN), których wykaz również możemy znaleźć w Ośrodku. Warto także zwrócić uwagę na potężne, wielotomowe wydawnictwo opatrzone tytułem: *Research on the „cost of non-Europe”*. Jest to cykl raportów na temat kosztów utrzymania podzielonego rynku Wspólnot, a także korzyści płynących z usuwania barier międzyrynkowych.

Na temat współpracy gospodarczej Wspólnot z krajami nieczłonkowskimi Ośrodek posiada również liczne publikacje. Są to chociażby dwustronne umowy między państwami. Do ciekawszych publikacji można zaliczyć *Agre-*

ement on the European Economic Area — tekst umowy między krajami Wspólnot a krajami Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (European Free Trade Association — EFTA)⁹ o stworzeniu wspólnej strefy ekonomicznej, w której zagwarantowany jest wolny przepływ towarów, usług, kapitału oraz swobodny przepływ osób, a także współpraca na polu badań, rozwoju, środowiska, edukacji i polityki społecznej.

SPRAWY SPOŁECZNE

Podobnie jak w poprzednim dziale, zaprezentowane zostaną tylko wybrane publikacje, które umożliwiają zapoznanie się z kierunkami działań Wspólnot w zakresie problemów społecznych. Można wyróżnić kilka, które są stałym przedmiotem uwagi instytucji Wspólnot. Są to:

- edukacja,
- szkolenie zawodowe,
- zatrudnienie i bezrobocie,
- bezpieczeństwo pracy,
- warunki życia,
- równe szanse dla kobiet i mężczyzn.

Zacznijmy od najbardziej ogólnych czasopism. Do nich można zaliczyć wychodzące 3 razy w roku *Social Europe*. Każdy numer poświęcony jest odrębnemu zagadnieniu. Całość tematyki można podzielić na 3 kierunki:

- działania i wskazówki (bieżące wydarzenia i wpływające z nich decyzje Rady Unii Europejskiej),
- analizy, debaty i studia,
- ostatnie osiągnięcia.

Kilka razy w roku wychodzi do tego czasopisma suplement, który jest monograficznym omówieniem wybranego problemu. Mówiąc o polityce społecznej Wspólnot, nie można zapomnieć o Europejskim Funduszu Społecznym (European Social Fund). Jest to jeden z 3 najstarszych funduszy strukturalnych Wspólnot obok Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (European Regional Development Fund) i Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund), który powstał na mocy Traktatu Rzymskiego¹⁰ w celu popierania i wspomaganie zatrudnienia i zawodowych umiejętności pracowników. Działania Funduszu skierowane są głównie w dwóch kierunkach: szkolenia zawodowego (poradnictwo zawodowe), tworzenia nowych stanowisk pracy. Jest to finansowe narzędzie polityki rynku pracy Wspólnot.

Po przyjęciu Jednolitego Aktu Europejskiego nastąpiły reformy tych funduszy. Wyznaczono im wszystkim 5 podstawowych celów¹¹:

⁹ EFTA to aktualne stowarzyszenie 4 państw (Islandii, Lichtensteinu, Norwegii i Szwajcarii) mające na celu ściślejszą współpracę handlową z Unią Europejską. Powstało w 1960 r. Państwa członkowskie podpisały między sobą umowy o unii celnej.
— W. Weidenfeld, W. Sessels: *Europa od A do Z*. Gliwice 1995 s. 63 (hasło EFTA i Europejski Obszar Gospodarczy).

¹⁰ *Treaty establishing the European Economic Community*. Luxembourg 1987 s. 333-334 art. 130a-130c.

¹¹ *European Social Fund*. Luxembourg 1992 s. 7.

- pobudzanie rozwoju regionów zaniedbanych,
- pomoc regionom dotkniętym kryzysem przemysłowym,
- zlikwidowanie długoterminowego bezrobocia,
- ułatwienie adaptacji zawodowej młodzieży poszukującej pracy,
- przyspieszanie i promowanie rozwoju terenów rolniczych.

Ośrodek Informacji i Dokumentacji Wspólnot Europejskich posiada programy realizacji poszczególnych zadań Europejskiego Funduszu Społecznego przez kraje Wspólnot w określonych okresach (np. *European Social Fund. Community support framework 1990-92. Objectives 3 and 4. Grand-Duchy of Luxembourg*), a także coroczne raporty tego Funduszu zamieszczane w *General report on the activities of the European Communities*.

Najwięcej miejsca w dokumentacji Wspólnot zajmują problemy związane z edukacją i szkoleniem zawodowym. Szczególną uwagę należy zwrócić na wydawnictwa Europejskiego Centrum Rozwoju Szkolenia Zawodowego (European Centre for the Development of Vocational Training — CEDEFOP). Centrum to ściśle współpracuje z Komisją Europejską w popieraniu, rozwijaniu i promowaniu szkolenia zawodowego oraz nieustającego kształcenia. Organizuje również samodzielnie kursy, seminaria, prace badawcze oraz wyraża publicznie swoją opinię poprzez szeroką gamę publikacji.

O działalności tego ciała dowiadujemy się z rocznych raportów (*Annual Report*). CEDEFOP wydaje również 3 razy w roku kolejne numery *Vocational Training*. Jest to pismo mające na celu zmianę punktu widzenia i promowanie pomysłów odnoszących się do kształcenia zawodowego.

Szkolenia zawodowego dotyczą też wewnętrzne dokumenty CEDEFOP będące sprawozdaniami z osiągnięć i działań poszczególnych państw na tym polu. Ogólny problem jest tam rozbity na mniejsze, takie jak: szkolenie nauczycieli, bezrobotnych, równe szanse kształcenia dla kobiet, nowe technologie w kształceniu, problem migrantów czy osób niepełnosprawnych.

Edukacji na poziomie szkół wyższych poświęcony jest półrocznik *ERASMUS Newsletter*. Są to wiadomości o realizacji programu współpracy pomiędzy uczelniami państw członkowskich (European Community Action Scheme for the Mobility of University Students — ERASMUS).

Podnoszeniu poziomu kwalifikacji zawodowych młodych obywateli Europy poświęcony jest publikowany przez Komisję kwartalnik *Education and Training*. Dotyczy on kształcenia młodych na każdym poziomie.

Academic year... jest publikacją Instytutu Europejskiego (European University Institute) we Florencji. Można tam znaleźć omówienie organizacji zajęć na każdy rok akademicki Instytutu.

Współpracy między wyższymi uczelniami poświęcony jest dwumiesięcznik *European University News*. Dotyczy on organizacji wspólnych studiów i badań nad tematyką zjednoczonej Europy. Zawiera także bibliografię w tym zakresie.

Oddzielnego opracowania doczekały się również sprawy kobiet. X Dyrektorat Generalny Komisji Europejskiej wydawał specjalne pismo *Women in Europe* informujące o wzroście zainteresowania tym problemem. Pismo jest

przełogdem działalności kolejnych instytucji Wspólnot oraz ich państw członkowskich w kontekście zagadnień kobiecych. Jako dodatek do tego, wychodzącego 5 razy w roku czasopisma, ukazuje się *Women in Europe. Supplement*, który szczegółowo porusza wąskie problemy (np. pozycję kobiet na rynku pracy w ostatnich latach).

Oddzielną grupą społeczeństwa będącą w centrum zainteresowania Unii Europejskiej są członkowie związków zawodowych. Specjalnie wydawany co kwartał *European Trade Information Bulletin* ma na celu informowanie o zamierzeniach Wspólnot odnoszących się do tej grupy społeczności. Ten biuletyn nie jest redagowany przez Komisję, choć jest przez nią publikowany, i w związku z tym nie może być uważany za wyraziciela opinii tej instytucji.

Bardzo ważnym problemem Wspólnot jest zatrudnienie. Prowadzona jest wspólna polityka w tej dziedzinie w celu likwidowania bezrobocia. W związku z tym zapoczątkowano wiele działań: szkolenia zawodowe, zarządzenia umożliwiające swobodne przemieszczanie się osób i podejmowanie przez nich pracy we wszystkich krajach Wspólnot, wyrównywanie poziomów kształcenia. Utworzono Wspólny System Informacji o Polityce Zatrudnienia (Mutual Information System on Employment Policies — MISEP), do którego każde państwo członkowskie przesyła szczegółowe informacje na temat inicjatyw podjętych na polu polityki zatrudnienia. Kwartalnymi sprawozdaniami ze stanu rozwoju tej polityki jest *InforMISEP*.

Nie należy zapominać również o pracach i działalności Europejskiej Fundacji ds. Poprawy Warunków Pracy i Życia (European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions). Fundacja ta postawiła sobie za cel podniesienie standardów życia i pracy poprzez wzrost i rozszerzenie wiedzy. Jej praca jest ściśle związana z pracą Dyrektoratów V (ds. Zatrudnienia, Stosunków z Przemysłem i Spraw Socjalnych) i XI (ds. Środowiska i Bezpieczeństwa Nuklearnego) Komisji Europejskiej. Fundacja, gromadząc w swoich szeregach przedstawicieli Komisji, krajowych rządów, organizacji pracodawców i związków zawodowych, opracowuje program działań, otwiera seminaria, organizuje konferencje i publikuje wyniki badań. Roczne raporty (*Annual Report*) tej Fundacji dają nam przegląd prac, działań i wysiłków podjętych lub planowanych. Fundacja podejmuje takie zagadnienia jak:

- człowiek przy pracy,
- organizacja pracy,
- długoterminowe aspekty ochrony środowiska,
- rozszerzanie działalności ludzkiej w czasie i przestrzeni,
- szczegółowe zagadnienia odnoszące się do kategorii zatrudnionych.

Seria *Working Papers* i tematycznych raportów Fundacji jest odzwierciedleniem badań, jakie zostały przeprowadzone na jej zlecenie.

Szczegółowy wgląd w tematykę publikacji Fundacji daje wykaz działów, według których katalog tej Fundacji rejestruje jej wydawnictwa. Są to: nowe technologie, biotechnologie, nowe formy pracy i działalności, organizacja

pracy, system płac, ekonomiczne zmiany czasu i warunków pracy, przemysł, działalność robotników, studia nad czasem pracy, bezpieczeństwo i zdrowie, niebezpieczne odpady, transport i komunikacja, środowisko miejskie i warunki socjalne, bezrobocie, kobiety, stres, starość i emerytury, ludzie młodzi.

ROLNICTWO

Rolnictwo stanowi bardzo ważny punkt polityki Wspólnot. Główne problemy to likwidacja różnic rozwoju między poszczególnymi regionami oraz szczególna troska o poziom życia na wsi. Obecnie problem stanowi nadwyżka w produkcji żywności.

Corocznie drukowany jest raport o sytuacji rolnictwa we Wspólnotach *The agricultural situation in Community*, który zawiera wykaz głównych wydarzeń minionego roku, sytuacji farmerów i konsumentów, umów zagranicznych w sprawie produkcji rolnej, polityki restrukturyzacji rolnictwa, zasad finansowania wspólnej polityki rolnej i postępu w ujednoceniu praw krajowych w dziedzinie rolnictwa. W raportach tych możemy również znaleźć część statystyczną, która jest wyciągiem z funkcjonowania Sieci Danych o Dochodach Farm (Farm Accountancy Data Network — FADN). Znajdziemy tam wykaz cen produktów rolnych, kosztów produkcji oraz wskaźniki handlowe.

Ponieważ sytuacja rolnictwa we Wspólnotach w dużej mierze zależy od stanu rolnictwa w krajach sąsiednich, w ostatnich latach powstała seria raportów na temat sytuacji, tendencji i perspektyw w rolnictwie krajów Wschodniej i Środkowej Europy *Situation, trends and prospects in agriculture in...*

Ważne kompendium wiedzy na temat aktów prawnych dotyczących konkretnych grup produktów rolnych znajdziemy we francuskojęzycznej publikacji (angielska wersja nie istnieje) *Recueil des actes agricoles*.

Green Europe. Newsletter in Brief jest nieregularnie wychodzącym wydawnictwem publikowanym przez VI Dyrektorat Generalny ds. Rolnictwa Komisji Europejskiej. Dotyczy najnowszych zmian w rozwoju polityki rolnej Wspólnot. Jest to zwykle zebranie propozycji aktów lub samych aktów prawnych, które w ostatnim czasie się ukazały.

Obok rolnictwa ważnym działem gospodarki jest rybołówstwo. Jest to przedmiot większości aktów prawnych i umów między państwami Wspólnot i krajami nieczłonkowskimi, jako że te zagadnienia prawie zawsze związane są z polityką zagraniczną.

Zagadnienia rolnictwa, leśnictwa i rybołówstwa stanowią największy procent¹² proponowanych przez Komisję Europejską aktów prawnych.

¹² Na ponad 1800 opisów propozycji aktów prawnych, zarejestrowanych w bazie PROPOS Ośrodka Informacji i Dokumentacji Wspólnot Europejskich Centrum Europejskiego UW ponad 530 dotyczy rolnictwa, rybołówstwa lub leśnictwa. (Stan z kwietnia 1995).

ŚRODOWISKO I POLITYKA REGIONALNA

Ośrodek posiada także niewielki zbiór poświęcony polityce regionalnej i środowisku. Prawdopodobnie te dwa działy ulegną w najbliższym czasie gwałtownemu rozwojowi z powodu wzrostu zainteresowania tą tematyką.

Na uwagę zasługują dwa wielotomowe wydawnictwa poświęcone aktom prawnym o ochronie środowiska: *European Community environmental legislation* i *European Community environmental policy in practice*. Pierwsze jest zbiorem ustawodawstwa dotyczącego ochrony środowiska z podziałem na tematy: woda, powietrze, odpady, hałas, przyroda, chemikalia. Drugie jest odpowiedzią na pytanie: jaki efekt przynoszą wyżej wymienione akty prawne odnoszące się do wody i odpadów w poszczególnych krajach Wspólnot.

W zakresie polityki regionalnej Ośrodek posiada wydawnictwa serii *Regional Policy Series*. Poszczególne tomy badają rozwój regionalny w aspektach demograficznych, społecznych i ekonomicznych. Znajdziemy tam również wielotomowe wydawnictwo poświęcone dokładnemu opisowi poszczególnych jednostek administracyjnych całej zjednoczonej Europy. Jest to *Portrait of the regions* oraz podobne wydawnictwo dotyczące wysp *Portrait of the islands*. W serii *COM Documents* można co roku odnaleźć raport Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

NAUKA I TECHNIKA

Z zakresu nauki i techniki Ośrodek posiada interesujący kwartalnik *I & T Magazine* (do 1994 r.: *XIII Magazine*), który jest w całości poświęcony nowym technologiom wprowadzanym we wszystkich dziedzinach życia (np. usługi pocztowe, systemy komunikacji powietrznej i drogowej).

Wejście w życie 1.02.1994 r. Układu Europejskiego stowarzyszającego Polskę ze Wspólnotami Europejskimi umożliwiło korzystanie w Polsce z bazy danych utworzonej przez Unię Europejską dotyczącej badań naukowych — *CORDIS* (Community Research and Development Information Service), która wcześniej była objęta restrykcjami. Wraz z możliwością dostępu online do tej bazy Ośrodek zaczął otrzymywać dwutygodnik *CORDIS Focus* wraz z suplementami. Pismo to daje wykaz nowości w bazie oraz publikacji związanych z zarejestrowanymi w bazie badaniami, projektami i programami.

Innym czasopiśmie jest dwumiesięcznik wydawany przez Dyrektorat XIII Komisji Europejskiej *Innovation & Technology Transfer*. To pismo zajmuje się głównie problemem zastosowania wyników badań naukowych i technologicznych w praktyce poprzez przegląd osiągnięć w poszczególnych dyscyplinach.

Prowadzona przez Unię Europejską polityka naukowa znajduje wyraz w wieloletnich programach badawczo-rozwojowych (research and technological development — *RTD*). Szczegółów na jej temat możemy szukać w takich opracowaniach jak *Community research and technological development policy* lub w kwartalniku *RTD Info*. Oprócz tego w Ośrodku Informacji

i Dokumentacji Wspólnot Europejskich znajdziemy opracowania na temat poszczególnych dyscyplin naukowych wyznaczonych jako priorytetowe, informatory treści ogólnej (np. *The European report on science and technology indicators 1994*) oraz poradniki dla występujących o fundusze na badania (np. *EC-funded research and technological development: an insight into the handling of project proposals. An introduction to contract negotiation*). Biblioteka Ośrodka posiada również opracowanie na temat współpracy naukowej Unii Europejskiej z krajami Europy Wschodniej (*Scientific and technological cooperation with Eastern Europe*).

Oprócz tego Biblioteka posiada *University research on European integration* — wydruk z bazy danych o nazwie EURISTOTE, która rejestruje badania naukowe nad integracją europejską. Ośrodek posiada 15 edycję tej bazy z 1992 r.

STATYSTYKA

Na potrzeby właściwego funkcjonowania Unii Europejskiej, która po przystąpieniu Austrii, Finlandii i Szwecji zajmuje obszar 3337 mln km² powierzchni i liczy 368,7 mln mieszkańców¹³, potrzebne było utworzenie oddzielnej placówki zbierającej i przetwarzającej dane uzyskane z 15 państw. Właściwe prowadzenie statystyki napotyka oczywiście na wiele trudności spowodowanych różnorodnością narodowych systemów gromadzenia danych. Ujednoczenie typów danych i trybu ich dostarczania stało się pierwszoplanowym zadaniem statystyków.

Utworzone w 1958 r. Biuro Statystyczne Wspólnot Europejskich (Statistical Office of the European Communities) zwane w skrócie EUROSTAT-em ma za zadanie służyć Unii poprzez zbieranie danych statystycznych od wyspecjalizowanych w tej dziedzinie instytucji państw członkowskich i innych międzynarodowych agencji. Jednocześnie Biuro ma obowiązek pracować nad utworzeniem i ulepszaniem wspólnego systemu informacji oraz dostosowaniem do niego systemów narodowych. Oprócz opracowania przez EUROSTAT kilku baz danych (np. Cronos, Regio, Comext) — które są dostępne online, na CD-ROM-ach, na taśmach magnetycznych oraz mikrofiszach — zgromadzone informacje można uzyskać, prenumerując liczne tytuły czasopism EUROSTAT-u.

Rozwój systemu statystycznego stymuluje w Unii Europejskiej programy statystyczne. Do ich merytorycznego nadzoru został powołany specjalny Komitet (Statistical Programmes Committee), który zobowiązany jest do wydawania raportów oceniających rozwój informacji i systemów statystycznych w Unii Europejskiej (np. *Report of the Statistical Programme Committee 1991–93*).

Publikacje EUROSTAT-u¹⁴ podzielone są na grupy tematyczne i sekcje, wyróżnione określonym oznaczeniem, zróżnicowanym formatem i kolorem

¹³ *The European Union. Political map. Luxembourg 1995.*

¹⁴ I. Thomson: *The documentation...* (por. przyp. 6), s. 156.

okładki. Grupy tematyczne wydawnictw EUROSTAT-u to:

1. Statystyka ogólna (granatowa okładka),
2. Ekonomia i finanse (fioletowa o.),
3. Ludność i warunki socjalne (żółta o.),
4. Energia i przemysł (niebieska o.),
5. Rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo (zielona o.),
6. Handel zagraniczny (czerwona o.),
7. Usługi i transport (pomarańczowa o.),
8. Środowisko (brak danych),
9. Inne (brązowa o.).

W obrębie każdej grupy mogą wystąpić następujące sekcje:

- A — roczniki,
 B — trendy krótkoterminowe,
 C — zestawienia, przeglądy i dane statystyczne,
 D — studia i analizy,
 E — metody,
 F — szybkie raporty (od stycznia 1995 *Statistics in Focus*).

Ośrodek posiada (stan na 15.04.1995) następujące wydawnictwa:

	A	B	C	D	E	F
1	+	+				+
2		+	+			+
3		+	+			+
4		+	+			+
5	+	+			+	+
6	+	+		+		+
7						+
8						
9		+		+		

Z tematu pierwszego Ośrodek posiada: *Basic Statistics of the Community* (małego formatu rocznik przeznaczony głównie dla niespecjalistów) oraz miesięcznik *Eurostatistics: data short-term economic analysis*, który daje szybką informację o najnowszych kierunkach w gospodarce. Okazjonalnie ukazują się

również szybkie informacje o regionach *Rapid Reports. Regions*. Każde wydanie poświęcone jest innemu tematowi.

Z zakresu ekonomii i finansów Ośrodek posiada w chwili obecnej miesięczną statystykę wartości Europejskiej Jednostki Monetarnej *ECU-EMS Information & Central Bank Interest Rates*, opracowanie na temat europejskiego systemu rachunków *National accounts ESA* (ESA — European System of Integrated Economic Accounts) oraz szybkie raporty wychodzące nieregularnie pt. *Statistics in Focus. Economy and Finance* (do 1995 r.: *Rapid Reports. Economy and Finance*).

Z zakresu energii i przemysłu Ośrodek posiada: rocznik *Iron and Steel*, miesięcznik zajmujący się wielkością produkcji przemysłowej *Industrial Trends* oraz *Statistics in Focus. Energy and Industry* (dawniej *Rapid Reports. Energy and Industry*) — wydawnictwo wychodzące nieregularnie, ale często (w 1992 r. — 32 zeszyt.) i zawierające dane o działalności Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali.

Handel zagraniczny zestawiony jest rocznie w *External Trade and Balance of Payments* i miesięczniku *External Trade* oraz w szybkich raportach *Statistics in Focus* o tym samym podtytule. W tej statystyce możemy odnaleźć wykaz nazewnictwa towarów (kody przyjęte na ich oznaczenie) oraz wskaźniki ich przepływu przez granice (chodzi tu o handel państw członkowskich Unii z krajami spoza Unii) oraz *Newsletter Edicom — Intrastat* dotyczący handlu pomiędzy państwami członkowskimi Unii Europejskiej.

Statystykę w sprawach społecznych reprezentują miesięcznik *Unemployment* dający wykaz sytuacji z ostatniego miesiąca na rynkach pracy państw członkowskich. Biblioteka posiada także z tej tematyki studium porównawcze budżetów rodzinnych w 1988 r.: *Family budgets*. Szybkie raporty *Statistics in Focus* mają sekcję *Population and Social Conditions* i wychodzą nieregularnie.

Statystyka rolnicza jest prezentowana poprzez kwartalny wykaz cen artykułów rolnych *Agricultural Prices* oraz *Statistics in Focus. Agriculture, Forestry and Fisheries* (dawniej *Rapid Reports. Agriculture, Forestry and Fisheries*).

Publikacją EUROSTAT-u nie należącą do tego zakrojonego na szeroką skalę wydawnictwa ciągłego jest: *Panorama of EC Industry*. Ukazuje się ona jako roczne lub paroletnie zestawienie danych z przemysłu i sektora usług Wspólnot. Układ zestawień i tabel pokrywa się z gałęziami przemysłu i usług. Wzrost udziału usług w dochodzie narodowym spowodował powstanie specjalnych wydawnictw śledzących rozwój tego sektora gospodarki. *Rapid Reports. Service and Transport* daje nam tematyczną informację o rozmiarach poszczególnych usług w gospodarkach państw członkowskich.

Przegląd całości działalności Wspólnot (nie tylko przemysłowej) zawiera wydawnictwo *Europe in figures*. Jest ono w pewien sposób powiązane z największą serią EUROSTAT-u — omówioną na początku — poprzez użycie tych samych, charakterystycznych kolorów dla poszczególnych dziedzin życia wspólnotowego. W odróżnieniu od innych publikacji są to przede wszystkim omówienia i wnioski wpływające z danych statystycznych.

Ciekawym, ukazującym się 5 razy w roku czasopismem statystycznym jest *Sigma: the bulletin of European statistics*. Zawiera ono krótkie skondensowane informacje na określony w danym numerze temat dotyczący rozwoju statystyki. Dane uzyskiwane są na podstawie wywiadów przeprowadzanych przez redaktorów tego pisma.

Szczególnym rodzajem informacji statystycznej jest półrocznik *Eurobarometer: public opinion in the European Community*. Są to zazwyczaj przeglądy opinii publicznej na określony temat dotyczący Wspólnot. Zwykle są to wyniki ankiety przeprowadzonej za pomocą kwestionariusza. Półrocznik jest wydawany przez Komisję Europejską i początkowo był zastrzeżony do dystrybucji tylko w obrębie państw członkowskich. Później ta restrykcja została zniesiona i obecnie Ośrodek Informacji i Dokumentacji Wspólnot Europejskich otrzymuje tę publikację.

INFORMATORY I PRZEWODNIKI

Oprócz publikacji dziedzinowych zaprezentowanych wyżej Biblioteka posiada zbiór publikacji, które można określić jako informatory i przewodniki po instytucjach Wspólnot Europejskich. Do nich zalicza się przede wszystkim: roczne raporty Komisji *General Report on the Activities of the European Communities*, miesięcznik *Bulletin EC, Guide to the Council, The European Parliament, Fact sheets on the European Parliament and the activities of the European Union, Directory of the European Commission, Interinstitutional directory of the European Union*, dwumiesięcznik *Bulletin of Economic and Social Consultative Assembly*.

W zorientowaniu się w działalności Komisji Europejskiej pomaga *Directory of acronyms for European Community programmes and action plans with decoded details plus indexes*. W tym — co pewien czas aktualizowanym — wykazie znajduje się opis wszystkich programów, które aktualnie realizowane są w Unii Europejskiej. Są tam podane wszystkie najważniejsze informacje odnośnie każdego programu: nazwa i jej skrót, skrót, nazwa instytucji odpowiedzialnej za realizację, nazwiska osób, z którymi można się kontaktować, przewidziany budżet, cele, podstawa prawna rozpoczęcia działań, dokumenty sprawozdawcze, jeżeli takie już zostały opracowane oraz bibliografia na temat danego przedsięwzięcia.

Poruszanie się w nazewnictwie instytucji, programów, funduszy, fundacji w 9 (od stycznia 1995 — 11) oficjalnych językach Unii Europejskiej oraz w utworzonych w tych językach skrótach tych nazw powoduje bardzo dużo trudności nie tylko osobom zapoznającym się z Unią, ale i długoletnim praktykom. W celu szybkiego i właściwego zrozumienia danej nazwy został utworzony wielojęzyczny słownik skrótów *Multilingual glossary of abbreviations*.

Do publikacji o charakterze ogólnym należą wnioski ze spotkań Rady Europejskiej dotyczące działalności całej Unii. Są to jednocześnie jedyne

dokumenty, jakie pozostawia po sobie Rada Europejska. Mają one jednak fundamentalne znaczenie dla działań innych instytucji Wspólnot Europejskich. Na nie powołuje się w swoich dokumentach Rada Unii Europejskiej (w preambułach aktów prawnych) i Komisja Europejska.

Szczególną rolę w dokumentacji Wspólnot Europejskich odgrywają tzw. Białe Księgi (White Papers). Tym mianem określa się dokumenty, które — wyznaczając cele i zadania — stanowią podstawę podejmowania dalszych długoterminowych zobowiązań i określania priorytetów w akcjach Wspólnot Europejskich. Do ostatnio opracowanej Białej Księgi (zwanej Białą Księgą Delorsa¹⁵) zaliczamy *Growth, competitiveness, employment. The challenges and ways forward into the 21st century. White Paper* wydaną w 1993 r.

BIBLIOGRAFIE I KATALOGI

Oddzielny typ dokumentów stanowi zbiór pomocny bibliotekarzowi i czytelnikowi jako źródło informacji pochodnej. Są to różnego rodzaju bibliografie, katalogi oraz tezaury.

Każda instytucja Wspólnot Europejskich, która patronuje wydawaniu dokumentów, raz na jakiś czas publikuje bibliografię własnych prac.

Najbogatszą produkcją może poszczycić się Komisja Europejska, której Biuro Oficjalnych Wydawnictw wydaje wiele różnorodnych bibliografii i katalogów. Dwa zasadnicze wykazy dokumentacji zwracają na siebie uwagę. Są to bibliografie wyodrębnionych przez Komitet Konsultacyjny Komisji Europejskiej ds. Wydawnictw (Commission's Consultative Committee of Publications) kategorii wydawnictw: publikacji i dokumentów (por. s. 256).

Ukazująca się jako miesięcznik (ale ze znacznym opóźnieniem) bibliografia *Documents* zawiera informacje o 3 wydawanych seriach: *COM Documents*, *EP Reports*, *ESC Opinions and Reports* ułożone tematycznie w 17 działach; są to jednocześnie grupy tematyczne, według których klasyfikuje się przepisy prawne Wspólnot:

- 01 zagadnienia instytucjonalne,
- 02 unia celna i polityka handlowa,
- 03 rolnictwo, leśnictwo i rybołówstwo,
- 04 zatrudnienie i praca,
- 05 zagadnienia społeczne,
- 06 prawo i procedury prawne,
- 07 transport,
- 08 konkurencja i przedsięwzięcia,
- 09 finanse,
- 10 zagadnienia ekonomiczne — klient,
- 11 stosunki zagraniczne,
- 12 energia,
- 13 polityka regionalna,

¹⁵ Jacques Delors, długoletni (1985-1994) przewodniczący Komisji Europejskiej.

- 14 środowisko,
- 15 badania naukowo-techniczne,
- 16 informacja, edukacja i kultura,
- 17 statystyka.

Bibliografie *Publications* zawierają pozostałe wydawnictwa dostępne publicznie. Trzeba jednak zaznaczyć, że nie jest to wykaz wszystkich publikacji instytucji Wspólnot. We wstępie do tych bibliografii możemy odnaleźć informację, że uwzględniają one książki i serie, jak również podają wykaz innych periodyków. Układ bibliografii jest taki sam jak bibliografii omówionej wyżej.

Jeszcze szerszy zakres i zasięg posiada drukowany katalog dokumentów i publikacji wydawany przez Unię Europejską, zawierający informacje o materiałach, które otrzymuje Biblioteka Komisji Europejskiej *Publications and Documents of the EC Received by the Library*. W katalogu wykorzystuje się makrotezaurus Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (Organisation for Economic Co-operation and Development — OECD).

Innym drukowanym katalogiem nowości jest miesięcznik *Recent Publications on the European Communities Received by the Library*. Katalog ten zawiera, oprócz wykazu dokumentów i publikacji, inne podręczniki i książki wydawane w celach komercyjnych, niektóre artykuły i rozdziały z roczników i wydań specjalnych.

Oddzielnie rejestrowane są nabytki Biblioteki Rady Ministrów. *List of Acquisitions* podaje kwartalnie wykaz wszystkich nowych tytułów uporządkowanych według UKD. Biblioteka Rady Ministrów dostaje wszystkie materiały Wspólnot, ale nie wszystkie są rejestrowane w tym wykazie.

Przez tę samą instytucję wydawany jest kwartalnik *Selected Articles*. Wymienione tam artykuły dotyczą głównie integracji europejskiej i pochodzą z czasopism niewspólnotowych. Sklasyfikowane są również według UKD.

General catalogue of periodicals podaje alfabetyczny wykaz tytułów czasopism i gazet, jakie posiada Biblioteka Rady Unii Europejskiej.

Do najważniejszych i największych bibliografii Unii Europejskiej należy zaliczyć wydruki z bazy danych SCAD (Service Central Automatisé de Documentation). SCAD jest oficjalnym serwisem Komisji Europejskiej. Zawiera zbiór informacji o dokumentacji Wspólnot, a także o artykułach z czasopism niewspólnotowych, ale związanych tematycznie z problematyką Unii. Z tej olbrzymiej bazy danych drukowany jest tygodnik *SCAD Bulletin*. Należy zaznaczyć, że SCAD rejestruje tylko poważne publikacje. Artykuły z czasopism i książki muszą mieć odpowiednią wagę wnoszonych wiadomości, aby mogły być tam umieszczone. W SCAD materiały ułożone są w 28 działach (przemysł, zagadnienia społeczne, rolnictwo, budżet i kontrola finansowa, handel, konkurencja, współpraca i rozwój, cła, prawo, ekonomia, energia, edukacja i kultura, środowisko, podatki, administracja, informacja i prasa, instytucje Wspólnot, rynek wewnętrzny, pieniądze i finanse, organizacje międzynarodowe i ruch integracyjny, rybołówstwo, polityka wewnętrzna, polityka regionalna,

ochrona konsumenta, badania i nauka, stosunki zagraniczne i handel międzynarodowy, statystyka, transport).

Jeszcze jedną bibliografią, tym razem tematyczną, dotyczącą prawa, jest *Legal bibliography of European integration*. Daje ona przegląd literatury z podziałem na wydawnictwa zwarte i ciągłe. Zaopatrzona jest również w indeksy.

Ciekawym przykładem pomocy w orientacji w dokumentacji Unii Europejskiej poszczególnych państw członkowskich i ich sąsiadów jest grupa czasopism *Biblio*. Ośrodek posiada *Biblio Post-Maastricht*, *Biblio 1992* (które po 1992 zmieniło tytuł na *Biblio 12*), *Biblio Flash*, *Biblio East-Est-Ost*, *Biblio Country Reports*, *Biblio Europe*. Poszczególne tytuły zawierają wyciągi z artykułów dotyczące wytyczonej sobie tematyki.

TEZAUZUSY

Bardzo ważnym problemem dokumentacji Wspólnot Europejskich jest sprawa terminologii¹⁶ i tworzenia tezaurusów. Należy od razu zaznaczyć, że nie jest to kwestia do końca rozwiązana, a jej dotychczasowy stan jest przyczyną wielu trudności w opracowaniu rzeczowym dokumentacji Unii Europejskiej. Niewątpliwie stworzenie tezaurusu, który obejmowałby wszystkie dziedziny życia Wspólnot należy do zadań niełatwych, dlatego podejmowane są próby tworzenia równocześnie tezaurusów dziedzinowych (np. *Multilingual thesaurus of vocational training. European education thesaurus*), które dają możliwość przekładu terminów na różne oficjalne języki Unii Europejskiej.

Śledzenie problemów lingwistycznych umożliwia nam wychodzący dwa do trzech razy w roku periodyk *Terminologie & Traduction*. Zawarte są w nim artykuły dotyczące tłumaczeń i używanej terminologii. Jak poważnie traktuje się tłumaczenia dokumentów na wszystkie oficjalne języki dowodzi powstanie specjalnego Ośrodka Przekładów (Translation Centre). Służy on pomocą ciałom¹⁷ Unii Europejskiej (np.: European Environment Agency, European Training Foundation, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, European Agency for the Evaluation of Medicinal Products, Agency for Health and Safety at Work, Office for Harmonization in the Internal Market, European Police Office i Europol Drugs Unit).

W 1982 r. Komisja Europejska i Parlament Europejski zdecydowały, że należy podjąć zadanie utworzenia wielojęzycznego tezaurusu¹⁸ dla potrzeb dokumentacyjnych Wspólnot Europejskich. W tym samym roku grupa dokumentalistów i bibliotekarzy z bibliotek i działów dokumentacji Parlamentu i Komisji zaczęła gromadzić deskryptory i tworzyć strukturę tezaurusu. Pracę tę wspomagała ekipa tłumaczy wyszukująca równoważniki terminów w różnych językach Wspólnot. W pracach opierano się na doświadczeniach wspo-

¹⁶ I. Thomson: *The documentation...* (por. przyp. 6) s. 120.

¹⁷ *Proposal for a Council regulation setting up a Translation Centre for bodies of the European Union*. Brussels 1994 s. 5.

¹⁸ *Thesaurus Eurovoc. User manual*. Luxembourg 1992 s. 7.

mnianego wyżej makrotezaurusu OECD, tezaurusu ECLAS Biblioteki Komisji Europejskiej, bazy danych SCAD oraz doświadczeń Biura Oficjalnych Wydawnictw w tworzeniu alfabetycznej listy haseł do indeksów do Official Journal.

W wyniku tej pracy opublikowano w 1984 r. pierwszą wersję tezaurusu EUROVOC. To wydanie jak i następne zawierało — oprócz części alfabetycznej i hierarchicznej — alfabetyczny i permutowany indeks deskryptorów oraz graficzną prezentację występowania każdego deskryptora w różnych mikrotezaurusach.

Najnowsze wydanie EUROVOC-u z 1990 r. zawiera 21 działów, według których uporządkowana jest cała tematyka, 126 mikrotezaurusów, o których informacje znajdujemy przy każdym deskrypcorze, a jest ich ok. 5400.

Ośrodek do tej pory nie posiada tezaurusu EUROVOC. Ma natomiast francuskojęzyczną wersję *Thesaurusa ECLAS* — tezaurusu, którego używa się w Centralnej Bibliotece Komisji Europejskiej w Brukseli.

ANNA OGONOWSKA

PRINTED PUBLICATIONS OF THE EUROPEAN COMMUNITIES INSTITUTIONS
BASED ON EUROPEAN COMMUNITY INFORMATION AND DOCUMENTATION
CENTRE OF THE WARSAW UNIVERSITY

The article presents printed publications which are usually available in European documentation centres. The materials are divided into two categories: "documents" and "publications" and they originate from the main institutions of the European Communities as well as from the European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, the European Centre for the Development of Vocational Training and the Statistical Office of the European Communities. They are published by the Office for Official Publications of the European Communities in Luxembourg in most cases. The books, the periodicals and the series are reflection of activity and opinions of these institutions. The documentation is described in following section: law, economy, social affairs, agriculture, environment and regional policy, science and technics, statistics, general information, bibliographies and catalogues.

Maszynopis wpłynął do redakcji 31 maja 1995

On 10/10/54, the following information was received from the [redacted] regarding the [redacted] of the [redacted] in the [redacted] area. The [redacted] was [redacted] by [redacted] on [redacted] at [redacted]. The [redacted] was [redacted] and [redacted] by [redacted] on [redacted] at [redacted]. The [redacted] was [redacted] and [redacted] by [redacted] on [redacted] at [redacted].

The [redacted] was [redacted] and [redacted] by [redacted] on [redacted] at [redacted]. The [redacted] was [redacted] and [redacted] by [redacted] on [redacted] at [redacted]. The [redacted] was [redacted] and [redacted] by [redacted] on [redacted] at [redacted].

The [redacted] was [redacted] and [redacted] by [redacted] on [redacted] at [redacted]. The [redacted] was [redacted] and [redacted] by [redacted] on [redacted] at [redacted]. The [redacted] was [redacted] and [redacted] by [redacted] on [redacted] at [redacted].

The [redacted] was [redacted] and [redacted] by [redacted] on [redacted] at [redacted]. The [redacted] was [redacted] and [redacted] by [redacted] on [redacted] at [redacted]. The [redacted] was [redacted] and [redacted] by [redacted] on [redacted] at [redacted].

The [redacted] was [redacted] and [redacted] by [redacted] on [redacted] at [redacted]. The [redacted] was [redacted] and [redacted] by [redacted] on [redacted] at [redacted]. The [redacted] was [redacted] and [redacted] by [redacted] on [redacted] at [redacted].

The [redacted] was [redacted] and [redacted] by [redacted] on [redacted] at [redacted]. The [redacted] was [redacted] and [redacted] by [redacted] on [redacted] at [redacted]. The [redacted] was [redacted] and [redacted] by [redacted] on [redacted] at [redacted].

The [redacted] was [redacted] and [redacted] by [redacted] on [redacted] at [redacted]. The [redacted] was [redacted] and [redacted] by [redacted] on [redacted] at [redacted]. The [redacted] was [redacted] and [redacted] by [redacted] on [redacted] at [redacted].

MARTA GRABOWSKA

ZAUTOMATYZOWANA INFORMACJA UNII EUROPEJSKIEJ W POLSCE

Ogólna charakterystyka serwisów informacyjnych online EUROBASES i ECHO oraz wchodzących w ich skład baz omówionych bardziej szczegółowo w następujących artykułach.

Instytucje Wspólnot Europejskich dysponują ok. 44 bazami danych, z których większość może już być użytkowana w Polsce. Są one co roku rejestrowane w *Directory of public databases produced by the institutions of the European Communities* wydawanym przez Office for Official Publications of the European Communities w Luksemburgu¹. Niektóre z nich wchodziły w skład dwóch serwisów informacyjnych Unii Europejskiej: EUROBASES i ECHO, których hosty znajdują się w Luksemburgu.

EUROBASES² to serwis informacyjny online, na który składa się 9 baz merytorycznych:

1. CELEX (Communitatis Europae LEX) — baza prawa zawierająca legislację Wspólnot, w tym: teksty traktatów, Jednolitego Aktu Europejskiego, traktatu z Maastricht i legislację wtórną, dokumentację Trybunału Sprawiedliwości w Luksemburgu i Trybunału Pierwszej Instancji, akty przygotowawcze oraz interpelacje i zapytania reprezentantów do Parlamentu Europejskiego, a także odniesienia do systemów legislacyjnych krajów członkowskich. Baza ta powstała w 1966 r., obejmuje materiał od 1951 r., a dostępna jest w 7 wersjach językowych³.

2. SCAD (Community System for Access to Documentation) — bibliograficzna baza danych, która rejestruje propozycje aktów prawnych Komisji, materiały Parlamentu Europejskiego, Komitetu Społeczno-Ekonomicznego i Trybunału Audytorów, rezolucje Rady Europejskiej, legislację Unii Europejskiej publikowaną w serii L *Official Journal*, następnie dokumenty i publikacje instytucji Wspólnot Europejskich, artykuły z czasopism dotyczące działalności Unii Europejskiej pochodzące z i dotyczące krajów członkowskich, krajów stowarzyszonych, najbardziej uprzemysłowionych krajów świata, krajów związanych porozumieniami handlowymi z krajami Unii i krajów rozwijających się. SCAD obejmuje również raporty i opinie pochodzące z sektora przemysłowego. Baza powstała w 1983 r. i pracuje w 3 wersjach językowych:

¹ *Directory of public databases produced by the institutions of the European Communities*. 4th ed. January 1993. Luxembourg 1993, 92 s.

² *Introducing EUROBASES*. Online databases and services. 2nd ed. Luxembourg 1991, 36 s.

³ J. Pełzeł: *Komputerowe systemy wyszukiwania informacji prawnej Wspólnot Europejskich*. „Biuletyn Centrum Europejskiego Uniwersytetu Warszawskiego” 1993 nr 9 s. 9-56. — CELEX. W: *Directory of public databases...* (por. przyp. 1), s. 17-19.

francuskiej, niemieckiej i angielskiej. Bazy CELEX i SCAD współpracują ze sobą w procesie wyszukiwania w ten sposób, że instrukcje wyszukiwawcze mogą być przenoszone z CELEX-u do SCAD-u. W obu bazach obowiązuje ten sam język wyszukiwania — MISTRAL⁴.

3. INFO 92 (Information on the Internal European Market) — baza faktograficzna i bibliograficzna dotycząca tworzenia jednolitego rynku na podstawie Białej Księgi Komisji Wspólnot Europejskich, tj. usuwania technicznych, fizycznych i fiskalnych barier pomiędzy krajami członkowskimi Wspólnot. Stworzona została w 1989 r. i pracuje w 9 językach⁵.

4. ECLAS (European Commission's Library Automated System) — zautomatyzowany katalog zbiorów Biblioteki Centralnej Komisji Europejskiej w Brukseli. Powstał on w 1978 r. i obejmuje materiał od tego roku⁶.

5. ABEL ('AmtsBlatt ELEktronisch') — bibliograficzna baza danych zawierająca spisy treści serii C i L *Official Journal of the European Communities* w celu zamawiania dokumentów w wersji elektronicznej⁷.

6. RAPID (Spokesman's Service of the European Commission) — baza pełnotekstowa obejmująca teksty publikowane przez Biuro Rzecznika Prasowego Komisji, powstała w 1985 r. i pracuje w 3 wersjach językowych (francuskiej, angielskiej i niemieckiej)⁸.

7. SESAME (Energy Technology Research Projects) obejmuje informacje o badaniach na temat źródeł energii. Baza ta powstała w 1985 r. i pracuje w języku angielskim i francuskim. Językiem wyszukiwania w niej jest MISTRAL.

8. EUROCRON (General EC Statistics) zawiera informacje statystyczne dotyczące Unii Europejskiej jako całości i poszczególnych krajów członkowskich. Baza ta powstała w 1989 r. i dostępna jest w 3 wersjach językowych⁹.

9. OIL — baza faktograficzna, która rejestruje aktualne ceny paliw płynnych w krajach członkowskich Unii Europejskiej.

Jak już powiedziano, bazy CELEX, SCAD i SESAME posługują się językiem wyszukiwania MISTRAL, a w pozostałych 5 bazach serwisu EUROBASES używa się języki wyszukiwania: BASIS, CCL lub rozbudowane menus¹⁰. Sytuacja ta wynika z faktu, iż cały serwis EUROBASES posadowiony jest w Luksemburgu na trzech maszynach: francuskim BULL-u, niemieckim Siemensie i angielskim ICL-u. Ostatnio stworzono wspólny interfejs do tego serwisu, który nie wymaga logowania się na poszczególne maszyny osobno. Prowadzone są również prace badawcze w celu stworzenia wspólnego, wielojęzycznego tezaury dla wszystkich baz składowych serwisu¹¹.

⁴ J. Petzel: *Komputerowe systemy...* (por. przyp. 3), s. 56-68. — SCAD. W: *Directory of public databases...* (por. przyp. 1), s. 64-65.

⁵ INFO 92. *Tamże*, s. 55-56.

⁶ ECLAS. *Tamże*, s. 37.

⁷ ABEL. *Tamże*, s. 11.

⁸ RAPID. *Tamże*, s. 60.

⁹ EUROCRON. *Tamże*, s. 47-48.

¹⁰ SESAME. *Tamże*, s. 66-67.

¹¹ R. Hainebach: *European Community databases — a subject analysis*. W: *Online information 92. 16th International Online Information Meeting*. Proceedings. London, 8-10 December 1992. Ed. by D. Raitt. Oxford 1992 s. 509-526.

EUROBASES jest serwisem odpłatnym. Jedyną instytucją w Polsce, która posiada bezpłatny dostęp w trybie online do tego serwisu, jest Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego. Korzystanie na tych zasadach ograniczone jest do celów dydaktycznych. Liczne pokazy i kursy korzystania z tego serwisu zrealizowano już w Centrum Europejskim UW w okresie ostatnich 3 lat. Adres internetowy serwisu EUROBASES jest eurobases.lu

Bazy CELEX i SCAD tego serwisu dostępne są na CD-ROM-ach. W Polsce posiadają je m.in. Biblioteka Sejmowa w Warszawie i Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Integracji Europejskiej Urzędu Rady Ministrów oraz Centrum Europejskie UW. Do bardziej znanych dystrybutorów materiału legislacyjnego Unii Europejskiej na dyskach CD-ROM należy brytyjska firma CONTEXT¹², która sprzedaje specjalnie zestawioną grupę baz danych na CD-ROM-ach obsługiwana przez oprogramowanie JUSTIS4. Wydzielono tam 7 baz: Justis Celex, Justis Official Journal, Justis Single Market, Justis SCAD, Justis Statutory Instruments, Justis Weekly Law, Justis Eastern Europe. Na CD-ROM-ach dostępna jest też baza EUROCRON.

Drugim serwisem informacyjnym Unii Europejskiej jest ECHO (European Commission Host Organization)¹³. Powstał on w 1980 r. celem wspomagania programu IMPACT (Information Market Policy ACTION)¹⁴ (por. s. 377) realizowanego przez DG XIII/B Komisji Europejskiej. Celem serwisu ECHO jest pobudzanie i rozwijanie rynku informacyjnego w Europie poprzez dostarczanie obiektywnej, wielojęzycznej informacji o zautomatyzowanych usługach informacyjnych, pomocy i szkolenia potencjalnym użytkownikom tych usług — tam, gdzie dostęp do informacji o nich nie jest powszechny oraz rozszerzanie rynku zbytu dla producentów zaawansowanych technologicznie usług informacyjnych.

Większość baz ECHO to metabazy podające w pewien standardowy sposób informacje o istniejących elektronicznych usługach informacyjnych, jak np. I'M GUIDE (Electronic Information in Europe), w której znaleźć można informacje o bankach i bazach danych oraz ich producentach, o istniejących bazach na CD-ROM-ach, o elektronicznych serwisach informacyjnych i instytucjach świadczących usługi telekomunikacyjne, a także o brokerach informacji w Europie. Oprócz metabaz w ECHO istnieją bazy rejestrujące informacje pierwotne i bibliograficzne, jak np. pełnotekstowa zawartość tzw. I&T Magazine, EURISTOTE (Institutes and Research on European Integration) — spis ponad 13 000 prac naukowych (tez) od lat pięćdziesiątych począwszy, obejmujących problematykę Unii Europejskiej i procesu integracji europejskiej w różnych aspektach (z zakresu prawa Wspólnot, ekonomii, stosunków Unii z innymi krajami itd.) czy baza CORDIS (COMMUNITY RESEARCH AND DEVELOPMENT INFORMATION SERVICE), rejestrująca publikacje i programy dotyczące wszystkich aspektów rozwoju naukowego i technologicznego Unii Europejskiej.

¹² Context Limited, Tranley House, Tranley Maws, London NW3 2QW ENGLAND.

¹³ ECHO. User manual. Luxembourg 1992, 144 s.

¹⁴ *Dictionary of acronyms for European Community action plans and programmes with decoded details plus index.* [Wyd. 2 popr. Bruksela] 1990, 60, 187, 38 s.

Serwis ECHO dysponuje ponad 30 tego rodzaju bazami danych; w procesie wyszukiwania stosuje się język CCL (Common Command Language), a dostęp do niego jest możliwy na 3 poziomach: przy pomocy bezpłatnego, publicznego passwordu dostęp można uzyskać do wiadomości natury ogólnej i niektórych baz danych, następnie, jako zarejestrowany użytkownik przez miesiąc korzystać można gratis ze wszystkich informacji (oprócz bazy CORDIS), aby sprawdzić przydatność tego serwisu dla własnych potrzeb, wreszcie, jako pełnoprawny użytkownik, otrzymuje się własny password do wszystkich baz danych, z których niektóre są odpłatne, jak np. TED (Tenders Electronic Daily). Użytkownikiem ECHO może być każdy, kto posiada dostęp do X.25, Internetu, EuropaNET-u (IXI) lub publicznie dostępnej sieci telefonicznej (PSTN). Adres internetowy ECHO brzmi: echo.lu (por. s. 329—349).

MARTA GRABOWSKA

THE EUROPEAN UNION AUTOMATED INFORMATION IN POLAND

The general characteristic of EUROBASES and ECHO online information services and more details on their composition bases are discussed in next articles.

Maszynopis wpłynął do redakcji 18 sierpnia 1995

JACEK PETZEL

BAZY SKŁADOWE SERWISU EUROBASES: CELEX I SCAD

Sektory bazy CELEX. Zawartość Celex-dokumentów. Wyszukiwanie w bazie za pomocą leksykonów. Formułowanie instrukcji wyszukiwawczych. Charakterystyka bazy SCAD: zawartość, opis dokumentów, wyszukiwanie w bazie.

CELEX

CELEX (Communitatis Europaeae LEX) jest skomputeryzowaną bazą informacji prawnej Wspólnot Europejskich. Zadaniem jej jest zapewnienie szybkiego dostępu do wszystkich aktów prawnych Wspólnot, dostarczenie informacji o zmianach zachodzących w prawie Wspólnot, w tym umożliwienie ustalenia stanu prawnego obowiązującego w dowolnie wybranym czasie. Wstępne prace nad budową bazy rozpoczęto w 1967 r. w ramach Biura Prawnego Komisji. Początkowo dostęp do zawartych w niej informacji nie był powszechny, istniała jedynie baza w języku francuskim, a przetwarzanie informacji odbywało się w systemie „batch processing”. W 1981 r. podjęto decyzję o budowie baz w innych językach Wspólnot, a także o publicznym ich udostępnieniu baz na zasadach komercyjnych. Spowodowało to raptowny rozwój CELEX-u, który współcześnie posiada bazy w 6 językach: francuskim, angielskim, włoskim, niemieckim, flamandzkim i duńskim. Liczba jego użytkowników sięga 130 000 i rośnie w tempie 5000 rocznie. Zwiększyła się również do ponad 100 000 dokumentów jego zawartość. Pozwala to uznać CELEX za jeden z największych na świecie systemów wyszukiwania informacji prawnej¹.

Baza CELEX-u składa się z 10 sektorów informacyjnych, z których 8 jest już wypełnionych informacjami, a 2 są w stadium budowy. Sektorami, w których już obecnie można dokonywać wyszukiwań są:

'1' Traktaty (Treaty) — zawierający traktaty założycielskie Wspólnot, traktaty zawierane z nowymi członkami, poprawki do traktatów oraz Jednolity Akt Europejski;

'2' Stosunki Zewnętrzne (External Relations) — zawierający umowy międzynarodowe podpisywane z krajami lub organizacjami spoza Wspólnoty, przez Wspólnotę lub kraje członkowskie, o ile w jakimś stopniu dotyczą Wspólnoty;

¹ Najpotężniejszym systemem wyszukiwania informacji prawnej jest amerykański system LEXIS, zawierający ponad 1,5 mln orzeczeń sądowych (cases) oraz ustawodawstwo federalne i stanowe Stanów Zjednoczonych. System CELEX stanowi jedną z baz, do których LEXIS również umożliwia dostęp.

'3' Wtórne Źródła Prawa (Secondary Legislation) — zawierający akty prawne wydawane przez organy Wspólnoty; należą do nich:²

— implementowane bezpośrednio i posiadające moc bezwzględnie obowiązującą rozporządzenia (regulations) EWG i EURATOM-u oraz decyzje ogólne (general decisions) EWWiS,

— wymagające implementowania w prawie krajowym dyrektywy (directives) EWG i EURATOM-u oraz zalecenia (recomendations) EWWiS,

— obowiązujące bezwzględnie w indywidualnych przypadkach decyzje (decisions) EWG i EURATOM-u oraz indywidualne decyzje EWWiS,

— nie posiadające charakteru obowiązującego zalecenia i opinie (recomendations, opinions) EWG i EURATOM-u oraz opinie EWWiS,

— budżet i uwagi do budżetu,

— inne akty opublikowane w *Official Journal* seria L i C³;

'4' Prawodawstwo Uzupełniające (Complementary Legal Acts) — zawierający decyzje Komitetu Stałych Przedstawicieli przy Radzie Ministrów, porozumienia krajów członkowskich związane z wprowadzaniem w życie traktatów oraz inne akty niższej rangi;

'5' Projekty Aktów Normatywnych (Preparatory Documents) — zawierający projekty aktów normatywnych składane przez Komisję, opinie Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Parlamentu Europejskiego, opinie Trybunału Rewidentów, opinie Komitetu Doradczego EWWiS, propozycje budżetowe Parlamentu Europejskiego oraz projekty innych dokumentów o mniejszym znaczeniu;

'6' Orzeczenia Sądowe (Cases) — zawierający orzeczenia sądownicze Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich oraz Sądu I Instancji (postanowienia, opinie, wyroki i zalecenia);

'7' Legislacja Krajowa związana z wprowadzaniem dyrektyw (National Measures for Implementing Directives) — zawierający informacje o aktach prawnych poszczególnych krajów implementujących prawo Wspólnoty;

'9' Interpelacje Parlamentarne (Parliamentary Questions) — zawierający informacje o interpelacjach ustnych i pisemnych oraz składanych w czasie specjalnie przeznaczonych na ten cel posiedzeń.

W planach znajduje się budowa sektora '8' mającego zawierać informacje o wyrokach sądów krajowych związanych z prawem Wspólnoty oraz sektora '10', w którym mają znaleźć się informacje o opublikowanych komentarzach do prawa Wspólnoty.

Poniżej znajduje się fragment Tablicy Sektorów CELEX-u.

² Pomimo iż Traktat o Fuzji z kwietnia 1965 r. doprowadził do ujednoczenia struktury organizacyjnej EWG, EURATOM-u i EWWiS, nie doszło do ujednoczenia nomenklatury aktów normatywnych. Stąd też akty o tym samym charakterze prawnym wydawane w ramach poszczególnych organizacji noszą niekiedy inne nazwy.

³ *Official Journal of the European Communities* od 1967 r. wydawany jest w paru wersjach (zob. s. 258).

TABLE OF SECTORS

SECTOR	LETTER CODE	TYPE OF DOCUMENT
'1' TREATY		<u>TREATIES ESTABLISHING THE EUROPEAN COMMUNITIES.</u> <u>TREATIES AMENDING OR SUPPLEMENTING THOSE</u> <u>TREATIES</u>
	A	EUROATOM TREATY (1957)
	B	ACCESSION TREATY DK, IRL, GB, N (1972)
	E	EEC TREATY (1957)
	F	TREATY ESTABLISHING A SINGLE COUNCIL AND A SINGLE COMMISSION (1965)
		TREATY AMENDING CERTAIN BUDGETARY PROVISIONS (1970)
	G	AMENDING TREATY (GREENLAND) (1985)
	H	ACCESSION TREATY GR (1979)
	I	ACCESSION TREATY P, E (1985)
	K	ECSC TREATY (1951)
	R	TREATY AMENDING CERTAIN FINANCIAL PROVISIONS TREATY AMENDING CERTAIN PROVISIONS OF THE STATUTE OF THE EUROPEAN INVESTMENT BANK (1975)
U	SINGLE EUROPEAN ACT (1986)	
'2' EXTERNAL RELATIONS		<u>LEGAL ACTS RESULTING FROM THE EXTERNAL</u> <u>RELATIONS OF THE EUROPEAN COMMUNITIES</u>
	A	AGREEMENTS WITH NON-MEMBER COUNTRIES OR INTERNATIONAL ORGANIZATIONS

Poszczególne sektory informacji CELEX-u różnią się od siebie zawartością, zasięgiem czasowym wprowadzonej informacji oraz sposobem jej uzupełnienia. Stosunkowo najsilniej rozbudowana jest część legislacyjna (sektor '1'-'4'). Zawiera ona akty normatywne od 1951 r. (Traktat Paryski tworzący EWWiS) i uzupełniana jest co tydzień. Informacje wprowadzane są przy tym z niewielkim opóźnieniem, bo już w 3-4 tygodnie po opublikowaniu aktu normatywnego w *Official Journal*. Od 1979 r. wprowadzane są pełne teksty dokumentów. Pozwala to na stosowanie w operacjach wyszukiwawczych strategii pełnego tekstu (full-text searching).

Projekty aktów normatywnych (sektor '5') wprowadzane są również w formie pełnotekstowej, co tydzień, w 2-3 tygodnie po ich przesłaniu do Rady (od 1984 r.).

Stosunkowo najmniej informacji zawiera sektor '7', w którym znajdują się informacje o wprowadzaniu dyrektyw do ustawodawstwa poszczególnych krajów członkowskich Wspólnot Europejskich. Brak tu bowiem w ogóle opisu dokumentu, a jedyna informacja wprowadzana do systemu to odesłanie do krajowych dzienników promulgacyjnych.

Różnice dotyczące zawartości i sposobu uzupełniania poszczególnych sektorów powodują występowanie w ramach CELEXU-u różnic, jeśli chodzi o głębokość i pewność przeprowadzanych w nich wyszukiwań.

Podstawową jednostką wyszukiwawczą w bazie CELEX jest dokument, którym w zależności od sektora informacyjnego jest: akt normatywny, część aktu normatywnego, orzeczenie sądu, interpelacja parlamentarna, projekt aktu normatywnego bądź dokument innego typu. Przy wprowadzaniu do systemu dokument przekształcany jest ze swej formy oryginalnej na formę maszynową (tzw. Celex dokument). Przekształcenie to polega na wpisaniu w odpowiednie części dokumentu maszynowego (tzw. pola) informacji zaczerpniętych z dokumentu oryginalnego. Informacja ta może mieć przy tym charakter sformalizowany (np. numer dokumentu, przepisane wyrażenie kodu hierarchicznego, deskryptor), bądź też przepisywana jest z dokumentu oryginalnego *in extenso* (tytuł, tekst).

Liczba pól i ich charakter są różne w zależności od rodzaju dokumentu. W przypadku aktu normatywnego pól opisu jest 19, w przypadku wyroku sądowego 26, a w przypadku interpelacji parlamentarnej jedynie 14. Część pól jest przy tym wspólna dla wszystkich wprowadzanych dokumentów (z wyjątkiem sektora '7'), np.: `doc.num.`, `:typ.doc.`, `:author`; część natomiast charakterystyczna jest jedynie dla pewnego rodzaju dokumentu (np.: `summary`, `:polgroup`, `:descript`).

Pola podzielić możemy na analityczne oraz merytoryczne. Pierwsze zawierają informacje o właściwościach formalnych dokumentów, takich jak np.: numer dokumentu, nazwa wydawcy, typ dokumentu, data obowiązywania, data uchylecia, data wejścia w życie, podstawa prawna, miejsce publikacji. Drugie (tzw. pola treściowe) zawierają informacje o treści dokumentu: pełny tekst, przypisane dokumentowi wyrażenie kodu hierarchicznego, dyskryptor czy też inna charakterystyka rzeczowa.

Opis dokumentu oryginalnego w Celex dokumencie można prześledzić na przykładzie Rozporządzenia Rady nr 2144 z 1980 r. (zob. s. 288). Celex dokument zaczyna się od pola `:doc.num.` — 38OR2144, tj. numeru dokumentu nadanego mu w systemie. Pierwsza cyfra 3 oznacza sektor informacyjny, do którego należy dokument, 80 — oznacza rok wydania dokumentu, litera R — kod literowy w ramach Tablicy Sektorów, zaś ostatnie cztery cyfry 2144 to numer regulacji. Na takiej samej zasadzie tworzone są numery dokumentów Celexowych dla innych typów dokumentów.

W kolejnym polu `:typ.doc` wpisuje się numer sektora informacyjnego, pełną nazwę tego sektora, datę wydania oraz oznaczenie literowe pochodzące z Tablicy Sektorów. Trzecie pole zawiera pełny tytuł dokumentu. Pola czwarte i piąte `:author` i `:form` zawierają informacje o organie, który wydał dokument oraz o formie aktu normatywnego. Dalsze pole `:treaty` zawiera informacje, na podstawie jakiego traktatu wydawany jest dany typ dokumentu. Informacja ta w dalszej części Celex dokumentu jest uściślona w polu `:leg.base`, w którym zapisuje się w szczegółowy sposób podstawę prawną wydania danego dokumentu.

Zapis 157EO43 oznacza, zgodnie z podaną wyżej interpretacją numeru dokumentu, iż jest nim wchodzący w skład 1 sektora informacyjnego, wydany w 1957 r. Traktat Rzymski, a w szczególności artykuł 43 tego traktatu. Pole

:pub.ref zawiera cytate wydawniczą: informację o tym, w jakim dzienniku promulgacyjnym, w którym roku oraz jako którą pozycję opublikowano dokument w wersji oryginalnej.

Bardziej szczegółowego wyjaśnienia wymaga sposób zapisu informacji w dwu dalszych polach — :sub i :register. W polu :sub (subjects) wpisywane są przez indeksującego dokument przypisane dokumentowi deskryptory — wyrazy bądź wyrażenia, które odzwierciedlają merytoryczną zawartość dokumentu. Są one wybierane z zamkniętej zawierającej ok. 300 pozycji listy. Poniżej pokazany jest fragment tej listy.

LISTA SUBJECT

<u>POSTINGS</u>	<u>DESCRIPTOR (KEYWORD)</u>	<u>SYNONYMOUS CODE(S)</u>
9	ECONOMIC AND MONETARY POLICY	PECO
34	ECONOMIC AND SOCIAL COHESION	COES
32	ECSC UNIFIED COMMON TARIFF	TUC
384	EGGS AND POULTRY	O-V
168	ELECTRONIC DATA PROCESSING	INFO
536	ENERGY	ENER
29	ENFORCEMENT OF JUDGMENTS	EXEC
3158	ENVIRONMENT	ENV
238	ERDF	FEDE
45	EUR FOUNDATION IMPROVEMENT OF LIVING AND WORKING CONDITIONS	FEVT
151	EUROPEAN DEVELOPMENT FUND	FED
0	EUROPEAN DEVELOPMENT FUND (1)	FED1
0	EUROPEAN DEVELOPMENT FUND (2)	FED2
2	EUROPEAN DEVELOPMENT FUND (3)	FED3
1	EUROPEAN DEVELOPMENT FUND (4)	FED4
1	EUROPEAN DEVELOPMENT FUND (5)	FED5
1	EUROPEAN DEVELOPMENT FUND (6)	FED6
3	EUROPEAN FREE TRADE ASSOCIATION (EFTA)	AELE
128	EUROPEAN INVESTMENT BANK	BEI
7	EUROPEAN POLITICAL COOPERATION	COPE
231	EUROPEAN SOCIAL FUND	FSE
68	EXCLUSIVE AGREEMENTS	EXCL
3196	EXTERNAL RELATIONS	EXT

Każdemu dokumentowi może być przy tym przyporządkowany jeden lub więcej deskryptorów, lecz ich liczba ograniczona jest długością pola.

W polu :register osoba indeksująca wpisuje numer dokumentu w ramach struktury klasyfikacji hierarchicznej tzw. *Analytical Structure of Directory*. Ogół działań Wspólnoty podzielony jest na 17 działów merytorycznych, które następnie podlegają dalszemu podziałowi. Poszczególne poziomy podziału posiadają odpowiadające im numery kodowe, np.: rolnictwo 03, rybołówstwo 04, energia 12 itp.; człony podstawowe podlegają dalszemu podziałowi. Poniżej ukazany jest fragment *Analytical Structure...*

FRAGMENT „ANALYTICAL STRUCTURE”

ANALYTICAL STRUCTURE (cont'd)

03	AGRICULTURE .....
03.05	General .....
03.10	Basic provisions .....
03.20	European agricultural Guidance and Guarantee Fund (EAGGF) .....
03.30	Agricultural structures .....
03.40	Monetary measures .....
03.50	Approximation of laws and health measures .....
03.60	Products subject to market organization .....
03.60.05	Arrangements covering more than one market organization .....
03.60.51	Cereals .....
03.60.52	Pigmeat .....
03.60.53	Eggs and poultry .....
03.60.54	Fresh fruit and vegetables .....
03.60.55	Wine .....

Cytowany poniżej dokument dotyczy rolnictwa, a w szczególności ma związek z owocami cytrusowymi, stąd przypisany mu kod 03605400. Dwie ostatnie cyfry są dodane ze względu na wymóg nadawania kodom zawsze postaci ośmiu znaków.

W kolejnym polu :prework zapisywana jest informacja, z czym projektem mamy do czynienia, jaki organ i w jakiej formie składał do niego uwagi oraz informacje, w jakim dzienniku promulgacyjnym były one opublikowane.

ROZPORZĄDZENIE RADY NR 2144 Z ROKU 1980

(w formie Celex-dokumentu)

DOC.NUM	:380R2144
TYP.DOC	:3, SECONDARY LEGISLATION;1980;R
TITLE	:COUNCIL REGULATION (EEC) NO 2144/80 OF AUGUST 1980 AMENDING REGULATION (EEC) NO 471/76 AS REGARDS THE PERIOD OF SUSPENSION OF THE APPLICATION OF THE CONDITION ON PRICES GOVERNING THE IMPORTATION INTO THE COMMUNITY OF FRESH LEMONS ORIGINATING IN CERTAIN MEDITERRANEAN COUNTRIES
AUTHOR	:COUNCIL;
FORM	:REGULATION
TREATY	:EUROPEAN ECONOMIC COMMUNITY;
PUB.REF	:OFFICIAL JOURNAL NO. L209, 12/09/80 P. 0004
SUB	:FRUIT AND VEGETABLES; COMMERCIAL POLICY;
REGISTER	:03605400;
PREPWORK	:PROPOSAL COMMISSION OPINION EUROPEAN PARLIAMENT; OJ C 197/80 P 87
DATES	:OF DOCUMENT .....: 07/08/1980 OF EFFECT .....: 01/06/1980; IMPLEMENTATION SEE ART 2 OFF EFFECT .....: 12/08/1980; ENTRY INTO FORCE DAT.PUB SEE ART 2 OF END OF VALIDITY: 31/05/1981
DOC	:1980/08/07;
PUB	:1980/08/12

INFORCE :1980/06/01=IMPLEMENTATION;
 1980/08/12=ENTRY INTO FORCE;
 END VAL :1981/05/31;
 LEG.BASE :157E043 .....
 157E113 .....
 LEG.CIT :380R1368 .....
 MODIFIES :376R0471.....AMENDMENT.....AMENDMENT ART. 3.2. FR 1/6/80
 376R0471.....EXT.VALIDITY.....TL 31/5/81
 TEXT :****

(1) OJ NO C 197,4.8.1980, P.87.

(2) OJ NO L 140,5.6.1980, P.25.

(3) OJ NO L 58,3.1976, P.5.

(4) OJ NO L 172, 10.7.1979, P.8.

COUNCIL REGULATION (EEC) NO 2144/80 OF 7 AUGUST 1980

AMENDING REGULATION (EEC) NO 471/76 AS REGARDS THE PERIOD OF SUSPENSION OF THE APPLICATION OF THE CONDITION ON PRICES GOVERNING THE IMPORTATION INTO THE COMMUNITY OF FRESH LEMONS ORIGINATING IN CERTAIN MEDITERRANEAN COUNTRIES THE COUNCIL OF THE EUROPEAN COMMUNITIES,

Obszerne zapisy dotyczące różnorodnych dat związanych z dokumentem zawierają dalsze pola — :dates, :doc, :pub, :inforce, :end.val. Szczególnie wiele informacji zawiera pole :dates, w którym wpisywane są daty wydania dokumentu, jego wejścia w życie, końca jego obowiązywania, początku jego działania. Część ich powtórzona jest następnie w polach :doc, :inforce, :end.val.

Ważne informacje zawiera również następane pole :leg.cit, w którym wpisuje się numery aktów normatywnych, na które powołuje się opisywany akt normatywny, oraz pole :modifies, w którym podaje się numery dokumentów przez ten akt nowelizowanych. Ostatnie i jednocześnie najobszerniejsze pole :text zawiera in extenso tekst dokumentu oryginalnego.

Nieco inaczej wyglądają Celex dokumenty tworzone dla dokumentów innych niż akt normatywny. Obok takich pól jak :doc.num, :author, :form, :pub.ref, które występują w każdym Celex dokumencie, znajdują się w nich pola charakterystyczne jedynie dla danego typu dokumentu. Dla przykładu, w Celex dokumencie opisującym wyroki Trybunału Sprawiedliwości występują takie pola jak: :court — skład sądu, :grounds — podstawa wyrokowania, costs — postanowienie o kosztach, :op.part — sentencja wyroku, :summary — krótki opis merytoryczny wyroku, :issue 1 — strony sporu, :issue 2 — krótki opis pozwu, :judg. rap — sędzia sprawozdawca, :applican — powód.

Pola występujące w poszczególnych typach Celex dokumentów pogrupowane są w ponad 20 leksykonach. Mają one jedno bądź wiele pól i ich znajomość jest niezbędna do wyszukiwania w bazie CELEX. Formułowanie instrukcji wyszukiwawczej w języku MISTRAL⁴ wymaga bowiem odwoływania się do nazw pól i leksykonów. Nie wszystkie leksykony posiadają

⁴ MISTRAL (Mémorisation d'Information, Sélection Traitement et Recherche Automatique par Logiciel) jest programem stworzonym przez firmę BULL dla celów magazynowania, przetwarzania i wyszukiwania informacji w bazach CELEX, SCAD i SESAME.

jednakową wagę dla realizacji operacji wyszukiwawczych, stąd też naszą uwagę skupimy jedynie na najważniejszych. Należą do nich leksykony :BIBLIO, :REPORTS, :DATE, :CROSSREF, :SUB oraz :REGISTER. Poniżej ukazany jest fragment listy leksykonów i pól Celex-u w języku angielskim.

LISTA LEKSYKONÓW I PÓL (CELEX on-line)

BIBLIO	PUB.REF	INDEX.EP	REPORTS	CROSSREF
doc.num	OJ			
typ.doc	title	descript	case.tit	leg.base
author	text	abstract	index	leg.cit
form	text02-09		summary	modifies
treaty	corrig		issue.1	modified
	corrig02-04		issue.2	courtdec
			court	earlacts
			grounds	subsprep
			ground02-09	jur.cit
			recitals	concerns
			costs	b.prov
			op.part.	dk.prov
			opinion	
			opin02-09	
SUB	REGISTER		AUT.LANG	POLGROUP

Leksykon :BIBLIO składa się z 5 pól zawierających informacje o najważniejszych cechach formalnych dokumentu. Pole :doc.num zawiera numer dokumentu, :typ.doc — określenie numeru i nazwy sektora, rok wydania dokumentu i jego oznaczenie literowe w Tablicy Sektarów, :author — nazwę organu wydającego dokument, :form — prawny charakter dokumentu, wreszcie pole :treaty — podstawę prawną wydania dokumentu. Wykorzystanie tego leksykonu w operacjach wyszukiwawczych pozwala na wyszukanie dokumentów ze względu na wymienione wyżej cechy formalne.

Najważniejszym i najbardziej rozbudowanym leksykonem, nie tyle pod względem liczby różnego rodzaju pól, ile z uwagi na obszerność wchodzących w ich skład zapisów, jest leksykon :OJ (*Official Journal*). Leksykon ten zawiera 3 pola podstawowe — :title, :text, :corrig — zawierające kolejno: tytuły, pełne teksty dokumentów oraz pełne teksty wprowadzonych do dokumentów poprawek. Zawartość informacyjna poszczególnych pól leksykonu :OJ pozwala na przeprowadzenie wyszukiwania dokumentów na podstawie uchodzącej za najbardziej efektywną strategię pełnego tekstu (full-text searching). Strategia ta polega na tym, iż określony dokument może być wyszukany według jakiegokolwiek słowa z jego tytułu, tekstu lub tekstu poprawek (z wyjątkiem tzw. słów nie informacyjnych). Co więcej, w ramach instrukcji wyszukiwawczych użytkownik ma możliwość łączenia ze sobą poszczególnych wyrażeń czy też fraz operatorami logicznymi lub pozycyjnymi. Pozwala to na bardzo precyzyjne formułowanie instrukcji wyszukiwawczych.

Duże znaczenie przy wyszukiwaniu w bazie CELEX ma leksykon :REPORTS; służy on do przeszukiwania '6' sektora informacyjnego, zawierającego orzeczenia sądów Wspólnoty. Posiada 13 pól o różnym charakterze: część zawiera informacje o właściwościach formalnych orzeczeń (:court, :issue 1, :issue 2), inne — o właściwościach merytorycznych (:grounds, :costs, :summary, :op.part). Szczególne znaczenie posiadają przy tym pola :summary oraz :op.part i :opinion — zawierające kolejno: krótkie streszczenie orzeczenia, pełny tekst sentencji wyroku oraz pełny tekst uzasadnienia. Występowanie tych pól pozwala na przeprowadzenie w ramach leksykonu :REPORTS wyszukiwań pełnotekstowych.

Kolejny rozbudowany leksykon składający się z 15 pól to leksykon :DATE. Pozwala on na przeprowadzenie wyszukiwań dokumentów ze względu na charakterystyczne dla nich daty, takie jak data ustanowienia dokumentu, jego publikacji, wejścia w życie, końca jego obowiązywania, transpozycji dokumentu do ustawodawstwa poszczególnych krajów członkowskich. Informacje te zapisywane są kolejno w polach :doc, :pub, :inforce, :end.val, :transpos. Znaczenie leksykonu :DATE osłabia jednak występowanie — nie związanej z nim — w ramach CELEXU-u jeszcze innej procedury wyszukiwawczej wykorzystującej daty, w tym również przedziały czasowe.

Niezwykle ważnym leksykonem, często wykorzystywanym w operacjach wyszukiwawczych prowadzonych w bazie CELEX jest leksykon :CROSSREF. Jego zawartość podzielona może być na dwie części. Pierwszy zespół pól takich jak :leg.base, :modifies, :modified, :leg.cit, :earlacts, :jur.cit służy do zapisu informacji, przy pomocy której da się odtworzyć wzajemne powiązania między aktami normatywnymi. Szczególnie ważne są tu pola :leg.base, w którym zapisana jest informacja o podstawie prawnej wydania dokumentu, :modifies — zawierające informacje o dokumentach, które modyfikują dany akt normatywny oraz :modified — zawierające jedynie listę dokumentów modyfikujących ten akt. Drugą część leksykonu :CROSSREF stanowią pola, takie jak :b.prov-belgium provision, :dk.prov-danemark provision i in., zapisana w nich informacja podaje adres aktu normatywnego wprowadzającego na terytorium każdego z tych państw dyrektywę.

Obok wyżej wymienionych często wykorzystywane są również leksykony :SUB i :REGISTER. Pierwszy, o jednym polu, zawiera informacje o przypisanych poszczególnym dokumentom deskryptorach pochodzących z *Listy Subject* (zob. s. 287). Lista składa się z 3 kolumn. Pierwsza informuje o liczbie dokumentów zaindeksowanych przy pomocy każdego deskryptora. Druga zawiera deskryptor w języku francuskim, zaś trzecia skrót odpowiednika w języku angielskim. Tak więc znajdujący się na tej liście zapis:

107

COTTON

COOR

oznacza, że przy pomocy słowa cotton zaindeksowano w systemie 107 dokumentów, oraz że angielski skrót francuskiego cotton to COOR. Istotną cechą tej listy jest to, iż może być ona ukazana przez system użytkownikowi, który dobierać może z niej wyrazy do instrukcji wyszukiwawczych.

Leksykon :REGISTER jest leksykonem o jednym polu pozwalającym na wyszukiwanie informacji według kodów numerycznych przypisywanych dokumentom na podstawie *Analytical Structure of Directory*. Jak już wspomniano wyżej jest to klasyfikacja hierarchiczna stworzona dla celów klasyfikowania dokumentów przy pomocy ośmioznakowych kodów numerycznych.

Korzystanie z leksykonu :REGISTER nie jest wcale łatwe. Zapisy stanowiące *Analytical Structure of Directory* nie znajdują się w zapisach komputerowych. Stąd też użytkownik systemu, o ile chce przeprowadzać operację wyszukiwawczą z wykorzystaniem leksykonu :REGISTER, musi posłużyć się wydaniem książkowym *Analytical Structure*.

W skład leksykonu CELEX-u wchodzi również inne mniej ważne leksykony zawierające informacje o dużo mniejszym dla operacji wyszukiwawczych znaczeniu. Należą do nich dla przykładu leksykony:

- a) :ADRESS — zawierający informację o tym, do kogo adresowana była interpelacja,
- b) :AUT.LANG — zawierający informację o języku oryginału dokumentu,
- c) :DEPOS — wskazujący kraj depozytariusza umowy,
- d) :PARTIES — zawierający informację o stronach procesu,
- e) :NOTES — zawierający adresy publikacyjne gloss do orzeczeń sądowych.

Poszczególne leksykony — ze względu na charakter informacji zawartych w ich polach — posiadają większą lub mniejszą moc wyszukiwawczą, tj. ich wykorzystanie pozwala na przeszukania mniejszej lub większej liczby sektorów informacyjnych CELEX-u. Stosunkowo największą moc wyszukiwawczą cechuje leksykon :BIBLIO, który pozwala na przeszukiwanie wszystkich sektorów informacyjnych. Nieco mniejszą moc, lecz dobrą efektywność, gwarantują wyszukiwania wykorzystujące leksykon :OJ (sektor '1'-'4'), pozwalające przeszukiwać całą część legislacyjną bazy przy wykorzystaniu strategii pełnego tekstu. Równie dobre jest posługiwanie się leksykonem :SUB, przeszukującym sektory od '1' do '7', czy leksykon :REGISTER (sektory '2', '3', '4', częściowo '5' i '7'). Istnieją jednak również i takie leksykony, których użycie pozwala na przeszukanie tylko w ramach jednego sektora informacyjnego. Należą do nich np. leksykon :DEPOS (sektor '2'), :REPORTS (sektor '6'), :POLGROUP (sektor '9').

Językiem wyszukiwawczym w systemie CELEX jest stworzony przez firmę BULL język MISTRAL. Narzuca on określone wymogi na sposób formułowania instrukcji wyszukiwawczych. Generalną zasadą jest przy tym podawanie na początku każdej instrukcji nazwy leksykonu, następnie parametru wyszukiwawczego, a na końcu nazwy pola lub wyjątkowo pól, w których ma być przeprowadzone wyszukanie. Przykładem takiej instrukcji może być

?:REPORTS breach & expectations :Index

gdzie REPORTS to nazwa leksykonu, breach i expectations (naruszanie oczekiwań) to parametry wyszukiwawcze, zaś :Index to nazwa pola, w którym

ma być przeprowadzone wyszukiwanie. Znak & oznacza spójnik logiczny koniunkcji i nakłada wymóg, aby wyszukane dokumenty zawierały w polu Index oba te wyrażenia. Przy formułowaniu instrukcji należy bezwzględnie pamiętać o stawianiu znaku dwukropka (:) przed nazwą leksykonu i pola oraz o zachowaniu spacji oznaczonych tu przez □. Nie jest natomiast rzeczą istotną sposób zapisania nazwy pola czy też leksykonu (tj. pisanie go małymi lub dużymi literami czy też rozpoczynanie go od dużej litery).

Od tak określonej ogólnej zasady formułowania instrukcji MISTRAL dopuszcza 3 wyjątki. Najistotniejszy dotyczy wyszukiwań w leksykonie :BIBLIO. Leksykon ten należy do najczęściej używanych leksykonów, jego pola zawierają bowiem podstawowe informacje dotyczące dokumentu (zob. s. 290). Twórcy CELEX-u uznali więc, iż leksykonowi temu należy nadać charakter ukryty, co oznacza w praktyce, iż w przypadku wyszukiwań prowadzonych w :BIBLIO dopuszcza się formułowanie instrukcji zawierających tylko parametr wyszukiwawczy. Dla przykładu, poszukiwanie pisemnej interpelacji parlamentarnej numer 1932 z 1979 r. może być zrealizowane poprzez instrukcję ?979E1932. Brak nazwy leksykonu i nazwy pól jest interpretowany przez system jako żądanie wyszukiwania w leksykonie :BIBLIO we wszystkich jego polach.

Drugim odstępstwem od opisanej wyżej ogólnej zasady formułowania instrukcji w języku MISTRAL jest możliwość opuszczenia nazwy pola przy wyszukiwaniach prowadzonych w leksykonie :OJ. Odpowiednikiem w pełni rozwiniętej instrukcji

?:OJ accident □ ? □ work :title :text

żądatajacej od systemu odnalezienia wszystkich dokumentów, w których wyrazy work i accident występują w odległości od 0 do 1 wyrazu w tytule bądź w tekście dokumentu jest instrukcja

?:OJ accident □ ? □ work

nakładająca na system konieczność przeszukania wszystkich pól leksykonu.

Ostatnie odstępstwo od reguł konstruowania instrukcji w języku MISTRAL ma bardziej naturalny charakter i jest związane z budową leksykonów o jednym polu. Jest oczywiste, że w przypadku wyszukiwań w tych leksykonach nie jest możliwe podawanie na końcu instrukcji nazwy pól. Instrukcja wyszukiwawcza składa się tu jedynie z nazwy leksykonu i parametru wyszukiwawczego, np. ?REGISTER 03202000.

Formułowanie instrukcji wyszukiwawczej, poza przestrzeganiem określonych wyżej zasad konstrukcyjnych, wymaga znajomości innych reguł, dotyczących sposobu maskowania końcówek oraz użycia operatorów logicznych i pozycyjnych, które przedstawione są niżej.

W systemie CELEX brak jest tezaury form gramatycznych, a metodą mającą zapewnić w wyszukiwaniach pełnotekstowych odnalezienie również takich tekstów, w których występują formy gramatyczne wyrazów użytych

w instrukcji wyszukiwawczej jest wyszukiwanie według rdzenia wyrazu (root searching). Używa się w tym celu znaku plus (+) i znaku zapytania (?). Użycie znaku + wpisanego po rdzeniu (który muszą stanowić co najmniej dwie litery) oznacza maskę od 0 do nieskończoności i powoduje wyszukanie wszystkich tych dokumentów, w których wystąpią wyrazy zawierające ten rdzeń, niezależnie od tego, ile innych liter występuje po rdzeniu. Posłużenie się maską ? oznacza maskowanie od 0 do jednego znaku po rdzeniu, użycie ?? oznacza maskowanie od 0 do dwu znaków.

W instrukcjach formułowanych w języku MISTRAL dopuszczalne jest posługiwanie się operatorami logicznymi: &, or, not. Operator & oznacza koniunkcję, or — alternatywę zwykłą zaś not — negację.

Użycie operatora & oznacza żądanie, aby określone dwa wyrazy występowały razem w żądanych polach leksykonu. Przykładem instrukcji używającej takiego operatora może być

?:OJ DANGEROUS [ ] & [ ] SUBSTANCE?

co oznacza, że system ma wyszukać wszystkie te dokumenty, w których wyrazy DANGEROUS i SUBSTANCE? występują jednocześnie w tekście dokumentu.

Użycie operatora or oznacza żądanie wszystkich dokumentów, w których występuje jeden lub oba wyrazy użyte w instrukcji. Przykładem może być instrukcja

?:OJ USA [ ] or [ ] UNITED STATES

Użycie operatora not oznacza żądanie, aby odnalezione zostały dokumenty zawierające określone wyrazy, ale z wykluczeniem wyrazu poprzedzonego operatorem not. Przykładem takiej instrukcji może być instrukcja

?:OJ METAL [ ] not [ ] GOLD

Przy formułowaniu instrukcji dopuszczalne jest również używanie nawiasów wskazujących na kolejność realizacji operacji logicznych.

Przy wyszukiwaniach prowadzonych w leksykonach pozwalających na wyszukiwanie pełnotekstowe (:OJ, :REPORTS) istnieje możliwość wprowadzania do instrukcji wyszukiwawczych, obok operatorów logicznych, również operatorów pozycyjnych. Do operatorów tych należą &PA, NTPA, ?, +.

Umieszczenie pomiędzy parametrami wyszukiwawczymi znaku &PA oznacza żądanie, aby parametry te występowały w tym samym paragrafie dokumentu. Użycie NTPA (w praktyce formułowania instrukcji niezwykle rzadkie) oznacza żądanie, aby nie występowały one w tym samym paragrafie. Operatory &PA oraz NTPA należą do klasy tzw. klasycznych operatorów pozycyjnych.

Obok nich MISTRAL dopuszcza również użycie operatorów metrycznych wprowadzających kryteria odległości znajdowania się wyrazów w tekstach od siebie. Wprowadzenie do instrukcji znaku ?, np.:

?:OJ air _ ? _ transport

oznacza żądanie wyszukania wszystkich dokumentów, w których wyrazy air i transport znajdują się w odległości od 0 do jednego wyrazu w tekście, przy zachowaniu kolejności ich wystąpienia. Użycie ?? oznacza zwiększenie odległości od 0 do dwu wyrazów. Zastosowanie znaków zapytania powoduje jednak niemożność wyszukania dokumentów, w których wyrazy air i transport znajdują się w odmiernej kolejności. Niedogodność tę usuwa zastosowanie znaku + w instrukcji

?:OJ air _ + _ transport

pozwalające na wyszukanie tych dokumentów, w których w odległości od 0 do jednego wyrazu występują air i transport, niezależnie od ich kolejności. Jeżeli wyszukujący chce, aby wyrazy występujące w instrukcji stanowiły wyrażenie, nie wprowadza między nie żadnego znaku, pisząc je obok siebie.

Maskowanie, użycie operatorów logicznych, nawiasów i operatorów pozycyjnych, w tym metrycznych, pozwala na formułowania przy użyciu języka MISTRAL instrukcji o żądanym stopniu szczegółowości.

W systemie CELEX konieczne jest zastosowanie określonych instrukcji w celu obejrzenia wyniku wyszukania. System informuje użytkownika jedynie o liczbie wyszukanych dokumentów, brak jest natomiast automatycznej procedury ich wyświetlania. Katalog proponowanych przez język MISTRAL procedur wyświetlania jest bardzo szeroki⁵.

Najprostszą procedurę wyświetlania stosowaną w CELEX-ie jest procedura m:vi (sualization). Jej użycie spowoduje dostarczenie użytkownikowi podstawowej informacji o dokumencie. W szczególności ukazane mu zostaną pola zawierające numer dokumentu, jego tytuł oraz cytate wydawniczą. Informacja ta często jednak nie jest wystarczająca dla podjęcia decyzji o przydatności dokumentu, stąd też przed użytkownikiem otwierają się dalsze możliwości. W szczególności użytkownik może zastosować procedurę m:vi af (all fields), która dostarczy mu informacji o wszystkich polach wyszukanego dokumentu.

Użytkownik może również stosować procedury pozwalające na ukazywanie, obok informacji podstawowej, informacji znajdującej się w dowolnym wybranym przez niego polu lub grupie pól. Wprowadzenie instrukcji w formie

m:vi ref + :leg.base

spowoduje ukazanie poza polami uzyskanymi po zastosowaniu procedury m:vi także pola zawierającego informację o podstawie prawnej dokumentu. Dopuszczalne jest również w przypadku stosowania tej procedury żądanie wyświetlania większej liczby pól.

Osobna procedura dotyczy sytuacji, kiedy użytkownika interesuje tekst dokumentu. W takim przypadku możliwe jest zastosowanie procedury

⁵ Kolejność ukazywania dokumentów w CELEX wyznaczona jest przez czas ich powstania. W szczególności, za dokument 1 uznany zostaje ten z wyszukanych dokumentów, który został wprowadzony do systemu najpóźniej (tj. dokument najświeższy).

m:vi ref + :text bądź procedury uproszczonej m:vi txt.

Po jej zastosowaniu użytkownik otrzyma numer dokumentu, tytuł, cytate wydawniczą oraz pełny tekst dokumentu.

Inna klasa procedur wyświetlania m:pa (paginated display) umożliwia oglądanie poszczególnych stron dokumentu. Jest ona jednak bardziej skomplikowana ze względu na konieczność wykorzystywania w tym procesie komend opisywanych w tzw. status line, ukazujących się na końcu każdej wyświetlonej strony.

Procedura m:zo(om) może służyć do wyświetlania wyników wyszukiwań, jeżeli użytkownik użył w instrukcji wyszukiwawczej operatorów logicznych, a zwłaszcza pozycyjnych. Procedura ta pozwala na ukazanie użytkownikowi fragmentów tekstu, w których występują podane przez niego w instrukcji parametry. Parametry te są przy tym ujęte w nawias w celu lepszego ich dostrzeżenia przez użytkownika. Szczególnie użyteczną procedurą jest tu procedura m:zo txt, ukazująca fragmenty tekstu z wziętymi w nawias wyrazami, których wystąpienia w tekście żądał w instrukcji użytkownik.

Istotnym problemem występującym przy wyszukiwaniu informacji prawnej jest zapewnienie użytkownikowi możliwości przeprowadzania wyszukiwań uwzględniających tzw. fazowość stanu prawnego. W przeprowadzonych operacjach wyszukiwawczych chodzi bowiem użytkownikowi niekiedy nie o aktualny stan prawny, lecz ten, który obowiązywał w przeszłości, w określonym czasie. Znakomita większość istniejących systemów wyszukiwania informacji prawnej pozwala na przeprowadzanie jedynie wyszukiwań ukazujących stan prawny obowiązujący w momencie przeprowadzania wyszukiwania.

Zaletą systemu CELEX jest możliwość formułowania instrukcji wyszukiwawczych uwzględniających tę fazowość. Procedury wyszukiwawcze pozwalają nie tylko na ustalenie stanu prawnego w dowolnie wybranym momencie, lecz również zmian, jakim podlegał system prawny w określonym przedziale czasowym. Służą temu specjalne procedury qi, w których dopuszczalne jest stosowanie znaków $> =$, $< =$ ⁶.

Sposób formułowania instrukcji wyszukiwawczych o formule qi jest odmienny od sposobu formułowania instrukcji opisanych wyżej. W szczególności nie wprowadza się w nich nazwy leksykonu, a jedynie nazwy pól z leksykonu :DATE. Przykładem instrukcji pozwalającej na zbadanie stanu prawnego w określonym czasie jest instrukcja

?qi /end.val = 1990/01/01

Instrukcja ta poprzedzona wyszukaniem merytorycznym pozwoli na odzyskanie dokumentów obowiązujących w dniu określonym w instrukcji.

Niezależnie od opisywanych wyżej procedur o podstawowym charakterze język MISTRAL posiada wiele procedur pomocniczych. Należą do nich procedury:

⁶ Przy korzystaniu z tej procedury należy zwrócić uwagę na właściwe konstruowanie instrukcji (spacje, użycie znaków $> =$, $< =$) oraz na właściwą konstrukcję przedziału czasowego. W przypadku sformułowania instrukcji żądającej przeszukania zbyt wielkiego przedziału czasowego, może nastąpić zablokowanie dostępu do systemu.

- umożliwiającą przejrzenie dotychczas wprowadzonych instrukcji m:hi,
- pozwalającą na wykreślenie instrukcji m:er,
- przenieumerowywania instrukcji m:nu.

W celu rozpoczęcia wyszukiwania w bazie CELEX należy dokonać zalogowania. Konieczne jest — po podaniu numeru kierunkowego do Luksemburga — podanie również swojej identyfikacji oraz passwordu. W dalszej kolejności należy dokonać wyboru języka, w którym chce się formułować instrukcje wyszukiwawcze (angielskiego bądź francuskiego MISTRALA) oraz dokonać wyboru bazy.

Po zastosowaniu tych procedur system pozwala na wprowadzenie pierwszej instrukcji wyszukiwawczej. Mniej wprawny użytkownik może wówczas sformułować instrukcję ?info, co spowoduje, iż system poinformuje o zawartości poszczególnych sektorów informacyjnych oraz o tym, kiedy były one ostatni raz uzupełniane. Ta ostatnia informacja może być istotna również dla użytkownika rutynowo korzystającego z CELEX-u.

Operacja wylogowania się polega na wpisaniu instrukcji m:st (op).

Z punktu widzenia teorii wyszukiwania informacji system CELEX jest systemem mieszanym. Pozwala na przeprowadzanie wyszukiwań na podstawie strategii pełnego tekstu (jakkolwiek nie we wszystkich sektorach), deskryptorów (:SUB, :DESCRIPT) oraz klasyfikacji hierarchicznej (:REGISTER). Najsilniejszą stroną CELEX-u jest możliwość prowadzenia wyszukiwań przy użyciu strategii pełnego tekstu, to jest przy wykorzystaniu któregośkolwiek wyrazu występującego w dokumencie. System pozwala przy tym na stosowanie operatorów pozycyjnych (w tym metrycznych) oraz logicznych. Posiada również spory katalog procedur wyświetlania.

Obok tych zalet ma również pewne wady, do których należą: a) niezbyt wygodny sposób łączenia ze sobą kryteriów wyszukiwawczych (wymagający niekiedy łączenia ze sobą instrukcji wyszukiwawczych), b) brak tezausa (z wyjątkiem leksykonu :SUB) oraz c) wieloznaczność znaków + i ? w instrukcjach wyszukiwawczych.

Niezależnie od możliwości korzystania z CELEXU-u w wersji online istnieje również możliwość posługiwania się CELEX-em w wersji CD (na dysku kompaktowym).

Obie wersje bazy CELEX-u posiadają wiele cech wspólnych. Taka sama jest ich zawartość merytoryczna, podobna jest ich struktura, zbliżony jest układ pól i leksykonów. Natomiast odmienny jest system operacyjny, a tym samym język wyszukiwawczy. Systemem operacyjnym bazy CELEX-u w wersji CD jest JUSTIS 4 autorstwa Context Ltd z Londynu oraz Fulcrum Technology z Ottawy.

JUSTIS 4 jest systemem bardziej nowoczesnym niż MISTRAL. Poza — zapewnianą również przez MISTRAL — możliwością przeprowadzania wyszukiwań z zastosowaniem strategii pełnego tekstu JUSTIS 4 zapewnia również realizację pewnych opcji nie dopuszczalnych w bazie CELEX online. Należą do nich:

— możliwość zapamiętywania instrukcji i tworzenia z nich odrębnych zbiorów,

— możliwość łatwego przeglądania wszystkich leksykonów w celu dokonania doboru parametrów do instrukcji wyszukiwawczych.

Niezależnie od tego, JUSTIS 4 pozwala na łatwiejsze formułowanie instrukcji wyszukiwawczych, szybsze wyświetlanie wyniku wyszukania, lepszą możliwość drukowania dokumentów (w tym możliwość ich zapisywania na dysku twardym i wprowadzania na dyskietkę). CELEX w wersji CD działa również zdecydowanie szybciej, a korzystanie z niego — zwłaszcza przy dużej liczbie prowadzonych wyszukiwań — jest bardziej opłacalne ekonomicznie. Do słabych jego stron należy natomiast jedynie kwartalna aktualizacja wersji angielskiej (półroczna francuskiej i niemieckiej) oraz niemożność przeprowadzania wyszukiwań z wykorzystaniem procedury :qi⁷.

SCAD

SCAD (Système Communautaire d'Accès à la Documentation) jest komputerową bazą wyszukiwania informacji o szeroko rozumianej działalności legislacyjnej i publikacyjnej organów Wspólnoty. W przeciwieństwie do CELEX-u, który umożliwia dostęp (przynajmniej w części) do pełnych tekstów dokumentów, baza SCAD ma jedynie charakter bibliograficzny. W praktyce oznacza to, iż użytkownik systemu w ramach przeprowadzanych operacji wyszukiwawczych, otrzymać może jedynie informacje wskazujące, w jakich dokumentach znajduje się potrzebna mu informacja. Nie ma natomiast możliwości bezpośredniego dostępu do ich treści.

Baza SCAD powstała w 1983 r. Zawiera ok. 100 000 dokumentów; liczba ich rośnie w tempie ok. 15 000 rocznie. Najstarszym dokumentem jest White Paper z 1983 r. oraz poprzedzające go projekty legislacyjne, pochodzące jeszcze sprzed 1983 r.

Zawartość bazy SCAD stanowią informacje o dokumentach podzielonych na 4 kategorie: A, B, C, D. W zależności od tego, do której kategorii zaliczono określony dokument, jego opis jest mniej lub bardziej szczegółowy, co przejawia się w mniejszej lub większej liczbie pól informacyjnych dokumentu maszynowego.

Dokumenty kategorii A obejmują akty normatywne oraz:

— zaliczane do COM dokumentów projekty aktów normatywnych Komisji,

— publikowane w *Official Journal* w serii C pozostałe COM dokumenty, a więc: raporty i raporty roczne, rezolucje Rady, rezolucje Parlamentu Europejskiego i opinie o projektach legislacyjnych Komisji oraz opinie o projektach własnych, opinie Komitetu Ekonomiczno-Społecznego o projek-

⁷ Otrzymywanie nawet kwartalnej aktualizacji może powodować w praktyce opóźnienie w dostępie do informacji sięgające 6 miesięcy. Stąd idealnym rozwiązaniem jest korzystanie z obu wersji CELEX-u. Po przeprowadzeniu wstępnego wyszukania w CELEX CD, w CELEX online sprawdzić można, czy informacja uzyskana na podstawie wyszukiwania w CELEX CD jest w pełni aktualna.

tach legislacyjnych Komisji lub projektach własnych, raporty Trybunału Rewidentów,

— publikowane w *Official Journal* w serii L dokumenty większej wagi,

— publikowane w Dokumentach Sesyjnych w serii A sprawozdania Parlamentu Europejskiego.

Wszystkie wymienione dokumenty opisywane są w systemie przy pomocy 14 pól. Wprowadzane są do systemu w ciągu tygodnia (projekty aktów normatywnych Komisji) bądź w ciągu 2 tygodni (pozostałe dokumenty) od ich opublikowania.

Do dokumentów kategorii B zaliczane są oficjalne publikacje i dokumenty instytucji europejskich. W szczególności należą do nich:

— oficjalne wydawnictwa reprezentujące oficjalne stanowisko Komisji, takie jak: raport ogólny, raport o stanie rolnictwa, raport o rozwoju społecznym, raport na temat polityki konkurencji oraz miesięczny biuletyn Wspólnot Europejskich,

— dokumenty ogólnie dostępne (często nie odzwierciedlające oficjalnego stanowiska Wspólnoty),

— publikacje instytucji europejskich wchodzące w skład *European Documentation*,

— periodyki, takie jak *Social Europe* lub *European Economy*.

Wszystkie dokumenty należące do kategorii B opisywane są przy pomocy 11 pól, a wprowadzane są do systemu w 3 tygodnie po ich opublikowaniu.

Dokumenty typu C to artykuły prasowe dotyczące Wspólnoty, pochodzące z ponad 2000 czasopism, opisywane również przy pomocy 11 pól.

Do dokumentów kategorii D zaliczane są oświadczenia i opinie tzw. two sides of industry, tj. związki pracodawców (np.: UNICE, CEEP, EUROCHAMBERS) i związków zawodowych (np.: ETUC, EFA, FETBB). Te dokumenty opisywane są przy pomocy 11 pól.

Baza SCAD podobnie jak baza CELEX ma charakter wielojęzycznej bazy. Dokumenty występują w bazie co najmniej w 2 wersjach: angielskiej i francuskiej. Są jednak i takie, jak np. oficjalne publikacje Komisji, które tłumaczone są na wszystkie oficjalne języki Wspólnoty.

Każdy dokument wprowadzony do systemu opisywany jest przy pomocy kilkunastu pól o różnym charakterze. Charakter niektórych pól można prześledzić na podstawie analizy następującego opisu A dokumentu.

RT	:SCD-88/25-A/0091
CS	:EC COUNCIL
TI	:88/220/EEC: COUNCIL DIRECTIVE OF 22 MARCH 1988 AMENDING, AS REGARDS THE INVESTMENT POLICIES OF CERTAIN UCITS, DIRECTIVE 85/611/EEC ON THE COORDINATION OF LAWS, REGULATIONS AND ADMINISTRATIVE PROVISIONS RELATING TO UNDERTAKINGS FOR COLLECTIVE INVESTMENTS IN TRANSFERABLE SECURITIES (UNITS).
SO	:OJL100/1988/04/19/P.31

HI :COM/86/315/FIN;OJC155/86;EPDOCA2-223/86;EPDOCA2-282/87;
 OJC125/87-RESOLEP;OJC333/86-OPINESC
 AB :MODIFIANT-DIRN/8/611/CEE
 CL :CE ACTE; VALEURS MOBILIERES; COMPETENCE DES TRIBUNAUX;
 PLACEMENT DES CAPITOUX; LIBRE BLANC; MARCHE INTERIEUR;
 ELIMINATION DES FRONTIERES TECHNIQUES; LIBRE PRESTATION
 DES SERVICES; INSTITUTIONS FINANCIERES; HARMONISATION
 DES LEGISLATIONS
 PY :1988
 LA :DA;DE;EN;ES;FR;GR;IT;NL;PT
 LR :EN
 ID :DIRN/88/220/CEE
 NUM.DOC :388L0220
 FORME :DIRECTIVE
 CH :19;18;09

Opis rozpoczyna pole :RT (Reference Term), w tym przypadku :RT-SCD-88/25-A/0091. SCD to skrót SCAD, 88 to rok wydania, 25-A to seryjny numer dokumentu typu A, a 0091 to numer dokumentu.

Pole :CS (Corporate Source), w tym wypadku EC Council zawiera nazwę organu, który wydał dany dokument.

Pole :TI (Title) jest polem zawierającym tytuły dokumentu. W systemie SCAD wchodzi ono w skład leksykonu o tej samej nazwie. W skład tego leksykonu wchodzi również pole :CT (Complementary Title), w którym zapisywana jest nazwa zbioru lub serii, w których dany dokument został opublikowany (np. :CT :Energy in Europe, Supplement). Do leksykonu :TI należy również pole :AB (abstract), zawierające krótki opis treści dokumentu sporządzony w języku oryginalnym. W polach należących do leksykonu :TI możliwe jest wyszukanie przy pomocy strategii pełnego tekstu.

Pole :SO (Source) zawiera dane bibliograficzne dokumentu. W przypadku dokumentu typu A jest to numer publikacji. Na przykład OJL276/1983 0/112 lub COM/83/557 final.

Dokumenty innych typów zawierają inne charakterystyczne dla nich dane bibliograficzne. Na przykład dokumenty typu C w polu :SO mają cytate wydawniczą.

Pole :HI (History) używane jest tylko w opisie dokumentów typu A i zawiera dane bibliograficzne wcześniejszych dokumentów (na przykład takich jak projekty legislacyjne czy opinie) związanych z dokumentem opisywanym.

Pole :AB zawiera zazwyczaj krótki opis treści dokumentu. W przypadku analizowanego dokumentu informacja tu zapisana wskazuje, iż jego treść jest poprawką do dyrektywy.

Pole :CL (Classification) zawiera deskrytory bądź słowa kluczowe, które przyporządkowuje dokumentowi dokumentalista. Mogą nimi być pojedyncze wyrazy lub wyrażenia pochodzące z tezauryśa Macrothesaurus OECD. Poniżej ukazany jest jego fragment.

?m:le aeale

PSTG.rel.

T14 51 * AERODROMES

T15 28 * AERONAUTIQUE

T16 18 AERONEFS

T17 51 * AEROPORTS

T18 1 AEROSOLS

T19 0 * AEROSPATIALE

T20 0 * AFARS

T21 4 * AFARS ET ISSAS

Up n/Down n/select or th ti/no?

U Up, i.e. display preceding lines

D Down, i.e. display following lines

S select one or more terms

TH Consult the thesaurus

N No, i.e. end consultation of the lexicon

Pole :PY (Publication Year) zawiera rok wydania dokumentu.

Pola :LA i :LR dotyczą języka dokumentu. Pole :LA wypełnione jest informacją, jakie wersje językowe danego dokumentu istnieją. Informacja w polu :LR wskazuje natomiast, w jakiej wersji językowej dokument znajduje się w bazie, a tym samym przy użyciu jakiego języka można go odnaleźć. W przypadku analizowanego przez nas dokumentu ma on 9 wersji językowych, jednak jedynie wersja w języku angielskim znajduje się w bazie dokumentacyjnej.

Pole :ID (IDentifier) zawiera informacje, gdzie można odnaleźć pełny tekst dokumentu. Przy dokumentach typu A jest to ekstrakt z informacji znajdujących się w polu :SO. W przypadku dokumentów typu B — numer katalogowy nadawany przez Biuro Oficjalnych Publikacji Wspólnot Europejskich. Czasem występuje tu również ISBN (International Standard Book Number). Przy opisie dokumentów typu C indentyfikator wskazuje numer mikrofilmu. Podobnie jest przy dokumentach typu D.

Kolejne pole :NUM.DOC występuje tylko przy dokumentach typu A i zawiera numer dokumentu tworzony na tych samych zasadach, co w przypadku systemu CELEX.

Przedostatnie pole informacyjne dokumentu maszynowego dokumentu typu A to :FORME. Zapisana w nim informacja wskazuje typ prawny lub rodzaj dokumentu.

Opis dokumentu typu A kończy informacja zawarta w polu :CH (CHapter). Składa się ona z jednej lub kilku dwucyfrowych liczb przedzielonych średnikiem. Wskazują one dziedzinę, jakiej dokument dotyczy, a przyporządkowane są zgodnie ze strukturą klasyfikacyjną przyjętą dla klasyfikacji dokumentów w Biuletynie SCAD. Fragment tej struktury ukazany jest poniżej.

STRUKTURA KLASYFIKACYJNA PRZYJĘTA W BIULETYNIE SCAD

(używana dla wypełnienia pola :CH)

01 — Industry	06 — Competition
02 — Social Affairs	07 — Cooperation
03 — Agriculture	08 — Customs
04 — Budget — Financial Control	09 — Law
05 — Trade — Tertiary Activities	10 — Economy
	11 — Energy

Opis dokumentów typu B, C i D składa się z mniejszej liczby pól. Zawarta w nich informacja różni się w pewnych szczegółach od zapisywanej w analogicznych polach dokumentu typu A. Charakterystyczne jest przy tym, iż dokumenty te posiadają bardzo rozbudowane pole :AB. Prócz tego dokumenty typu C mają — nie występujące dla innych dokumentów — pole :AU; zawiera ono nazwisko i imię autora opisywanej publikacji.

Ponadto w opisach wszystkich czterech typów dokumentów może występować pole :PL, wskazujące prowizoryczne wprowadzenie dokumentu do bazy dokumentacyjnej. Pole to po przeprowadzeniu weryfikacji opisu zostaje z niego usunięte.

Pola występujące w opisie dokumentów — podobne jak w systemie CELEX — pogrupowane są w leksykony. Fragment listy pól i leksykonów SCAD znajduje się poniżej.

POLA I LEKSYKONY SCAD

NAME OF THE FIELD	SYNONYM	CONTENTS OF THE FIELD	LEXICON
:RT		SCAD Database reference term	:RT
:SR		Sector to which the document belongs (extract from :RT)	:SR
:YW	:AS	Year-week of the updating (extract from :RT)	:YW
:AU		Author (individual)	:AU
:CS		Author (Corporate source)	:CS
*:TI :CT :AB	:TC	Title Complementary title Abstract	:TI
:SO		Source	:SO

Językiem wyszukiwawczym w bazie SCAD jest język MISTRAL, stąd też przy formułowaniu instrukcji wyszukiwawczych należy pamiętać o zasadach ich formułowania już opisanych przy okazji prezentacji wyszukiwania w bazie CELEX online (zob. s. 292—297).

System SCAD dopuszcza również nie istniejącą w CELEX-ie online możliwość wykorzystania tzw. makroprocedur. Makroprocedury te pozwalają na odnalezienie wszystkich dokumentów związanych z realizowaniem White Paper (*Completing the Internal Market*) z 1983 r. Użycie makroprocedury następuje poprzez wprowadzenie do instrukcji jej oznaczenia m:ma a następnie wpisanie jej nazwy. Nazwy makroprocedur różnią się w zależności od tego, czy posługujemy się angielską, czy też francuską wersją bazy. Dopuszczalne w ramach SCAD makroprocedury to:

— COM.P.92 lub P.COM.92, pozwalająca na odnalezienie wszystkich projektów złożonych przez Komisję Radzie, a związanych z realizacją White Paper,

— EP.OP.92 lub AV.PE.92, pozwalająca na odnalezienie relewantnych dla realizacji wspomnianego wyżej aktu prawnego opinii Parlamentu Europejskiego,

— ESCOP.92 lub AVCES.92, pozwalająca na uzyskanie podobnych opinii Komitetu Ekonomiczno-Społecznego,

— LEX.92 lub LEGIS.92, pozwalająca na odnalezienie aktów normatywnych wydanych w celu realizacji White Paper przez Radę,

— DEADL.92 lub OBJECT.92, pozwalająca na odnalezienie wszystkich dokumentów opiniujących i przygotowawczych, związanych z wprowadzaniem w życie jednolitego rynku.

Istotną zaletą użycia makroprocedur jest umożliwienie łączenia (we właściwy dla MISTRAL-a sposób) instrukcji zawierającej makroprocedurę z innymi instrukcjami o klasycznym charakterze.

Zalogowanie do systemu odbywa się zgodnie z procedurą opisaną na s. 297, z tym jednak, że po ukazaniu się listy baz należy dokonać wyboru SCAD. Po wejściu do systemu na terminalu pojawi się pytanie, czy użytkownika interesują ostatnio wprowadzone do bazy dokumenty EXPLICIT PARAMETERS:

ACTUALITES 1993 o/ui/ou n/on/NEWS 1993 y/es or n/o/??

Po dokonaniu wyboru użytkownik może przystąpić do formułowania instrukcji wyszukiwawczych w języku MISTRAL⁸. Możliwe jest przy tym, w sytuacji wykorzystywania leksykonu pozwalającego na przeprowadzenie wyszukiwań z wykorzystaniem strategii pełnego tekstu (:TI), użycie operatorów pozycyjnych SE i NTSE. Użycie SE wprowadza wymóg występowania wyrażeń użytych w instrukcji w ramach jednego zdania tytułu, abstraktu lub tytułu dodatkowego. Użycie NTSE wprowadza wymóg niewystępowania wyrażeń użytych w instrukcji w ramach jednego zdania.

Przy korzystaniu ze SCAD trzeba pamiętać, iż liczba wersji językowych dokumentów znajdujących się w bazie systemu jest w porównaniu z bazą CELEX ograniczona. Dokumenty typu A wprowadzane są w wersji angielskiej i francuskiej, dokumenty typu B w wersji angielskiej, francuskiej i niemieckiej. Jedynie dokumenty typu C posiadają abstrakty w języku oryginału. W języku francuskim, angielskim, niemieckim i czasem włoskim wprowadzane są dokumenty typu D.

JACEK PETZEL

EUROBASES COMPONENT DATABASES: CELEX AND SCAD

CELEX is computerized legal information base of European Community: it ensures quick access to all legal deeds of Communities (over 100 000 documents), informs about changes in

⁸ Dotyczy to jedynie opisywanej tu wersji SCAD-a, czyli wersji online. Oprócz tej wersji SCAD — podobnie jak CELEX — produkowany jest w wersji CD. Producentem jest również firma Context. W wersji CD językiem wyszukiwawczym jest JUSTIS 4.

Communities Law, allows to settle legal status specified time. The base consists of 10 information sections concerning specified kinds of documents. There is the possibility of search based on descriptions and hierarchic classification as well full text strategy. There is CELEX in online and CD version.

SCAD is only a bibliographic base (register about 100 000 documents) in the range of legislative and publishing activity of Community organs.

Maszynopis wpłynął do redakcji 13 września 1995

MARTA GRABOWSKA

BAZY SKŁADOWE SERWISU EUROBASES: INFO 92, ECLAS, ABEL, RAPID, SESAME, EUROCRON, OIL

Szczegółowa charakterystyka baz wymienionych w tytule.

INFO 92

Baza INFO 92 (Information on the Internal Europe Market) jest bazą prawniczą. Powstała ona w 1989 r., a jej zadaniem jest gromadzenie i udostępnianie informacji związanych z wprowadzaniem w życie zaleceń tzw. White Paper *Completing the Internal Market*, wydanej przez Komisję Wspólnot Europejskich w czerwcu 1985 r. Celem tego opracowania było określenie kroków, jakie miały być podjęte w sferze legislacyjnej, w związku z planowanym utworzeniem do 1992 r. jednolitego rynku europejskiego. Przyjęto wówczas 282 programy integracyjne. Od 1991 r. w skład INFO 92 weszły również informacje związane z wprowadzaniem w życie programu realizującego postanowienia Karty Podstawowych Praw Socjalnych Pracowników (Charter of the Fundamental Social Rights of Workers)¹. Dokumenty wprowadzane są do bazy w 9 językach, a wyszukiwanie odbywa się przy pomocy menu. Informacja dotycząca tworzenia jednolitego rynku europejskiego podzielona jest na 3 podstawowe działy:

- pokonywanie barier fizycznych,
- pokonywanie barier fiskalnych,
- pokonywanie barier technicznych.

Działy te podlegają dalszemu podziałowi, tworząc strukturę hierarchiczną².

Po zalogowaniu się do bazy pierwsze menu pojawiające się na ekranie to:

1. White Paper — News Update,
2. White Paper — Completing the Internal Market,
3. White Paper — National Implementing Measures.

Informacje zawarte w p. 1 mówią o tym, na jakim etapie znajduje się realizacja postanowień Białej Księgi dotyczącej tworzenia jednolitego rynku. Choć ten etap procesu integracji europejskiej w zasadzie został już formalnie zakończony, to jednak do realizacji pozostało jeszcze kilka postanowień: z zaplanowanych 282 programów integracyjnych 262 ukończono, a rezultatem

¹ Community Charter of the Fundamental Social Rights of Workers. „Social Europe” 1992 nr 1 s. 7-11.

² J. Petzel: Komputerowe systemy wyszukiwania informacji prawnej Wspólnot Europejskich. „Biul. Cent. Europejskiego UW” 1993 nr 9 s. 9-10.

tej pracy były konkretne akty prawne. Pozostałe odbywają drogę legislacyjną. W tym punkcie znajdują się informacje, na jakim etapie procesu legislacyjnego znajdują się te akty prawne, które nie przeszły jeszcze całej drogi legislacyjnej.

W p. 2 zawarto rejestr aktów prawnych powstałych na gruncie Białej Księgi *Completing the Internal Market*. Ten punkt dzieli się następnie na 3 duże grupy aktów prawnych:

1. Removal of Physical Barriers,
2. Removal of Technical Barriers,
3. Removal of Fiscal Barriers.

W ramach tych 3 działów następuje dalszy podział na poddziały, który pozwala nam dojść do poszukiwanych przez nas konkretnych aktów prawnych, np. dział Removal of Technical Barriers dzieli się następnie na:

1. New Community Standards Policy,
2. Public Procurement Market,
3. Free Movement for Labour and the Professions,
4. Common Market for Services,
5. Capital Movements,
6. Industrial Cooperation.

Jeśli z wyżej podanych wybrać dział 6, to dzieli się on następnie na:

1. Company Law,
2. Intellectual Property,
3. Taxation of Companies.

Kiedy dochodzimy wreszcie do poszukiwanego aktu prawnego, jego opis składa się z wielu elementów. Odzwierciedla on całą drogę legislacyjną tego aktu prawnego, poczynając od wyjaśnienia celów, jakim ma służyć — poprzez informację o jego projekcie — aż do pełnego tekstu lub, jeżeli akt nie został jeszcze przyjęty, określenia etapu opracowania, na jakim się znajduje (np. CURRENT STATUS The proposal is at present being examined by the European Parliament). Podaje się również listę aktów związanych oraz — w przypadku dyrektywy — datę, do której dany akt prawny powinien być zaimplementowany do prawodawstw narodowych poszczególnych krajów członkowskich. Należy wyjaśnić, że spośród 3 typów aktów prawnych występujących w prawodawstwie Wspólnot Europejskich — rozporządzenia (regulations) stają się automatycznie obowiązujące w całości i bezpośrednio we wszystkich krajach członkowskich Wspólnot, decyzje (decisions) obowiązują w całości tych, do których są skierowane, a dyrektywy (directives) wymagają implementacji do prawodawstwa narodowego.

Punkt 3 menu — National Implementing Measures — zawiera rejestr tylko dyrektyw wynikających z Białej Księgi *Completing the Internal Market*, którym wyznaczono termin dokonania implementacji do prawodawstw narodowych 12 krajów członkowskich. Zasada wyszukiwania jest taka sama, jak w p. 2, tj. przy pomocy rozbudowanego menu, lecz jako efekt końcowy wyszukiwania — oprócz informacji dotyczących poszukiwanego aktu prawnego — pojawia się tabelka, składająca się z 3 rubryk: symbolu nazwy państwa, aktu prawnego

odpowiadającego w danym państwie dyrektywie Wspólnot Europejskich i nazwy dokumentu narodowego, w którym dany akt opublikowano, np.:

E Ley 33/87, 23/12/87 Boletin Oficial del Estado
N307, 24/12/87

Symbol E oznacza w tym przypadku Hiszpanię. Nie podaje się tekstów aktów prawnych narodowych. Informacja taka jednak wystarcza, aby dotrzeć do poszukiwanego źródła.

Analizując tę część bazy, a szczególnie terminowość implementacji narodowych, można zauważyć, że w niektórych państwach proces ten jest opóźniony. Dotyczy to państw, które niedawno przystąpiły do Wspólnot Europejskich: Hiszpanii i Portugalii. Wydaje się, że najsprawniej proces dostosowywania aktów prawnych do prawodawstwa europejskiego przebiega w Wielkiej Brytanii, choć jej sceptycyzm co do skuteczności procesu integracji europejskiej jest powszechnie znany.

Na koniec warto dodać, że baza INFO 92 posiada małą bazę typu „homebase” informującą o zasadach korzystania z niej i mały indeks terminów (jest ich ok. 40), przy pomocy których można bezpośrednio dokonać wyszukiwania aktów prawnych z danej grupy tematycznej posługując się przypisanymi terminom numerami, np.:

Air pollution #7236
Banks #7289
Capital Movements #7207 itd.³

Baza posadowiona jest na maszynie Siemens. Aktualizacja bazy odbywa się wówczas, gdy zaistnieją nowe zadania. Łącznie w bazie znajduje się w poszczególnych wersjach językowych po ok. 370 dokumentów z zakresu tworzenia jednolitego rynku i po 150 dokumentów dotyczących Karty Socjalnej⁴.

ECLAS

Baza ECLAS (European Commission's Library Automated System)⁵ to zautomatyzowany katalog Biblioteki Centralnej Komisji Unii Europejskiej w Brukseli. Baza ta została założona w 1978 r.

Zadaniem Biblioteki Centralnej Komisji Unii Europejskiej w Brukseli jest obsługa przede wszystkim pracowników Komisji, choć jest ona również dostępna dla publiczności. Gromadzi się tam dokumenty poświęcone problematyce integracji europejskiej: europejskiemu rolnictwu, przemysłowi, ekonomii, zagadnieniom społecznym i prawu. Zautomatyzowana baza danych ECLAS jest katalogiem online dla osób korzystających z Biblioteki, lecz od 1990 r., gdy posadowiono ją w Luksemburgu, weszła również w skład największego serwisu informacyjnego Unii Europejskiej — EUROBASES.

³ SCAD/INFO 02. *Course material*. Vol. 2: (Info 92). Commission of the European Communities. [Luksemburg] 1990, 43 s.

⁴ INFO 92. W: *Directory of the public databases produced by the institutions of the European Communities*. January 1993. 4 ed. Luxembourg 1993 s. 55-56. — INFO 92. W: *Introducing Eurobases*. Online databases and services. 3 ed. Luxembourg 1992 s. 23-25.

⁵ ECLAS. W: *Directory of public databases...* (por. przyp. 4), s. 37. — ECLAS: W: *Introducing Eurobases* (por. przyp. 4), s. 15-17.

Obecnie Biblioteka jest w trakcie wprowadzania zintegrowanego systemu bibliotecznego online produkcji kanadyjskiej MULTILIS⁶, ale na razie w serwisie EUROBASES widoczny jest jeszcze katalog w starej wersji.

ECLAS zawiera ponad 130 000 rekordów, z przyrostem wahającym się w granicach 700-800 rekordów miesięcznie. Uzupełnianie bazy odbywa się raz w tygodniu. ECLAS zawiera opisy:

- książek,
- ważniejszych artykułów z czasopism,
- oficjalnych publikacji Unii Europejskiej,
- materiałów roboczych Komisji Unii Europejskiej,
- publikacji wydawanych przez różne organizacje międzynarodowe, np.: ONZ, OECD, NATO, EFTA, WHO, GATT, MOP,
- artykułów publikowanych w zbiorach prac i raportach rocznych.

Okolo 60 000 rekordów występujących w bazie ECLAS dotyczy dokumentów w dwu najczęściej występujących językach Unii Europejskiej, tj. angielskim i francuskim, ok. 12 000 rekordów — w języku niemieckim, 6000 — po włosku i holendersku, a reszta — w języku duńskim, hiszpańskim i portugalskim. Dokumenty w języku greckim nie występują w bazie; informacje o nich dostępne są telefonicznie⁷.

Baza ECLAS posadowiona jest na komputerze Siemens i pracuje w języku wyszukiwania BASIS. Format rekordu opisu zależy od typu dokumentu, a baza obejmuje wiele ich rodzajów: książki, artykuły z czasopism, COM documents, SEC documents, dokumenty Parlamentu Europejskiego, dysertacje akademickie, materiały z konferencji itd. W związku z przejściem na oprogramowanie MULTILIS możliwe jest zastosowanie w przyszłości formatu MARC (MACHINE REDEABLE CATALOGUING); na razie format ten nie jest stosowany. Jednakże dokumenty Unii Europejskiej to bardzo nietypowe dokumenty, toteż celowość ewentualnego przejścia na format MARC jest dokładnie badana.

Obecnie np. pełny rekord książki obejmuje takie elementy jak:

nazwa autora	— AU
tytuł	— TI
nazwa ciała zbiorowego	— CS
tytuł serii	— SE
kod deskryptora	— CC
deskryptor	— CT
typ dokumentu	— DT
język dokumentu	— LA
rok wydania	— PY
numer	— RF
data wprowadzenia rekordu	— ED
W rekordzie mogą też występować inne pola, jak:	
ISBN/ISSN	— SB

⁶ MULTILIS The ultimate in library automation. Montreal: Sobeco Group. Inc. 1992 [materiały firmowe].

⁷ ECLAS. The library window in European integration. Commission of the European Communities. [Bruksela 1993].

uniwersytet, na którym obro-	
niono dysertację	— AF
słowo kluczowe	— KW
kod nazwy kraju	— CY

Dwuliterowe kody używane są w systemie jako oznaczniki pól. W polu języka dokumentu (LA) stosuje się standardowe, dwuliterowe kody, np.: chiński — ch, francuski — fr, polski — pl. W podręczniku ECLAS'a⁸ podano kody dla 43 języków. Dla języków nie występujących w spisie sugeruje się stosowanie zalecenia międzynarodowego ISO/R 639-1967 dotyczącego kodów języków.

W polu oznaczenia typu dokumentu (DT) podaje się standardowe, również dwuliterowe kody ustalone dla typów dokumentów występujących w bazie, ale wyróżnionych nie całkiem zgodnie z przyjętą ogólnie typologią dokumentów, np.:

dysertacja	— TH
bibliografia	— BG
wydawnictwo ciągłe	— SE
publikacja prawnicza	— JU
artykuł	— BI
praca napisana przez pracownika Unii Europejskiej	— FO
praca statystyczna	— ST
praca porównawcza	— CP
praca odnosząca się do krajów Europy Wschodniej	— EE
publikacja Unii Europejskiej	
słownik, encyklopedia, tezaurus	— DI
publikacja dotycząca Unii Europejskiej i Europy Zachodniej jako całości	— PM

Łącznie w bazie ECLAS dopuszcza się oznaczenie 19 typów dokumentów.

W polu CY (kod nazwy kraju) stosuje się standardowe kody nazw kontynentów, krajów, regionów geograficznych, organizacji międzynarodowych, grup krajów. Kontynenty oznaczone są jedną cyfrą, np.: Europa — (4). Kod nazwy państwa zawiera w sobie również oznaczenie kontynentu, np.: Polska — (438). Podobnie jest z grupami krajów, np.: Eastern Europe (4.15). Regiony geograficzne zgrupowano w dwójce, np.: (265) — Pacyfik, a organizacje międzynarodowe w trójce, np.: (33) — EFTA Countries. Łącznie w podręczniku ECLAS'a jest ponad 300 takich kodów.

Charakterystyki rzeczowej materiałów rejestrowanych w ECLAS dokonuje się przy pomocy tezausa ECLAS. Tezaurus ten istnieje obecnie w wersji francuskiej⁹ i angielskiej¹⁰. Podobnie jak każdy tezaurus¹¹, składa się on z wprowadzenia, części alfabetyczno-hierarchicznej i części systematycznej. Część alfabetyczno-hierarchiczna zawiera wykaz alfabetyczny artykułów deskryptorowych i askryptorowych. Część systematyczna tezausa grupuje

⁸ *Introducing to searching ECLAS. Using BASIS.* Brussels: Commission of the European Communities 1993, 65 s.

⁹ *Thesaurus ECLAS.* Ed. rev. et augm. P. 1-2. Brussels: Commission of the European Communities 1991, 280+544 s.

¹⁰ *Thesaurus ECLAS.* P. 1: *Alphabetical list of descriptors.* New ed. European Commission. Luxembourg 1994, 254 s.

¹¹ PN-81/N-09018 Tezaurus jednojęzyczny dla polskich systemów informacyjnych.

wszystkie deskryptory w działach i poddziałach obejmujących w sposób kompletny tematykę tezaury. W części tej zastosowano podział na 19 działów oznaczonych od 01 do 19, a w poszczególnych działach następne dwa stopnie podziału. W ten sposób symbol deskryptora składa się z 6 cyfr oddzielonych kropkami pod 2, np.: espace économique — 17.07.00. W bazie ECLAS wyszukiwanie możliwe jest zarówno przy pomocy deskryptora w języku naturalnym (w polu C), jak i przy pomocy jego symbolu cyfrowego (w polu CC). Deskryptor w języku naturalnym używany jest także zawsze w polu „słowo kluczowe” (KW), choć termin „słowo kluczowe” znaczy coś innego.

Proces wyszukiwania w bazie ECLAS realizowany jest w dwojaki sposób: tzw. guided search przy pomocy menu oraz tzw. expert search przy pomocy komend. Wyszukiwanie przy pomocy menu polega na dokonywaniu wyboru spośród możliwości oferowanych przez system na różnych etapach poszukiwań. Na wstępie, po dokonaniu wyboru guided search z ogólnego menu, system oferuje wyszukiwanie w następujących polach:

nazwa autora	— AU
nazwa ciała zbiorowego	— CS
tytuł	— TI
język dokumentu	— LA
rok wydania	— PY
kod nazwy kraju	— CY
słowo kluczowe	— KW
kod deskryptora	— CC
typ dokumentu	— DT

Wymienione opcje są ponumerowane i użytkownik wybiera, w którym polu chce wyszukiwać. System podaje następnie szczegółowe informacje, jak w danym polu formułować zapytanie informacyjne i schematy dopuszczalnych pytań. W polu języka dokumentu wyszukiuje się przy pomocy kodów języków. Przy pomocy kodów krajów wyszukiuje się w polu kodu kraju; w polu słowa kluczowego podaje się deskryptor w języku naturalnym, a w polu typu dokumentu wyszukiuje się przy pomocy kodów typów dokumentów. W polu tytułu wyszukiuje się przy pomocy dowolnego terminu, który może wystąpić w tytule poszukiwanego dokumentu. W wielu polach dopuszczalne jest stosowanie operatorów boolowskich i obcięć (truncation) części wyrazu, zarówno prawo- jak i lewostronnych.

Wyszukiwanie typu expert search może być dokonywane przy użyciu następujących komend:

find	— formułowanie pytania,
list	— podanie listy dotychczasowych zapytań,
display	— wyświetlanie rezultatu wyszukiwania,
look	— konsultowanie wbudowanych w system słowników,
sort	— porządkowanie rezultatu wyszukiwania według określonej cechy,
clock	— podanie czasu połączenia,
quit	— koniec sesji.

Oprócz wymienionych komend narzędziami wyszukiwania są także operatory boolowskie, operatory arytmetyczne oraz nawiasy, których używa się w pytaniach złożonych.

Pytania formułuje się przy pomocy komend „find”. Gramatyka pytania informacyjnego wymaga podania komendy, symbolu pola, w którym dokonane będzie wyszukiwanie, znaku równania (=) i terminu wyszukiwanego, np.: find ti=metrology. Bardziej skomplikowane pytanie informacyjne wyglądać będzie następująco: find (ti=metrology or ct=metrolologie) and la=en.

Nieco skomplikowane jest wyszukiwanie w polu nazwy autora (AU), bowiem system akceptuje jedynie pełną formę nazwiska i imienia autora i to w odpowiedniej kolejności: find au=Kolakowski, Leszek. System nie zareaguje właściwie na pytanie: find au=Kolakowski, ponieważ fraza nie jest skończona. Wyszuka natomiast wszystkie formy nazwiska, jeśli dokonamy obcięcia prawostronnego, np.: find au=Kolakowski*, choć w tym przypadku dostaniemy kilku Kolakowskich, w tym Leszka. Dlatego przy wyszukiwaniu według nazwy autora najlepiej jest ustalić poprawną jej formę, wchodząc do słownika autorów przy pomocy komendy „look”, np.: look au=Kolakowski. Na ekranie pokaże się fragment wykazu autorów, z którego możemy wybrać poszukiwanego przez nas. Nie ma konieczności zadawania pytania ponownie. Z tego miejsca wybieramy literę oznaczającą poszukiwanego przez nas autora i system podaje właściwą odpowiedź.

Wyświetlanie rezultatu poszukiwań odbywa się przy pomocy komendy „display”. Możemy życzyć sobie wyświetlenia dowolnego pytania, oznaczając jego numer, np.: display=3. System wyświetla pozycje, poczynsz od najnowszych wprowadzonych do bazy. Jeśli nie sformułujemy pytania inaczej, na komendę „display” system wyświetli nam 10 najnowszych dokumentów. Jeśli chcemy wyświetlić wszystkie dokumenty, komendę formułujemy następująco: display for all. System wyświetla skrócony opis dokumentów. Dopiero sformułowanie: display all spowoduje, że system wyświetli wszystkie pola opisu dokumentu pierwszych 10 dokumentu. Natomiast komenda: display all for all spowoduje wyświetlenie wszystkich pól opisu wszystkich wyszukanych na dane zapytanie informacyjne dokumentów.

Przy pomocy komendy „sort” rezultaty naszego wyszukiwania uporządkować możemy według wybranej przez nas cechy, np. roku wydania: sort py.

Poruszanie się po systemie jest w zasadzie proste. System działa w dwu wersjach językowych: angielskiej i francuskiej.

ECLAS posiada niewielką bazę informacyjną „homepage” pod nazwą INFO ECLAS, gdzie można znaleźć informacje o nowościach w systemie.

ABEL

Baza ABEL ('AmtsBlattELEktronisch')¹² jest bibliograficzną bazą danych, która służy do przeszukiwania spisu treści serii L i C *Official Journal of the*

¹² ABEL. W: *Directory of the public databases...* (por. przyp. 4), s. 11.

European Communities w celu zamawiania dokumentów drogą elektroniczną. Dane przechowywane są na nośniku optycznym w bazie zwanej ARCDON, a ABEL jest tzw. „document delivery service” Biura Oficjalnych Wydawnictw Wspólnot Europejskich (Office for Official Publications of the European Communities). Baza powstała w 1989 r. zawiera dokumenty we wszystkich oficjalnych językach Unii Europejskiej: teksty dokumentów wprowadzane są do bazy tego samego dnia, którego opublikowano je i przechowywane są przez 90 dni. Zawartość bazy waha się w granicach 15 000 dokumentów, przyrost wynosi ok. 50-300 dokumentów z jednego zeszytu *Official Journal*. Baza posadowiona jest na maszynie Siemens w Office for Official Publications w Luksemburgu i pracuje w języku CCL.

Aby skorzystać z serwisu ABEL, należy posiadać specjalny password, upoważniający do korzystania z tego rodzaju usług.

RAPID

Baza RAPID (Spokesman's Service of the European Commission) powstała w 1985 r. Jej zadaniem jest umożliwienie szybkiego dostępu do materiałów prasowych Komisji Europejskiej ponad 700 dziennikarzom akredytowanym przy siedzibie Komisji w Brukseli. Baza zawiera pełne teksty materiałów prasowych przygotowywanych przez Rzecznika Prasowego Komisji i jego biuro (the Spokesman's Service)¹³. Codziennie (w dni robocze) o godz. 12 w siedzibie Komisji Europejskiej w Brukseli odbywa się konferencja prasowa, na której podaje się do wiadomości różne informacje na temat działalności Komisji Europejskiej, Trybunału Sprawiedliwości i Sekretariatu ds. Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa¹⁴. Wiadomości te najpóźniej po 2 godzinach, o godz. 14, trafiają do bazy RAPID i są udostępniane w trybie online. W środy odbywa się druga konferencja prasowa, związana z odbywającymi się w tym dniu posiedzeniami Komisji Europejskiej. Ta konferencja odbywa się o godz. 15 i w 2 godziny później materiał dostępny jest w systemie.

Baza RAPID, podobnie jak inne bazy wchodzące w skład EUROBASES, posadowiona jest w Luksemburgu na maszynie ICL. Obecnie w bazie znajduje się ponad 14 000 dokumentów, a roczny przyrost wynosi ponad 1000 dokumentów. Porcja dokumentów wprowadzana w ramach jednej konferencji prasowej nazywa się „update” (uzupełnienie). Kolejne uzupełnienia są numerowane. Obecnie w bazie zarejestrowanych jest ponad 2300 uzupełnień.

Informacje prasowe podzielono na 9 kategorii:

- 1) krótkie wiadomości prasowe o wydarzeniach i decyzjach lub reakcjach na nie (Press Release — IP),
- 2) informacje o propozycjach nowych aktów prawnych i związanych z nimi opiniami (Information Memo — P),

¹³ I. Thomson: *The documentation of the European Communities: a guide*. London 1992 s. 195-202: Commission — Spokesman's Service/Information Offices.

¹⁴ *European Communities glossary*. French-English. Supplement. Council of the European Communities. Luxembourg 1992, 860 s.

3) informacje faktograficzne o wydarzeniach dotyczących stosunków Unii Europejskiej z tzw. krajami trzecimi w związku z wizytą członka Komisji Europejskiej lub ministra albo informacje o posiedzeniach Rady Europejskiej (MEMO),

4) mowy wygłoszone przez członków Komisji Europejskiej udostępniane publicznie w systemie po ich wygłoszeniu (Speeches),

5) ważne dokumenty publiczne, które nie są przygotowywane przez Rzecznika Prasowego i jego biuro, lecz są materiałami źródłowymi, a opracowywane są przez Radę Europejską i tzw. „Szczyty Gospodarcze” (Key Documents — DOC),

6) krótkie informacje wysyłane przez Rzecznika Prasowego do prasy i biur informacyjnych Komisji Europejskiej na świecie; są to wewnętrzne dokumenty dostępne tylko dla Pracowników Komisji (Bio Notes),

7) informacje prasowe dotyczące spotkań Rady Unii Europejskiej dostępne najczęściej następnego dnia (Council of the European Union Press Releases — PRES),

8) wiadomości pochodzące z Trybunału Sprawiedliwości (CJE — Court of Justice),

9) wiadomości pochodzące z Sekretariatu Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa.

Co jakiś czas dodawane są nowe rodzaje dokumentów. Baza RAPID rejestruje najwięcej dokumentów typu IP (ponad 10 000). Wszystkie dokumenty rejestrowane są w kilku wersjach językowych. W latach 1985-1990 dokumenty rejestrowano tylko w języku angielskim i francuskim. W 1990 dodano język niemiecki, a od 1993 większość dokumentów rejestrowana jest w 9 wersjach językowych. Dokumenty typu P i IP nazywa się „attributable”, co oznacza, że reprezentują one oficjalne stanowisko Komisji Europejskiej i że można je cytować. Pozostałe dokumenty, zwane „non’attributable”, nie reprezentują oficjalnego stanowiska Komisji.

Wyszukiwanie w bazie RAPID odbywa się w dwojaki sposób: przy pomocy rozbudowanego menu (tzw. guided interrogation) albo przy pomocy komend (tzw. advanced interrogation). Przed rozpoczęciem procedury wyszukiwania należy ustalić, w jakim języku będziemy pracować. Do wyboru jest 9 oficjalnych języków Unii Europejskiej (angielski, francuski, niemiecki, duński, grecki, holenderski, hiszpański, włoski, portugalski). Warto dodać, iż język grecki wymaga posiadania specjalnego terminala akceptującego alfabet grecki, a w przypadku pozostałych języków należy używać terminalu typu VT200, jeśli chce się widzieć znaki diakrytyczne wszystkich tych języków.

Wyszukiwanie przy pomocy menu rozpoczyna się od wyboru jednej z 5 dróg wyszukiwania, według: 1) typu dokumentu, 2) daty dokumentu, 3) deskryptora z tezaury, 4) słów kluczowych z tytułu i tekstu dokumentu, 5) numeru dokumentu.

Wyszukiwanie według typu dokumentu rozpoczyna się od wyświetlenia listy wszystkich typów dokumentów; po dokonaniu wyboru (np.: IP) otrzymu-

jemy ogólną liczbę tego rodzaju dokumentów oraz zestaw możliwości do ewentualnego zawężenia naszego wyszukiwania. Te możliwości są zawsze takie same: odpowiadają pięciu wyżej wymienionym drogom wyszukiwania (np. jeśli na początku wybrano drogę wyszukiwania według typu dokumentu, to następne zapytanie informacyjne można zawęzić, używając np. daty dokumentu; wyszukiwanie według daty dokumentu odbędzie się w tym przypadku już tylko na zbiorze utworzonym w wyniku wyszukiwania według typu dokumentu). Po dokonaniu zawężenia otrzymamy ostateczną liczbę wyszukanych dokumentów, które następnie, przy pomocy opcji w menu „display present results” możemy obejrzeć w postaci opisu skróconego lub w postaci pełnego tekstu. Na opis skrócony składają się następujące elementy: określenie typu dokumentu poprzez jego symbol, numer dokumentu i jego data oraz skrót nazw języków zarejestrowanych wersji językowych tego dokumentu, a także jego tytuł, np:

Result of the query: 34

1. Number: IP/92/873 Date: 92/11/04 EN,FR

Title: THE COST OF TRANSBORDRE FINANCIAL
TRANSACTIONS.

Z tego miejsca możemy następnie obejrzeć pełny tekst dokumentu, ponownie zawęzić swoje wyszukiwanie, rozpocząć nowe wyszukiwanie lub powrócić do głównego menu.

Wyszukiwanie według daty dokumentu odbywa się poprzez podanie: tylko końcówki roku (np. 89), miesiąca i roku (np. 04/89) lub dnia, miesiąca i roku (np. 12/04/89).

Wyszukiwanie przy pomocy deskryptorów wspomagane jest tezauresem specjalnie stworzonym dla bazy RAPID¹⁵. Posiada on zarówno część alfabetyczną, jak i hierarchiczną. Nie jest to duży tezaurus, ale część hierarchiczna zawiera 29 działów, każdy z nich posiada do 5-6 stopni podziału. Wszystkim deskryptorom, z których wiele to długie i wielowyrazowe deskryptory, przypisane są skróty, ułatwiające proces wyszukiwania, np.:

FINANCIAL INSTRUMENTS.....FININST

Obecnie tezaurus istnieje w 3 językach: angielskim, francuskim i niemieckim. Wyszukiwanie przy pomocy jednej wersji językowej daje oczywiście rezultat w postaci wyszukania dokumentów we wszystkich językach na dany temat. Wszystkie wersje językowe tezaury są wbudowane w system i można z nich korzystać w trybie online. Przy wyszukiwaniu przy pomocy deskryptorów dopuszcza się obcięcie prawostronne (truncation).

Wyszukiwanie przy pomocy słów kluczowych z tytułu i tekstu dokumentu polega na podaniu dowolnego terminu z tytułu lub tekstu dokumentu. Dopuszcza się trzy formy obcięć prawostronnych, np.:

— DEL* — system wyszuka wszystkie teksty, które zawierają wyraz rozpoczynający się od DEL w tytule lub tekście dokumentu, przy czym wyraz ten odnosi się do wszystkich języków występujących w bazie;

¹⁵ *Thesaurus. W: RAPID user manual. EUROBASES. Host Service of the Commission of the European Communities. Brussels 1993 s. 1-44.*

— DEL > — system wyświetli listę wyrazów z tytułów wszystkich dokumentów znajdujących się w bazie rozpoczynających się od DEL we wszystkich językach dostępnych w bazie;

— DEL ≧ — system wyświetli listę wyrazów z tekstów wszystkich dokumentów znajdujących się w bazie, rozpoczynających się od DEL we wszystkich językach.

Wyszukiwanie według numeru dokumentu polega na podaniu symbolu kategorii dokumentu, końcówki roku i kolejnego numeru dokumentu w tej kategorii, np.:

IP/91/123

P/92/23

BIO/90/126

Wyszukiwanie przy pomocy komend (advanced interrogation) jest trudniejsze i wymaga od użytkownika ich znajomości. Są to takie komendy, jak: FIND, DISPLAY, LPRINT, LIST, LOOK, BROWSE, SAVE, LOAD, SHOW, CANCEL, EXEC i QUIT. Najszerszy zakres stosowania ma komenda FIND. Używa się jej najczęściej z określeniem pola wyszukiwawczego, np.: find text=delors.

Spośród pól wyszukiwawczych najczęściej stosuje się:

DN — numer dokumentu,

DOCTYP — typ dokumentu,

DATDOC — data dokumentu,

TI — tytuł dokumentu,

TEXT — tekst dokumentu,

CT — deskryptor,

ENTRYD — data zarejestrowania dokumentu w bazie RAPID,

LASTUP — zbiór dokumentów z ostatniego uzupełnienia.

Dopuszcza się stosowanie operatorów boolowskich, arytmetycznych i sąsiedztwa.

Komenda DISPLAY działa tak samo, jak w wyszukiwaniu przy pomocy menu. Otrzymać można opis skrócony dokumentu lub jego pełny tekst. Można określić, które z wyszukanych dokumentów chcemy obejrzeć, np. display text 1-10.

Komenda LPRINT służy do przeglądowania dokumentów z bazy RAPID do baz lokalnych, np.: lprint text 5-10.

Komenda LIST służy do wyświetlania historii poszukiwań, komenda LOOK służy do przeglądania list różnych rodzajów terminów, np.: look text=del*, look ti=del*, look ct=ext*.

Komenda BROWSE służy do przeglądania tezaury (jak pokazano wyżej, czynność tę można też wykonać przy pomocy komendy LOOK), komenda SAVE służy do zapamiętania strategii wyszukiwania celem wielokrotnego jej powtarzania, komenda LOAD służy do przywołania poprzednio zapamiętanej strategii wyszukiwania, komenda EXEC służy do uruchomienia przywołanej przez komendę LOAD strategii wyszukiwania, komenda SHOW służy do przywołania listy zapamiętanych poprzednio strategii wyszukiwawczych, komenda CANCEL służy do usunięcia poprzednio zapamiętanej strategii wyszukiwania, komenda QUIT powoduje wyjście z bazy.

Zastosowanie komendy FIND powoduje wyszukanie dokumentów na dany temat we wszystkich językach. Jeśli interesuje nas któraś wersja językowa danego dokumentu, należy zaznaczyć to w poleceniu, np.: `find version_en = 148`. Przy pomocy tej komendy ustala się też zarazem ostatnią wersję redakcyjną danej informacji prasowej.

W głównym menu bazy wyodrębniona jest zawsze opcja pozwalająca obejrzeć informacje wprowadzone do systemu w ramach ostatniego uzupełnienia, tzw. „Most recent documents”. Osoby przeglądające stale bazę RAPID najczęściej korzystają z tej właśnie opcji¹⁶.

SESAME

Baza SESAME¹⁷ (Energy Technology Research Projects) jest faktograficzną bazą danych, w której rejestruje się projekty naukowo-badawcze i technologiczne w zakresie energii, finansowane i subsydiowane przez Dyrektorat Generalny XII (Directorates-General for Science, Research and Development) i Dyrektorat Generalny XVII (Energy) oraz przez kraje członkowskie Unii Europejskiej. Baza zawiera też informacje o badaniach prowadzonych w zakresie węglowodoru (hydrocarbon) finansowanych przez Wielką Brytanię lub Norwegię.

Baza SESAME obejmuje 3 grupy zagadnień:

— projekty naukowo-badawcze finansowane lub subsydiowane przez DG XII w zakresie: energii słonecznej, energii wiatru, energii geotermicznej, energii pochodzącej z biomasy itd., wycofywania z ruchu elektrowni atomowych, składowania odpadów radioaktywnych i ochrony przed promieniowaniem radioaktywnym;

— projekty w zakresie energii (DG XVII), które mają za zadanie poprawić sytuację zaopatrzenia w energię krajów Unii Europejskiej, projekty technologiczne dotyczące węglowodoru, ropy naftowej i gazu prowadzące do poprawy metod badania terenów w celu poszukiwania paliw konwencjonalnych i ich produkcji, transportu paliw, rurociągów, złóż podwodnych itd., projekty dotyczące innowacji w zakresie oszczędności energii, skraplania gazu, otrzymywania gazu, nowych zastosowań paliw stałych, elektryczności i ogrzewania oraz projekty dotyczące różnych źródeł energii (słonecznej, z biomasy i geotermicznej);

— projekty narodowe finansowane wyłącznie przez poszczególne kraje członkowskie Unii Europejskiej oraz Norwegię.

Rekordy opisów projektów w bazie są bardzo długie i składają się z 4 rodzajów pól:

— pola dotyczące danych operacyjnych (operational information) — kontrahent, partnerzy, kierownik projektu, informacje o producentach sprzętu

¹⁶ *RAPID user manual*. EUROBASES. Host Service of the Commission of the European Communities. Brussels 1993, 49+44 s. — *RAPID. W: Introducing Eurobases...* (por. przyp. 4), s. 27-29. — *RAPID. W: Directory of the public databases...* (por. przyp. 4), s. 60.

¹⁷ *SESAME. Tamże*, s. 66-67. — *SESAME. W: Introducing Eurobases...* (por. przyp. 4), s. 35-37.

wykorzystywanego w projekcie, charakterystyka działalności kontrahenta, lokalizacja (nazwa najbliższego miasta), kraj, region, czas trwania projektu, data rozpoczęcia i zakończenia projektu;

— pola dotyczące informacji administracyjnych projektu (administrative data) — rodzaj projektu, data podjęcia decyzji o realizacji projektu, podstawa prawna itd.;

— pola dotyczące informacji finansowych (financial information) — koszt projektu w ECU i walucie narodowej, wysokość finansowania przez Unię Europejską w procentach, w ECU i walucie narodowej, a także spodziewana wysokość zysków z projektu w przyszłości;

— pola podające informacje techniczne o projekcie (technical information) — tytuł projektu, program przebiegu realizacji, sektor (tj. dział energetyki), cele, opis projektu, rezultaty osiągnięte na poszczególnych etapach realizacji, słowa kluczowe (stosuje się tezaursus SPINES, który jest wbudowany w system), odniesienia do literatury przedmiotu, określenie przyszłych beneficjentów projektu, rezultaty końcowe.¹⁸

Baza pracuje w języku angielskim i francuskim, założona została w 1985 r., obejmuje projekty od 1975 dotyczące węgłowodoru i od 1979 we wszystkich innych zakresach dotyczących energii. W bazie zarejestrowano ponad 11 000 projektów z przyrostem rocznym ok. 500 projektów. Baza posadowiona jest na maszynie BULL i pracuje w języku wyszukiwania MISTRAL. Pomiędzy bazą SESAME i bazami CELEX i SCAD, które również posadowione są na maszynie BULL i pracują w języku MISTRAL, istnieje przejście w procesie wyszukiwania, tzn. bez wylogowania się z danej bazy można kontynuować poszukiwania w jednej z pozostałych baz.

EUROCRON

Baza EUROCRON (General EC Statistics) jest bazą faktograficzną i zawiera dane statystyczne w formie tabel dotyczące głównych zagadnień gospodarczych w 15 krajach Unii Europejskiej. Informacja jest podzielona na 3 sektory: Eurostatistics, Regiostat i Farmastat. Producentem całej bazy jest biuro Eurostat Unii Europejskiej (mające swą siedzibę w Luksemburgu), którego pełna nazwa brzmi: Statistical Office of the European Communities (SOEC).

Biuro Eurostat powstało w 1953 r., aby służyć pierwszej z trzech Wspólnot Europejskich: Europejskiej Wspólnocie Węgla i Stali (European Coal and Steel Community). W 1958 r. po podpisaniu Traktatów Rzymskich¹⁹, jego zadania zostały rozszerzone o gromadzenie danych statystycznych dla Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (European Economic Community — EEC) i Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej (European Atomic Energy Community — Euratom) (por. s. 243). Biuro to jest traktowane jak dyrektorat generalny Komisji Europejskiej, a jego zadaniem jest gromadzenie danych statystycznych

¹⁸ Adres internetowy: eurobases.lu.

¹⁹ *Treaties establishing the European Communities*. Vol. 1. Luxembourg 1987, 1118 s.

przede wszystkim z krajów Europejskiego Obszaru Gospodarczego (European Economic Area — EEA), z krajów Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (European Free Trade Association — EFTA) oraz dane porównawcze ze Stanów Zjednoczonych i Japonii. Biuro Eurostat stara się wprowadzić ujednolicony Europejski System Statystyczny (European Statistical System — EES), który powinny przyjąć i stosować narodowe urzędy statystyczne. One to bowiem są głównymi dostarczycielami danych statystycznych do biura Eurostat-u. Zasady dostarczania danych statystycznych przez kraje członkowskie regulowane są, podobnie jak inne dziedziny życia, poprzez odpowiednie akty prawne: rozporządzenia, dyrektywy i zalecenia²⁰.

Biuro Eurostat wydaje 2 kategorie materiałów drukowanych, których pełny wykaz i szczegółowy opis można znaleźć w pracy I. Thomsona *The documentation of the European Communities: a guide*²¹. Są to: dokumenty statystyczne i publikacje.

Dokumenty statystyczne zawierają głównie dane statystyczne w postaci tabel zgrupowane w 9 wydawnictwach tematycznych wyróżnionych kolorem okładki:

- Temat 1: General statistics (ciemno niebieski),
- Temat 2: Economy and finance (fioletowy),
- Temat 3: Population and social conditions (żółty),
- Temat 4: Energy and industry (niebieski),
- Temat 5: Agriculture, forestry and fisheries (zielony),
- Temat 6: External trade and balance of payment (czerwony),
- Temat 7: Services and transport (pomarańczowy),
- Temat 8: Environment (turkusowy),
- Temat 9: Miscellaneous (brązowy).

Wydawnictwa te dzielą się na serie:

- Seria A: Yearbooks,
- Seria B: Short-term trends,
- Seria C: Accounts, surveys and statistics,
- Seria D: Studies and analyses,
- Seria E: Methods,
- Seria F: Statistics in Focus (dawniej: Rapid Reports).

Jeśli szukamy informacji na temat zarobków pracowników zakładów przemysłowych, to znajdzie się ją w dokumencie reprezentującym Temat 3, Serię C.

Publikacje mają bardziej opisowy charakter i obejmują pewne grupy zagadnień, np.: *A portrait of the regions of Europe*, *Europe in figures*, czy *Social portrait of Europe*.

Biuro Eurostat posiada wiele baz danych, z których tylko niektóre dostępne są publicznie: CRONOS, COMTEXT, REGIO, EUROFARM, SABINE, GISCO i INPUT-OUTPUT TABLES (IOT).

²⁰ Eurostat. Your partner for European statistics. A guide to the Statistical Office of the European Communities. Luxembourg 1994, 31 s.

²¹ I. Thomson: *The documentation* (por. przyp. 13), s. 156-194: Commission-Eurostat Documentation.

Baza CRONOS (Macroeconomic statistics) zawiera ponad 1,5 mln tablic szeregów czasowych dotyczących makroekonomii takich dziedzin jak: przemysł, rolnictwo, sprawy społeczne, handel wewnętrzny i międzynarodowy oraz dane natury ogólnej. Dane dotyczą 15 krajów członkowskich Unii i porównywane są ze Stanami Zjednoczonymi i Japonią. Przedstawiane są w odstępach czasu: rocznych, kwartalnych i miesięcznych²².

Baza COMTEXT (External trade statistics) zawiera informacje o handlu wewnętrznym w ramach Wspólnoty Europejskiej, tj. pomiędzy jej krajami członkowskimi, oraz o handlu zewnętrznym z ponad 200 jej partnerami handlowymi, w tym ze Stanami Zjednoczonymi, Japonią i Kanadą. Do specyfikacji towarów, będących przedmiotem handlu używa się różnych typów klasyfikacji²³.

Baza REGIO (Regional statistics) zawiera dane dotyczące socioekonomicznej sytuacji regionów Europy. Dane tam zawarte dotyczą takich spraw jak: populacja, zatrudnienie i bezrobocie, wyniki gospodarcze, rolnictwo, energia, transport i warunki życia. Prezentacja danych odbywa się zgodnie z podziałem terytorialnym Europy, na podstawie którego wyróżnia się 3 szczeble administracji: regiony, podstawowe jednostki administracyjne i podległe im jednostki administracyjne, np. w Niemczech: Region, Lander, Kreise. Tego rodzaju podział administracyjny przyjęty powszechnie w Unii Europejskiej nazywa się Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS)²⁴.

Baza EUROFARM (Statistics on the structure of agricultural holdings) zawiera informacje statystyczne pochodzące ze spisów rolnych przeprowadzanych co 2 lata we Wspólnocie Europejskiej. Spisy te dotyczą także winogron i sadownictwa²⁵.

Baza SABINE (Systeme d'Accès à la Banque Informatique des Nomenclatures Européennes) jest metabazą stanowiącą spis występujących w statystycznych bazach danych różnych rodzajów systemów klasyfikacyjnych. Chodzi tu o różne rodzaje kodów nomenklaturowych, które mogą być specyficzne dla danego kraju lub rodzajów towarów²⁶.

Baza INPUT-OUTPUT TABLES (IOT) dysponuje tablicami przejścia między różnymi danymi statystycznymi²⁷.

Baza GISCO (Geographic Information System of the Commission of the European Communities) zawiera informacje dotyczące systemu NUTS, topografii i regionów Europy²⁸.

Baza EUROCRON²⁹, która jest składową serwisu informacyjnego EUROBASES stanowi kompilację informacji zawartych w bazach: CRONOS, REGIO i EUROFARM. Baza założona została w 1989 r. i pracuje w 3 językach:

²² CRONOS. W: *Directory of the public databases...* (por. przyp. 4), s. 31-32.

²³ COMTEXT. *Tamże*, s. 20.

²⁴ REGIO. *Tamże*, s. 61-62.

²⁵ EUROFARM. *Tamże*, s. 51.

²⁶ SABINE. *Tamże*, s. 63.

²⁷ Input-output (IOT). W: *Eurostat...* (por. przyp. 20), s. 12.

²⁸ Gisco. *Tamże*, s. 12.

²⁹ EUROCRON. W: *Directory of the public databases...* (por. przyp. 4), s. 19-21.

angielskim, francuskim i niemieckim. Poruszanie się po bazie odbywa się przy pomocy rozbudowanego menu.

Początkowe menu wygląda następująco:

1. EUROSTATistics: Data for short-term economic analysis,
2. REGIOSTAT: Social and economic regional indicators,
3. FARMSTAT: 1987 Survey, main results of agricultural holdings,
4. Introduction to EUROCRON,
5. EUROCRON — FR,
6. EUROCRON — DE.

EUROSTATistics to wybrane informacje statystyczne z bazy CRONOS wynikające z analizy wskaźników makroekonomicznych potrzebnych do krótkoterminowych analiz działalności gospodarczej w krajach członkowskich Unii Europejskiej, Unii jako całości oraz — dla porównania — w Stanach Zjednoczonych i Japonii. Wskaźniki te — tak jak to jest w bazie CRONOS — podaje się miesięcznie, kwartalnie i rocznie. Menu podbazy EUROSTATistics wygląda następująco:

1. EUROSTATistics in brief (analysis, comments),
2. EUROSTATistics overview tables (periodicity mixed),
3. EUROSTATistics time series (periodicity single),
4. Introduction to EUROSTATistics,
5. Symbols and abbreviations.

EUROSTATistics in brief zawiera krótkie omówienia tendencji w dziedzinie produkcji przemysłowej, handlu zagranicznego, bezrobocia, cen, wysokości zarobków itd. (łącznie 10 działów) podawane w języku naturalnym. Są to analizy porównawcze dające ogólny obraz sytuacji gospodarczej w Unii Europejskiej.

EUROSTATistics overview tables podaje w 14 działach informacje statystyczne w postaci wskaźników w różnych okresach czasu (rocznie, kwartalnie, miesięcznie) dotyczące takich zagadnień, jak: populacja, zatrudnienie, bezrobocie, produkcja przemysłowa, produkcja rolna, handel zagraniczny, handel detaliczny, ceny fabryczne, ceny konsumentów, zarobki itd. Dane podawane są w postaci tabel, w których na górze znajdują się dane dotyczące Unii Europejskiej jako całości, następnie dane odnoszące się do poszczególnych krajów członkowskich, a na końcu dane porównawcze dotyczące Stanów Zjednoczonych i Japonii. Dla określenia różnych typów wskaźników, jak i oznaczenia towarów, miar i wag używa się różnych typów symboli, których rozwiązanie można znaleźć w piątym punkcie menu: Symbols and abbreviations.

EUROSTATistics time series zawiera tablice szeregów czasowych dotyczące tych samych wymienionych wyżej 14 działów.

REGIOSTAT dzieli się na 3 typy informacji:

1. Statistical tables,
2. NUTS nomenclature,
3. Introduction to REGIOSTAT.

Dział *statistical tables* obejmuje informacje statystyczne dotyczące populacji, zatrudnienia, bezrobocia i produktu narodowego brutto (Gross Domestic Product — GDP) podawane w postaci tabel statystycznych z rozbiem na regiony geograficzne w Unii Europejskiej z uwzględnieniem stosowanego tam podziału administracyjnego zgodnie z NUTS. W tabelach można zobaczyć dane statystyczne dotyczące wymienionych zagadnień najpierw w całości Unii, następnie w poszczególnych krajach, a potem w regionach i podlegających im jednostkach administracyjnych, ale tylko pierwszego stopnia podziału (zob. s. 269). Wszystkie dane w tej bazie uzupełniane są rocznie.

NUTS Nomenclature zawiera informacje o strukturze regionalnej Unii Europejskiej oraz podaje oryginalne nazewnictwo regionów i podległych im jednostek administracyjnych w poszczególnych krajach członkowskich. Łącznie³⁰ w Europie wyróżnia się 71 regionów, 183 podległe regionom jednostki administracyjne pierwszego stopnia i 1044 jednostki administracyjne drugiego stopnia. Liczba ta może ulegać zmianom.

FARMSTAT zawiera informacje pochodzące ze spisu rolnego przeprowadzonego w 1987 r. w Europejskiej Wspólnocie Gospodarczej. Dzieli się one na 4 grupy:

- general data (ogólny stan posiadania),
- agricultural labour force (zatrudnienie w rolnictwie),
- land use (użytkowanie gruntów),
- livestock (inwentarz żywy).

W tabelach statystycznych obejmujących ogólny stan posiadania podano informacje o dochodach w rolnictwie, przyjmując za jednostkę analizy samodzielne pod względem ekonomicznym gospodarstwo rolne na danym terenie (tzw. *agricultural holding*). Gospodarstwa te podzielono na gospodarstwa jedno- i więcej hektarowe oraz poniżej jednego hektara. Dochód przedstawiany jest przy pomocy wskaźnika SGM (Standard Gross Margin), którego wartość 1 równa się 1200 ECU osiągniętych łącznie z różnych form produkcji rolnej w jednym, samodzielnym ekonomicznie gospodarstwie (uprawa ziemi, hodowla bydła, hodowla drobiu itd.) W tabelach dotyczących zatrudnienia w rolnictwie za jednostkę statystyczną przyjęto jedną osobę zatrudnioną w rolnictwie w pełnym wymiarze godzin w skali roku (AWU-Annual Work Unit). Użytkowanie gruntów rolnych przedstawiono ze względu na przeznaczenie terenu, a inwentarz żywy podano w liczbach jako tzw. pogłowie bydła.

Do całej bazy FARMSTAT dołączono szczegółowe omówienie metodologii badań i ich opracowania. Dane statystyczne z danego spisu powszechnego trafiają do bazy z pewnym opóźnieniem, toteż dane ze spisu w 1987 r. pojawiły się w bazie dopiero w 1992 r.

Na koniec warto dodać, że dane statystyczne biura Eurostat dostępne są także na CD-ROM-ach.

Cała baza EUROCRON posadowiona jest na maszynie Siemens w Luksemburgu. Zawiera ona ponad 700 tabel statystycznych dla każdej wersji

³⁰ Dane dotyczą 12 państw członkowskich Unii.

językowej. Źródłami, z których czerpie się informacje są narodowe urzędy statystyczne krajów członkowskich, banki centralne, ministerstwa oraz organizacje narodowe i międzynarodowe.

OIL

Baza OIL (Weekly Oil Bulletin)³¹ jest bazą faktograficzną zawierającą informacje o cenach różnych rodzajów paliw płynnych w krajach Unii Europejskiej. Są tam zamieszczane ceny w odstępach tygodniowych, średnie ceny na dzień 15 każdego miesiąca, oraz wysokość podatku VAT i akcyzy nałożonych na te paliwa w poszczególnych krajach członkowskich. Ceny wszystkich rodzajów paliw podawane są za 1000 litrów lub 1 tonę danego paliwa. Baza działa w 3 językach: angielskim, francuskim i niemieckim. Wyszukiwanie odbywa się przy pomocy systemu menu. Pierwsze menu w tej bazie wygląda następująco:

1. Weekle prices,
2. Average prices on the 15th of the month,
3. Taxes and duties,
4. Remarks,
6. Version française,
6. Deutsche Fassung.

W pierwszych 2 działach podaje się informacje o pięciu rodzajach paliw:

1. premium gasoline (benzyna silnikowa, tzw. premium),
2. EURO-super (benzyna silnikowa bezołowiowa 95),
3. automotive gasoil (olej do silników samochodowych),
4. heating gasoil (olej grzewczy),
5. residual fueloil LSC (Low Sulphur Content — z niską zawartością siarki) (smoła pogazowa niskosiarkowa).

Ceny tygodniowe podawane są bez podatku i akcyzy w walutach narodowych, w dolarach amerykańskich i ECU. Do tego dołączona jest tabela kursów poszczególnych walut narodowych w stosunku do dolara amerykańskiego i ECU — odpowiednio w danym tygodniu.

Średnia cena na dzień 15 każdego miesiąca podawana jest w walutach narodowych, dolarach amerykańskich i ECU. Jest to średnia cena danego paliwa uzyskana z całej jego sprzedaży w danym miesiącu w poszczególnych krajach członkowskich. Tu również dołączona jest tabela kursów walut narodowych w stosunku do dolara amerykańskiego i ECU na dany dzień.

Wysokość podatku VAT i akcyzy na poszczególne rodzaje paliw podawane są: VAT w procentach od ceny, a akcyza w walutach narodowych i ECU. W tym dziale uwzględnia się 8 rodzajów paliw:

1. premium gasoline (benzyna silnikowa, tzw. premium),
2. unleaded gasoline (benzyna bezołowiowa),
3. automotive gasoil/diesel (olej napędowy),

³¹ Na temat bazy OIL nie ma żadnych materiałów drukowanych. Można je obejrzeć pod adresem internetowym eurobases.lu.

4. heating gasoil (olej grzewczy),
  5. LPG-Vehicles (Liquid Petrol Gas — płynny gaz do silników samochodowych),
  6. LPG-Heating (Liquid Petrol Gas — płynny gaz do ogrzewania),
  7. heavy fueloil LSC (Low Sulphur Content — mazut niskosiarkowy),
  8. heavy fueloil HSC (High Sulphur Content — mazut wysokosiarkowy).
- Obecnie w bazie OIL rejestruje się dane z wszystkich 15 krajów Unii Europejskiej.

MARTA GRABOWSKA

EUROBASES COMPONENT DATABASES: INFO 92, ECLAS, ABEL,
RAPID, SESAME, EUROCRON, OIL

INFO 92 is the base consisted of information on documents connected with realisation of White Paper Completion the International Market and Charter of the Fundamental Social Rights of Workers advice. ECLAS is on-line automated catalogue of European Union Central Commission of Library in Brussels, consisted of 30,000 bibliographic records. ABEL is a bibliographic base for searching table of contents in L and C set of *Official Journal of the European Communities*. RAPID base includes full texts of European Commission press releases. SESAME database on facts registering research and technological projects in the range of energy. EUROCRON based on facts includes statistical data in tables concerning main economic problems in European Community countries. Also OIL is based on facts and consists of information on prices of different sorts of liquid fuels in the European Community countries.

Maszynopis wpłynął do redakcji 18 sierpnia 1995

MARTA GRABOWSKA

ZAUTOMATYZOWANA INFORMACJA O PRACACH PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

System EPOQUE, jego bazy robocze: AP/TECOM, PLEIADE, PEGASE i REPERE

System, w którym rejestruje się prace Parlamentu Europejskiego nazywa się EPOQUE (European Parliament Online QUery System)¹. Dostęp do tego systemu w trybie online posiada Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego i Senat RP.

Choć Parlament Europejski nie posiada władzy ustawodawczej, to jednak wszystkie inicjatywy Komisji Europejskiej i Rady Unii Europejskiej muszą być z nim konsultowane (por. s. 246). Traktat z Maastricht² wzmacnia jego znaczenie w Unii Europejskiej i ustanawia jego kluczową rolę we wszystkich procesach decyzyjnych.

Od pierwszych demokratycznych, bezpośrednich wyborów do Parlamentu Europejskiego w 1979 r. rola tej instytucji w procesie integracji Europy ciągle wzrasta. Dokumentacja wynikająca z prac Parlamentu Europejskiego jest podstawą funkcjonowania wszystkich pozostałych instytucji Unii Europejskiej, systemów legislacyjnych państw członkowskich oraz stosunków dwustronnych Unii Europejskiej z pozostałym krajami świata.

Parlament posiada 18 komisji (liczba ta jest zmienna), a jego prace wspomaga Sekretariat, w którym zatrudnionych jest ok. 2900 pracowników³. Sekretariat ten składa się z tzw. Sekretariatu Generalnego i 6 dyrektoratów.

- I Registry,
- II Committees and delegations,
- III Information and public relations,
- IV Research,
- V Personnel, budget and finances,
- VI Administration.

Do zadań tych dyrektoratów należy przygotowanie materiałów na kolejne posiedzenia Parlamentu, a następnie opracowanie ich i udostępnianie w postaci drukowanej i zautomatyzowanej⁴. Zadaniem systemu EPOQUE jest

---

¹ EPOQUE. European Parliament On-line QUery system. User manual. P. 1. Luxembourg: European Parliament 1993, 24 s. — EPOQUE. Database. User guide. Luxembourg: European Parliament 1991, 34 s. — EPOQUE. European Parliament on-line query system. Luxembourg: European Parliament 1988, 8 s.

² Treaty on European Union. Luxembourg 1992, 253 s.

³ F. Jacobs, R. Corbett, M. Shackleton: *The European Parliament*. London 1990, 298 s.

⁴ I. Thomson: *The documentation of the European Communities. A guide*. London 1992 s. 213-227: European Parliament.

rejestrwanie informacji o pracach Parlamentu Europejskiego. Rekordy wpływają do niego z 4 baz roboczych: AP/TECOM, PLEIADE, PEGASE i REPERE.

W bazie AP/TECOM rejestruje się to, co wiąże się z przebiegiem procesu legislacyjnego związanego z uchwalaniem rezolucji. W Parlamencie Europejskim występują 4 różne procedury legislacyjne: współpracy (cooperation procedure), konsultacji (ordinary procedure), współdecydowania (codecision procedure), akceptacji przez Parlament (Parliamentary assent).

Poszczególne procedury przebiegają w określonych etapach. W bazie AP/TECOM rejestruje się wszystkie etapy tych procedur legislacyjnych w związku z każdą sprawą rozpatrywaną przez Parlament. Następnie dane te są przekazywane do bazy PLEIADE, gdzie uzupełnia się je informacjami o uchwalonych rezolucjach, inicjatywach związanych z nowymi rezolucjami, debatach parlamentarnych, raportach z posiedzeń Parlamentu oraz rejestruje się zapytania parlamentarne, dokumenty napływające do Parlamentu Europejskiego z innych instytucji Wspólnot Europejskich i sprawy związane z przeniesieniem właściwości. Obydwie bazy prowadzone są przez DG I, DG II i DG IV. Mają one raczej charakter skierowujący, tj. odsyłają do dokumentów w wersji drukowanej. W wersji pełnotekstowej występują pisemne zapytania kierowane do Parlamentu od 1993 r., rezolucje Parlamentu od 1992 r. oraz tzw. „European Parliament Fact Sheets”⁵, zawierające zwięzłą informację o instytucjach i polityce Unii Europejskiej. Łączna liczba rekordów w bazie PLEIADE wynosi ok. 100 000.

Baza PEGASE zawiera informacje o zasobach Biblioteki Parlamentu Europejskiego i prowadzona jest przez DG IV. Zarejestrowanych jest tam ok. 44 500 dokumentów. Baza REPERE rejestruje petycje wpływające do Parlamentu Europejskiego, którymi zajmuje się Komisja Parlamentu ds. Petycji; bazę obsługuje DG II. W bazie REPERE zarejestrowanych jest ok. 3700 petycji. Wszystkie 4 bazy uzupełniane są codziennie, a roczny przyrost wynosi ok. 10 000 rekordów.

W tych 4 bazach występuje łącznie 50 rodzajów dokumentów. Są one pogrupowane w tzw. „rodziny”, których jest 8:

- 1) reports,
- 2) motions for resolutions,
- 3) transfer of appropriations,
- 4) resolutions,
- 5) debates,
- 6) Parliamentary questions,
- 7) documents from other institutions,
- 8) library catalogue.

Wszystkie oprócz library catalogue nazywają się internal documents.

Wszystkie rekordy z 4 wymienionych baz codziennie w nocy przeladowuje się automatycznie do wspólnej bazy EPOQUE i ona to jest dopiero udostęp-

⁵ *Fact Sheets on the European Parliament and the Activities of the European Union. Luxembourg 1994, 471 s.*

niana użytkownikom. Niezwykle interesującym zabiegiem w tej bazie jest stworzenie jednego, wspólnego formatu opisu rekordu opisu dla wszystkich 50 rodzajów dokumentów. Rekord ten składa się z 88 pól, w których mieszczą się opisy wszystkich rodzajów dokumentów. Takie rozwiązanie daje możliwość przeszukiwania bez przeszkód całości materiału według dowolnego elementu wyszukiwawczego. Cały system pracuje w 8 językach (nieдоступny jest grecki ze względu na inny alfabet), a wyszukiwanie możliwe jest przy pomocy wielojęzycznego menu albo przy pomocy języka komend. Wyszukiwanie przy pomocy menu jest niezwykle proste i ma charakter naprowadzający. Natomiast wyszukiwanie przy pomocy komend odbywa się w języku CCL (Common Command Language — ISO 8777)⁶.

Baza EPOQUE zainstalowana jest na maszynie Siemens w Luksemburgu. Wprawdzie korzystanie z niej jest bezpłatne, ale uprawnienia otrzymują jedynie autoryzowani użytkownicy. Posiada ona adres w sieci X.25. Korzystają z niej parlamentarzyści na miejscu podczas sesji Parlamentu i w okresach między nimi, jak i użytkownicy w poszczególnych krajach Unii Europejskiej, którzy muszą śledzić prace Parlamentu Europejskiego. Ostatnio stworzono prototyp nowego interfejsu do bazy EPOQUE pod nazwą EuroMenUSE⁷ z zastosowaniem wielojęzycznego tezaursu EUROVOC⁸.

Warto jeszcze dodać, że do najważniejszych dokumentów w wersji drukowanej odnoszących się do prac Parlamentu Europejskiego zaliczyć należy: *Official Journal of the European Communities: Annex: Debates of the European Parliament*, *Official Journal of the European Communities: Information and Notices* (seria C), *Texts Adopted by the European Parliament*, *Briefing*, *The Week*, *EP News*, *Verbatim Report of Proceedings*, *Minutes of Proceedings* czy *Bulletin of the European Parliament*. Oprócz tego wydawane są tzw. *EP Reports* — raporty przygotowywane na posiedzenia Parlamentu Europejskiego (zob. s. 258—263, 274).

Informację zautomatyzowaną o pracach Parlamentu Europejskiego lub ich rezultatach znaleźć można ponadto w bazach CELEX, SCAD, INFO 92 i ECLAS serwisu EUROBASES (zob. s. 283—311). Prasa ma dostęp do specjalnie przygotowanego dla niej serwisu online EPISTEL (*European Parliament Press Information by TELEcom*)⁹, pracującego w 4 językach: angielskim, francuskim, niemieckim i włoskim, a korzystanie z niego kosztuje ok. 100 ECU miesięcznie. W tych samych 4 językach pracuje videotex OVIDE (*Organization du Videotex pour le Député Européen*)¹⁰, rejestrujący informacje o parlamentarzystach i pracach Parlamentu, tylko częściowo jednak

⁶ Por. przyp. 1.

⁷ *A common query interface for multilingual document retrieval from databases of the European Community Institutions*. Aut. A. S. Pollitt [i in.]. W: *Online Information 93*. 17th International Online Meeting Proceedings, London, 7-9 December 1993. London 1993 s. 47-61.

⁸ *Thesaurus EUROVOC*. Vol. 1-3. Luxembourg 1993.

⁹ *EPISTEL*. W: *Directory of public databases produced by the institutions of the European Communities*. January 1993. 4 ed. Luxembourg 1993 s. 40.

¹⁰ C. Schrama: *The use of videotex in the Central Governments of the Member States of the European Communities*. Working documents. Maastricht: European Institute of Public Administration 1988.

dostępny publicznie. Na koniec wspomnieć należy o zautomatyzowanych katalogach publikacji Unii Europejskiej, w których rejestrowane są m.in. debaty Parlamentu: CATEL (Electronic CATalogue)¹¹ i ABEL (AmstBlatt ELektronisch)¹².

MARTA GRABOWSKA

AUTOMATED INFORMATION ON THE EUROPEAN PARLIAMENT WORKS

System EPOQUE includes information on European Parliament works. Records come in European Parliament from 4 working bases. AP/TECOM documents next stages of legislative procedures of questions under Parliament investigation. This data is imparted to PLEIADE base where it is completed by additional information about Parliament works. PEGASE base shows European Parliament Library resources. REPERE base registers petitions coming in European Parliament.

Maszynopis wpłynął do redakcji 18 sierpnia 1995

¹¹ *Accessing European Parliament documentation. Working papers. Luxembourg 1993, 53 s.*

¹² *ABEL. W: Directory of public databases... (por. przyp. 9), s. 11.*

MACIEJ S. SIEKIERSKI

SERWIS INFORMACYJNY ONLINE UNII EUROPEJSKIEJ — ECHO

Powstanie serwisu informacyjnego ECHO. Jego cele i zadania, zawartość i wewnętrzna organizacja. Charakterystyka poszczególnych baz danych serwisu ECHO.

POWSTANIE SERWISU INFORMACYJNEGO ECHO

Na przełomie lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych kraje europejskie wykazywały znaczne opóźnienie w zakresie masowego zastosowania nowoczesnych technologii elektronicznych i technik przetwarzania informacji. Ta swoista eurosclerosis była przyczyną zamknięcia gospodarek krajów Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej na etapie społeczeństwa industrialnego, dla którego podstawę dobrobytu stanowi wytwarzanie dóbr. Efektem tego był spadek konkurencyjności i obniżenie tempa wzrostu gospodarki europejskiej w porównaniu z jej najważniejszymi konkurentami w skali światowej, tzn. Stanami Zjednoczonymi i Japonią. Próby przeciwdziałania tym niekorzystnym zjawiskom były podejmowane zarówno na szczeblu krajów członkowskich, jak i na szczeblu ogólnowspólnotowym. Nie można było w tym celu wykorzystać treści traktatów założycielskich, gdyż jedynie traktat o utworzeniu Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej¹ zawierał odniesienia do wspólnego prowadzenia badań naukowych, a Europejska Wspólnota Gospodarcza realizowała zbliżone cele dzięki istnieniu art. 235 Traktatu Rzymskiego² pozwalającego na realizowanie innych, nie wymienionych w Traktacie działań, o ile są one niezbędne do realizacji celów Wspólnoty. Dopiero reforma instytucjonalna Wspólnot zrealizowała w Jednolitym Akcie Europejskim³ i Traktacie o Ustanowieniu Unii Europejskiej⁴ w pełni usankcjonowała liczne podjęte wcześniej działania. Szczególnie Traktat z Maastricht zmieniający nazwę Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej na Wspólnotę Europejską podkreślił rozszerzenie zakresu integracji i przejście europejskiego organizmu gospodarczego z etapu industrialnego na postindustrialny.

Wewnątrz Komisji Europejskiej za prace związane z rozwojem naukowym oraz problemami technik informacyjnych i komunikacji odpowiedzialne są: Dyrektorat Generalny X Informacja, Komunikacja, Kultura i Media Audiowi-

---

¹ *Treaty establishing the European Atomic Energy Community*. W: *Treaties establishing the European Communities*. Luxembourg 1987 s. 611.

² *Treaty establishing the European Economic Community*. *Tamże*, s. 207.

³ *Single European Act*. *Tamże*, s. 17.

⁴ *Treaty on the European Union*. Luxembourg 1992.

zualne (Information, Communication, Culture and Audiovisual Media) oraz Dyrektorat Generalny XIII Telekomunikacja, Rynek Informacyjny i Wykorzystanie Badań (Telecommunications, Information Market and Exploitation of Research). Jednym z programów realizowanych jeszcze bez wyraźnych podstaw traktatowych w ramach Komisji Europejskiej było stworzenie przez Dyrektorat Generalny XIII/E w 1980 r. organizacji ECHO (European Communities Host Organisation).

CELE I ZADANIE SERWISU ECHO

Celem powstania serwisu ECHO było przyspieszenie rozwoju i promocja uświadomienia roli informacji na nośnikach elektronicznych we Wspólnotach Europejskich. Pod pojęciem serwisu informacyjnego rozumiany jest tu zespół baz danych — zebranych bądź tematycznie, bądź ze względu na zainteresowaną nim grupę użytkowników — wraz z modułami towarzyszącymi. W przypadku udostępnienia serwisu poprzez sieci telematyczne mówimy o serwisie informacyjnym online⁵. Do modułów wspomagających zawartych w serwisie, oprócz baz merytorycznych (dziedzinowych), zalicza się takie elementy, jak bazy szkoleniowe, pozwalające na zapoznanie się z zawartością i sposobem użytkowania serwisu informacyjnego oraz bazy do użytku indywidualnego, w których skład wchodzi: poczta elektroniczna (electronic mailbox) ułatwiająca komunikację pomiędzy użytkownikami systemu lub pomiędzy użytkownikami a obsługą systemu (helpdesk); indywidualny serwis szeregów czasowych, czyli baza dysponująca pewnym gotowym zasobem procedur statystycznych wykonujących typowe obliczenia dla dowolnych danych, które się tam wprowadzi. Kolejnym modułem wspomagającym funkcjonowanie serwisu informacyjnego są bazy obsługi systemu. Do tej grupy zaliczamy: bazę zawierającą informacje o nowościach w serwisie (nowości systemowe, nowe bazy, nowe metody wyszukiwania, nowe możliwości łączenia się z serwisem, nowe usługi dodatkowe); bazę dotyczącą literatury na temat serwisu informacyjnego i jej dostępności; bazę finansową, która zawiera ewidencję i rachunki związane z prowadzeniem systemu oraz formalną bazę danych, która umożliwia przeszukiwanie wielu baz danych za pomocą jednego zapytania. W wyniku przeszukania tej bazy uzyskuje się najczęściej informacje o tym, jakie bazy składowe należy przeszukać i liczbę pozycji w tych bazach zgodnych z naszym zapytaniem informacyjnym.

Serwisy informacyjne online są wyposażone w dodatkowe zestawy usług związane z ich zdalnym charakterem. Usługi te mogą polegać na umożliwieniu zamawiania odbitek z dokumentów oryginalnych, których zawartość znajduje się w bazach serwisu; możliwe jest także zamawianie wydruków zawierających rezultaty zrealizowanych zapytań informacyjnych, przeladowywanie fragmentów zbiorów danych do komputera lokalnego. Zakres świadczenia tych usług jest różny dla różnych serwisów informacyjnych. Różni się on często także dla

⁵ M. Grabowska: *Systemy online w bibliotekach*. Warszawa 1992.

poszczególnych baz składowych konkretnego serwisu. Świadczenie tych dodatkowych usług jest często płatne, nawet w przypadkach serwisów, które są podstawową działalność realizują na zasadach dostępu swobodnego.

Aktualnie działalność serwisu ECHO jest rozwijana jako element programu Wspólnot Europejskich IMPACT (Information Market Policy Actions — Działania na Rzecz Polityki Rynku Informacji). Szczególny nacisk w tym programie kładzie się na uświadamianie możliwości związanych z wykorzystaniem informacji na nośnikach elektronicznych, wspomaganie jej użytkowników i wymianę informacji. Jako niekomercyjna organizacja nadrzędna ECHO jest w stanie zaproponować na poziomie ogólnoeuropejskim możliwości i działania wspomagające, które przekraczają te oferowane przez typowe serwisy informacyjne. Z organizacją ECHO związana jest także międzynarodowa grupa ekspertów.

Uświadamianie możliwości związanych z przechowywaniem informacji na nośnikach elektronicznych realizowane jest poprzez demonstracje potencjalnych zastosowań serwisu. Wskazuje się tu korzyści płynące z wykorzystania elektronicznych środków przekazywania informacji w sferze gospodarczej. Bazy danych dostępne są we wszystkich oficjalnych językach Wspólnoty. Prowadzona jest także dystrybucja informacji i materiałów szkoleniowych. Materiały zawierające podstawowe informacje o serwisie, zarówno w postaci „papierowej”, jak i w postaci dyskietek szkoleniowych, są także dostępne we wszystkich językach oficjalnych Unii Europejskiej. Ma to na celu pomoc w zrozumieniu zalet dostępu online do informacji.

Działalność uświadamiająca jest prowadzona także w postaci seminariów i kursów szkoleniowych organizowanych przez partnerów narodowych (NAP — National Awareness Partners) we wszystkich krajach członkowskich i pięciu krajach EFTA (European Free Trade Agreement — Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu). Organizacje te już od dawna prowadzą aktywną działalność w swych krajach członkowskich w zakresie promocji informacji elektronicznej. Posługując się serwisem ECHO jako narzędziem, partnerzy narodowi mogą promować tę inicjatywę Wspólnot znacznie skuteczniej niż byłoby to możliwe bezpośrednio z siedziby serwisu w Luksemburgu, gdyż dzięki licznym kontaktom lokalnym uzyskują oni dostęp do znacznie szerszego grona zainteresowanych.

Wspomaganie użytkowników jest realizowane poprzez nadzór i szkolenie nowych użytkowników prowadzone przez partnerów narodowych szczególnie w rejonach, w których dostęp do informacji elektronicznej nie jest jeszcze szeroko rozpowszechniony. Umożliwia się także korzystanie z serwisu nowym użytkownikom na okres próbny. Prowadzona jest dystrybucja materiałów doszkalających i dyskietek zawierających kursy offline. Umożliwiono bezpośredni kontakt użytkownika z serwisem poprzez stworzenie ogólnodostępnego „europejskiego” systemu pomocy. Zawiera on zarówno informacje dotyczące możliwości podłączenia online, jak i informacje dotyczące produktów i usług dostępnych na europejskim rynku informacyjnym. We wszystkich krajach

członkowskich Wspólnoty poza Grecją dostępne są darmowe numery telefoniczne udostępniające te informacje. Zapytania mogą być także kierowane pocztą, telexem, faksem i pocztą elektroniczną.

ZAWARTOŚĆ I WEWNĘTRZNA ORGANIZACJA SERWISU ECHO

Serwis ECHO składa się z 26 baz danych. Bazy te dostępne są dla użytkownika serwisu albo przez system menu, albo poprzez CCL (Common Command Language — Powszechny Język Komend). Większość baz dostępna jest we wszystkich oficjalnych językach Wspólnoty. Bazy składowe serwisu ECHO ze względu na ich tematykę można podzielić na 5 grup:

- bazy zawierające informacje wspomagające użytkownika serwisu,
- baza CORDIS (COmmunity REsearch and Development Information Service — System Informacyjny Wspólnot o Badaniach i Rozwoju),
- bazy o tematyce badań i rozwoju nie będące jednak składowymi podsystemu CORDIS,
- bazy związane z terminologią naukową i techniczną,
- bazy o tematyce przemysłowo ekonomicznej, w tym baza TED (Tenders Electronic Daily — Elektroniczny Dziennik Ofert).

Dostęp do wszystkich baz — poza TED — jest darmowy dla wszystkich zainteresowanych użytkowników serwisu. Bazy są identyfikowane w systemie poprzez swoją pełną nazwę albo poprzez czteroliterowy kod. Dostęp do systemu jako całości jest możliwy poprzez konto publiczne lub po przyznaniu użytkownikowi przez administratora systemu konta osobistego. Z przyznaniem konta osobistego związana jest procedura rejestracyjna. Zarejestrowany użytkownik uzyskuje prawo do darmowego otrzymywania drukowanych materiałów informacyjnych i szkoleniowych w postaci „papierowej”. Oprócz tego w systemie dostępne są pliki informacyjne na temat każdej bazy składowej. Dostęp do nich jest możliwy z poziomu komend języka CCL poprzez użycie komendy INFO.

CHARAKTERYSTYKA BAZ DANYCH SERWISU ECHO

Bazy danych zawarte w serwisie informacyjnym ECHO można klasyfikować albo ze względu na ich zawartość tematyczną, albo z punktu widzenia zastosowanego w nich języka wyszukiwawczego. Z punktu widzenia zawartości do klasyfikacji baz zastosowano typologię GALE⁶. Katalog firmy GALE stanowi kompilację katalogu Cuadra Associates oraz drugiego katalogu tej samej firmy (*Directory of Portable Databases*) i katalogu *Computer-Readable Databases*. W katalogu GALE z 1993 r. uwzględniono następujące typy baz danych:

- bibliograficzne,
- słownikowe, baza-słowniki,

⁶ *Gale Directory of Databases*. Detroit 1993.

- pełnotekstowe,
- obrazowe,
- biuletynowe,
- numeryczne,
- o własnościach,
- informatorowe, bazy-informatory,
- statystyczne,
- zawierające szeregi czasowe,
- programowe,
- transakcyjne.

Podział ze względu na języki wyszukiwania nie jest tak ścisły, jak podział tematyczny. Dla części baz istnieje bowiem możliwość wyszukiwania przy pomocy więcej niż jednego języka informacyjno-wyszukiwawczego.

Z punktu widzenia konstrukcji serwisu ECHO, oprócz 26 baz merytorycznych zawiera on jedną bazę szkoleniową (CCL-Train). Baza ta pozwala na opanowanie stosowanego w serwisie języka manipulacji danymi CCL. Uzupełnieniem zawartej w serwisie bazy jest dyskietka szkoleniowa i kasetka wideo z materiałem instruktażowym. Ich zadaniem jest kształcenie użytkowników posiadających już pewne elementarne wiadomości z zakresu posługiwania się serwisami informacyjnymi w warunkach symulowanej sesji online.

Spśród baz merytorycznych zawartych w serwisie należy zwrócić uwagę na dwie o złożonej strukturze wewnętrznej: CORDIS oraz TED.

Większość baz składających się na serwis informacyjny ECHO umożliwia przeszukiwanie swoich zasobów przy pomocy różnych kluczy. Do najczęściej spotykanych należy przeszukiwanie swobodne pól zawierających tytuł, streszczenie lub pełny tekst dokumentu (w przypadku baz pełnotekstowych i bibliograficznych). W niektórych bazach znalazł też zastosowanie język deskryptorowy wraz z odpowiednim tezaurem alfabetycznym lub alfabetyczno-hierarchicznym oraz definiowanie pól w rekordach zawierających słowa kluczowe nie objęte tezaurem.

BAZA CORDIS

Baza CORDIS zawiera 10 podbaz składowych związanych tematycznie z badaniami naukowymi koordynowanymi lub finansowanymi na szczeblu Wspólnoty. Dla ułatwienia poruszania się w bazie i koordynacji poszukiwań jej podbaz składowych stworzono wspólny indeks przedmiotowy wykorzystywany przez wszystkie podbazy składowe. Możliwe jest także wspólne przeszukiwanie podbaz według skrótów nazw programów i projektów. W skład jej wchodzi omówione niżej podbazy.

Podbaza R T D - A c r o n y m s zawiera słownik skrótów różnych nazw związanych z aktywnością Wspólnoty w zakresie badań i rozwoju naukowego (research and technological development). Skróty te reprezentują nazwy programów, projektów, organizacji, baz danych i ich instalacji, ale pominięto

tu skrótów techniczne jakie znajdują się w leksykonach i słownikach technicznych. Jeżeli skrótów te tworzone są dla użytku systemu CORDIS, na ich końcu dodawana jest litera C. Skrótów występujące w bazie to zarówno akronimy, jak i kody, których elementy składowe nie pochodzą od słów. Skrótów te muszą pochodzić ze źródeł publikowanych w języku angielskim, co nie jest równoznaczne ze stwierdzeniem, że nazwa źródłowa dla skrótów jest także pochodzenia angielskiego. Zawartość tej bazy jest systematycznie poszerzana wraz z pojawianiem się nowych skrótów. Skrótów wprowadzane są do bazy, jeżeli ich powstanie związane jest z działaniami Wspólnoty lub gdy są one tworzone przez organy Wspólnoty. Z punktu widzenia typologii GALE RTD-Acronyms stanowi typową słownikową bazę danych.

Przy konstruowaniu bazy założono, że użytkownik będzie poszukiwał pojedynczego skrótów celem znalezienia opisu przedsięwzięcia jakie go interesuje. Możliwe jest dokonywanie bardziej skomplikowanych przeszukań bazy, np. w celu znalezienia wszystkich skrótów programów realizowanych pod auspicjami danego Dyrektora Generalnego albo skrótów nazw wszystkich projektów realizowanych w ramach danego programu. Możliwe jest także przeszukiwanie według danego tematu zawartego w indeksie przedmiotowym bazy. Jednak do wykonania poszukiwań tego typu autorzy zalecają wykorzystanie innych podbaz bazy CORDIS.

Podbaza R T D - E x p r e s s i o n s o f I n t e r e s t ma za zadanie ułatwienie współpracy pomiędzy potencjalnymi partnerami projektów badawczych realizowanych w ramach działań Wspólnoty. Chwilowo zawartość tej bazy jest ograniczona do informacji o zapotrzebowaniu na partnerów do badań prowadzonych w ramach Czwartego Programu Ramowego w Zakresie Techniki Informacyjnych i Telematyki (Fourth Framework Programme on Information Techniques and Telematics) realizowanego w l. 1994-1998. Baza ta została stworzona zarówno dla organizatorów projektów poszukujących ich wykonawców, jak i dla potencjalnych współwykonawców, chcących dołączyć do realizacji projektu. Poza możliwością zgłoszenia swojego udziału poprzez bezpośredni kontakt z serwisem możliwe jest także korzystanie z pośrednictwa NAP. Każdy rekord bazy stanowi oddzielną informację o poszukiwanym partnerstwie zawierającą profil zgłaszającej się organizacji, dane dotyczące zainteresowanych pracowników, proponowane szczegóły projektu, dane dotyczące poszukiwanego partnera oraz dane dotyczące wcześniejszego zaangażowania partnera we wspólne projekty. Baza ta jest typowym przykładem informatorowej bazy danych.

Baza pozwala na przeszukiwanie zawartości według różnych kryteriów, włączając nazwę organizacji, jej typ, kraj pochodzenia, nazwę lub kod roboczy określonego realizowanego programu. Możliwe jest także swobodne przeszukiwanie fragmentów zawierających opis szczegółów współpracy. Dla każdego rekordu zawartego w bazie stworzono też pole zawierające wyselekcjonowane wcześniej swobodne słowa kluczowe.

Podbaza **R T D - C o n t a c t s** zawiera informacje na temat osób będących w stanie dostarczyć informacje, porady lub pomoc w zakresie projektów naukowo-badawczych realizowanych przez Wspólnotę. Zawiera ona także kontakty dotyczące programów realizowanych wewnątrz EEA (European Economic Area — Europejskiego Obszaru Gospodarczego) oraz krajów Europy Środkowo-Wschodniej. Przedstawiona lista kontaktów pozwala na uzyskanie pomocy i informacji na temat wielu aspektów działalności naukowo-badawczej, takich jak: konkursy projektów, poszukiwanie partnerów, porady co do przygotowania zgłoszeń, rozpowszechniania wyników badań, ich patentowania oraz finansowania. Osoby uwzględnione w bazie jako potencjalne źródła informacji są to przede wszystkim urzędnicy Wspólnot odpowiedzialni za realizację programów, a także członkowie komitetów nadzorczych, przedstawiciele krajowi i osoby wyznaczone do koordynacji programów na szczeblu krajowym. Baza zawiera także dane na temat kontaktów z punktami informacyjnymi Wspólnoty i poszczególnych programów oraz z członkami organizacji, takich jak CORDIS. Baza uwzględnia także kontakty z organizacjami niezależnymi od Wspólnot, jak np. ESA (European Space Agency — Europejska Agencja Kosmiczna). Jest to typowa informatorowa baza danych.

Rekordy tej bazy są klasyfikowane ze względu na funkcję scharakteryzowanej w nich osoby (członek komitetu programowego, osoba kontaktowa odpowiedzialna za realizację programu w kraju członkowskim). Każdy rekord dotyczy jednej funkcji danej osoby w określonej organizacji. Osoba pełniąca kilka funkcji w różnych organizacjach może być przedmiotem kilku rekordów. Baza zawiera indeks przedmiotowy.

Podbaza **R T D - C o m d o c u m e n t s** zawiera szczegóły dotyczące 2 typów dokumentów: dokumentów COM, które są publikowane przez Komisję Europejską i stanowią propozycje nowych aktów prawa wspólnotowego, oraz dokumentów SEC publikowanych przez Sekretariat Generalny Komisji Europejskiej, które są wewnętrznymi dokumentami Komisji i z założenia nie są publicznie dostępne. Treść dokumentów SEC stanowią najczęściej robocze wersje oficjalnych dokumentów COM. Należy tu zaznaczyć, że serwis ECHO jest jednym z nielicznych źródeł zawierających informacje o dokumentach publikowanych przez Sekretariat Generalny. Dokumenty, których autorem jest Komisja, opatrzone są kodem COM i numerem. Są to oficjalne publikacje Komisji ukazujące się we wszystkich językach oficjalnych Wspólnot. Oznaczenie dokumentów Sekretariatu Generalnego składa się z kodu SEC i numeru. Dokumenty COM i SEC są przesyłane przez Komisję do Rady Unii i innych ciał biorących udział w procesie podejmowania decyzji wewnątrz Wspólnoty. Do bazy wprowadzane są te dokumenty, których treść pozostaje w związku tematycznym z badaniami naukowymi i rozwojem technologicznym. Poszczególne wersje jednego dokumentu różniące się treścią i datą powstania są opatrzone własnym numerem i ujęte w odrębnych rekordach bazy. Jeśli dokument zawiera propozycję więcej niż jednego aktu prawnego, to dla każdej

propozycji tworzy się odrębny rekord bazy. Baza ta jest typową bazą bibliograficzną.

Możliwe jest przeszukiwanie bazy za pomocą indeksu przedmiotowego oraz swobodne przeszukiwanie zawartych w niej skrótów i tytułów dokumentów. Każdy dokument opatrzony jest własnym numerem oraz — o ile został opublikowany w *Official Journal of the European Communities* — także numerem pozycji rejestrującej dany dokument lub dokument z nim związany.

Podbaza **R T D - P u b l i c a t i o n s** zawiera opisy bibliograficzne i streszczenia wielu publikacji będących wynikiem realizacji programów badawczo-rozwojowych całkowicie lub częściowo finansowanych przez Wspólnotę. Programy te są najczęściej realizowane na podstawie kontraktów zawartych przez Komisję Europejską z organizacjami przemysłowymi, instytutami badawczymi i uniwersytetami. Dodatkowo baza zawiera odnośniki do publikacji naukowo-technicznych, których autorem jest Komisja, nawet gdy nie są one bezpośrednio związane z realizacją tych programów. Baza zawiera informacje o następujących dokumentach:

- raporty, włączając opracowania naukowe i techniczne,
- książki,
- materiały konferencyjne,
- materiały z dyskusji roboczych i spotkań wykonawców projektów organizowanych przez Komisję.

Podbaza ta zawiera także dane o artykułach i wystąpieniach konferencyjnych związanych z projektami sponsorowanymi przez Wspólnotę oraz raporty i inne dokumenty tematycznie związane z badaniami naukowo-technicznymi, których autorem jest Komisja. Gromadzi się w niej także skróty wszystkich dokumentów w języku angielskim oraz ich tytuły zarówno w wersji oryginalnej, jak i w tłumaczeniu na język angielski. W bazie zebrano dokumenty, poczynając od 1962 r. Opisy poszczególnych dokumentów mogą być jednak niekompletne lub różnić się od siebie formą. Jest to typowa bibliograficzna baza danych.

Baza umożliwia identyfikację wszystkich dokumentów związanych z danym programem lub projektem badawczym. Możliwe jest także przeszukiwanie bazy za pomocą indeksu przedmiotowego oraz swobodne przeszukiwanie według tytułów dokumentów i ich skrótów.

Podbaza **R T D - R e s u l t s** zawiera informacje wynikające z badań i rozwoju nauki, technologii i medycyny. Projekty badawcze włączane do tej bazy to rezultat działania zarówno sektora prywatnego, jak i publicznego oraz krajowych, międzynarodowych i prywatnych źródeł finansowania. Rekordy bazy zawierają skrótowe informacje o wynikach przeprowadzonych badań, zaangażowanych w nie jednostkach organizacyjnych, wymaganiach co do przyszłych badań i ich finansowania, dostępności prototypów, potencjału przemysłowego, punktów kontaktowych i inne informacje. Z punktu widzenia typologii jest to informatorowa baza danych. Rekordy bazy mogą być identyfikowane za pomocą licznych parametrów wyszukiwawczych, takich jak

indeks przedmiotowy stworzony na potrzeby podbazy RTD-Results, ogólny indeks przedmiotowy bazy CORDIS, indeks zastosowań komercyjnych. Możliwe jest także wyszukiwanie rekordów na podstawie skrótów nazw programów, których dotyczą, nazw uczestniczących organizacji oraz swobodne przeszukiwanie pola zawierającego skrócony opis przedsięwzięcia.

Podbaza R T D - P r o j e c t s zawiera przede wszystkim informacje o projektach badawczych w pełni lub częściowo finansowanych przez Wspólnotę i realizowanych poprzez umowy Komisji Europejskiej z organizacjami przemysłowymi, instytutami badawczymi i uniwersytetami. Projekty takie są realizowane w ramach odpowiednich programów, których szczegóły zawarte są w podbazie RTD-Programmes. Podbaza RTD-Projects zawiera także informacje o innych projektach naukowo-badawczych, inicjatywach, opracowaniach i pokazach nie opartych na wymienionych wyżej kontraktach, ale także korzystających ze wspólnotowego finansowania i koordynacji. Działania tego typu mogą stanowić czynności pomocnicze w stosunku do szerszych akcji nie badających sensu stricte programami, ale umieszczonych w podbazie RTD-Programmes. Informacje zawarte w tej podbazie dotyczą projektów rozpoczętych po 1986 r., ale zawiera ona także dane na temat wybranych projektów, których realizacja została zakończona przed tą datą. Dane umieszczane w tej podbazie są koordynowane z danymi umieszczanymi w podbazie RTD-Programmes. Zawartość poszczególnych rekordów może różnić się częściowo budową. Pewne rekordy mogą także zawierać dane niekompletne, ale niedokładności te są systematycznie eliminowane. Baza umożliwia poszukiwanie według tytułu projektu lub jego skrótu. Baza ta jest bazą informatorową.

Podbaza R T D - P r o g r a m m e s dostarcza informacji na temat wspólnotowych programów badawczo-rozwojowych i innych programów realizowanych na szczeblu Wspólnoty, o ile są one związane z działalnością naukowo-badawczą. Program stanowi podstawową jednostkę, przy pomocy której realizowana jest polityka naukowo-badawcza Wspólnot zgodnie z postanowieniami zawartymi w Jednolitym Akcie Europejskim⁷. Termin „program” określa każdą znaczącą inicjatywę Wspólnoty, w ramach której realizowane są poszczególne projekty i działania. W bazie zawarte są w zasadzie informacje o programach, których realizacja rozpoczęła się po 1986 r. w obrębie lub równoległe do Programu Ramowego realizowanego w l. 1987-1991. W bazie umieszczone są także rekordy na temat wybranych wcześniejszych programów, a także dane na temat programów ramowych, których części składowe opisane są w postaci oddzielnych rekordów. Zasady przeszukiwania tej podbazy są analogiczne do przyjętych dla podbazy RTD-Projects. Baza ta jest bazą informatorową.

Podbaza R T D - P a r t n e r s to europejski system wyszukiwania partnerów. Celem jej jest katalizowanie działań związanych z badaniami naukowymi i rozwojem technicznym, poczynając od wspólnych propozycji działań,

⁷ Por. przyp. 3.

które mogłyby zostać sfinansowane przez Wspólnotę, kończąc na przemysłowym wykorzystaniu wyników badań naukowych. Informacje w bazie zawierają profil organizacji, która umieszcza w niej swój rekord, szczegóły dotyczące poszukiwanego partnera lub współpracownika oraz adresy kontaktowe. Zakres tematyczny bazy jest szeroki, opisane są zarówno organizacje, jak i poszczególne osoby z sektora prywatnego i publicznego. Celem tej bazy jest ułatwienie znajdowania partnerów do realizacji programów podejmowanych na poziomie Wspólnoty lub krajów członkowskich i wzmoczenie procesów wymiany na etapie urynkowienia wyników badań (umowy licencyjne, dystrybucyjne i produkcyjne). Informacje zawarte w tej podbazie pochodzą od zainteresowanych stron a dostarczane są za pośrednictwem odpowiednich programów wspólnotowych albo bezpośrednio. Każdy rekord stanowi odrębne zapotrzebowanie na specyficznego partnera lub grupę partnerów, uwzględniając takie szczegóły jak usytuowanie geograficzne i rodzaj przewidywanej współpracy. Umieszczenie rekordu w bazie jest dostępne dla każdej zainteresowanej organizacji i wolne od opłat. Baza ta jest typową informatorową bazą danych.

Podstawowe metody wyszukiwania informacji w tej bazie polegają na użyciu nazwy programu (projektu) i indeksu przedmiotowego. Możliwe jest także dodatkowe zawężanie zapytania wyszukiwawczego celem uzyskania informacji o partnerze, który najbardziej odpowiada potrzebom użytkownika.

Pod baza R T D - N e w s dostarcza zwięzłych informacji na temat najnowszych działań Wspólnoty w zakresie polityki naukowo-badawczej. Dla ułatwienia poszukiwań są one podzielone na kategorie umożliwiające szybki dostęp do ogłoszeń o przetargach, konkursach propozycji, zawiadomień o zbliżających się wydarzeniach, publikacjach, szczegółach polityki naukowo-badawczej ogłaszanych przez Komisję, aktach prawnych wydawanych przez Wspólnotę, a także wynikach realizacji programów i ich wdrożeń. Źródła wykorzystywane przy tworzeniu bazy to głównie *Official Journal of the European Communities*, notatki prasowe pochodzące z Parlamentu Europejskiego, Komisji Europejskiej i Rady Unii. Wykorzystywane są także informacje pochodzące z biur prasowych poszczególnych programów i wiele innych źródeł. Baza zawiera tytuły interesujących dokumentów wraz z ich krótkim, klarownym streszczeniem w języku angielskim. Każdy dokument umieszczony w bazie opatrzony jest stosownym odnośnikiem umożliwiającym dotarcie do dokumentu źródłowego. W bazie umieszczane są także informacje o adresach kontaktowych i terminach składania ofert. Baza ta ze względu na swój zbiorczy charakter stanowi połączenie informatorowej i bibliograficznej bazy danych.

Baza pozwala na dokonywanie wyszukiwania swobodnego w tytułach i pełnych tekstach notatek. Możliwe jest także dodatkowe selekcionowanie rekordów za pomocą indeksu przedmiotowego.

BAZA TED

Baza TED jest wersją online drukowanej serii *S Official Journal of the European Communities*. W jej skład wchodzi wiele typów informacji związanych z tematyką przetargów na realizację zamówień publicznych (finansowanych z budżetu centralnego i lokalnego) w krajach członkowskich. Do najważniejszych typów informacji należy zaliczyć tu ogłoszenia o przetargach, informacje o kontraktach i notatki wstępne. Władze zainteresowanych państw publikują informacje o wszystkich przetargach na realizację finansowanych przez nie zamówień, których wartość jest wyższa od pewnego progu. Kwoty przeznaczone na sfinansowanie realizacji ogłaszanych przetargów są z wyprzedzeniem rezerwowane w budżetach zgłaszających państw. Konkurs ofert na realizację zadań postawionych w przetargu może być realizowany według jednej z czterech procedur. Są to kolejno: procedura otwarta, ograniczona, przyspieszona i ograniczona oraz negocjowalna. Procedura otwarta jest uważana za standardową. Wybór innej procedury musi zostać odpowiednio umotywowany. Wpływające przetargi są klasyfikowane według typu przyjętej dla nich procedury składania ofert. Po zamknięciu przetargu strona ogłaszająca ma obowiązek opublikowania informacji o kontrakcie zawierającej nazwę wygrywającego oferenta, wartość rynkową kontraktu oraz warunki, na jakich został on zawarty. Dokumenty umieszczane w bazie TED i w serii *S Official Journal* spełniają podstawowe unormowania międzynarodowe, w szczególności te, które zostały opublikowane przez Wspólnoty Europejskie oraz te, które zostały zawarte w porozumieniu GATT (General Agreement on Trade and Tariffs — Porozumieniu Ogólnym Handlu i Taryfach Celnych).

W bazie TED możliwe jest dokonywanie we wszystkich bazach składowych typowego przeszukiwania swobodnego zarówno w polach tytułu, skrótów, jak i pełnych tekstów zawartych w niej dokumentów. Dodatkowo baza TED wykorzystuje dwa systemy klasyfikacji zawartych w niej ofert przetargowych. Pierwszy to system NACE (Nomenclature des Activités dans la Communauté Européenne) stworzony w 1970 r. jako wspólna klasyfikacja gałęziowa dla działalności przemysłowej w krajach członkowskich; system ten jest wykorzystywany głównie do celów identyfikacji statystycznej. Równoległe z systemem NACE funkcjonuje system CPA (Classification of Products by Activities) stworzony przez EUROSTAT (Statistical Office of the European Communities — Biuro Statystyczne Wspólnot Europejskich) we współpracy z biurem statystycznym Organizacji Narodów Zjednoczonych. System ten wykorzystuje sześciocyfrowe kody. Ma on być w założeniu wykorzystywany przez biura statystyczne krajów członkowskich. Konstrukcja systemu CPA umożliwia jego rozbudowę celem przystosowania go do zadań specjalnych.

Rozbudowę klasyfikacji CPA stanowi system CPV (Common Procurement Vocabulary) stworzony do opisu problematyki zamówień publicznych. Kod systemu CPV składa się z 9 cyfr (8 cyfr znaczących plus cyfra kontrolna). Pierwszych 6 cyfr kodu CPV jest identyczne z kodem CPA. System CPV został

stworzony przez komórkę Komisji Europejskiej odpowiedzialną za problematykę zamówień publicznych (DG XV/B/4) w celu ułatwienia potencjalnym oferentom klasyfikowania nadchodzących ofert przetargowych. System CPV zawiera 6522 pozycje w porównaniu z 241 kodami wykorzystywanymi przez system NACE. Szczególną poprawę można zaobserwować w zakresie klasyfikacji usług. Kod 8300 systemu NACE odpowiada 233 indywidualnym kodom CPV, włączając w to tak specyficzne dziedziny usług jak przygotowanie map, tłumaczenia, projektowanie architektoniczne i badania rynku.

Na dzień 1.02.1995 przewidziano pierwsze uaktualnienie bazy TED zawierające kody CPV. Oba systemy kodowania mają funkcjonować w bazie równolegle przez okres 3 miesięcy. Dnia 15.02.1995 baza TED-Demonstration zostanie uaktualniona w ten sposób, by zawierała rekordy opisane kodami CPV. Na 29.04.1995 zostało przewidziane ostatnie uaktualnienie bazy TED-Current zawierające kody NACE. Na 15.05.1995 przewidziano powtórne uaktualnienie bazy TED Demonstration, tak by zawierała ona tylko kody CPV. Nie jest przewidziane indeksowanie kodami CPV dokumentów zawartych w bazie TED-Archive. Planuje się jednak opatrzenie tymi kodami wszystkich dokumentów pochodzących z 1995 r., by było możliwe stworzenie przy pomocy systemu CPV kompletnego katalogu dokumentów bazy TED za 1995 r.

W skład bazy TED wchodzi trzy podbazy składowe. Wszystkie one obejmują ten sam zakres tematyczny, różniąc się zasięgiem czasowym prezentowanych informacji i ich użytecznością praktyczną.

T E D - D o m o n s t r a t i o n jest dostępny bezpłatnie już z poziomu hasła publicznego lub z poziomu haseł osobistych. W skład tej bazy wchodzi pewna niewielka liczba rekordów pełnej wersji bazy TED, pozwalając wszystkim potencjalnym użytkownikom tego systemu na zapoznanie się z jego zawartością. Zawartość tej bazy proporcjonalnie oddaje zawartość bazy komercyjnej. Baza zawiera ogłoszenia o przetargach opublikowanych w serii *S Official Journal* w ciągu pierwszych dwóch tygodni stycznia 1994 r. Z uwagi na demonstracyjny charakter tej bazy dane te nie są uaktualniane. Przeszukiwanie tej bazy możliwe jest zarówno z poziomu komend języka CCL, jak i za pomocą systemu menu. Baza TED-Demonstration jest bazą informatorową o charakterze demonstracyjnym. Nie można jej jednak zaliczyć do baz szkoleniowych, gdyż jej przeznaczeniem nie jest szkolenie użytkownika bazy, a raczej demonstracja możliwości bazy komercyjnej.

T E D - C u r r e n t jest to baza komercyjna zawierająca aktualne oferty przetargowe. Jej zawartość jest aktualizowana codziennie od poniedziałku do piątku na podstawie ostatniego zeszytu serii *S Official Journal*, ukazującej się codziennie od wtorku do soboty. Informacje zawarte w zeszycie sobotnim są wprowadzane do bazy w poniedziałek. Zawartość tej bazy jest dostępna tylko dla specjalnie zarejestrowanych użytkowników. Korzystanie z bazy TED-Current jest płatne. Baza TED-Current jest bazą informatorową.

T E D - A r c h i v e zawiera rekordy przeniesione z bazy TED-Current po wygaśnięciu ich terminu ważności. W bazie archiwalnej przechowywane są

wszystkie dokumenty z bieżącego roku oraz 3 ubiegłych lat. Przenoszenie danych z bazy bieżącej do archiwalnej dokonywane jest codziennie. Głównymi użytkownikami bazy archiwalnej są ośrodki zajmujące się badaniami w zakresie zamówień publicznych. Informacje w niej zawarte cieszą się szczególnym zainteresowaniem osób przygotowujących raporty o zmianach poziomu cen negocjowanych w ramach kontraktów. Dodatkową zaletą wersji archiwalnej jest możliwość zdefiniowania profilu przeszukiwawczego dla systematycznych badań. Podobnie jak w przypadku bazy TED-Current, dostęp do wersji archiwalnej możliwy jest tylko na podstawie odrębnej procedury rejestracyjnej i jest płatny. Baza TED-Archive jest także bazą informatorową.

POZOSTAŁE BAZY SYSTEMU ECHO

I'M GUIDE zawiera informacje o dostępnych w Europie usługach i produktach z zakresu informacji elektronicznej. Dotyczy to nie tylko baz i banków danych, ale także producentów pamięci na nośnikach optycznych, baz dostępnych na dyskietkach, baz obrazów i innych publicznie dostępnych form elektronicznego przechowywania danych. Informacja o każdym produkcie zawiera szczegóły dotyczące zawartości, zakresu tematycznego, częstości aktualizacji, rozmiarów, nośnika, a także informacje o organizacjach udostępniających ten produkt, takich jak producenci, serwisy informacyjne i brokerzy informacji. W skład **I'M GUIDE** wchodzi informacje o:

- ponad 3000 bazach i bankach danych dostępnych online,
- ponad 2100 bazach danych dostępnych na nośnikach optycznych,
- ponad 650 bazach danych dostępnych na dyskietkach,
- ponad 250 innych produktach rynku informacji,
- ponad 2500 producentach informacji,
- ponad 900 serwisach informacyjnych online,
- ponad 1200 brokerach informacji.

Baza umożliwia wyszukiwanie rekordów dotyczących baz o interesującej użytkownika tematyce na podstawie terminów kontrolowanych zawartych w teaurusie. Baza **I'M GUIDE** jest bazą informatorową.

DARE jest stworzoną przez UNESCO międzynarodową bazą danych zawierającą informacje z dziedziny nauk społecznych i uwzględnia:

- instytucje badawcze i edukacyjne z zakresu nauk społecznych, stowarzyszenia i grupy zawodowe (2400 rekordów),
- instytucje zajmujące się badaniami nad pokojem (350 rekordów),
- instytucje zajmujące się badaniami i kształceniem w zakresie praw człowieka (350 rekordów),
- instytucje zajmujące się badaniami i kształceniem w zakresie prawa międzynarodowego (430 rekordów),
- specjaliści z zakresu nauk społecznych (900 rekordów),
- periodyki z zakresu nauk społecznych (4650 rekordów),
- serwisy informacyjne w zakresie nauk społecznych (1200 rekordów).

DARE jest informatorową bazą danych.

W bazie DARE możliwe jest poszukiwanie tematyczne dla wszystkich typów rekordów według:

- rodzaju podejmowanej działalności (np. edukacja, organizacja konferencji),
- podstawowej dyscypliny naukowej,
- kodów tematycznych,
- poszukiwanie specyficzne np. według nazwiska specjalisty, czy tytułu czasopisma.

EUROLIB jest bazą zawierającą centralny katalog czasopism posiadanych przez biblioteki grupy Eurolib. Katalog ten jest wyposażony w dodatkowe narzędzie (komenda ORDER) pozwalające na dokonywanie wypożyczeń międzybibliotecznych pomiędzy bibliotekami grupy. Do grupy Eurolib należą następujące biblioteki:

- Biblioteka Europejskiego Banku Inwestycyjnego,
- Biblioteka Kolegium Europejskiego w Brugii,
- Biblioteka Rady Europy,
- Biblioteka Trybunału Sprawiedliwości,
- Biblioteka Komisji Europejskiej,
- Biblioteka Parlamentu Europejskiego,
- Biblioteka Rady Unii Europejskiej,
- Biblioteka Uniwersytetu Europejskiego we Florencji,
- Biblioteka Komitetu Ekonomiczno-Społecznego,
- Biblioteka Europejskiego Instytutu Administracji Publicznej,
- Biblioteka Europejskiego Centrum Kształcenia i Rozwoju Kadr (CE-DEFOP),
- Biblioteka Biura Wydawniczego Unii Europejskiej.

W bazie EUROLIB katalog może być przeszukiwany według symboli UKD. Dla każdego rekordu znajdującego się w bazie zostały także ustalone słowa kluczowe. Baza EUROLIB jest z punktu typologii GALE bazą bibliograficzną.

EURHISTAR. Od 1985 r. wszystkie dokumenty powstające w instytucjach Wspólnot Europejskich, takie jak notatki, raporty roczne i protokoły posiedzeń są zbierane w Archiwum Europejskim z siedzibą na Uniwersytecie Europejskim we Florencji. Ponadto archiwum w sposób ciągły zbiera dokumenty pochodzące z prywatnych darowizn europejskich polityków i wysokich urzędników Wspólnoty oraz dokumenty powstające jako efekt działania licznych ruchów i organizacji europejskich.

W archiwum przechowywane są też zbiory specjalne, jak np. zdjęcia, mapy i plakaty. Wszystkie te dokumenty są dostępne dla celów badawczych w siedzibie Archiwum we Florencji. Prawa dostępu do materiałów archiwalnych zależą od źródła ich pochodzenia. Na przykład materiały, których autorem jest Wspólnota są niedostępne w postaci oryginałów, a możliwe jest korzystanie z ich kopii na mikrofilmach i mikrofiszach. Sposób korzystania

z darowizn prywatnych jest najczęściej precyzyjnie określany w umowach darowizny. Użytkownik musi przekazać do archiwum bezpłatnie kopię pracy, do której powstania przyczyniły się dane pochodzące z archiwum. Ogólnie zbiory ze względu na swoją dostępność mogą być podzielone na 3 kategorie:

- zbiory o dostępie swobodnym,
- zbiory o dostępie swobodnym po upływie pewnej daty,
- zbiory o dostępie ograniczonym, wymagającym specjalnego zezwolenia.

Baza EURHISTAR jest bazą bibliograficzną stanowiącą przewodnik po tym ciągle rosnącym i ciągle zmieniającym się zbiorze danych historycznych.

Baza zapewnia przeszukiwanie swobodne w polach tytułu i streszczenia. Dokumenty klasyfikowane są także według symboli UKD oraz terminów zawartych w odpowiednim tezaurusie. Dla znajdujących się w bazie opisów wycinków prasowych opracowano odrębny tezaurus.

I M F O R U M (Information Market Forum) zawiera informacje o firmach i przedsiębiorstwach działających na rynku informacyjnym. W bazie znajdują się informacje o możliwości:

- przygotowania ekspertyz,
- działalności konsultingowej,
- wyboru potencjalnych wykonawców dla prac zleczanych przez Unię Europejską w związku z rozwojem rynku usług informacyjnych.

Podstawowy katalog jest uzupełniony przez: **IS Forum** (Information Science Forum — Skorowidz ekspertów programu Telematics), **IE Directory** (Information Engineering), **Directory** — (Skorowidz z zakresu inżynierii informacyjnej). Źródłem wpisów do bazy są ośrodki NAP w krajach członkowskich, zgłoszenia przetargowe i oferty przesyłane do instytucji europejskich. Baza **IM FORUM** jest bazą informatorową.

W bazie tej wyszukiwanie rekordów jest możliwe na podstawie terminów kontrolowanych zawartych w tezaurusie. Można w nim wyszukiwać terminy bardziej szczegółowe i bardziej ogólne od zadanego oraz synonimy.

I & T M A G A Z I N E jest elektroniczną wersją czasopisma wydawanego przez Komisję Europejską znanego wcześniej jako *XIII Magazine*. Nowy tytuł związany jest ze zmianami organizacyjnymi wewnątrz Komisji. **I&T MAGAZINE** jest w chwili obecnej wspólnym przedsięwzięciem DG III (Przemysł) i DG XIII (Telekomunikacja, Rynek Informacyjny i Wykorzystanie Badań). Czasopismo jest kwartalnikiem. W jego skład wchodzi dwie części. Pierwsza jest zorientowana politycznie i zawiera artykuły o inicjatywach Wspólnoty w zakresie tematycznym obejmowanym przez DG III i DG XIII. W drugiej części zawarte są bieżące informacje o realizacji programów i rozpisywanych przetargach. Baza ta jest przykładem pełnotekstowych baz danych. Baza umożliwia swobodne przeszukiwanie tekstów na podstawie zadanych słów kluczowych.

N E W S O N L I N E zawiera pełne teksty archiwum Information Market i czasopisma *Echo Facts for Users* dawniej *Echo News*. Archiwum Information Market jest wersją online wielojęzycznego czasopisma *Information Market*

wydawanego przez DG XIII Komisji Europejskiej. *Echo Facts for Users* jest to zbiór komunikatów wydawanych przez zarząd serwisu ECHO dla użytkowników tego serwisu informacyjnego. Baza umożliwia wyszukiwanie swobodne w polach tekstu i tytułu oraz poszukiwanie rekordów na podstawie terminów kontrolowanych zawartych w teaurusie. NEWS ONLINE jest bazą pełnotekstową.

EUREKA zawiera informacje na temat programu ramowego Eureka (European Research Coordination Agency — Europejska Agencja Koordynacji Badań) i programów realizowanych w jego ramach. Informacje te są wprowadzane do bazy w formie, w jakiej dostarczane są przez samych uczestników programów. Program Eureka od swojego początku w 1985 r. przyniósł duże efekty w tworzeniu międzynarodowej współpracy w zakresie badań nad nowoczesnymi technologiami. Zakres badań nie jest wyznaczany z góry, a decyzje o nim podejmują zainteresowane jednostki wykonawcze. Przedstawiają one swoje pomysły w postaci projektów Eureka, które są wspomagane przez odpowiednie ciała krajowe lub Komisję Europejską. Ocena realizacji poszczególnych projektów składowych odbywa się oddzielnie. Informacje na temat poszczególnych projektów zawartych w bazie są integrowane w ujednoliczoną strukturę danych serwisu ECHO za pomocą pól „informacje ogólne” (opis wkładu i kwalifikacji uczestników) oraz „kraj”. EUREKA jest bazą informatorową.

Baza EUREKA zapewnia możliwość przeszukiwania według tytułów projektów. Dodatkowo każdy projekt przydzielany jest do jednego z 9 pól tematycznych.

EURISTOTE jest bibliografią zawierającą informacje o ponad 15 000 pracach już ukończonych, jak i będących w trakcie opracowania, które powstały po 1950 r. Prace te obejmują zakres tematyczny związany z szeroko pojętą integracją europejską, ze szczególnym uwzględnieniem takich aspektów jak:

- instytucje europejskie,
- dorobek legislacyjny Wspólnot,
- sądownictwo Wspólnot,
- problematyka konkurencji,
- wspólne polityki (rolna, handlowa, regionalna),
- problemy związane z tworzeniem unii monetarnej,
- stosunki międzynarodowe,
- powiększenie składu Wspólnot Europejskich,
- problematyka wspólnego bezpieczeństwa.

Druga część bazy zawiera informacje o ponad 6000 profesorach i badaczach uniwersyteckich zajmujących się problematyką budowy wspólnej Europy. Baza podaje informacje na temat ich macierzystego uniwersytetu, instytutu, uprawianej dyscypliny nauki, kierunki zainteresowań itp.

Baza EURISTOTE ma niejednolity charakter. Jej pierwsza część stanowi bazę bibliograficzną, a druga bazę informatorową.

W bazie EURISTOTE rekordy dotyczące osób są określane przez terminy kontrolowane (zawarte w tezaurusie) opisujące pole zainteresowań danego naukowca. Rekordy dotyczące opublikowanych prac i raportów mogą być wyszukiwane poprzez swobodne przeszukiwanie pól tytułu i streszczenia oraz na podstawie terminów kontrolowanych zawartych w tezaurusie.

UNESBIB zawiera opisy dokumentów i publikacji wydawanych przez UNESCO w zakresie jego kompetencji: edukacji, nauki, kultury, komunikacji, informacji i informatyki. Są to dokumenty robocze, dokumenty pokonferencyjne i raporty misji. Do publikacji zalicza się książki i artykuły z czasopism wydawanych przez UNESCO. W sierpniu 1994 r. baza zawierała dane o ponad 50 000 dokumentach. Jest ona uaktualniana co kwartał. Corocznie do bazy wprowadza się 2000 nowych rekordów. Za pomocą komendy ORDER możliwe jest zamawianie w trakcie sesji online pełnych tekstów interesujących dokumentów. Dokumenty te mogą być przesyłane do użytkownika w postaci mikrofilmów lub fotokopii. W przypadku książek i czasopism możliwe jest także wypożyczenie wersji oryginalnych. Usługa ta jest płatna. Baza UNESBIB jest bazą bibliograficzną.

W bazie UNESBIB możliwe jest poszukiwanie danych bibliograficznych na podstawie swobodnego przeszukiwania tytułów oraz terminów kontrolowanych zawartych w tezaurusie.

EURODICTOM jest bazą stworzoną przez Komisję Europejską jako efektywne i wygodne narzędzie dla tłumaczy i innych pracowników instytucji europejskich. Ma ona za zadanie służyć pomocą w wyszukiwaniu odpowiedników terminologicznych we wszystkich językach oficjalnych i roboczych Unii Europejskiej. Baza ta zawiera ok. 700 000 terminów związanych tematycznie z problematyką instytucji europejskich. Każdy z nich posiada odpowiedniki przeciętnie w 5-6 językach. Dodatkowo do bazy jest wielojęzyczny słownik skrótów zawierający ok. 150 000 pozycji. Zawartość bazy zwiększa się co miesiąc o ok. 2000 pozycji. Dostęp do haseł słownika możliwy jest na podstawie każdej wersji językowej. Z punktu widzenia typologii jest to typowa baza słownikowa.

THESAURI jest analitycznym spisem bibliograficznym wszystkich aktualnych tezaurusów, które zostały opublikowane w jednym z języków oficjalnych Unii. Oprócz tezaurusów opracowanych w krajach członkowskich Unii baza zawiera informacje o zbliżonych opracowaniach stworzonych w Stanach Zjednoczonych i Kanadzie. Baza zawiera dane bibliograficzne, jak i szczegóły dotyczące struktury zarejestrowanych w niej tezaurusów. Celem bazy jest pomoc potencjalnym użytkownikom w wyborze spośród już istniejących tezaurusów. Ma to służyć unikaniu podwójnej pracy przy tworzeniu nowych analogicznych tezaurusów i ułatwiać standaryzację tezaurusów używanych przez różne ośrodki zajmujące się zbliżonym polem tematycznym. Baza zawiera opisy ponad 600 tezaurusów. Jest systematycznie aktualizowana przez firmę Eurobrokers z Luksemburga. Baza THESAURI jest bazą bibliograficzną.

W bazie THESAURI wyszukiwanie danych o interesującym użytkownika zestawieniu terminów kontrolowanych (tezaursie) możliwe jest na podstawie swobodnego przeszukiwania pola tytułu, wydzielonego pola zawierającego wyselekcjonowane słowa kluczowe, lub terminów kontrolowanych zawartych w tezaursie.

INDEX TRANSLATIONUM jest bazą zawierającą dane bibliograficzne wydawanych na całym świecie przekładów książek. Baza ta zawiera informacje o książkach niezależnie od ich tematyki. Baza jest uzupełniana co kwartał od 1979 r. Jest to baza bibliograficzna.

W bazie tej możliwe jest poszukiwanie danych bibliograficznych tłumaczeń na podstawie swobodnego przeszukiwania tytułów oraz przyporządkowanych dokumentom symboli UKD.

EMIRE jest elektroniczną wersją Europejskiego Słownika Zatrudnienia i Stosunków w Przemśle (European Employment & Industrial Relations Glossary). Baza ta zawiera wprowadzenie do problematyki zatrudnienia i stosunków panujących w przemyśle poszczególnych krajów członkowskich oraz wyjaśnia używane tam terminy specjalistyczne i ich konteksty. Może ona stać się wygodnym narzędziem zarówno dla zatrudniających, jak i dla zatrudnionych oraz ich przedstawicieli, szczególnie w przypadku operacji międzynarodowych i przepływu siły roboczej. Oprócz tego może ona posłużyć studentom, wykładowcom, dziennikarzom, ekonomistom, politykom i tłumaczom jako nieoceniona pomoc w głębszym rozumieniu problematyki zatrudnienia w Europie. Baza EMIRE może być przeszukiwana według tytułów dokumentów i odsyłać wiążących opisy poszczególnych dokumentów.

EMIRE to przykład słownikowej bazy danych.

IDEA stanowi skorowidz adresowy opisujący strukturę instytucji europejskich. W bazie znajdują się adresy komórek takich instytucji jak:

- Europejski Bank Inwestycyjny,
- Trybunał Sprawiedliwości Wspólnot,
- Trybunał Obrachunkowy,
- Komisja Europejska,
- Parlament Europejski,
- Rada Ministrów Unii,
- Komitet Ekonomiczno-Społeczny Wspólnot Europejskich.

Dostęp do bazy IDEA jest ograniczony i obejmuje wyłącznie osoby zatrudnione w wymienionych wyżej instytucjach. Baza ta jest bazą informatorową.

PODSUMOWANIE

Za podsumowanie może służyć następująca tabela.

Typologia baz danych serwisu online ECHO

Nazwa bazy składowej	Zawartość	Przeszukiwanie
CORDIS		
RTD-Acronyms	Baza słownikowa	Akronim nazwy Indeks przedmiotowy
RTD-Expressions of Interes	Baza informatorowa	Cechy organizacji Cechy programu Przeszukiwanie swobodne Słowa kluczowe
RTD-Contacts	Baza informatorowa	Indeks przedmiotowy
RTD-Comdocuments	Baza bibliograficzna	Indeks przedmiotowy Przeszukiwanie swobodne
RTD-Publications	Baza bibliograficzna	Nazwa programu/projektu Indeks przedmiotowy Przeszukiwanie swobodne
RTD-Results	Baza informatorowa	Dwa indeksy przedmiotowe Indeks zastosowań Akronim nazwy programu Przeszukiwanie swobodne
RTD-Projects	Baza informatorowa	Nazwa projektu
RTD-Programmes	Baza informatorowa	Nazwa programu
RTD-Partners	Baza informatorowa	Nazwa programu Indeks przedmiotowy
RTD-News	Baza informatorowa Baza bibliograficzna	Przeszukiwanie swobodne Indeks przedmiotowy
TED		Przeszukiwanie swobodne Kody NACE Kody CPV
TED-Demonstration	Baza informatorowa Baza demonstracyjna	
TED-Current	Baza informatorowa	
TED-Archive	Baza informatorowa	
Pozostale		
I'M GUIDE	Baza informatorowa	Tezaurus
DARE	Baza informatorowa	Cechy formalne Pola tematyczne
EUROLIB	Baza bibliograficzna	Symbole UKD Słowa kluczowe
EURHISTAR	Baza bibliograficzna	Symbole UKD Tezaurus Przeszukiwanie swobodne

IM FORUM	Baza informatorowa	Tezaurus hierarchiczny
I & T MAGAZINE	Baza pełnotekstowa	Przeszukiwanie swobodne
NEWS ONLINE	Baza pełnotekstowa	Przeszukiwanie swobodne Tezaurus
EUREKA	Baza informatorowa	Tytuły projektów Pola tematyczne
EURISTOTE	Baza informatorowa	Przeszukiwanie swobodne Tezaurus
UNESBIB	Baza bibliograficzna	Przeszukiwanie swobodne Tezaurus
EURDICATOM	Baza słownikowa	—
THESAURI	Baza bibliograficzna	Przeszukiwanie swobodne Słowa kluczowe Tezaurus
INDEX	Baza bibliograficzna	Przeszukiwanie swobodne
TRANSLATIONUM		Symbole UKD
EMIRE	Baza słownikowa	Tytuły dokumentów
IDEA	Baza informatorowa	—

Jak wynika z przedstawionej powyżej typologii baz danych serwisu online ECHO większość z nich stanowią bazy informatorowe i bibliograficzne. Serwis ECHO zawiera 15 baz informatorowych, 7 baz bibliograficznych, 1 bazę o charakterze mieszanym informatorowo-bibliograficznym, dwie bazy pełnotekstowe i trzy o charakterze słownikowym. Bazami pełnotekstowymi serwisu są jedynie NEWS ONLINE i I & T MAGAZINE, zawierające treść czasopism rozpowszechnianych gratis wśród wszystkich zarejestrowanych użytkowników serwisu. Informatorowa baza TED posiadająca ogromne znaczenie dla sektora gospodarczego jest już bazą płatną, a korzystanie z niej wymaga oddzielnej procedury rejestracyjnej. Należy także nadmienić, że zawartość serwisu ECHO jest zmienna w czasie. Bazy składowe są często łączone razem, do serwisu wprowadzane są nowe bazy, a niektóre są z niego usuwane. W niniejszej pracy przedstawiono stan z lipca 1995 r.

Nie można jednak pominąć ogromnej użyteczności bazy CORDIS pozwalającej na łatwe wyszukiwanie informacji w dziedzinie badań naukowo-technicznych koordynowanych przez Wspólnotę. Informacje zawarte w tej bazie mogą być interesujące tak dla sektora gospodarczego, jak i ośrodków naukowych poszukujących partnerów do współpracy międzynarodowej. Baza CORDIS powinna też wzbudzić zainteresowanie w Polsce, gdyż często przyznawanie funduszy przez Wspólnoty Europejskie w ramach programu PHARE (Pologne, Hungarie, Aide á la Reconstruction Economique — Pomoc w Restrukturyzacji Gospodarki Polski i Węgier) jako warunek udzielenia pomocy stawia nawiązanie współpracy z ośrodkami zachodnimi. Warto też, by w ramach procesu stowarzyszenia krajów Europy Środkowo-Wschodniej ze

Wspólnotami Europejskimi rozpocząć starania o umieszczenie w tej bazie informacji na temat polskich ośrodków naukowych.

Inne bazy składowe serwisu ECHO, jak np. I'M GUIDE, EUROLIB, UNESBIB, EURHISTAR i wiele innych mogą być niezwykle ważnym źródłem metainformacji, a więc informacji o informacji, ułatwiającym i skracającym czas poszukiwań interesujących użytkownika dokumentów.

Podsumowując, serwis ECHO jest kolejnym dowodem na to, że publicznie dostępne zasoby światowej sieci telematycznej Internet stanowią przede wszystkim informacje bibliograficzne i skierowujące, natomiast pełnotekstowe wersje dokumentów i dane faktograficzne zawarte są w większości w bazach płatnych.

MACIEJ S. SIEKIERSKI

THE EUROPEAN UNION ONLINE INFORMATION SERVICE — ECHO

The aim of ECHO service is to quicken the development of information which is imparted by electronic carriers in European Union countries. ECHO service includes 26 databases available without any charge for everybody who is interested in. The most important bases included:

- CORDIS — consisted of 10 bases on scientific researches,
- TED — version online *Official Journal of the European Communities*,
- I'M GUIDE — consisted of information about services and products in the range of electronic information available in Europe,
- DARE — including information in the range of social science,
- EUROLIB — the main magazine catalogue in libraries collections of Eurolib group,
- EURHISTAR — registering documents of European Communities which are collected in the European Record Office in Florence.

Maszynopis wpłynął do redakcji 18 sierpnia 1995

ANNA OGONOWSKA

POLSKIE OŚRODKI INFORMACJI I DOKUMENTACJI ZAJMUJĄCE SIĘ TEMATYKĄ EUROPEJSKĄ

Rodzaje i uprawnienia oficjalnych krajowych ośrodków zajmujących się tematyką europejską. Przegląd ośrodków działających w Sopocie, Poznaniu, Katowicach, Łodzi, Wrocławiu i Warszawie.

X Dyrektorat Generalny Komisji Europejskiej ds. Informacji, Komunikacji, Kultury i Mediów Audiowizualnych może nadawać starającym się instytucjom status ośrodka dokumentacji europejskiej (European Documentation Centre — EDC) oraz dwa inne statusy: biblioteki depozytowej (DEPOSITORY Library — DEP) i ośrodka informacji europejskiej (European Reference Centre — ERC). Każda instytucja, jeżeli któryś status zostanie jej przyznany, ma prawo do bezpłatnego otrzymywania jednego egzemplarza poszczególnych publikacji instytucji Wspólnot Europejskich w wersji językowej wybranej przez siebie z 11 wersji w oficjalnych językach Unii Europejskiej. Status EDC jest przyznawany głównie instytucjom akademickim, które prowadzą badania lub zajęcia z zakresu integracji europejskiej. Na danej uczelni może istnieć jeden EDC. Statusy DEP i ERC są zwykle przyznawane instytucjom rządowym lub innym organizacjom. Warunkiem przyznania statusu są deklaracja oddzielenia materiałów Unii Europejskiej od innych publikacji, które dana instytucja posiada oraz zapewnienie powszechnego dostępu do tych wydawnictw.

Prawa wynikające z przyznania statusu EDC i DEP są bardzo do siebie podobne. Jeżeli nie zostaną one określone odpowiednią specjalizacją lub w inny sposób ograniczone, powinny upoważniać do otrzymywania każdej — przeznaczonej do rozpowszechniania — publikacji instytucji Wspólnot Europejskich. ERC otrzymuje znacznie mniej publikacji i mniejszą liczbę czasopism niż EDC czy DEP. Jest to przede wszystkim kanon publikacji Wspólnot Europejskich oraz różnego typu informatory, bibliografie i katalogi.

Ośrodki otrzymują materiały od dnia przyznania statusu, bez prawa żądania publikacji wcześniejszych (wyjątek stanowią teksty traktatów założycielskich Wspólnot Europejskich oraz komplet *Official Journal of the European Communities*).

Oprócz dokumentów drukowanych instytucji Wspólnot Europejskich EDC mają prawo ubiegać się o uzyskanie bezpłatnego dostępu w celach dydaktycznych do dwóch serwisów informacyjnych Unii Europejskiej: EUROBASES i ECHO.

Poniżej zaprezentowano ośrodki europejskie działające w Polsce.

Ośrodek Informacji i Dokumentacji Wspólnot Europejskich Centrum Europejskiego Uniwersytetu Warszawskiego powstał we wrześniu 1991 r. Otrzymuje on wersję angielską publikacji instytucji Wspólnot Europejskich (por. s. 255—277). Centrum Europejskie otrzymało również w darze od prof. Jerzego Łukaszewskiego zbiór 280 książek poświęconych problematyce integracji europejskiej. Ośrodek — jako jedyny w Polsce — uzyskał prawo bezpłatnego korzystania z serwisów EUROBASES i ECHO oraz bazy EPO-QUE w celach dydaktycznych (por. s. 283—349).

Ten Ośrodek nie jest ani pierwszym, ani największym ośrodkiem tego typu w Polsce. Obecnie istnieje w Polsce 11 podobnych ośrodków: 6 w Warszawie oraz po 1 w Gdańsku, Łodzi, Poznaniu, Katowicach i Wrocławiu. Trudno oszacować, który ośrodek posiada największe zbiory. Prawdopodobnie jest to — z uwagi na długoletni okres współpracy z Komisją Europejską — placówka gdańska lub Biblioteka Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych w Warszawie.

S o p o t. Centrum Dokumentacji Europejskiej Ośrodka Badań EWG Instytutu Ekonomii Politycznej w Uniwersytecie Gdańskim istnieje już od 1979 r. Gromadzi dokumenty w języku angielskim i niemieckim. Otrzymuje komplet publikacji przysługującej EDC (ma m.in. *Official Journal* od 1979 r., *COM Documents* od 1983 r.). Oprócz wydawnictw instytucji Wspólnot ośrodek posiada zbiór o tematyce integracyjnej i ekonomicznej (ok. 350 wydawnictw). Jest on sukcesywnie wzbogacany pod kątem potrzeb dydaktycznych i naukowo-badawczych o nowości wydawnicze z całej Europy. Z polskich publikacji ośrodek gdański posiada: *Wspólnoty Europejskie – Biuletyn Informacyjny* Instytutu Koniunktur i Cen Handlu Zagranicznego, *WE-EC News Summary – Wiadomości Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej w Warszawie*, *Working Papers* — materiały i opracowania innych ośrodków europejskich w Polsce.

P o z n a ń. Ośrodek EDC był początkowo ulokowany w Instytucie Zachodnim. Od sierpnia 1991 r. ośrodek EDC mieści się w Centrum Dokumentacji i Badań EWG Akademii Ekonomicznej. Ośrodek w Instytucie Zachodnim posiadał komplet *Official Journal* w wersji niemieckiej od 1966 r. Ośrodek w Akademii Ekonomicznej otrzymuje wersję angielską dokumentów z Luksemburga obejmującą następujące działy: prawo, ekonomia, statystyka, rolnictwo, sprawy społeczne, nauka i postęp techniczny, raporty, materiały informacyjno-bibliograficzne.

Oprócz tego ośrodek poznański otrzymał w darze od British Council i Ambasady Brytyjskiej 30 wol. książek dotyczących zagadnień ekonomicznych i prawnych na temat integracji zachodnioeuropejskiej. Gromadzi on również polskie dokumenty dotyczące integracji Polski ze Wspólnotami Europejskimi, takie jak: tekst umowy przejściowej o handlu z Wspólnotami Europejskimi (*Interim Agreement*), *Wspólnoty Europejskie – Biuletyn Informacyjny* wydawany przez Instytut Koniunktur i Cen Handlu Zagranicznego, dokumenty Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej związane z procesem ratyfikacji Układu Europejskiego, publikacje pozostałych ośrodków w Polsce.

K a t o w i c e. Centrum Dokumentacji Europejskiej w Katowicach działa w ramach Europejskiej Akademii na Śląsku i jest ulokowane w Instytucie Organizacji i Zarządzania Przedsiębiorstwem Politechniki Śląskiej. Placówka ta istnieje dopiero od czerwca 1992 r. Gromadzi wydawnictwa w języku angielskim i niemieckim. Ośrodek, tak jak inne, posiada pewne publikacje polskie poświęcone sprawom europejskim.

Ł ó d ź. Łódzkie Centrum Dokumentacji Europejskiej powstało na początku 1989 r. przy Ośrodku Badań Europejskich Uniwersytetu Łódzkiego. Do 1991 r. Centrum dostawało publikacje w języku francuskim, od 1992 gromadzi publikacje w języku angielskim. Centrum dysponuje szczegółowszymi informacjami na temat cen, produkcji, zarobków a także posiada *Euro Abstracts: scientific and technical publication from Community* oraz *Innovation and Technology Transfer*, które mogą być pomocne w wyszukiwaniu informacji na temat badań naukowo-technicznych w Unii Europejskiej.

W r o c ł a w. EDC został umieszczony w Ośrodku Badań EWG na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Wrocławskiego. Ośrodek istnieje od 1989 r.

W a r s z a w a. EDC w Centrum Studiów Europejskich Instytutu Gospodarki Światowej Szkoły Głównej Handlowej istnieje od 1988 r. Otrzymuje wersję angielską materiałów Wspólnot (*Official Journal* od 1990 r.).

Polski Instytut Spraw Międzynarodowych posiada również status specjalistycznego EDC. Posiada dokumenty Wspólnot w języku angielskim już od 1970 r. Ma przede wszystkim materiały z zakresu prawa, legislacji, stosunków zagranicznych, handlu i współpracy międzynarodowej. Materiały włączono w całość księgozbioru Instytutu i wykazano w ogólnym katalogu biblioteki.

Centrum Badań Wspólnot Europejskich w Instytucie Koniunktur i Cen Handlu Zagranicznego w Ministerstwie Finansów posiada odmienny status od ośrodków wymienionych wyżej. Placówce tej przyznano status ERC; jej zasób (w języku angielskim) z tego powodu jest skromniejszy.

EDC działa także w Kolegium Europejskim (College of Europe) w Natolinie. Szkoła jest filią podyplomowego kolegium europejskiego; główna siedziba szkoły mieści się w Brugii w Belgii. Biblioteka tej szkoły oprócz dokumentów przysługujących EDC posiada także bogate zbiory związane z integracją europejską, ale nie wydawane przez instytucje Wspólnot Europejskich.

Ośrodek ulokowany w Biurze Pełnomocnika Rządu ds. Integracji Europejskiej oraz Pomocy Zagranicznej w Urzędzie Rady Ministrów posiada status DEP. Placówka ta, istniejąca od września 1991 r. i posiadająca wersję angielską dokumentów, świadczy usługi przede wszystkim instytucjom rządowym. Ośrodek posiada pełny zakres publikacji możliwych do otrzymania z Biura Oficjalnych Wydawnictw Wspólnot Europejskich (Office for Official Publications of the European Communities).

Trzy dążenia są wspólne wymienionym wyżej ośrodkom. Każdy stara się na miarę własnych możliwości rozpoznać i maksymalnie wykorzystać otrzymywane materiały. Każdy organizuje placówkę badań europejskich, która staje się

potencjalnym producentem literatury o tematyce europejskiej. Z tego ostatniego faktu wynika potrzeba wzajemnej współpracy ośrodków i wymiany informacji. W tym celu Biuro ds. Integracji Europejskiej w URM opracowuje plan ogólnopolskiej sieci, która łączyłaby istniejące ośrodki. Oczywiście, oprócz problemów technicznych wymaga to określenia warunków współpracy oraz przypisania któremuś ośrodkowi roli centralnego koordynatora prac.

ANNA OGONOWSKA

POLISH INFORMATION AND DOCUMENTATION CENTRES DEALING
WITH EUROPEAN MATTERS

The article describes Polish centres dealing with the European integration documentation. The centres are located in Sopot, Katowice, Łódź, Wrocław, Poznań and six centres in Warsaw. There are one depositary library at the Polish Council of Ministers and one European reference centre in the Foreign Trade Research Institute, both in Warsaw. The rest of the centres have the European documentation centre status.

Maszynopis wpłynął do redakcji 18 sierpnia 1995

ANNA OGONOWSKA

BAZY DANYCH OŚRODKA INFORMACJI I DOKUMENTACJI WSPÓLNOT EUROPEJSKICH CENTRUM EUROPEJSKIEGO UNIWERSYTETU WARSZAWSKIEGO

Bazy CELEX i EC References na dyskach CD-ROM. Katalogi księgozbiorów Ośrodka: CEUW — alfabetyczny i rzeczowy książek, PERIO — alfabetyczny i rzeczowy czasopism, PROPOS — indeks rzeczowy serii *COM Documents* i *CES Opinions and Reports*.

Ośrodek Informacji i Dokumentacji Wspólnot Europejskich Centrum Europejskiego UW posiada 2 bazy Unii Europejskiej w wersji CD-ROM-owej: CELEX i EC References oraz tworzy 3 własne bazy w pakiecie Mikro CDS/ISIS.

Bazy na CD-ROM-ach są co roku prenumerowane i wykorzystywane zgodnie z licencją użytkownika produktów CD-ROM-owych firmy Context Ltd. Bazy te, obsługiwane przez jednakowe oprogramowanie JUSTIS 4, są CD-ROM-owymi odpowiednikami baz danych serwisu informacyjnego Unii Europejskiej EUROBASES: CELEX oraz SCAD, które szczegółowo omówiono w odpowiednim artykule tego zeszytu (zob. s. 283—304).

Bazy danych tworzone w pakiecie Mikro CDS/ISIS są w praktyce katalogami księgozbioru Ośrodka Informacji i Dokumentacji Wspólnot Europejskich. Są to: CEUW — katalog alfabetyczny i rzeczowy książek, PERIO — katalog alfabetyczny i rzeczowy czasopism oraz PROPOS — indeks rzeczowy 2 serii: *COM Documents* i *CES Opinions and Reports* (zob. s. 260).

Dla ułatwienia pracy użytkownikom Ośrodka opracowano specjalną wersję pakietu Mikro CDS/ISIS przeznaczoną wyłącznie do wyszukiwania w 3 wymienionych bazach. Możliwości pakietu zostały „okrojone” do opcji wyboru bazy i wyszukiwania. Do pomocy napisano prostą instrukcję obsługi katalogów oraz wydrukowano alfabetyczne listy słów kluczowych poszczególnych baz. W ten sposób użytkownik ma zapewnioną możliwość indywidualnego przeszukiwania zasobów Ośrodka.

Na żądanie wykonuje się zestawienia bibliograficzne na dany temat w formie wydruków z baz Ośrodka.

Baza CEUW została zaprojektowana, założona i jest aktualizowana w formacie zbliżonym do formatu opisu MARC-BN (pakiet Mikro CDS/ISIS nie jest w stanie obsłużyć w pełni formatów MARC, m.in. ze względu na brak możliwości wprowadzania wskaźników oraz niepowtarzalność podpól). Charakterystyka rzeczowa dokumentu to polskie swobodne słowa kluczowe wzięte

z tytułu, spisu treści i streszczenia dokumentu. Wyszukiwanie może odbywać się poprzez ISBN, ISSN, sygnaturę, tytuł, podtytuł, tytuł serii, podtytuł serii, nazwę autora, nazwę instytucji sprawczej, słowo kluczowe. Dodatkowo wyszukiwanie można zawężyć poprzez rok wydania i język dokumentu.

Baza PERIO obejmuje opisy bibliograficzne czasopism, jak również ich zasób (aktualizowany co rok). Struktura bazy również jest zbliżona do formatu MARC-BN. Opis rzeczowy to swobodne słowa kluczowe wyrażone w języku polskim. Wyszukiwanie możliwe jest przez tytuł, podtytuł, tytuł serii, podtytuł serii, ISSN, nazwę redaktora, nazwę instytucji sprawczej, sygnaturę. Baza ta służy także do przygotowania danych do katalogu centralnego czasopism zagranicznych ARKA w Bibliotece Narodowej.

Oddzielna baza PROPOS powstała na skutek trudności w tradycyjnym opracowaniu dokumentów roboczych Komisji Europejskiej (seria *COM Documents*) oraz Komitetu Ekonomiczno-Społecznego (seria *CES Opinions and Reports*). Z formalnego punktu widzenia są to serie książek związanych z fragmentem procesu legislacyjnego Wspólnot Europejskich. Ich tradycyjne opracowanie jest bardzo czasochłonne ze względu na ogromną liczbę tych dokumentów (rocznie ok. 600 *COM Documents* i 200 *CES Opinions and Reports*) oraz ze względu na długie tytuły, które znacząco zaczynają różnić się między sobą dopiero od 30-40 znaku (Mikro CDS/ISIS przy wyszukiwaniu za pomocą zbioru odwróconego wyświetla 30 pierwszych znaków). Te fakty skłoniły do zastosowania niekonwencjonalnego rozwiązania w postaci indeksu rzeczowego do tych serii.

Baza PROPOS rejestruje z każdego zeszytu serii *COM Documents*: ISBN, nazwę serii i numer w jej obrębie, datę wydania, polskie słowa kluczowe wzięte z tytułu i spisu treści, numery klasyfikacji Wspólnot Europejskich, liczbę stron, uwagi oraz informację o obecności dokumentów związanych z rejestrowanym wydawnictwem. Dla dokumentów związanych podaje się tylko numery w obrębie *CES Opinions and Reports*, ISBN i liczbę stron, bez informacji o zawartości dokumentów, ponieważ jest ona identyczna z dokumentem głównym. Zeszyty serii *CES Opinions and Reports* są zwykle związane z serią *COM Documents*; jeżeli wyjątkowo tak nie jest, dokument opisuje się samodzielnie, tak samo jak wydawnictwa serii *COM Documents*. Przy obu seriach zrezygnowano z powtarzania informacji takich jak: ISSN, miejsce wydania i wydawca oraz instytucja sprawcza.

Z praktyki Ośrodka Informacji i Dokumentacji Wspólnot Europejskich UW wynika, że takie opracowanie, niskim nakładem pracy, daje dostęp do aktualnych działań Komisji Europejskiej i Komitetu Ekonomiczno-Społecznego.

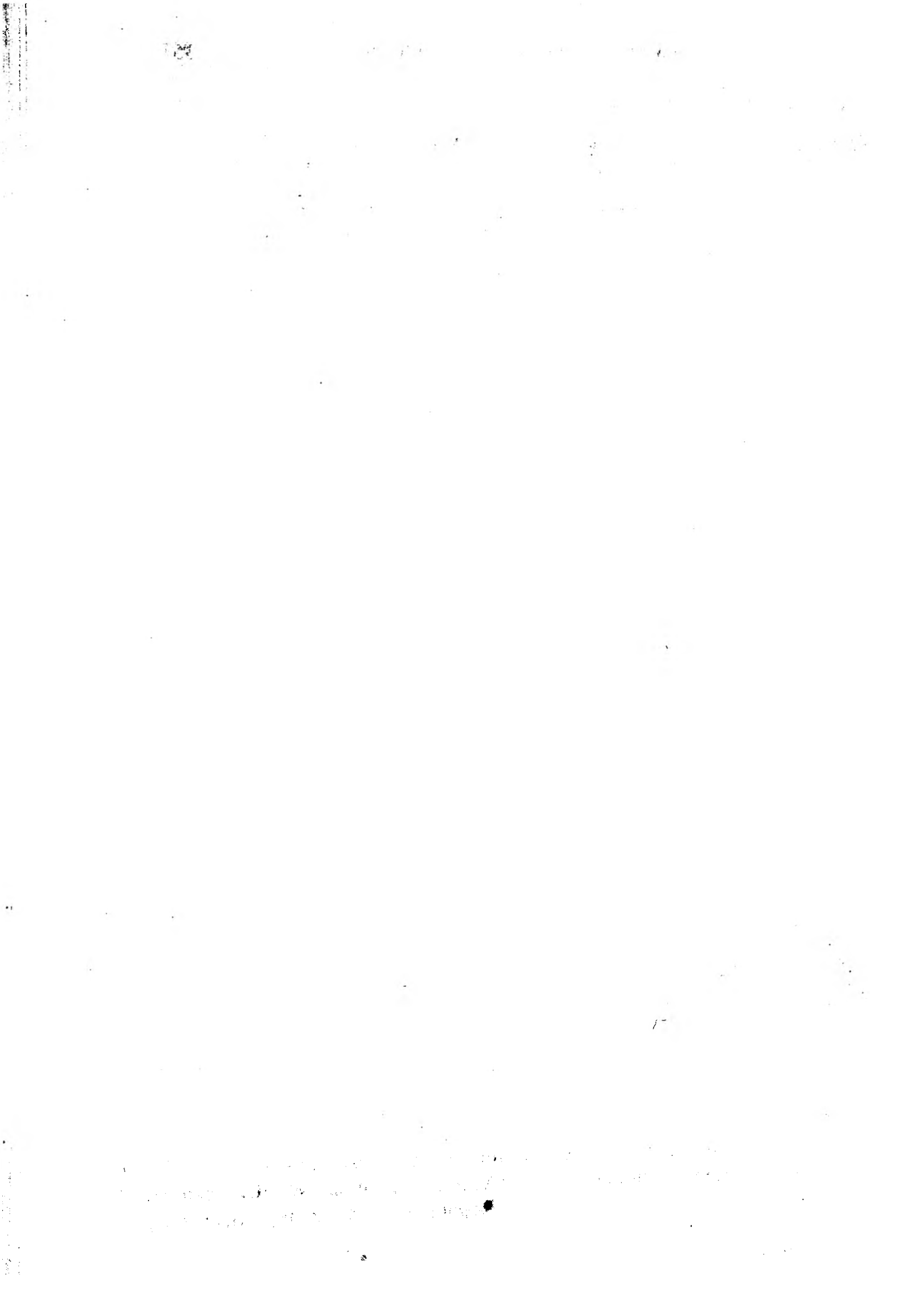
W Ośrodku Informacji i Dokumentacji Wspólnot Europejskich UW odczuwa się dotkliwy brak polskojęzycznego tezaury z zakresu integracji europejskiej. Uzyskanie takiego tezaury jest pierwszoplanową potrzebą Ośrodka. Dalsze prace związane z automatyzacją zaplanowane są na konwersję bazy CEUW na format USMARC oraz zakup i wprowadzenie zintegrowanego systemu bibliotecznego.

ANNA OGONOWSKA

DATABASES OF EUROPEAN COMMUNITY INFORMATION AND DOCUMENTATION
CENTRE AT THE CENTRE FOR EUROPE OF THE WARSAW UNIVERSITY

The paper describes the databases which are available in the European Communities Information and Documentation Centre at the Warsaw University. The three databases were made under Micro CDS/ISIS software package. The CEUW database contains the descriptions of the books located in the Centre, the PERIO database records the information on the periodicals. The PROPOS database is the subject index of two series: *COM Documents and CES Opinions and Reports*.

Maszynopis wpłynął do redakcji 18 sierpnia 1995

ANNA OGONOWSKA

BIBLIOTEKI W DZIAŁALNOŚCI UNII EUROPEJSKIEJ

Biblioteki jako przedmiot działań w procesie integracji europejskiej. Społeczeństwo informacyjne. Akty prawne dotyczące bibliotek. Programy telematyczne. Programy biblioteczne. Polityka informacyjna Unii Europejskiej. Współpraca Unii Europejskiej i Rady Europy dotycząca bibliotek. Stowarzyszenie Polski ze Wspólnotami Europejskimi a działania dotyczące bibliotek

BIBLIOTEKI JAKO PRZEDMIOT DZIAŁAŃ W PROCESIE INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ

Powstanie w 1952 r. Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali, a w 1957 r. Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej oraz Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej (por. s. 243) wcale nie wskazywało na to, żeby nowe organizacje miały zamiar zająć się problematyką bibliotek. Traktaty założycielskie trzech Wspólnot¹ nic nie mówią o sprawach informacji naukowej i bibliotek. Integracja europejska praktycznie do początku lat osiemdziesiątych miała charakter czysto gospodarczy.

Dopiero Jednolity Akt Europejski² (186) dał podstawę prawną do rozszerzenia działalności Wspólnot Europejskich na badania naukowe i rozwój technologiczny. Badania naukowo-techniczne miały i mają we Wspólnotach konkretne zastosowanie. Stanowią bazę i źródło innowacji dla rozwijającej się w państwach członkowskich gospodarki. Jednak i w zapisach o programach badań nie znajdziemy prostych odwołań do modernizacji pracy bibliotek. Zorganizowane zarządzanie informacją pojawia się jako element wtórny rozwoju samych badań i wykorzystania potencjału naukowego.

Jednocześnie opracowana Biała Księga (1985)³ przygotowująca założenia jednolitego rynku (single market) była bezpośrednią przyczyną podjęcia w 1988 r. decyzji o rozpoczęciu pierwszego programu IMPACT (Information Market Policy ACTions)⁴. Podobnie jak w programach badań i rozwoju technologicznego nie znajdziemy w programach IMPACT szczegółowych odniesień do bibliotek. Rozwój rynku usług informacyjnych potraktowany jest tam szerzej. Biblioteki są w nim jedną z wielu grup odbiorców usług

¹ *Treaties establishing the European Communities. Treaties amending these Treaties. Single European Act. Luxembourg 1987, 1118 s.*

² *Tamże.*

³ *Internal market. Luxembourg 1994 s. 1.*

⁴ *Council decision of 12 December 1991 adopting a programme for the establishment of an internal information service. "Official Journal of the European Communities" 1991 No L 377 s. 41-47.*

informacyjnych (por. s. 377-392). Zainteresowanie rozwojem bibliotek po raz pierwszy jednoznacznie wyrażono w 1985 r. na spotkaniu ministrów ds. kultury państw członkowskich. Rezolucja⁵ będąca efektem tego spotkania, wskazuje na konieczność podjęcia międzynarodowej współpracy bibliotek w dziedzinie przetwarzania danych. Rezolucja jednak nie jest w Unii Europejskiej aktem prawnym narzucającym adresatom jakiegokolwiek zobowiązania. Stanowi jedynie wyraz wspólnej opinii, na którą można się powoływać, przygotowując w przyszłości konkretne działania.

Niezwykle istotnym momentem dla bibliotek było wejście w życie (1.11.1993 r.) Traktatu o Unii Europejskiej⁶. Poszerzenie kompetencji Wspólnot Europejskich m.in. o takie dziedziny jak oświata i kultura dało podstawę do zainteresowania się bibliotekami biorącymi udział w procesie dydaktycznym, jak również na te, które stanowią cenne źródło dorobku kulturalnego o znaczeniu europejskim.

Obecnie najważniejsza dla rozwoju bibliotek i ośrodków informacji jest tzw. Biała Księga⁷ J. Delorsa, opracowana w 1993 r., wyznaczająca założenia rozwoju społeczeństwa informacyjnego jako środka do rozwiązania kluczowych problemów Unii Europejskiej: bezrobocia, konkurencyjności towarów europejskich oraz wzrostu gospodarczego.

SPOŁECZEŃSTWO INFORMACYJNE

W latach osiemdziesiątych pojawił się i zaczął funkcjonować termin „społeczeństwo informacyjne” (information society). Jego powstanie związane jest z zachodzącymi zmianami w upowszechnianiu technologii komputerowych. Obecność komputera w pracy, w domu, powstanie sieci o światowym zasięgu otworzyły nowe możliwości rozwoju gospodarczego, jak również wpłynęły istotnie na sposób pracy i życia ludzi. W tzw. raporcie Bangemanna⁸, opracowanym dla Rady Europejskiej przez grupę niezależnych ekspertów, uznaje się rozwój społeczeństwa informacyjnego za środek do osiągnięcia zadań, jakie postawiła sobie Unia Europejska. Te zadania to oczywiście wzrost gospodarczy, otwarcie nowych rynków, wzmocnienie konkurencyjności towarów pochodzących z Unii Europejskiej oraz zmniejszenie bezrobocia poprzez stworzenie nowych miejsc pracy. Uważa się również w tym raporcie, że koszty rozwoju społeczeństwa informacyjnego mogą zostać w pełni zrekomensowane przez wzmocnienie pozycji gospodarczej danego kraju w skali światowej. Natomiast państwa, które tej szansy nie wykorzystają lub zastosują rozwiązania połowiczne, staną się w ciągu niecałej dekady zacofane inwestycyjnie, pozbawione możliwości rozwiązania problemu bezrobocia.

⁵ *Resolution of the Council and the Ministers with responsibility for Cultural Affairs meeting within the Council, of 27 September 1985, on collaboration between libraries in the field of data processing. "Official Journal of the European Communities" 1985 No C 271 s. 1.*

⁶ *Treaty on European Union. Luxembourg 1992, 253 s.*

⁷ *Growth, competitiveness, employment: the challenges and ways forward into the 21st century. White Paper. European Commission. Luxembourg 1994 s. 112.*

⁸ *Europe and the global information society. Recommendation to the European Council. Brussels 1994 s. 4.*

W raporcie Bangemanna postuluje się utworzenie wspólnej sieci bibliotek akademickich i bibliotek ośrodków badawczych. W projekcie dopuszcza się również udział bibliotek publicznych⁹.

Podejmując wyzwanie przyspieszenia rozwoju społeczeństwa informacyjnego, Komisja Europejska zaprojektowała wiele szczegółowych działań. Do nich zalicza się — po raz pierwszy wymieniony w Białej Księdze J. Delors'a¹⁰ — wspólny obszar informacji (common information area). Obszar ten scharakteryzowano uwzględniając 6 aspektów: informację, sprzęt i oprogramowanie, fizyczną infrastrukturę komunikacyjną, podstawowe usługi telekomunikacyjne, aplikacje wykonujące określone usługi, użytkowników.

Interesujące nas aspekty: informacji, aplikacji i użytkowników przedstawiono pośrednio poprzez wyznaczone priorytety. Zastosowania w określonych dziedzinach wyznaczają zarówno typ i rodzaj informacji, jak również grono użytkowników, do których informacje są adresowane.

Priorytety Komisji Europejskiej¹¹ w tworzeniu wspólnego obszaru informacji obejmują: system wymiany informacji między administracjami rządowymi, zintegrowany system kontroli ruchu lotniczego, sieci zarządzania transportem drogowym, europejski system informacji medycznej, sieć ośrodków badawczych, program „komputery w szkole”, europejski system obrony cywilnej.

Powołując się na Białą Księgę J. Delorsa, Rada Unii Europejskiej uchwaliła szczegółowy program działań dla bibliotek w dziedzinie zastosowań telematycznych, który zakłada utworzenie wspólnego europejskiego obszaru dla bibliotek (common European area for libraries)¹².

Powstająca infostrada (information highway) posłuży wielu przedsięwzięciom nie tylko o zasięgu europejskim. Na spotkaniu przedstawiceli 7 najbardziej uprzemysłowionych państw świata (Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, Francji, Niemiec, Japonii, Włoch i Kanady) w lutym 1995 r. w Brukseli¹³ na temat społeczeństwa informacyjnego wymieniono 11 głównych projektów, które uznano za kluczowe w tworzeniu takiego społeczeństwa. Są to: rejestr wszystkich krajowych i międzynarodowych przedsięwzięć promujących i rozwijających społeczeństwo informacyjne; utworzenie międzynarodowych sieci obsługujących zaawansowane usługi; edukacja i szkolenia (głównie językowe) dla studentów oraz małych i średnich przedsiębiorców; utworzenie elektronicznej, wirtualnej biblioteki gromadzącej dorobek ludzkości; utworzenie i udostępnianie w sieciach w formie cyfrowej zbiorów muzeów i galerii (głównie jako pomoc dla szkół i uczelni); dostęp do baz danych o środowisku naturalnym; rozwój i zarządzanie siecią o istniejących zagrożeniach i metodach zapobiegania im; telemedycyna; połączenie online między administracjami

⁹ *Tamże*, s. 26.

¹⁰ *Growth, competitiveness, employment...* (por. przyp. 7), s. 109.

¹¹ *Tamże*, s. 112.

¹² *Council decision of 23 November 1994 adopting a specific programme for research and technological development, including demonstration in the field of telematics applications of common interest. "Official Journal of the European Communities" 1994 No L 334 s. 12.*

¹³ *G7 Ministerial Conference on the Global Information Society. Luxembourg 1995, 102 s.*

rządowymi; wymiana informacji i współpraca między przedsiębiorcami małej i średniej skali; integracja działalności dotyczącej mórz i oceanów.

Jednym z wielu czynników rozwoju społeczeństwa informacyjnego jest zapewnienie dostępu do zasobów bibliotecznych na niespotykaną dotąd skalę. Znaczenie bibliotek w kulturze, w procesie dydaktycznym i naukowym, a także jako źródło piśmiennictwa służącego rozrywce jest znane nie od dziś. Rozwój społeczeństwa informacyjnego otwiera nowe perspektywy przeobrażeń usług informacyjnych w bibliotekach i poza nimi. Zmienia się jednocześnie nośnik informacji, jak również sposób świadczenia usług. Możliwość elektronicznego dostępu poprzez sieci do bibliotek na całym świecie pociąga za sobą konieczność posiadania przez te biblioteki — oprócz zautomatyzowanej bibliograficznej lub katalogowej informacji o dokumentach (np. OPAC) — elektronicznej wersji dokumentów oraz mechanizmów udostępniania dokumentów w tej wersji (electronic document delivery).

Unia Europejska podjęła zarówno problem fizycznego stworzenia sieci bibliotek (o ograniczonym zasięgu terytorialnym i zakresie specjalizacji), jak również przygotowania warunków prawnych, administracyjnych i technicznych do rozwoju tego typu usług. Rozwojem rynku usług informacyjnych w Unii Europejskiej zajęto się szczegółowo w ramach działań programów IMPACT.

Powstanie społeczeństwa informacyjnego wymaga wielu nowych uregulowań prawnych. Do głównych zalicza się zmianę systemu finansowania instytucji użyteczności publicznej: edukacyjnych, kulturalnych i tych, w których nowe usługi informacyjne zaczynają się rozwijać. Utrzymanie i rozwój tych przedsięwzięć nie mogą być nadal finansowane przez budżety krajowe, ale poddane rynkowym zasadom gospodarki. Jednocześnie odchodzi się od zasady bezpłatnego udostępniania¹⁴ usług informacyjnych finansowanych przez wszystkich podatników na rzecz systemu indywidualnych opłat w zależności od stopnia wykorzystania usługi.

W konsekwencji konieczne jest wypracowanie nowych form współpracy przedsiębiorców prywatnych z sektorem publicznym w tej dziedzinie. Na razie opracowuje się zasady¹⁵ uczciwej konkurencji w tym zakresie.

AKTY PRAWNE DOTYCZĄCE BIBLIOTEK

Kompetencje Unii Europejskiej w kwestii uregulowań prawnych działalności bibliotek nie mają charakteru działań ujednocających w stosunku do prawodawstw państw członkowskich.

Zdając sobie sprawę z wartości kulturalnej, naukowej, technicznej i gospodarczej, jaką łącznie stanowią biblioteki państw członkowskich, Unia Europejska postanowiła koordynować jedynie inicjatywy podejmowane w stosunku do bibliotek. W *Rezolucji*¹⁶ przyjętej w 1985 r. zauważa się, że aby

¹⁴ *Growth, competitiveness, employment...* (por. przyp. 7), s. 109.

¹⁵ *Guidelines for improving the synergy between the public and private sectors in the information market*. Luxembourg 1989, 13 s.

¹⁶ *Resolution of the Council and the Ministers with responsibility for Cultural Affairs meeting within the Council, of 27 September 1985...* (por. przyp. 5), s. 1.

w pełni wykorzystać posiadany dorobek piśmienniczy, należy zastosować nowoczesne technologie przetwarzania i rozpowszechniania informacji. Zwraca się tam również uwagę na konieczność międzynarodowej (europejskiej) współpracy bibliotek w kwestii tworzenia skomputeryzowanych katalogów oraz stymulowania rozwoju rynku informacji w tym zakresie.

Zmiany zachodzące w technologiach i sieciach od 1985 r., znacznie wpłynęły na działania podejmowane w stosunku do bibliotek przez Unię Europejską. Wobec rozwoju i rozpowszechnienia technologii, głównie multimedialnych i interaktywnych (przemysł audiowizualny), biblioteki posługujące się zarówno drukowanymi materiałami, jak i elektroniczną wersją dokumentów, przestały być jedyną siłą napędową rynku informacji. Przewidywany rozwój i zastosowania najnowszych technologii w różnych dziedzinach usunęły w cień problem przeobrażeń samych bibliotek. Zwiększające się koszty inwestycyjne i utrzymania usług opartych na nowych technologiach zmuszają do odejścia od modelu finansowania bibliotek głównie z funduszy publicznych na rzecz ogólnie przyjętych reguł rynkowych.

Prawo Wspólnot Europejskich nie zawiera wspólnych ustaleń odnośnie finansowania bibliotek i ośrodków informacji. Te kwestie rozstrzygają krajowe prawodawstwa państw członkowskich. Możliwości dofinansowania bibliotek publicznych pojawiają się jedynie w zapisie o Europejskim Funduszu Rozwoju Regionalnego (European Regional Development Fund)¹⁷. Fundusz ten ma na celu wspomaganie polityki regionalnej poprzez finansowanie działań w zakresie wyrównania poziomów gospodarczego i społecznego we wszystkich regionach Unii Europejskiej. Jest to fundusz strukturalny, tzn. finansuje tylko przekształcenia strukturalne w regionach Europy.

Gwałtowny rozwój różnego rodzaju usług informacyjnych wymusza prawne uregulowanie zasad istnienia świadczących tego typu usługi przedsiębiorstw na rynku. Działania Wspólnot Europejskich skupiają się na tych właśnie zagadnieniach. W istniejącej w Unii Europejskiej klasyfikacji działalności gospodarczej (classification of economic activities)¹⁸ oraz klasyfikacji produktów ze względu na rodzaj działalności gospodarczej (classification of products by activity)¹⁹ znajdujemy odpowiednio działalność gospodarczą bibliotek (sekcja 0, dział 92, grupa 92.5, klasa 92.51) oraz usługi biblioteczne (dział 92, kategoria 92.51.1, podkategoria 92.51.11). Brak rozbudowanej specyfikacji konkretnych działań i produktów/usług bibliotecznych powoduje trudności w rozwoju tego sektora.

Biblioteki lub ośrodki informacji, o ile nie uzyskają zwolnienia z obowiązku płacenia VAT²⁰ na podstawie przynależności do sektora publicznego (edukacja, kultura itd.), objęte są obowiązkiem jego płacenia. Dopuszcza się obniżenie

¹⁷ Council regulation (EEC) no 1787/84 of 19 June 1984 on the European Regional Development Fund. "Official Journal of the European Communities" 1984 No L 169 s. 1-18.

¹⁸ Commission regulation (EEC) No 761/93 of 24 March 1993 amending Council regulation (EEC) No 3037/90 on the statistical classification of economic activities in the European Community. *Tamże*, 1993 No L 83 s. 23.

¹⁹ Council regulation (EEC) No 3696/93 of 29 October 1993 on the statistical classification of products by activities (CPA) in the European Economic Community. *Tamże*, 1993 No L 342 s. 120.

²⁰ Sixth Council directive 77/388/EEC of 17 May 1977 on the harmonisation of the law of the Member States relating to turnover tax. Common system of VAT: uniform basis of assessment. *Tamże*, 1977 No L 145 s. 1-45.

stawki VAT²¹ na takie usługi jak dostawa książek, gazet, czasopism, map, jak również wypożyczenia międzybiblioteczne w tym zakresie.

Instytucje Unii Europejskiej podjęły debatę nad wieloma nowymi aktami prawnymi, których ustanowienie jest konieczne dla prawidłowego rozwoju rynku usług informacyjnych. Projekty nowych lub zmiany istniejących aktów prawnych dotyczących tych zagadnień omówiono w artykule dotyczącym programów IMPACT (pokonywanie barier prawnych i administracyjnych; por. s. 384—386).

Oprócz wymienionych wyżej zagadnień prawo Unii Europejskiej reguluje jeszcze dwie kwestie.

Dyrektywa Rady 89/48/EEC²² uznaje stowarzyszenia bibliotekarskie za gwarantujące i regulujące w poszczególnych państwach członkowskich wymagany poziom wykształcenia (na poziomie co najmniej trzyletnich studiów wyższych) do wykonywania zawodu bibliotekarza i pracownika informacji naukowej. Unia Europejska pozostawia w gestii państw członkowskich decyzję o minimalnym poziomie kwalifikacji zawodowych, jakie należy osiągnąć, aby ten zawód wykonywać. Stowarzyszenia bibliotekarskie mają za zadanie weryfikować dyplomy bibliotekarzy — obcokrajowców chcących uprawiać ten zawód w danym kraju.

Dyrektywa 75/368/EEC²³ mówi o warunkach, jakie muszą spełnić obcokrajowcy, którzy na terenie obcego państwa chcą założyć i prowadzić m.in. biblioteki.

Akty prawne Unii Europejskiej poświęcone koordynacji inicjatyw i prac dotyczących bibliotek sprowadzają się do zapisów o ustanowieniu dwóch programów telematycznych.

PROGRAMY TELEMATYCZNE

Działania i wydatki Unii Europejskiej można podzielić na dwie kategorie²⁴: działania i wydatki, do których Unia jest zobowiązana (compulsory expenditure), np. finansowanie funduszy rolnych, oraz akcje dodatkowe (non-compulsory expenditure) podejmowane przez Unię, które są wynikiem wyboru priorytetów i wspólnych ustaleń. Do tych ostatnich zalicza się działalność naukowo-badawczą. Tematyka i priorytety naukowo-badawcze są ustalane i weryfikowane co 4-5 lat w tzw. ramowych programach działalności

²¹ Council directive 92/77/EEC of 19 October 1992 supplementing the common system of value added tax and amending directive 77/388/EEC (approximation of VAT rates). *Tamże*, 1992 No L 316 s. 4.

²² Council directive of 21 December 1988 on a general system for the recognition of higher-education diplomas awarded on completion of professional education and training of at least three years' duration. *Tamże*, 1989 No L 19 s. 16-24.

²³ Council directive of 16 June 1975 on measures to facilitate the effective exercise of freedom of establishment and freedom to provide services in respect of various activities and, in particular, transitional measures in respect of those activities. *Tamże*, 1975 No L 167 s. 22-28.

²⁴ D. Strasser: *The finances of Europe: the budgetary and financial law of the European Communities*. Wyd. 7. Luxembourg 1992 s. 178.

Wspólnoty Europejskiej w dziedzinie badań i rozwoju technologicznego²⁵. Jednolity Akt Europejski tak określa sposób realizacji tych programów: „Artykuł 130 K. Program ramowy realizowany jest za pośrednictwem konkretnych programów opracowanych dla każdej dziedziny. Każdy konkretny program określa szczegółowe reguły jego wykonywania, czas obowiązywania oraz środki uważane za konieczne²⁶. Poprzedni (1990-1994) i obecnie realizowany (1994-1998) ramowy program wyznaczyły specjalne fundusze na realizację zastosowań telematycznych (telematics applications)²⁷. Zastosowania telematyczne zostały określone w aneksie do programu²⁸ na l. 1994-1998 jako wszystkie systemy (zarówno sprzęt, jak i oprogramowanie) oraz usługi (szkolenia na odległość, praca na odległość, telemedycyna, zdalne zarządzanie ruchem drogowym, lotniczym itd.), które łączą w sobie technologie informacji i komunikacji.

Programy telematyczne były realizowane we Wspólnotach Europejskich już od początków lat osiemdziesiątych²⁹. W artykule uwzględniono tylko 2 najnowsze programy telematyczne powstałe po 1990 r., ponieważ tylko one dotyczą bibliotek.

W programie telematycznym na l. 1990-1994³⁰ wyznaczono następujące kierunki działań: transeuropejska sieć między administracjami, transeuropejska sieć usług transportowych, ochrona zdrowia, nauczanie na odległość, biblioteki, badania i inżynieria lingwistyczna, telematyka na obszarach wiejskich. W drugim programie na l. 1994-1998 wyznaczono 5 głównych kierunków, a w ich ramach szczegółowe tematy: telematyka dla usług publicznych (przetwarzanie i wymiana informacji między administracjami, transport), telematyka dla wiedzy (telematyka dla badań naukowych i technologicznych, edukacja i szkolenie, biblioteki), telematyka dla poprawy zatrudnienia i jakości życia (telematyka w miastach i na wsi, opieka zdrowotna, telematyka dla ludzi starych i niepełnosprawnych, telematyka dla środowiska naturalnego), działania horyzontalne w badaniach i rozwoju technologicznym (inżynieria telematyczna, inżynieria lingwistyczna, inżynieria informacyjna), działania wspomagające.

Cele pierwszego programu bibliotecznego zakładały przede wszystkim szybsze, ale nie pozbawione racjonalnego oszacowania kosztów, wprowadzenie do bibliotek nowych technologii.

Do najistotniejszych prac na poziomie Wspólnot Europejskich zaliczono utworzenie skomputeryzowanych bibliografii narodowych tam gdzie ich jesz-

²⁵ Decision no 1110/94/EC of the European Parliament and of the Council of 26 April 1994 concerning the fourth framework programme of the European Community activities in the field of research and technological development and demonstration (1994-1998) . „Official Journal of the European Communities” 1994 No L 126 s. 1-33.

²⁶ J. Barcz, A. Koliński: *Jednolity Akt Europejski: zagadnienia prawne i instytucjonalne*. Warszawa 1991 s. 89.

²⁷ Decision no 1110/94/EC of the European Parliament and of the Council of 26 April 1994... (por. przyp. 25), s. 4.

²⁸ Council decision of 23 November 1994 adopting a specific programme for research and technological development... (por. przyp. 12), s. 5.

²⁹ Council decision of 28 July 1982 concerning the coordination of the actions of the Member States and the Commission related to activities preparatory to long-term programme for the use of telematics for Community information systems concerned with imports/exports and the management and financial control of agricultural market organizations. "Official Journal of the European Communities" 1982 No L 247 s. 25-26.

³⁰ Council decision of 7 June 1991 adopting a specific programme of research and technological development in the field of telematic systems in areas of general interest (1990-1994). *Tamże*, 1991 No L 192 s. 18-28.

cze nie było, oraz ulepszanie już istniejących bibliografii lub katalogów centralnych. Pilną kwestią okazała się retrokonwersja tych zbiorów, które mają znaczenie nie tylko lokalne, ale również międzynarodowe (europejskie). Postanowiono również opracować projekt norm europejskich umożliwiających współpracę systemów, które zarządzają krajowymi bazami bibliograficznymi lub katalogami, w celu ustalenia zasad wspólnego katalogowania (eliminujących dublowanie) oraz wypożyczeń międzybibliotecznych. Oddzielne środki przeznaczono na eksperymentalne próby wprowadzenia do bibliotek nowych usług informacyjnych.

Zajęto się również rozwojem rynku produktów i usług telematycznych przeznaczonych dla bibliotek.

Najnowszy program telematyczny na l. 1994-1998 precyzyjniej określa potrzeby bibliotek w tej dziedzinie. Nadal podkreśla się w nim znaczenie dorobku piśmienniczego w rozwoju nowoczesnego społeczeństwa i ekonomii. Pozostaje jednak faktem niewykorzystanie przez biblioteki możliwości telematyki. Wychodząc z założenia, że większość bibliotek w Unii Europejskiej zautomatyzowała swoje wewnętrzne systemy zarządzania i wykorzystania zbiorów, wskazano na potrzebę udostępniania tych danych w sieci oraz potrzebę utworzenia narzędzi do przeszukiwania zasobów wielu bibliotek jednocześnie. Wobec tego badania podjęte w tym programie będą ogniskowały się na stworzeniu telematycznych połączeń między bibliotekami, wydawnictwami, ośrodkami badawczymi, uniwersytetami, szkołami i ośrodkami kształcenia.

Głównym celem na l. 1995-1998 jest utworzenie wspomnianego już wspólnego europejskiego obszaru dla bibliotek. Aby to było możliwe do zrealizowania, konieczne jest istnienie dwóch elementów: zasobów bibliotecznych w sieciach oraz połączeń między sieciami bibliotek różnych typów. Dla użytkownika utworzenie wspólnego obszaru dla bibliotek będzie oznaczało możliwość dostępu online do wszystkich zautomatyzowanych bibliografii narodowych, katalogów oraz innych źródeł informacji z każdego miejsca w Unii Europejskiej. Dla bibliotek oznacza włączenie się w ogólnoeuropejską infrastrukturę, która umożliwi utworzenie wirtualnej biblioteki i rozwój usług dostarczania dokumentu w formie elektronicznej. To ostatnie będzie możliwe dzięki połączeniu bibliotek z serwisami informacyjnymi online, wydawcami i księgarzami.

Programy telematyczne w Unii Europejskiej, zarówno pierwszy, jak i drugi, nie zajmują się problematyką automatyzacji poszczególnych bibliotek. To zagadnienie pozostaje w gestii władz krajowych i założycieli bibliotek. Telematyka w bibliotekach w krajach Unii Europejskiej jest jeszcze jednym elementem integracji europejskiej. Wcześniejsze hasło „Europy bez granic” można w odniesieniu do bibliotek zastąpić hasłem: „biblioteki bez ścian”.

PROGRAMY BIBLIOTECZNE

Wyznaczenie kierunków działań dotyczących bibliotek w programach telematycznych poprzedziły w l. 1988-1989 przygotowanie przez Komisję

Europejską dokumentu roboczego oraz ośmiomiesięczna, nieformalna jego konsultacja z odpowiednimi środowiskami w państwach członkowskich Wspólnot Europejskich. W wyniku tych prac powstał komunikat Komisji Europejskiej dla Rady Unii Europejskiej dotyczący planu działań na poziomie Wspólnot Europejskich, poświęcony promocji współpracy bibliotek przy użyciu nowych technologii informacyjnych³¹. Komunikat ten zawiera opis 5 równoległych kierunków działań przeznaczonych do realizacji w ciągu 5 lat (1989-1994). Wskazane w tym komunikacie kierunki działań zostały w całości zaakceptowane przez program telematyczny na lata 1990-1994.

Istnienie programów biblioteczno-telematycznych nie oznacza, że istnieją fundusze na zbudowanie konkretnego fragmentu infrastruktury informacyjnej. Wszystkie prace dotyczące bibliotek są możliwe dzięki finansowaniu szczegółowych badań, które mają za zadanie rozwiązać problemy rozwoju bibliotek przy użyciu nowoczesnych technologii. Obowiązuje zasada finansowania projektów do 50% kosztów przez Komisję Europejską. Drugie 50% pochodzi ze środków partnerów krajowych.

Do projektów bibliotecznych rozpoczętych jeszcze przed oficjalnym ustanowieniem programu telematycznego na l. 1990-1994, lecz pozostających w zgodzie z planami telematyki, należą projekty ION (Interlending OSI³² Network) i CDBIB. Pierwszy jest wspólnym brytyjsko-francusko-holenderskim projektem finansowanym również przez Komisję Europejską, a był realizowany w l. 1990-1993³³. Projekt zakładał połączenie krajowych sieci bibliotecznych tych państw w celu rozwoju międzynarodowych wypożyczeń międzybibliotecznych. Projekt CDBIB³⁴ dotyczy dostępu do europejskich bibliografii narodowych. Zadaniem projektu jest utworzenie jednolitego oprogramowania do zarządzania bibliografiami narodowymi zapisanymi na CD-ROM-ach. Istnienie takich baz ułatwiłoby katalogowanie i dystrybucję danych bibliograficznych dotyczących piśmiennictwa europejskiego. Projekt był realizowany w l. 1990-1991. Oba programy były prowadzone w ramach pierwszej edycji programu IMPACT.

Załączona tablica zawiera wykaz zatwierdzonych projektów ujętych w programie bibliotecznym na l. 1990-1994 (zob. s. 372—376). Dobór realizowanych projektów jest wynikiem 3 konkursów projektów (1991, 1992, 1993). Dotyczą przede wszystkim elektronicznego dostarczania dokumentów, implementacji standardów SR/Z39.50, systemów multimedialnych, praw autorskich, retrokonwersji, modułów komunikacji, systemów wspomagających proces decyzyjny w bibliotece.

W telematycznych programach bibliotecznych podkreśla się konieczność przyjęcia długoterminowej perspektywy ich rozwoju. W pierwszym wieloletnim

³¹ *Communication de la Commission au Conseil et projet de Resolution concernant la mise en oeuvre au niveau communautaire d'un plan d'action visant a promouvoir la cooperation entre bibliotheques sur la base de l'application des nouvelles technologies de l'information.* Commission des Communautés européennes. Luxembourg 1989, 13 s.

³² OSI — Open Systems Interconnection.

³³ *Project ION. OSI pilot/demonstration project between library network in Europe for interlending services.* [B.m.] 1991 s. 1.

³⁴ *CORDIS: Community R&D Information Service* [baza danych na CD-ROM]. Commission of the European Communities. Ispra (Włochy), January 1994. Podbaza RTD-Projects, hasło: CDBIB.

programie wprowadzania zastosowań telematycznych w dziedzinie bibliotek położono nacisk na rozwój usług i produktów informacyjnych przeznaczonych dla bibliotek oraz kompleksowe działania w kierunku udostępnienia danych bibliograficznych o piśmiennictwie we Wspólnotach Europejskich, a także na doskonalenie narzędzi umożliwiających wymianę usług między różnymi bibliotekami.

Najnowszy program telematyczny na l. 1994-1998 dotyczący bibliotek zamierza wykorzystywać wcześniej wykonane prace i badania. Do nowych zadań należą natomiast przesunięcie nacisku z usług bibliotecznych tradycyjnie opartych na własnym księgozborze (collection-based services) w kierunku usług bazujących na dostępie do zasobów poza własną biblioteką (access-based services) oraz wykorzystanie nowo tworzącej się infrastruktury informacyjnej.

Wyznaczone 3 główne kierunki działań na l. 1994-1998³⁵ obejmują:

- 1) sieciowe wewnętrzne systemy biblioteczne
  - rozwój otwartych systemów bibliotecznych,
  - digitalizacja (zapis w formie cyfrowej) materiałów bibliotecznych,
  - dostęp i zarządzanie materiałami bibliotecznymi w formie elektronicznej,
  - moduły komunikacji i narzędzia dla użytkownika umożliwiające dostęp do usług bibliotecznych; integracja usług bibliotecznych dla użytkownika końcowego z innymi usługami świadczonymi na jego rzecz,
  - ochrona dokumentów elektronicznych;
- 2) aplikacje telematyczne dla zewnętrznych usług bibliotecznych
  - sieci międzybiblioteczne,
  - połączenie bibliotek z wydawcami, księgarzami itd.,
  - dostęp do zasobów w sieciach dla użytkownika końcowego,
  - rejestracja i opłaty za usługi biblioteczne,
  - ekonomiczny model elektronicznego rozpowszechniania informacji przez biblioteki;
- 3) biblioteczne usługi zapewniające dostęp do zasobów informacji w sieci
  - usługi książek adresowych, nawigacji w sieci,
  - opracowanie standardów na opis, indeksację i klasyfikację zasobów sieci,
  - zarządzanie i przetwarzanie zasobów wyszukanych w środowisku lokalnym (np. powtórne użycie „ściągniętych” dokumentów),
  - przystosowanie usług bibliotecznych do celów uczenia się na odległość (distance learning),
  - kontrola jakości i wartości usług, dla których biblioteka jest tylko pośrednikiem.

POLITYKA INFORMACYJNA UNII EUROPEJSKIEJ

Dostęp do informacji dotyczących różnych zagadnień jest bardzo często przedmiotem szczegółowych aktów prawnych Unii Europejskiej, np. dostęp do

³⁵ *Telematics applications programme (1994-1998). Work-programme. European Commission DG XIII. [Luksemburg] 1994, s. 74-78.*

informacji na temat środowiska³⁶. Zakres informacji, które powinny być podawane do publicznej wiadomości regulują obowiązki i prawa demokratycznego państwa i jego obywateli. Dostęp do bibliotek i ośrodków informacji w państwach członkowskich Unii Europejskiej jest ustalany przez odpowiednie ustawodawstwo tych państw. Ze swej strony Wspólnoty Europejskie mogą jedynie regulować prawo dostępu do bibliotek i informacji posiadanych przez jej instytucje. Wspólnoty Europejskie prowadzą świadomą politykę rozpowszechniania informacji³⁷ dotyczących działań instytucji wspólnotowych. Do najnowszych postanowień w tej sprawie należy decyzja Komisji Europejskiej³⁸, na mocy której Komisja zobowiązuje się do udostępniania materiałów będących w jej posiadaniu każdemu, kto się o nie zwróci.

Oddzielnie w Unii Europejskiej jest normowany dostęp do archiwów Wspólnot Europejskich³⁹. Dokument przechowywany w tych archiwach jest dostępny dla publiczności po 30 latach od jego sporządzenia.

Przewidywany rozwój społeczeństwa informacyjnego niesie ze sobą oprócz potencjalnych korzyści także zagrożenia. Już dzisiaj występują obawy, czy rozwój usług informacyjnych będzie jednocześnie obejmował ich równomierne upowszechnienie, czy nie doprowadzi do zasadniczego podziału społeczeństw na dwie grupy: tych, których stać na dostęp do informacji i tych, dla których jest ona poza ich zasięgiem. Wobec tej obawy, już teraz przygotowuje się określenie pakietu usług uniwersalnych (universal service)⁴⁰, do których dostęp będzie zagwarantowany każdemu obywatelowi. Prawdopodobnie ta kwestia znajdzie swój wyraz w narodowych prawodawstwach państw członkowskich lub nawet w prawodawstwie Unii Europejskiej jako część praw obywatela do dostępu do informacji.

WSPÓŁPRACA UNII EUROPEJSKIEJ I RADY EUROPY DOTYCZĄCA BIBLIOTEK

Poza Unią Europejską problemami bibliotek zajmuje się też inna europejska organizacja — Rada Europy (obejmująca w lipcu 1995 r. 34 państwa członkowskie). W ramach promocji i ochrony europejskiego dziedzictwa kulturalnego jest ona zainteresowana losem bibliotek w większości państw Europy. Ochrona i zabezpieczenie zbiorów, szczególnie w Europie Wschodniej i Środkowej, należą do podstawowych zadań Rady Europy w tej dziedzinie.

Rada Europy i instytucje Wspólnot Europejskich podjęły wspólne przygotowania programu prac dla Europy Wschodniej i Środkowej dotyczącego

³⁶ Council directive of 7 June 1990 on the freedom of access to information on the environment. "Official Journal of the European Communities" 1990 No L 158 s. 56-62.

³⁷ Information, communication, openness. Luxembourg 1994, 96 s.

³⁸ Commission decision of 8 February 1994 on public access to Commission documents. "Official Journal of the European Communities" 1994 No L 46 s. 58-61.

³⁹ Council regulation (EEC, Euratom) no 354/83 of 1 February 1983 concerning the opening to the public of the historical archives of the European Economic Community and the European Atomic Energy Community. Tamże, 1983 No L 43 s. 1-3. — Commission decision no 359/83/ECSC of 8 February 1983 concerning the opening to the public of the historical archives of the European Coal and Steel Community. Tamże, 1983 No L 43 s. 14-17.

⁴⁰ G7 Ministerial Conference on the Global Information Society. Luxembourg 1995 s. 28-43.

rozwoju bibliotek⁴¹. Pierwsze wstępne spotkanie reprezentantów Komisji Europejskiej i Rady Europy z udziałem przedstawicieli środowisk bibliotecznych Europy Wschodniej i Środkowej poświęcone temu zagadnieniu zakończyło się wydaniem zaleceń dla przyszłych działań⁴². Zauważono przede wszystkim zachodzące zmiany w ustawodawstwie bibliotecznym w państwach Europy Wschodniej i Środkowej. Z przeprowadzonych obserwacji wyniknęła również konieczność wspólnego opracowania projektów dotyczących katalogów centralnych na poziomie regionalnym, bibliografii narodowych na CD-ROM-ach, wprowadzenia międzynarodowych norm przy automatyzacji bibliotek oraz pogłębienia znajomości problematyki retrokonwersji katalogów.

Ważnym zagadnieniem jest szkolenie bibliotekarzy w zakresie użytkowania i zarządzania nowymi technologiami. Istnieją zalecenia przetłumaczenia na języki Europy Wschodniej i Środkowej podstawowych podręczników z tego zakresu, zmianę programów studiów bibliotekarskich, jak również wzajemną wymianę bibliotekarzy w celach poszerzania i pogłębiania doświadczeń.

Unia Europejska daje możliwość udziału w swoich badaniach dotyczących bibliotek organizacjom spoza Unii na warunkach określonych w programie badań i rozwoju technologicznego w dziedzinie zastosowań telematycznych⁴³. Zachęca się tam państwa Europy Wschodniej i Środkowej do współpracy w przedsięwzięciach rozpoczętych w państwach członkowskich Unii Europejskiej.

STOWARZYSZENIE POLSKI ZE WSPÓLNOTAMI EUROPEJSKIMI A DZIAŁANIA DOTYCZĄCE BIBLIOTEK

Podpisany przez Polskę w 1991 r. Układ Europejski, który wszedł w życie 1.02.1994 r., czyni z nas kraj stowarzyszony ze Wspólnotami Europejskimi. Fakt ten otwiera szerokie perspektywy podjęcia współpracy z państwami członkowskimi Unii Europejskiej w dziedzinie rozwoju bibliotek i informacji naukowej.

W Układzie Europejskim⁴⁴ w art. 95 mówi się o współpracy kulturalnej Polski z państwami członkowskimi Unii Europejskiej. Oznacza to m.in.: utworzenie międzynarodowej sieci bibliotecznej, unowocześnianie usług bibliotecznych, jak również udział w programie telematycznym. Ten udział polega na zgłoszeniu wraz z partnerami z Unii Europejskiej wspólnego projektu w odpowiedzi na kolejny 'Call for Tenders'.

Oprócz tych możliwości współpracy stowarzyszenie ze Wspólnotami Europejskimi nakłada na nas obowiązek ujednolicenia prawa krajowego z prawem

⁴¹ *Library development in Central and Eastern Europe: from assistance to cooperation – an investment for the future*. European Commission DG XIII. Luxembourg 1994, 136 s.

⁴² Spotkanie odbyło się 3-4.02.1994 r. w Strasburgu w siedzibie Rady Europy.

⁴³ *Council decision of 23 November 1994 adopting a specific programme for research and technological development...* (por. przyp. 12), s. 20.

⁴⁴ *Komentarz do Układu Europejskiego ustanawiającego stowarzyszenie między Rzeczpospolitą Polską z jednej strony a Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi z drugiej strony*. Red. C. Banasikowski, J. A. Wojciechowski. Warszawa 1994 s. 279-287.

wspólnotowym. Wydana w maju 1995 r. przez Komisję Europejską *Biała Księga*⁴⁵ przygotowująca kraje Europy Wschodniej i Środkowej do przystąpienia do Unii zawiera wykaz aktów prawnych Wspólnot Europejskich, do których musimy dostosować polskie prawodawstwo, aby można było myśleć o naszym członkostwie w Unii Europejskiej. Wśród tych aktów prawnych nie znajdziemy przepisów bezpośrednio dotyczących bibliotek, nie są to bowiem dziedziny, których uporządkowanie jest najistotniejsze w integracji europejskiej.

ANNA OGONOWSKA

LIBRARIES IN THE EUROPEAN UNION ACTIVITY

The paper presents libraries as the European Communities' subject of interest. The article explains the origin and the idea of European information society. The actions undertaken by the European Communities (e.i. legal and economic works adjusting library and information policy to the creating common information area within the European Union) are described. Libraries and telematics applications programmes as well as complementary programme — IMPACT are examples of the long-term actions coordinating efforts and initiatives undertaken in the Member States. The information policy of the institutions of the European Communities is presented and the cooperation in libraries area between the European Union and the Council of Europe is described. The possibility of Polish participation in libraries and telematics applications programmes is shown and the obligation of harmonization of Polish law with the European Communities law is recalled. The paper includes annex summerizing 52 projects undertaken under libraries programme from 1990 to 1994.

Maszynopis wpłynął do redakcji 18 sierpnia 1995

⁴⁵ *White Paper*. Preparation of the associated countries of Central and Eastern Europe for integration into the internal market of the Union. Luxembourg 1995, 438 s.

Tablica. Projekty realizowane w ramach programu bibliotecznego 1990-1994

Lp.	Tytuł projektu	Przedmiot projektu	Czas trwania
1	HELEN	oprogramowanie transliterujące rekordy opisu bibliograficznego z i na język grecki, normy transliteracji alfabetu greckiego na łaciński, włączenie transliteracji do zintegrowanych systemów bibliotecznych, zachowanie funkcji kartotek autorytatywnych przy transliteracji	1.02.1993- 1.02.1995
2	UseMARCON	oprogramowanie do konwersji każdego formatu MARC na każdy format MARC używany we Wspólnotach, wspólny format UseMARCON, przyjazność oprogramowania dla bibliotekarza, zapisywanie danych w formacie UNIMARC	33 miesiące
3	FACIT (Fast Automatic Conversion with Integrated Tools)	prototyp skanera czytającego dane bibliograficzne zapisane na kartach katalogowych, mechanizmy konwersji oraz wykrywania i korekty błędów, automatyczne tworzenie rekordów w formacie MARC	1.01.1993- 1.03.1995
4	EDILIBE (Electronic Data Interchange for Libraries and Booksellers in Europe)	elektroniczne procedury kontaktów handlowych między bibliotekami i księgarzami, jednolite elektroniczne formularze dla: cennika, zamówienia, odpowiedzi na zamówienie, rachunku, itd.	1.04.1993- 1.02.1995
5	EDIL (Electronic Document Interchange between Libraries)	międzynarodowa wymiana pełnych tekstów dokumentów zapisanych w formie elektronicznej, oprogramowanie przekładające dokumenty na jeden, wybrany jako standard, format zapisu dokumentów	1.01.1993- 1.07.1995
6	SOCKER (SR Origin Communication Kernel)	implementacja standardu SR (Search and Retrieve ¹ — standard ISO protokołu warstwy aplikacji do wyszukiwania informacji — odpowiednik amerykańskiej normy ANSI Z39.50) na zwykłych terminalach, wyszukiwanie w wielu systemach (OPAC-ach) po zadaniu jednego pytania informacyjnego	1.12.1993- 1.12.1996
7	LIRN (Library Information enquiry and Referral Network)	elektroniczna książka adresowa bibliotek przyłączonych do różnych sieci, zarządzanie elektronicznym spisem książek adresowych poszczególnych państw i ich sieci	24 miesiące
8	EUROPAGATE	oprogramowanie <i>client</i> (technologia <i>client-server</i>) umożliwiające dostęp do oprogramowania <i>server</i> ANSI Z39.50 i <i>server</i> ISO SR, komunikowanie się między obydwoma standardami	23 miesiące
9	PARAGON	implementacja SR w bazach katalogowych, prawa autorskie informacji katalogowej	1995-
10	ARCA (Access to Remote Catalogues by implementing SR target functions)	implementacja oprogramowania <i>client</i> SR w bazach katalogowych, oprogramowanie umożliwiające poprzez OPAC przeszukiwanie zdalne innych katalogów	1995-
11	ONE (OPAC Network in Europe)	sieć bibliotek narodowych połączonych przy użyciu standardów SR/Z39.50	1995-

12	ELISE (Electronic Library Image Service for Europe)	obrazy zapisane w formie elektronicznej, systemy zarządzania, model zdalnego dostępu do banków danych obrazów z zachowaniem wszystkich atrybutów tego typu informacji (kolory, obecność dołączonego tekstu)	1.02.1993- 1.02.1995
13	HYPERLIB (Hypertext Interfaces to Library Information systems)	wykazy wymagań użytkowników według potrzeb, zasoby informacji dostępne w trybie online, projekty hypertext'owego modułu komunikacji z użytkownikiem, rekordy pozycji katalogowych, bibliografii oraz innych źródeł informacji	1.01.1993- 1.01.1996
14	EBP (European Books in Print)	baza w formie wideotexu (typ systemu, w którym „strony” informacji połączone są z hierarchicznym menu wyświetlanym na zwykłym telewizyjnym ekranie) ² , rekordy w formatach MARC, informacje o książkach aktualnie przygotowywanych lub będących w druku	1.02.1993- 1.08.1994
15	RIDDLE (Rapid Information Display and Dissemination in a Library Environment)	badania (ewentualnie skonstruowanie prototypu) nad możliwością dołączenia do rekordów bibliograficznych zeskanowanego tekstu artykułu, skanowanie grafiki, rysunków i wykresów	1.02.1993- 1.08.1994
16	EDUCATE	10-godzinny wielojęzyczny kurs szkoleniowy, OPAC biblioteczny, interaktywne systemy online, dostęp do wiadomości z konferencji elektronicznych, dokumenty elektroniczne, poczta elektroniczna, transfer plików, Gopher, WAIS i in.	36 miesięcy
17	SPRINTEL	prototyp nowego narzędzia informacyjnego w bibliotekach publicznych, interaktywna baza danych zawierająca wszystkie podstawowe informacje o bibliotece i świadczonych przez nią usługach oraz faktograficzne informacje należące do tzw. wykazu szybkich informacji (quick reference), dostęp przez linię telefoniczną, rozpoznawanie głosu ludzkiego	24 miesiące
18	AIDA (Alternatives for International Document Availability)	sieć realizująca wypożyczenia międzybiblioteczne (international lending) oraz dostawę kopii zamówionego dokumentu (document supply service), badania nad rynkiem zapotrzebowania na taką usługę	18 miesięcy
19	MOBILE	badania nad „nowoczesnym bibliobusem”, biblioteki publiczne, informacja elektroniczna, analiza kosztów i korzyści	36 miesięcy
20	FASTDOC (Fast Document Ordering and Document Delivery)	minimalizacja czasu dostarczenia dokumentu (document delivery) od chwili zgłoszenia zapotrzebowania w bibliotece, elektroniczne zamawianie, wyszukiwanie online, elektroniczne dostarczanie dokumentu	25 miesięcy
21	BIBDEL	zdalne komunikowanie się użytkownika z bibliotekami, realizacja kwerendy, dostarczenie dokumentu do użytkownika (w domu, w pracy itd.)	18 miesięcy
22	PLAIL (Public Libraries and Independent Learners)	usługi bibliotek publicznych, literatura profesjonalna, kompetencje bibliotekarzy w bibliotekach publicznych	22 miesiące

23	EURILLA	zestawienie sieci zasobów dotyczących przestrzeni kosmicznej, połączenie OPAC-ów (na podstawie standardu Z39.50) bibliotek, usługa dostarczania dokumentu	36 miesięcy
24	SELF	zakres funkcji i wymagania użytkowników odnośnie samoobsługi w bibliotece, systemy zabezpieczenia danych	1995-12 miesięcy
25	COPINET	wyszukiwanie i dostarczanie dokumentów przy użyciu World Wide Web, opłaty za usługi informacyjne, system bezpieczeństwa, autoryzacja dostępu	1995-18 miesięcy
26	BORGES	nowa usługa biblioteczna polegająca na filtrowaniu informacji dostępnych w Internecie według zadanego profilu	1995-18 miesięcy
27	DECOMATE (Delivery of Copyright Material to End-users)	dostarczanie artykułów z czasopism w formie elektronicznej, objętych prawem autorskim, umowy z wydawcami, kontrola i autoryzacja dostępu	1995-24 miesiące
28	REACTIVE TELECOM	nowa usługa bibliotek publicznych, baza danych uruchomiana przez urządzenie rozpoznawania głosu ludzkiego, odpowiedź na pytanie w formie wideotexu	1995-21 miesięcy
29	DALI (Document And Library Integration)	nowa usługa biblioteczna, dostarczanie dokumentu multimedialnego	1995-
30	EXLIB	umożliwienie osobom niedowidzącym i niewidomym korzystanie z zasobów informacji, moduł komunikacji z użytkownikiem	1.01.1993-1.07.1994
31	MORE	automatyczne tworzenie rekordów w formacie MARC z drukowanych bibliografii narodowych	1.12.1992-1.12.1993
32	JUKE-BOX	nowa usługa biblioteczna: dostęp do nagrań przechowywanych i przenoszonych w formie cyfrowej, multimedialny terminal, prawa autorskie, przechowywanie (kompresja) danych	1.02.1993-1.08.1995
33	VAN EYCK	przechowywanie, wyszukiwanie i transmisja obrazów w formie cyfrowej z zachowaniem wysokiej rozdzielczości, prototyp stanowiska do wprowadzania nowych jednostek do bazy, system zarządzania bazą obrazów	1.01.1993-1.01.1994
34	ELSA	system obsługi dostarczania i przetwarzania pełnych tekstów artykułów z czasopism pozyskanych elektronicznie w formacie SGML (Standard Generalised Markup Language) ³	27.12.1993-24 miesiące
35	CANTATE (Computer Access to Notation and Text in Music Libraries)	elektroniczny zapis nut, dostarczanie dokumentów, prawo autorskie	1995-18 miesięcy
36	BIBLIOTHECA	oprogramowanie rozpoznające strukturę dokumentów, zapis danych w formacie SGML, konwersja danych na formaty MARC	10.01.1994-16 miesięcy

37	INCIPIIT	CD-ROM-y łączące informację bibliograficzną z obrazami, opis MARC plus obraz, opracowanie inkunabułów lub innych specjalnych materiałów bibliotecznych	18.01.1994- 24 miesiące
38	MECANO	moduł komunikacji z użytkownikiem w zintegrowanych systemach bibliotecznych pozwalający na przeszukiwanie CD-ROM-owych baz bibliograficznych (głównie zawartości czasopism), informacja o posiadaniu wyszukanych jednostek przez bibliotekę	1.02.1994- 24 miesiące
39	MURIEL	kształcenie bibliotekarzy w zakresie interaktywnych systemów multimedialnych, elektroniczny system kształcenia bibliotekarzy	1995- 24 miesiące
40	DECIMAL (Decision making in libraries)	narzędzia wspomagające proces podejmowania decyzji w bibliotekach, systemy zarządzania biblioteką	1995- 24 miesiące
41	EQLIPSE (Evaluation and Quality in Library Performance Systems)	system zarządzania biblioteką, narzędzia wspomagające proces podejmowania decyzji w bibliotekach	1995- 24 miesiące
42	MUMLIB (Multimedia Methodology in Libraries)	połączenie informacji z katalogów bibliotecznych z informacją biograficzną dotyczące autorów zapisaną na CD-ROM-ach	1995- 15 miesięcy
43	TRANSLIB	narzędzie przeszukiwania katalogów zapisanych w języku angielskim w macierzystym języku użytkownika, słowniki, tablice konwersji, tezaury, biblioteki akademickie	1995- 24 miesiące
44	DECIDE	system zarządzania biblioteką, narzędzia wspomagające proces podejmowania decyzji w bibliotekach	1995- 27 miesięcy
45	CANAL/LS	oprogramowanie przekładające zapytanie informacyjne na wybrany język naturalny i przeszukujące rekordy zapisane w tym języku	1995- 24 miesiące
46	MINSTREL (Management Information Software Tool — REsearch in Libraries)	system zarządzania biblioteką, wspomaganie procesu decyzyjnego w bibliotece	1995- 24 miesiące
47	SESAM (System for Electronic Support of Academic Material)	rozszerzenie usług biblioteki akademickiej o dostęp do elektronicznej wersji lektur wpisanych do programu zajęć	1995- 24 miesiące
48	BAMBI (Better Access to Manuscripts and Browsing of Images)	udostępnianie w trybie online i na CD-ROM-ach reprodukcji antycznych rękopisów zapisanych w wersji cyfrowej	1995- 24 miesiące
49	HISTORIA (Heraldic Images Storing Applications)	projekt banku obrazów z dziedziny heraldyki	1995- 15 miesięcy

50	OLUIT (Object oriented Librarian User Interface Tool)	moduł komunikacji z użytkownikiem wyspecjalizowany w dostępie (wyszukiwanie, wypożyczenia, SDI, dostarczanie dokumentu) do informacji z wąskiej dziedziny	1995-20 miesięcy
51	CASELIBRARY	moduły komunikacji z użytkownikiem dostosowane do jego potrzeb	1995-20 miesięcy
52	MIRS (Musical Information Retrieval System) ⁴	zintegrowany moduł wyszukiwania informacji muzycznej pochodzącej z różnych baz danych, łączenie baz, tworzenie jednej kartoteki autorytatywnej, budowa wielojęzycznego tezaury	18 miesięcy

Przypisy

¹ S. Harries: *Networking and telecommunications for information systems*. London 1993 s. 243.

² *Tamże*, s. 244.

³ SGML — standardowy format przesyłania dokumentów.

⁴ Opis projektu MIRS podaje wykaz projektów z października 1993 r. — (nie ma go w wydaniu z 1994 r.)

ANNA OGONOWSKA

IMPACT — PROGRAMY UNII EUROPEJSKIEJ DOTYCZĄCE ROZWOJU RYNKU USŁUG INFORMACYJNYCH

Powstanie i zasady funkcjonowania programów IMPACT. Cele i środki realizacji Obserwatorium Rynku Informacji. Pokonywanie barier prawnych i administracyjnych. Ułatwianie dostępu do informacji. Ocena IMPACT-u.

WPROWADZENIE

Program IMPACT (Information Market Policy ACTions) — to Działania na Rzecz Polityki Rynku Informacji. Tym mianem określa się dwie decyzje Unii Europejskiej na rzecz rozwoju rynku informacji. Obecnie realizowana jest druga czteroletnia edycja tego przedsięwzięcia (IMPACT II)¹, która rozpoczęła się w 1991 r. i potrwa do końca 1995 r. IMPACT I² zatwierdzony przez Radę Unii Europejskiej w 1988 r. realizowany był w I. 1989-1990.

Unia Europejska, na mocy traktatów założycielskich, ma prawo podejmować działania zmierzające do pogłębienia integracji między poszczególnymi krajami członkowskimi. Odbywa się to przede wszystkim na drodze ujednoczenia aktów prawnych oraz likwidowania barier gospodarczych pomiędzy krajami członkowskimi. Kompetencje Unii Europejskiej w zakresie polityki wewnątrzspółnotowej są ściśle określone: tylko takie działania mogą i powinny być przedmiotem akcji instytucji Unii Europejskiej, które będą korzystne dla wszystkich państw członkowskich.

Ważnym wydarzeniem w życiu Wspólnot Europejskich³ było wyznaczenie roku 1992 jako ostatecznego terminu realizacji kolejnego etapu integracji europejskiej. W terminologii Wspólnot Europejskich określa się ten etap jako tworzenie jednolitego rynku (completing of the internal market).

Jednolity rynek europejski zakładał wprowadzenie w życie takich zadań prawno-gospodarczych jak: swobodny przepływ osób, towarów, usług i kapitału. Osiągnięcie tego celu było kluczowym elementem realizacji następnego zamierzenia — uczynienia zjednoczonej Europy poważnym konkurentem na rynkach światowych.

¹ Council Decision of 12 December 1991 adopting a programme for the establishment of an internal information services market. „Official Journal of the European Communities” 1991 L 377 s. 41-47.

² Council Decision of 26 July 1988 concerning the establishment of plan of action for setting up an information services market. *Tamże*, 1988 L 288 s. 39-45.

³ Wspólnoty Europejskie od czasu wejścia w życie Traktatu o Unii Europejskiej (1.11.1993 r.) zmieniły nazwę na Unię Europejską. W niniejszym artykule używa się nazwy Wspólnoty Europejskie, gdy mowa o tych organizacjach sprzed 1.11.1993 r.

W takich warunkach dochodzi w 1988 r. do podjęcia decyzji o ustanowieniu planu działań tworzących rynek usług informacyjnych⁴ popularnie zwanej programem IMPACT I. Związek tej decyzji z procesem tworzenia jednolitego rynku został mocno podkreślany już w preambule tej decyzji. Przyczyną, dla której podpisano decyzję był — wyznaczony we wcześniejszych aktach prawnych — cel postępującej integracji jednolitego rynku („Whereas it is essential to adopt measures with the aim of progressively establishing the internal market”)⁵.

Już wtedy jednak, w 1988 r., przewidywano, że działania te nie zakończą się z upływem 1992 r. wraz z zakończeniem kolejnego etapu integracji. Artykuł 5 Decyzji Rady z dnia 26.07.1988 r.⁶ wyraźnie zaleca Komisji Europejskiej dokonanie w połowie trwania programu oceny rezultatów i przedstawienie na tej podstawie wytycznych do jego kontynuowania, wykraczającego poza 1992 r.

Warto się zastanowić przez chwilę, dlaczego autorzy decyzji już u jej progu przewidywali, że warto będzie wydać pieniądze z budżetu Unii na kontynuację tych działań^{7, 8}. Odpowiedź na to pytanie znajduje się w wymienionej preambule. Zauważa się tam mianowicie, że informacja ma fundamentalne znaczenie dla rozwoju handlu i przemysłu, że jest czynnikiem umacniającym i scalającym europejską gospodarkę, jak również jest istotnym elementem identyfikacji kulturalnej Unii oraz podstawowym składnikiem nowoczesnego społeczeństwa⁹.

Jaka informacja została poddana działaniom programów IMPACT? Przede wszystkim informacja o znaczeniu gospodarczym, tzn. taka, która zajmuje istotne znaczenie przy tworzeniu jednolitego rynku oraz służy poprawieniu konkurencyjności produktów i usług europejskich.

Jak jest definiowany sektor usług informacyjnych w Unii Europejskiej? Szerokie rozumienie tego terminu obejmuje:

- sprzęt (mikroprocesory, komputery, peryferia komputerowe),
- oprogramowanie (pakiety, oprogramowanie specjalistyczne),
- dostarczanie informacji (telekomunikacja, sieci, media),
- nośniki informacji (publikacje, bazy danych, filmy, książki, nagrania).

Według Eurostatu¹⁰ (por. s. 317) sektor usług informacyjnych obejmuje informację elektroniczną (online i offline) wraz z telekomunikacją, oprogramowaniem i sprzętem.

⁴ Council Decision of 26 July 1988... (por. przyp. 2).

⁵ Tamże, s. 39.

⁶ Tamże, s. 42.

⁷ Tamże, s. 41.

⁸ Council Decision of 12 December 1991... (por. przyp. 1), s. 42.

⁹ Council Decision of 26 July 1988... (por. przyp. 2), s. 39.

¹⁰ IMPACT programme. Communication and report from the Commission to the Council, the European Parliament and to the Economic and Social Committee on the main events and developments which occurs in the electronic information services market in 1991/92. Brussels 1993 s. 63.

POWSTANIE I ZASADY FUNKCJONOWANIA PROGRAMÓW IMPACT

Programy IMPACT są uregulowane przez dwie decyzje Rady Unii Europejskiej. Decyzje te zostały opublikowane w *Official Journal of the European Communities* i stanowią podstawę prawną do ich realizacji. Opublikowanie informacji w *Official Journal* czyni ją potencjalnie dostępną dla każdego obywatela Unii Europejskiej. Natomiast z faktu, że są to akty prawne w formie decyzji (w odróżnieniu od zaleceń, dyrektyw i opinii) należy wnioskować, że realizują postanowienia traktatów założycielskich oraz że są skierowane do konkretnych grup osób zainteresowanych. W przypadku programów IMPACT chodzi o realizację Artykułu 235 Traktatu¹¹ o ustanowieniu Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej dotyczącego procedury podejmowania koniecznych działań, o których nie wspomina się bezpośrednio w traktatach. Adresatami tych decyzji są obywatele państw członkowskich tacy jak: użytkownicy informacji, przedstawiciele małych i średnich przedsiębiorstw, dostarczyciele usług informacyjnych, twórcy nowych technologii informacyjnych oraz biblioteki.

Decyzje o ustanowieniu programów IMPACT podjęła Rada Unii Europejskiej, jednak cała odpowiedzialność za przebieg realizacji programów spada na Komisję Europejską. Dodatkowy wpływ na wprowadzenie w życie zamierzeń programów może mieć Parlament Europejski, który jest w mocy odrzucić budżet roczny Unii, w tym również budżet przeznaczony na realizację programu.

Do pomocy Komisji Europejskiej powstał komitet doradczy składający się z przedstawicieli państw członkowskich pod przewodnictwem reprezentanta Komisji Europejskiej. Komisja Europejska ma obowiązek przedstawić komitetowi doradczemu program zamierzonych działań do zaopiniowania. Po wydaniu przez komitet doradczy opinii, Komisja Europejska przedstawia sprawozdanie, w jaki sposób komentarz komitetu został wzięty pod uwagę w pracach.

Decyzja z 1988 r. wyszczególnia ponadto problemy, w których realizacji komitet doradczy musi wspomagać Komisję Europejską. Są to:

- wyznaczanie priorytetów działań,
- formułowanie ogłoszeń o konkursie projektów,
- wyznaczanie kryteriów selekcji projektów i kontraktorów,
- wyznaczanie finansów dla poszczególnych priorytetów,
- uchylenia ogólnej zasady finansowania projektów,
- ocena programu.

Natomiast decyzja z 1991 r. zamiast tych zadań komitetowi doradczemu daje szczególne uprawnienia, takie jakie ma Rada Unii Europejskiej wobec propozycji Komisji Europejskiej (tzn. ustawodawczej) w takich przypadkach jak:

- przygotowanie rocznego planu prac,

¹¹ *Treaties establishing the European Communities*. Luxembourg 1987 s. 412.

- załamanie się wydatków budżetowych,
- wyznaczenie innego schematu finansowania niż ogłoszenie konkursu projektów,
- realizacja projektów nie będących odpowiedzią na ogłoszenie konkursu,
- wspomaganie projektów dotyczących zwiększenia przyjazności oprogramowań dla użytkownika,
- realizacja projektów z zakresu inicjatyw strategicznie ważnych dla rozwoju rynku informacji przekraczających swoją wartością 500 000 ECU.

Komisja Europejska w myśl decyzji z 1991 r. ma prawo nie zgodzić się z opiniami komitetu doradczego i w takim przypadku odwołać się do decyzji Rady Unii Europejskiej.

Komisja Europejska wraz z rozpoczęciem programu otrzymała zestawienie celów do osiągnięcia oraz wytyczone kierunki konkretnych działań, na których powinna się skupić. W tym celu wyznaczono przewidywany budżet całego przedsięwzięcia. Na IMPACT I wydano łącznie 36 mln ECU (15 mln ECU w 1989 r., 21 mln ECU w 1990 r.). Jeżeli chodzi o IMPACT II, to planowano w ciągu 4 lat wydać 64 mln ECU, lecz już teraz wiadomo, że z powodu cięć budżetowych¹² suma ta może nie zostać wyczerpana.

1992-1993	27,3 mln ECU ¹³
1994	12,45 mln ECU ¹⁴
1995	13,4 mln ECU ¹⁵

Zaprojektowany budżet nie był duży. Zwykle wieloletnie programy mają do dyspozycji kilkadziesiąt razy większy budżet (np. ESPRIT II na I. 1988-1992 — 1.600 mln ECU¹⁶, tzn. ponad 20 razy więcej). Należy jednak wziąć pod uwagę, że IMPACT nie jest typowym programem badawczo-rozwojowym. Jego zadaniem jest poprawa sprawności działania obiektów już istniejących na rynku usług informacyjnych Unii Europejskiej.

Realizacja programów rozpoczęła się od chwili podpisania decyzji przez Radę Unii Europejskiej.

W swoim działaniu Komisja Europejska musi przestrzegać kilku reguł:

- projekty są dofinansowywane przez Unię Europejską, unika się sytuacji, gdy cały projekt jest finansowany przez Unię,
- Unia Europejska jest właścicielem tylko tych rezultatów badań, które sama w całości sfinansowała,
- preferuje się projekty o wymiarze horyzontalnym (scalające rozdrobniony rynek europejski) przed projektami rozwijającymi szczegółowo niewielki obszar,

¹² *Commission decision of the 1 February 1994 concerning the annual work programme and the breakdown of budgetary expenditure on the programme for the establishment of an internal information services market (IMPACT 2)* W: *Internal market: current status 1 July 1994* Vol. 1: *A common market for services*. Luxembourg 1994 s. 227.

¹³ *Info Euro Access*. IMPACT.2. Information Market Policy Actions. Work programme 1994 Luxembourg 1993 s. 5.

¹⁴ *Final adoption of the budget of the European Union for the financial year 1994*. „Official Journal of the European Communities” 1994 L 34 s. 1598-1599.

¹⁵ *Final adoption of the budget of the European Union for the financial year 1995*. Tamże, Communities 1994 L 369 s. 1128.

¹⁶ *Council decision of the 11 April 1988 concerning the European Strategic Programme for Research and Development in Information Technologies (ESPRIT)*. Tamże, 1988 L 118 s. 32-42.

— ogłoszenia o konkursie projektów lub ogłoszenia z prośbą o zgłaszanie ofert wdrażających projekty są publikowane w *Official Journal of the European Communities*,

— udziału się preferencji w przyznawaniu funduszy organizacjom w regionach zaniedbanych oraz małym i średnim przedsiębiorstwom, a także projektom związanym z tzw. działaniami know-how¹⁷,

— dopuszcza się następujące formy działalności: warsztaty, seminaria, konferencje, studia, kampanie reklamowe, szkolenia, pomoc dla joint-ventures, pomoc dla istotnych krajowych zagadnień państw członkowskich, pomoc dla rozwoju rynku informacji w regionach zaniedbanych,

— realizowane projekty nie powinny szkodzić istniejącemu rynkowi usług informacyjnych.

Komisja Europejska ma obowiązek przedstawiać Radzie Unii Europejskiej i Parlamentowi Europejskiemu roczne sprawozdania z wykonywanych prac oraz raport oceniający wyniki w połowie trwania programu i na jego końcu.

CELE I PRZEDSIĘWZIĘTE ŚRODKI

W obu decyzjach ustanawiających programy IMPACT wymieniono cele i wyznaczono środki, jakie należy przedsięwziąć, aby te cele zrealizować. Są to podstawowe wskazania dla prac podejmowanych przez Komisję Europejską.

Cele, które wyznaczyła sobie Unia Europejska zarówno w IMPACT I, jak i IMPACT II są bardzo do siebie podobne. IMPACT II precyzyjniej określa kierunki działań, które stanowią kontynuację programu IMPACT I. Najważniejszym celem w obu programach jest ustanowienie wewnętrznego rynku usług informacyjnych. Zadanie to wynika z omówionej wyżej realizacji kolejnego etapu integracji europejskiej. W ten sposób podnosi się rangę usług informacyjnych jako tych, które są niezbędne do utworzenia w obrębie państw członkowskich obszaru bez granic, bez ceł, bez trudności w przemieszczaniu się, komunikowaniu i rozwijaniu życia gospodarczego.

Drugi cel określono jako stymulację i wzmocnienie konkurencyjności europejskich produktów i usług informacyjnych. Identyfikacja słabych punktów i rozpoznanie silnych stron tego sektora miały rozpocząć tworzenie wspólnego rynku usług informacyjnych.

Kolejnym zadaniem jest promowanie zaawansowanych technologii informacyjnych. Należy w tym miejscu zaznaczyć, że program IMPACT nigdy bezpośrednio nie wspierał powstawania nowych technologii. Skupiał się głównie na wykorzystaniu technologii już istniejących.

Czwarty cel mówi o zjednoczeniu wysiłków w realizacji wspólnej polityki rynku informacji, jako jednego z czynników scalających Unię. IMPACT II bardziej szczegółowo precyzuje zadania współpracy na tym polu. Mówi

¹⁷ Program PHARE (Poland-Hungary: Assistance to Restructuring their Economies) tak definiuje KNOW-HOW: wspieranie w formie porad i konsultacji ekspertów, szkolenia, studia, reformy prawne i administracyjne, reforma instytucji (lub powstawanie nowych), programy działań, projekty pilotażowe. (*What is PHARE?* Brussels [1994] s. 10).

o szczególnej uwadze, jaką należy zwrócić na małe i średnie przedsiębiorstwa, jak również o różnicach i trudnościach w rozwoju tego sektora w różnych regionach wewnątrz Unii.

Piąty i ostatni z wyznaczonych celów możemy znaleźć jedynie w decyzji o IMPACT II. Dodatkowo wzywa się do wykorzystania rezultatów innych krajowych lub wspólnotowych programów, które mogą wzmocnić tworzący się rynek usług informacyjnych.

Te bardzo szeroko zakrojone ramy obu programów zostały następnie ujęte w szczegółowe kierunki działań.

W IMPACT I zastosowano następujące środki realizacji wymienionych celów:

- ustanowiono europejskie Obserwatorium Rynku Informacji (Information Market Observatory — IMO) z zamiarem uzyskania pełniejszego statystycznego obrazu tego sektora, ustalenia jego słabych punktów i mocnych stron oraz przekazania tych danych Komisji Europejskiej, która poprzez to źródło śledziła również rezultaty swoich poczynań;

- przedstawiono Radzie Unii Europejskiej propozycję aktów prawnych likwidujących prawne, administracyjne i techniczne bariery w tworzeniu rynku usług informacyjnych;

- ulepszono warunki dostępu i transmitowania usług informacyjnych poprzez uproszczenia i standaryzację;

- przygotowano działania włączające sektor publiczny w politykę rynku usług informacyjnych, zwracając jednocześnie uwagę na współpracę z sektorem prywatnym;

- lansowano projekty pilotażowe i demonstracyjne, które mogły przyspieszyć rozwój rynku europejskiego;

- przygotowano zgodnie z Rezolucją Unii Europejskiej z 27.09.1985 r. specjalne działania odnoszące się do bibliotek;

- promowano użytkowanie i dalszy rozwój już istniejących europejskich produktów i usług informacyjnych.

W IMPACT II zogniskowano działania na 4 zagadnieniach:

- poprawa znajomości i zrozumienia wewnętrznego rynku informacji;

- pokonywanie barier prawnych, administracyjnych i technicznych;

- poprawa umiejętności i częstotliwości posługiwania się informacją elektroniczną oraz jej przyjazności dla użytkownika;

- wspomaganie inicjatyw strategicznie ważnych dla tego sektora.

OBSERWATORIUM RYNKU INFORMACJI

Obserwatorium rynku informacji powstało podczas pierwszej edycji programu IMPACT. Było ono i jest podstawowym instrumentem w określaniu słabych punktów i mocnych stron rynku informacji w Europie. Posługuje się

siecią 37 korespondentów oraz 13 krajowych dystrybutorów¹⁸. Druga edycja programu szczegółowo precyzuje jego funkcje.

Obserwatorium ma za zadanie przeprowadzenie badań na temat rozwoju rynku baz danych, rynku prasy handlowej i gospodarczej oraz rynku wydawnictw naukowych, technicznych i medycznych. Z drugiej strony prowadzi sondaże wśród użytkowników informacji w celu określenia ich potrzeb informacyjnych, ich wiedzy na temat dostępnych baz danych oraz sposobów docierania do informacji profesjonalnej. Aby przeprowadzić takie badania i sondaże potrzebne są stałe źródła informacji. W tym celu rejestruje się wszystkie dostępne źródła danych. Dane potrzebne do badań kupuje się lub zleca ich zebranie, jeżeli potrzebne zestawienia nie istnieją lub nie są kompletne. Szczególną uwagę w badaniach zwraca się na te sektory rynku usług informacyjnych, które są strategicznie ważne dla Unii Europejskiej, lecz nie rozwijają się tak szybko, jakby tego oczekiwano.

Niewielki budżet programu IMPACT nie pozwala na samoistne działania Obserwatorium. Współuczestniczy ono w przedsięwzięciach podejmowanych przez specjalistów w dziedzinie badań rynkowych i profesjonalne stowarzyszenia zarówno szczebla krajowego, jak i europejskiego. Działania Obserwatorium zmierzają do utworzenia więzi pomiędzy krajowymi przedstawicielami poszczególnych sektorów rynku informacji oraz do wykorzystania rezultatów istniejących programów państw członkowskich.

Podjęta przez Obserwatorium współpraca z Eurostatem ma na celu wprowadzenie danych z zakresu rynku informacji jako jednego z elementów oficjalnej statystyki Unii Europejskiej. Dodatkowo podjęto prace z dziedziny informacji naukowej i ekonomii informacji w celu wypracowania modelowych ujęć i narzędzi przewidywania przyszłych kierunków rozwoju na rynku usług informacyjnych oraz metod oszacowania ich wpływu na resztę gospodarki.

W celu określenia pozycji europejskiego rynku informacji w skali światowej została nawiązana współpraca, polegająca na wymianie informacji, z Japońskim Ośrodkiem Promocji Baz Danych (Japan Database Promotion Center) i Amerykańskim Stowarzyszeniem Przemysłu Informacyjnego (American Information Industry Association).

Rezultaty analiz są dostarczane zainteresowanym zgodnie z podpisanymi umowami. Efektem działalności Obserwatorium Rynku Informacji jest coroczny raport, przedstawiany Parlamentowi Europejskiemu i Radzie Unii Europejskiej, na temat najważniejszych zmian i wydarzeń na rynku informacji. Raport ten jest publicznie dostępny.

Główna funkcja Obserwatorium Rynku Informacji, czyli poprawa rozumienia tych czynników, które mają wpływ na rynek informacji elektronicznej, jest regularnie wypełniana. Obserwatorium dostarcza danych na temat zmian wielkości, struktury i funkcji tego rynku. Oprócz tego, analizując dane, określa konkurencyjną wartość poszczególnych sektorów oraz określa te punkty, które są niedostatecznie rozwinięte.

¹⁸ *Mid-term review of the implementation of the Community programme – establishment of an internal information services market (1991-1995)*. IMPACT.2. Evaluation report drawn up by independent experts. Brussels 1994 s. 82.

Ograniczony budżet nie pozwolił na dokonanie tak szczegółowych analiz rynku, które pozwoliłyby wyciągnąć natychmiastowe wnioski do zastosowania w przemyśle informacyjnym. Poziom przeprowadzanych badań pozwala Unii Europejskiej oraz rządów państw członkowskich na podjęcie odpowiedniej polityki wobec sektora usług informacyjnych.

POKONYWANIE BARIER PRAWNYCH I ADMINISTRACYJNYCH

Aby umożliwić rozdrobnionemu rynkowi europejskiemu rozwój oraz współpracę transgraniczną należy usunąć bariery, które niekorzystnie osłabiają jego naturalny rozwój. W pierwszej kolejności podjęto działania mające na celu zidentyfikowanie przeszkód hamujących rozwój. Najlepszym źródłem informacji okazały się oczywiście firmy i przedsiębiorstwa włączone w rozwój rynku informacji elektronicznej. W rezultacie przeprowadzonych wywiadów wynikła potrzeba prawnego uregulowania takich problemów jak: ochrona prywatności w przekazywaniu danych, odpowiedzialność za złamanie prawa własności, ochrona baz danych jako własności intelektualnej, problem autentyczności i potwierdzania podpisów przekazywanych elektronicznie, przestępstwa elektroniczne (hacking).

Utrzymywanie stałego kontaktu z podmiotami rynku informacji podczas procesu tworzenia propozycji aktów normatywnych jest istotnym czynnikiem zapewnienia powodzenia powstającym rozwiązaniom. Tworzenie zupełnie nowych aktów prawnych, które muszą powstać na skutek rozwoju techniki, nie jest łatwym zadaniem. Brak możliwości zapożyczenia wzorów nakłada obowiązek bardzo wnikliwej pracy projektodawców tak, aby propozycja aktu nie stała się natychmiast obiektem gwałtownych protestów którejs z zainteresowanych grup.

Jak wiele trudności powoduje pojawienie się na rynku nowych produktów i na jakie problemy mogą natrafić kontrahenci z różnych krajów podejmujący współpracę transgraniczną może świadczyć przykład zasad opodatkowania¹⁹ usług informacyjnych. Brak specjalnej klasyfikacji VAT dla usług informacji elektronicznej stawia je w sytuacji podatkowej mniej korzystnej od informacji sprzedawanej w tradycyjnej drukowanej formie. Ponadto dostawca usług informacyjnych musi zastosować stawki VAT-u obowiązujące w jego kraju niezależnie od faktu, że w kraju odbiorcy ten podatek jest niższy lub zerowy.

W tak trudnej sytuacji obowiązek sporządzenia projektów uregulowań prawnych powierzono Prawnemu Komitetowi Doradczemu (Legal Advisory Board — LAB). Jest to ciało, które powstało w 1985 r. za sprawą Dyrektora XIII Komisji Europejskiej ds. Telekomunikacji, Rynku Informacji i Wykorzystania Badań. Głównym zadaniem Komitetu jest pomoc Komisji Europejskiej w formułowaniu propozycji rozwiązań prawnych.

Komitet składa się z 3 działów: biura odpowiedzialnego za program prac, członków stałych uczestniczących we wszystkich spotkaniach i korespondentów, którzy otrzymują raporty Komitetu oraz mogą zostać zaproszeni do

¹⁹ Council directive of 16 December 1991 supplementing to common system of value added tax and amending directive 77/388/EEC with a view to abolition of fiscal frontiers. „Official Journal of the European Communities” 1991 L 376 s. 1-20.

wzięcia udziału w warsztatach i spotkaniach. Komitetowi przewodniczy niezależny ekspert. Członkiem Komitetu może być każdy reprezentant przemysłu informacyjnego niezależnie od swojej pozycji na rynku krajowym.

Do tej pory z pomocą Prawnego Komitetu Doradczego przygotowano: propozycję kodeksu postępowania z audiotexem i wideotexem²⁰, projekt dyrektywy dotyczący ochrony danych personalnych przetwarzanych elektronicznie²¹, propozycję dyrektywy o ochronie baz danych jako własności intelektualnej²².

Komisja Europejska uznała Wspólnoty Europejskie za niekompetentne w rozwiązaniu problemu przestępczości komputerowej, jednak kontynuuje działania służące bezpieczeństwu przekazywanych informacji²³.

Oдноśnie problemu autentyczności dokumentów przekazywanych elektronicznie Komisja gromadzi rezultaty badań przeprowadzonych przez inne programy (np. TEDIS²⁴) oraz śledzi prace wdrażania ISDN²⁵ i EDI²⁶ w państwach członkowskich.

Odpowiedzialność za produkt²⁷ — w tym przypadku usługi²⁸ informacyjne — jest kolejnym przedmiotem dochodzenia do rozwiązań akceptowanych zarówno przez dostawców usług, jak również przez ich użytkowników. Działania skierowane są na wypracowanie standardowych form kontraktów między dostawcą i odbiorcą usług. Problem praw konsumenta jest nowością wprowadzoną do programu prac na 1994 r.

Dodatkowy próg stanowią prawa autorskie, które mogą wiązać się z rozwojem przemysłu multimedialnego. Utworzenie bazy danych aktów obowiązujących, określenie problemów nierozstrzygniętych oraz wyznaczenie kodeksu postępowania to droga, jaką obrała Komisja w celu zlikwidowania tej przeszkody.

We wszystkich swoich pracach Prawny Komitet Doradczy współpracuje z krajowymi stowarzyszeniami, jak również z międzynarodowymi organizacjami, takimi jak Rada Europy (Council of Europe), Europejskie Stowarzyszenie Przemysłu Informacyjnego (European Information Industry Association), Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (Organisation for Economic Co-operation and Development), które szczególnie zainteresowane są roz-

²⁰ *Info Euro Access. IMPACT.2...* (por. przyp. 13), s. 13, 17.

²¹ *Amended proposal for a Council directive on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data. Commission of the European Communities. Luxembourg 1992, 129 s. — Amended proposal for a European Parliament and Council directive concerning the protection of personal data and privacy in the context of digital telecommunication networks, in particular the Integrated Services Digital Network (ISDN) and digital mobile networks. Commission of the European Communities. Luxembourg 1994, 33 s.*

²² *Amended proposal for a Council directive on the legal protection of databases. Commission of the European Communities. Luxembourg 1993, 31 s.*

²³ *Council decision of 31 March 1992 in the field of security of information systems. „Official Journal of the European Communities” 1992 L 123 s. 19-25.*

²⁴ *TEDIS — Trade Electronic Data Interchange System. Tamże, 1991 L 208 s. 66.*

²⁵ *ISDN — Integrated Services Digital Network. Tamże, 1992 C 158 s. 1.*

²⁶ *EDI — Electronic Document Interchange. EDI in perspective. Luxembourg 1989 s. 12.*

²⁷ *W mocy jest: Council Directive of 25 July 1985 on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the member states concerning liability of defective products. „Official Journal of the European Communities” 1985 L 210 s. 29-34.*

²⁸ *Usługi mogą być traktowane jako produkt (w znaczeniu towar) — Services to enterprise terminology. Commission of the European Communities. Luxembourg 1992 s. 128.*

wiązaniami prawnymi w dziedzinie praw autorskich. Komisja Europejska stara się natomiast koordynować prace różnych programów związanych z przepływem informacji (np. RACE²⁹, DELTA³⁰, AIM³¹).

Inną bardzo istotną barierą, którą Komisja Europejska stara się usunąć, są trudności w nawiązywaniu współpracy podmiotów gospodarczych z sektora prywatnego i publicznego. Prawdopodobnie prawne sformułowanie warunków, na których będzie można otrzymać licencję na korzystanie z publicznych baz danych, ułatwi nawiązywanie współpracy. Komisja jednocześnie pomaga sektorowi publicznemu w podejmowaniu decyzji o udostępnieniu ich własnych baz na zewnątrz.

Jeżeli przestaniemy myśleć o informacji abstrakcyjnie, a zamiast tego pod jej postacią zobaczymy konkretne dane z takich dziedzin jak: kartografia, chemia, materiałoznawstwo, budownictwo, transport itp., to stoimy przed kolejnymi technicznymi problemami przesyłania takich informacji. Standardy umożliwiające wymianę informacji nie są nowością, ale wypracowanie systemów kodowania i rozkodowywania obrazów graficznych, niestandardowych symboli używanych w chemii czy naukach matematycznych, danych dotyczących produktów przemysłowych, nasuwa poważne trudności. Takie przedsięwzięcia wymagają uzgodnień.

Inwestowanie w sektor usług informacyjnych uważa się za jedno z bardziej ryzykownych przedsięwzięć. Szybko zmieniający się rynek nie gwarantuje powodzenia. Konieczne są wspierające działania umożliwiające szerszy rozwój tym przedsięwzięciom, które wyrobiły już sobie pozycję na rynku informacji i które obejmują wiele podmiotów gospodarczych. Wypracowanie standardów, które stałyby się wspólnym językiem Europejczyków różnej narodowości, a przez to umożliwiły międzynarodową współpracę, jest zadaniem, którego koordynacji podjęła się Komisja Europejska.

Ograniczony budżetu IMPACTU-u nie pozwala na podjęcie działań w zakresie wszystkich zauważonych problemów. Działania Komisji w ramach programu IMPACT ograniczają się do wyznaczenia najistotniejszych punktów działania, utworzenia platformy wymiany informacji między podmiotami rynku usług informacyjnych szczególnie związanymi z danym problemem oraz koordynacji działań podjętych przez różne organizacje i stowarzyszenia oraz komórki samej Komisji. Zwiększenie świadomości problemów prawnych i administracyjnych, które stają na drodze rozwoju rynku usług informacyjnych w Europie oraz zauważenie potrzeby wspólnego ich rozwiązania jest głównym zadaniem programu IMPACT.

²⁹ Program RACE – R(earch) and d(velopment) in Advanced Communications-technologies for Europe. „Official Journal of the European Communities” 1988 L 16 s. 35.

³⁰ Program DELTA – Developing European Learning through Technological Advance. Tamże, 1988 L 206 s. 20.

³¹ Program AIM – Advanced Informatics in Medicine. Tamże, 1988 L 314 s. 22.

UŁATWIENIE DOSTĘPU DO INFORMACJI

Do tej pory rozważano tu rozwój rynku informacji z punktu widzenia jej producentów. Drugą grupą, która mocno determinuje rozwój usług informacyjnych, są jej użytkownicy. Działania Komisji Europejskiej nie ograniczają się jedynie do popierania i ułatwiania pracy producentom i dostawcom usług informacyjnych. Drugi silny strumień działań to wpływ na ich odbiorców. Z przeprowadzonych badań wynika, że wykorzystanie usług informacji elektronicznej w pracy zawodowej w Europie w stosunku do liczby osób posiadających odpowiedni sprzęt i mogących wykorzystywać takie usługi, jest niskie. Co może być powodem takiego unikania korzystania z usług informacyjnych? Powodem może być brak odpowiedniej informacji o już istniejących usługach lub w przypadku gwałtownego ich przyrostu — brak skutecznych działań wprowadzających produkt na rynek. Potencjalnych użytkowników może odstraszać nieprzyjazny interfejs oprogramowania, który dodatkowo różni się w każdej nowej usłudze informacyjnej i nie zawsze został przetłumaczony na rodzimy język użytkownika. Jeżeli do tego dołożymy długą i skomplikowaną procedurę uzyskania dostępu do informacji oraz niepewność, czy zainwestowane pieniądze przyniosą oczekiwane rezultaty, to mamy pełny obraz sytuacji użytkownika.

Aby pobudzić rynek informacji od strony użytkownika zostały podjęte następujące działania:

- kampanie na rzecz wykorzystania usług informacyjnych,
- określenie stopnia dostosowania produktów rynku do potrzeb i możliwości użytkowników,
- upowszechnianie informacji na temat wyników i rezultatów prac przeprowadzonych w ramach IMPACT-u,
- szkolenia przyszłych nauczycieli, pośredników i użytkowników informacji,
- promowanie rozwiązań zgodnych ze standardami oraz zwrócenie uwagi na jakość produktu.

Kampanie na rzecz wykorzystywania usług informacyjnych są realizowane poprzez sieć National Awareness Partners (NAP). Każda z tych agencji we właściwy dla siebie sposób prowadzi kampanie reklamowe skierowane do określonych grup potencjalnych użytkowników. Agencje mają za zadanie organizować kursy i szkolenia dla zainteresowanych, jak również zajmują się dystrybucją zawiadomień o konkursach na projekty i przetargach na wykonanie prac w zakresie programu IMPACT. Organizują wystawy i seminaria, rozprawdzają materiały będące rezultatem działania IMPACT-u. Jednocześnie, ponieważ część funduszy, z których są finansowane pochodzi z krajowych budżetów państw członkowskich, stają się propagatorami rodzimej produkcji przemysłu informacji elektronicznej. Demonstracje i pilotażowe inicjatywy mają przekonać do korzyści płynących z wykorzystywania elektronicznej informacji. Poszczególne agencje z NAP wymieniają między sobą doświad-

czenia, używając poczty elektronicznej lub podczas regularnych spotkań.

Upowszechnianiu wykorzystywania informacji elektronicznej służy Videotex³², informatory, przewodniki, katalogi produktów, listy brokerów informacji oraz specjalnie tworzona w tym celu baza: I'M Guide³³ — rejestr europejskich usług informacji elektronicznej (por. s. 341).

Równoczesna pomoc użytkownikom i dostawcom usług informacyjnych w dopasowaniu cech produktów do zapotrzebowań użytkowników najlepiej rozwija się poprzez specjalnie do tego przygotowany serwis ECHO³⁴ (European Commission Host Organisation — por. s. 329—349). Do tego serwisu mogą być ładowane na okres próbny bazy, które według oceny Komisji Europejskiej mogą stanowić podstawowe źródło rozwoju europejskiego rynku informacji elektronicznej. Są to zarówno bazy prywatne, jak i wyprodukowane przez ciała Unii Europejskiej lub organy państw członkowskich. Podczas tego okresu baza jest bezpłatnie dostępna dla wszystkich oficjalnie zarejestrowanych użytkowników serwisu ECHO (17 000 w końcu 1993 r.). W ten sposób użytkownicy mają okazję sprawdzić działanie nowej bazy oraz ocenić jej przydatność do własnych potrzeb. Ze strony producentów taka prezentacja jest najlepszą formą reklamy, ponieważ serwis ECHO jest dostępny w 70 różnych krajach poprzez różne sieci (X.25, INTERNET, linie telefoniczne i in.). Oprócz tego producenci uzyskują dane na temat zainteresowania ich produktem. Raz w roku przeprowadza się przegląd baz załadowanych do serwisu ECHO w celu przekazania sektorowi prywatnemu tych baz, które cieszyły się dużym zainteresowaniem użytkowników i których status na to pozwala. W ten sposób ECHO — pomagając wybrać użytkownikom odpowiedni produkt — jednocześnie daje możliwość zorientowania się w szerokiej produkcji rynku usług informacyjnych. Dodatkowo jedna z baz ECHO — CCL-Train³⁵ daje możliwość zapoznania się z często stosowanym językiem wyszukiwawczym Common Command Language³⁶ (CCL). W obecnej chwili rozważa się możliwość przetestowania za pomocą ECHO aplikacji, które prezentowałyby możliwości ISDN w rozwoju przemysłu informacyjnego.

Upowszechnienie wyników prac prowadzonych w ramach IMPACT-u, jak to zostało wspomniane wyżej, odbywa się poprzez sieć krajowych agentów (NAP). Oprócz tych działań organizowane są Dni Informacyjne IMPACT-u. Pozwalają one szerokiej publiczności zrozumieć zamierzenia programu oraz włączyć się w jego działania. Uruchamia się również usługi selektywnej dystrybucji informacji (SDI) w tym zakresie.

Budzenie świadomości wśród użytkowników informacji nie przyniosłoby oczekiwanego pobudzenia rynku, o ile w ślad za reklamą nie podążyłyby działania umożliwiające nabycie umiejętności potrzebnych do obsługi produktów technologii informacyjnych. W ramach IMPACT-u opracowano kilka

³² *ECHO databases and services*. Commission of the European Communities. Luxembourg 1993 s. 8.

³³ *Tamże*, s. 19.

³⁴ *Tamże*, s. 46.

³⁵ *Directory of public databases produced by the institutions of the European Communities*. Luxembourg 1993 s. 16.

³⁶ *ECHO databases and services*. Luxembourg 1993 s. 8.

projektów kształcenia w zakresie użytkowania technologii informacyjnych. Są to: TRAIN-CODE, TRAIN-ISS, TRAIN-INTER, TRAIN-TRAIN³⁷. Projekt TRAIN-CODE opracował założenia oraz zestaw ćwiczeń przeznaczonych dla szkolenia brokerów informacji. TRAIN-INTER jest wynikiem współpracy pomiędzy programem IMPACT i COMETT³⁸. Przewiduje przeszkolenie odpowiedniej liczby przyszłych pośredników informacji. Projekty TRAIN-TRAIN oraz TRAIN-ISS są wynikiem specjalnego zainteresowania Komisji Europejskiej mniej rozwiniętymi gospodarczo regionami Europy. Pierwszy ma na celu wyszkolenie nauczycieli, którzy w przyszłości zajęliby się akcją rozpowszechniania umiejętności i przyzwyczajzeń w użytkowaniu informacji elektronicznej w mniej rozwiniętych gospodarczo regionach. Drugi zakłada kształcenie specjalistów usług informacyjnych dla tych regionów.

Aktualne plany IMPACT-u zawierają również działania włączające środowiska akademickie do akcji upowszechniania wykorzystania technologii informacyjnych. Chodzi tu o wprowadzenie dodatkowych zajęć w tym zakresie do programu studiów.

W rozwoju rynku informacji ważne jest, aby każda nowa aplikacja lub sprzęt pasowały lub były w jakiś sposób przekładalne na aplikacje i urządzenia już istniejące. Inicjatywa Open Information Interchange³⁹ (OII) ma na celu wypracowanie podstawowych standardów kodowania tekstów, obrazów, dźwięku, filmu i struktury dokumentu. Wypracowanie takich standardów umożliwi nieograniczoną wymianę informacji. Obecnie forum ekspertów dokonuje wyboru lub opracowania podstawowych standardów wymiany jednostek informacyjnych. Biorą oni pod uwagę standardy już istniejące, kierunki ich rozwoju, badają ich elastyczność oraz przyjazność dla użytkownika. Każdy z takich standardów musi przejść fazę testowania w postaci aplikacji symulującej oraz zostać zaakceptowany zarówno przez producentów, jak i użytkowników.

Standardy stosowane przez producentów pełnią jeszcze jedną dodatkową rolę. Opisują szczegółowo możliwości produktu. Stają się więc językiem komunikacji jednoznacznym dla dostawcy i odbiorcy usług informacyjnych.

WSPIERANIE INICJATYW STRATEGICZNIE WAŻNYCH DLA ROZWOJU RYNKU INFORMACYJNEGO

Komisja Europejska po rozważeniu wielu propozycji postanowiła skoncentrować się na kilku zagadnieniach:

- systemy informacji multimedialnej,
- systemy informacji geograficznej,
- publikacje elektroniczne,

³⁷ *Info Euro Access*. IMPACT.2. (por. przyp. 13), s. 31.

³⁸ *COMETT—programme for cooperation between university and industry in the field of technology training*. „Official Journal of the European Communities” 1989 L 13 s. 28.

³⁹ *Final report IMSTAND: open information interchange study on image/graphics standards*. Pira International. Leatherhead 1993 s. 4.

— regiony słabo rozwinięte gospodarczo.

Wybór tych tematów podyktowany był dążeniem do skoncentrowania wysiłków wielu różnych podmiotów sektora usług informacyjnych wokół jednego tematu. Takie postępowanie miało doprowadzić do nawiązania szerokiej współpracy, a przez to osłabić fragmentaryczną strukturę tego rynku i co za tym idzie, uniemożliwić penetrację rynku przez organizacje spoza Unii Europejskiej (przede wszystkim ze Stanów Zjednoczonych).

Systemy informacji multimedialnej są nową gałęzią w przemyśle informacyjnym. Wymagają połączenia wielu umiejętności: przede wszystkim technicznych, ale i organizacyjnych, jak również umiejętności pracy w środowisku mediów. Ta gałąź oferuje użytkownikom całkiem nowy sposób dostępu i korzystania z informacji. Komisja Europejska poprzez konkursy, demonstracje, pomoc ekspertów, spoza Komisji stara się zachęcić do rozwoju tej dziedziny.

Celem systemu informacji geograficznej jest usprawnienie komunikacji między ludźmi. Tradycyjny zapis informacji geograficznej na mapach został zastąpiony systemem zarządzania przestrzenią. Ten system zaowocował wieloma aplikacjami, które mogą cieszyć się wielkim powodzeniem wśród użytkowników. Wielkim sukcesem Komisji jest udział w tym przedsięwzięciu wszystkich państw członkowskich, małych i średnich przedsiębiorstw oraz organizacji z obszarów zaniedbanych.

Zanim jednak te systemy znajdą szerokie zastosowanie należy przede wszystkim ujednoczyć sposób zapisywania informacji geograficznej w państwach członkowskich Unii. Do koordynacji tych działań utworzono European Umbrella Organisation for Geographic Information (EUROGI). Ma ona na celu:

- poprawę infrastruktury informacji geograficznej (tzn. polepszyć dostępność do tego typu informacji) oraz sposobów jej zbierania i rozpowszechniania,
- tworzenie metainformatorów (o źródłach informacji, inicjatywach, ośrodkach, projektach, kursach szkoleniowych),
- określenie formy współdziałania z krajami Europy Wschodniej i Centralnej,
- promowanie standardów,
- osiągnięcie statusu ciała doradczego Unii Europejskiej w kreowaniu polityki poprzez analizowanie konsekwencji geograficznych decyzji podjętych przez Unię.

W najbliższych latach nastąpią rewolucyjne zmiany w przemyśle wydawniczym. Prawdopodobnie już niedługo obok drukowanej, tradycyjnej formy pojawi się bogata oferta wydawnicza dostępna w sposób elektroniczny. Ta nieuchronnie zbliżająca się zmiana może zachwiać pozycją wielu wydawców. Aby temu zapobiec, podejmowane są wysiłki włączenia samych wydawców w proces powstawania tych nowych form publikacji. Takie zainteresowanie wydawnictw nowymi środkami przekazu mogłoby korzystnie wpłynąć na rozwój tej formy dokumentów oraz nie groziłoby rozpadem firm wydaw-

nicznych. Problem dokumentów elektronicznych łączy się z działaniami Komisji Europejskiej na polu prawa autorskiego.

Jak szczególną troską obdarzane są regiony słabo rozwinięte świadczy fakt powołania National Focal Points. Są to specjalne ciała umiejscowione w poszczególnych słabo rozwiniętych regionach Unii Europejskiej w celu dodatkowego wspierania udziału tych regionów w programie IMPACT. Istniejące National Awareness Partners nie są wystarczająco silną grupą, aby mogły odpowiednio wspierać potrzeby tych regionów. Problem rozwoju obszarów słabo rozwiniętych jest również głównym tematem prac Funduszy Strukturalnych (Structural Funds)⁴⁰ dążących do przekształceń strukturalnych tych regionów. Należy jednak podkreślić, że bez jasnego, wyrażonego na poziomie krajowym, programu działań dla tych regionów, żadne przedsięwzięcia Unii Europejskiej nie odniosą rewelacyjnych efektów. Włączenie tych obszarów w rozwój rynku informacji daje możliwość stworzenia nowych miejsc pracy oraz ożywienia ich gospodarczo.

OCENA IMPACT-U

Na podsumowania IMPACT-u II jeszcze jest za wcześnie. Dopóki trwa program, a nawet zaraz po jego zakończeniu, trudno będzie przewidzieć, jak długo będą dokonywać się pod jego wpływem przemiany rynku.

Raport⁴¹ opracowany przez niezależnych ekspertów w połowie trwania programu IMPACT II potwierdził ważność i słusność podjętych decyzji, wyznaczonych celów i przedsięwziętych środków. Słabość europejskiego rynku usług informacji elektronicznej została określona nie jako brak wiedzy, sprzętu czy zapóźnienie technologiczne. Głównym powodem jest jego fragmentaryczność i rozdrobnienie.

Eksperci podkreślili, że różnice między poszczególnymi krajami członkowskimi nie są przede wszystkim natury prawnej czy technicznej, lecz bardziej lingwistycznej czy semantycznej oraz że wynikają z różnych tradycji i podłoża historycznego.

Z największą krytyką ekspertów spotkał się podział budżetu pomiędzy poszczególne linie działania IMPACT-u. Zarzuca się, że połowa funduszy przeznaczonych na IMPACT została przyznana realizacjom projektów w zakresie inicjatyw wybranych jako strategicznie ważne dla rozwoju tego sektora. Z drugiej strony podkreślono niedoinwestowanie działań Obserwatorium Rynku Informacji i prac z zakresu likwidowania barier prawnych i administracyjnych wewnątrz Unii Europejskiej.

Grupa ekspertów powróciła do podstawowej idei IMPACT-u, który nie jest klasycznym programem badawczo-rozwojowym, nie jest więc programem promującym powstawanie nowych rozwiązań technologicznych. IMPACT ma

⁴⁰ *Community Structural Funds. Guide to the Community initiatives 1994-99.* European Commission. Luxembourg 1994, 104 s.

⁴¹ *Mid-term review of the implementation of the Community programme – establishing of an internal information services market (1991-1995).* IMPACT 2. *Evaluation report drawn up by independent experts.* Brussels 1994, 133 s.

za zadanie pobudzenie rynku, co czyni poprzez utworzenie platformy współpracy między producentami usług oraz poprzez przyczynienie się do wzrostu grupy użytkowników świadomych korzyści płynących z wykorzystania technologii informacyjnych.

Raport niezależnych ekspertów nawołuje również do podjęcia dodatkowych działań w celu zaangażowania w prace IMPACT-u czołowych przedstawicieli krajowych organizacji rynku usług informacyjnych. Jak dotąd bowiem IMPACT stanowił głównie wyzwanie dla pracowników niższych szczebli, którzy widzieli w nim sposób na realizację własnych pomysłów.

ANNA OGONOWSKA

IMPACT — THE EUROPEAN UNION PROGRAMMES CONCERNING THE DEVELOPMENT OF INFORMATION SERVICES MARKET

The paper presents two editions of IMPACT programme which was started in 1989 by the European Commission to enhance development of the European information services market. The article explains background, legal base, budget and aims of the IMPACT programmes. The actions focus on four main lines: establishing information market observatory, undergoing legal, administrative and technical barriers, simplifying access to information, supporting strategic initiatives. The paper describes the weakness of the European information services market in comparison with American and Japanese market caused mainly by fragmentary policies and multilingual society. It presents overcoming the obstacles by producer and user-oriented actions. The article clarifies undertaking the efforts in order to make European information services market competitive. It is stressed that IMPACT's are not typical European Union programmes promoting new products and services but rather structural and supplementary actions using results of other programmes.

Maszynopis wpłynął do redakcji 31 maja 1995

MAŁGORZATA SIEMIŃSKA

EUROPEJSKA DZIAŁALNOŚĆ NORMALIZACYJNA

Idea normalizacji. Normalizacja europejska: struktura i zasady działalności europejskich organizacji normalizacyjnych, zasady „Nowego Podejścia”, dokumenty opracowywane przez europejskie organizacje normalizacyjne, koordynacja prac badawczo-rozwojowych z normalizacją. Normalizacja europejska na tle normalizacji międzynarodowej. Członkostwo Polski w międzynarodowych i regionalnych organizacjach normalizacyjnych.

IDEA NORMALIZACJI

Normalizacja jest to działalność mająca na celu uzyskanie optymalnego stopnia uporządkowania w określonej dziedzinie poprzez ustalanie postanowień przeznaczonych do powszechnego i wielokrotnego stosowania, dotyczących istniejących lub możliwych do zaistnienia problemów technicznych. Działalność ta polega w szczególności na opracowywaniu, publikowaniu i stosowaniu norm¹.

W wyniku rewolucji przemysłowej pogłębiał się podział pracy a wraz z nim ujawniała się silna potrzeba ładu i uporządkowania jako niezbędny czynnik racjonalizacji produkcji. Producenci zaczęli szukać rozwiązań powtarzalnych, typowych, będących warunkiem postępu i rozwoju przemysłowego. Początkowo były to działania sporadyczne i indywidualne, następnie przekształciły się w zbiorowe i zorganizowane.

Konieczność racjonalizacji produkcji, porządkowania pojęć, rzeczy i czynności oraz stale rosnące i zróżnicowane potrzeby rynku stały się powodem zinstytucjonalizowania normalizacji. Obecnie działalność normalizacyjna może odbywać się na szczeblu krajowym, regionalnym^{1a} i międzynarodowym. Obejmuje ona swoim zasięgiem:

- określanie stanu i kierunków rozwoju normalizacji;
- prace badawczo-rozwojowe dotyczące podstaw i metod działalności normalizacyjnej;
- prace związane z programowaniem, planowaniem oraz opracowywaniem, opiniowaniem, uzgadnianiem norm i zmian do nich (prace normalizacyjne).

Współczesna definicja normy mówi, że jest to przyjęty na zasadzie konsensusu i zatwierdzony przez upoważnione jednostki organizacyjne dokument ustalający — do powszechnego i wielokrotnego stosowania — zasady, wytyczne lub charakterystyki odnoszące się do różnych rodzajów działalności

¹ ISO/IEC Guide 2. General terms and their definitions concerning standardization and related activities. 1991, 60 s.

^{1a} Według PN-N-02000: 1994 — normalizacja, w której mogą uczestniczyć odpowiednie jednostki organizacyjne z krajów tylko jednego geograficznego, politycznego lub ekonomicznego regionu świata.

lub ich wyników i zmierzający do uzyskania optymalnego stopnia uporządkowania w określonej dziedzinie.

W gospodarce rynkowej użyteczność norm wyraża się w dążeniu do osiągnięcia 5 zasadniczych celów, jakimi są:

a) racjonalizacja gospodarki — polega ona na ekonomiczności produkcji wynikającej ze zgodności i wymiennalności wyrobów i części składowych, oszczędności wynikającej z możliwości produkowania długich serii, racjonalizacji zakupów państwowych, regulowania stosunków między klientami a dostawcami, tworzenia środowiska technicznego wspólnego dla wszystkich przedsiębiorstw (jak to określiła Rada Ministrów Wspólnot Europejskich w rezolucji z 7.05.1985 r.);

b) popieranie handlu międzynarodowego — normy harmonizujące mogą pomóc w usuwaniu barier w wymianie handlowej spowodowanych przez różnice w zwyczajach poszczególnych krajów;

c) rozwój stosunków partnerskich — nawiązywanie współpracy w opracowywaniu i stosowaniu różnych zasad przyjętych dobrowolnie przez wszystkich zainteresowanych partnerów (konsumentów, producentów, dystrybutorów i administracji) pozwala na przyjęcie przez nich odpowiedzialności za wspólnie wypracowane efekty;

d) tworzenie i różnicowanie jakości dóbr i usług — tworzenie jakości ma miejsce przez określenie wymagań technicznych dla produktu, wprowadzenie systemów zapewniających regularność produkcji oraz bezpieczeństwo wyrobów i usług. Różnicowanie może odbywać się poprzez określanie poziomów jakości oraz certyfikację zgodności określonych wyrobów i usług ze specjalnymi wymaganiami dotyczącymi jakości;

e) ochrona konsumentów — odbywa się ona poprzez umożliwienie konsumentom korzystania z efektów racjonalizacji ekonomicznej produkcji (wyrażającej się w cenie) oraz umożliwienie identyfikacji produktów.

Istnieje jednak niebezpieczeństwo zmniejszenia pozytywnych skutków normalizacji przejawiające się hamowaniem innowacyjności, spowszednieniem wyrobów, osłabieniem zdolności podejmowania decyzji przez przedsiębiorstwa. Niepożądane może także okazać się publikowanie norm krajowych, które mogą stwarzać w sposób nie zamierzony bariery w wymianie handlowej.

W krajach o dynamicznie rozwijającym się przemyśle w pierwszych latach naszego wieku powstały narodowe komitety i ukształtowały się zróżnicowane systemy normalizacyjne. Pomimo wielu różnic strukturalno-organizacyjnych cele komitetów były zawsze takie same.

Z inicjatywy krajowych komitetów normalizacyjnych powołano międzynarodowe organizacje:

— w 1906 r. IEC (International Electrotechnical Commission — Międzynarodową Komisję Elektrotechniczną);

— w 1926 r. ISA (International Federation of National Standardizing Bodies Association — Międzynarodową Federację Krajowych Jednostek Normalizacyjnych); przekształcona została w 1947 r. w ISO (International

Organization for Standardization — Międzynarodową Organizację Normalizacyjną).

Współpraca narodowych komitetów normalizacyjnych na forum organizacji międzynarodowych pozwoliła na zbliżenie metod i procedur prowadzenia prac.

Państwowe akty prawne, które powoływały narodowe komitety normalizacyjne przestrzegały reguły, że ustanawiane normy krajowe nie mają charakteru obligatoryjnego. O znaczeniu i przydatności norm świadczyła ich wartość merytoryczna zaakceptowana przez wybitnych przedstawicieli środowisk produkcji, nauki i techniki biorących udział w procesie ich tworzenia. Proces opracowywania projektów norm miał charakter społecznego działania z zachowaniem równoprawnej reprezentacji przedstawicieli zainteresowanych środowisk. Środowiska producentów uwzględniały swoje potrzeby, które były jednak formułowane z pozycji potencjalnego użytkownika przedmiotu normalizacji.

NORMALIZACJA EUROPEJSKA

Struktura i zasady działalności europejskich organizacji normalizacyjnych. Pierwszy raz rola normalizacji europejskiej w rozwoju rynku wewnętrznego Unii Europejskiej została określona w Dyrektywie Niskiego Napięcia (Low Voltage Directive) w 1973 r.² Ustalono wówczas po raz pierwszy zasady współpracy Komisji Europejskiej i europejskich organizacji normalizacyjnych.

System normalizacji europejskiej tworzą krajowe organizacje normalizacyjne oraz regionalne organizacje normalizacyjne, do których zaliczane są:

— CEN (European Committee for Standardization — Europejski Komitet Normalizacyjny) działający od 1961 r., formalnie utworzony w 1974 r.;

— CENELEC (European Committee for Electrotechnical Standardization — Europejski Komitet Normalizacji Elektrotechnicznej) działający od 1959 r.; utworzony oficjalnie w 1973 r.;

— ETSI (European Telecommunications Standards Institute — Europejski Instytut Normalizacji Telekomunikacyjnej) powołany w 1988 r. na podstawie mandatu Wspólnoty Europejskiej i EFTA.

Szczególnie silne związki zachodzą między CEN i CENELEC, które utworzyły wspólną grupę prezydencką oraz mają wspólne przepisy tworzenia norm³.

Europejskie organizacje normalizacyjne grupują 18 krajowych organów normalizacyjnych — krajów członkowskich WE (Wspólnot Europejskich) i EFTA — pracują w kooperacji z Komisją Europejską i Sekretariatem EFTA. Współpracę tę określa Dyrektywa Rady Unii Europejskiej nr 83/189/EEC zawierająca obowiązki krajów członkowskich dotyczące przekazywania infor-

² *The New Approach – Legislation and standards on the free movement of goods in Europe*. Brussels 1993, 207 s.

³ *European standardization*, Brussels 1994, 8 s.

macji o normach obowiązkowych i dobrowolnych oraz porozumienie między Radą Unii Europejskiej i krajami EFTA.

Rada Techniczna CEN jest odpowiedzialna za kontrolę programów prac normalizacyjnych i ich realizację przed organem zarządzającym i odpowiedzialnym za procedury jakim jest Sekretariat Centralny. Nad projektami norm pracują grupy robocze komitetów i podkomitetów technicznych.

W Radzie Technicznej CEN istnieje 6 Technicznych Rad Sektorów (BTS):

- CEN/BTS-1 Budownictwo i inżynieria lądowa;
- CEN/BTS-2 Mechanika;
- CEN/BTS-3 Ochrona zdrowia;
- CEN/BTS-4 Bezpieczeństwo pracy;
- CEN/BTS-5 Ogrzewanie, chłodzenie i wentylacja;
- CEN/BTS-6 Transport i opakowania.

Wyodrębnione Techniczne Rady Sektorowe nadzorują postęp prac normalizacyjnych w poszczególnych dziedzinach, zatwierdzają programy prac, kontrolują zakresy prac komitetów technicznych, zapewniając właściwą koordynację prac w celu uniknięcia niepotrzebnego ich dublowania.

Rady sektorów opiniują również tematykę normalizacyjną finansowaną ze środków Unii Europejskiej. Udział rad sektorów w pracach Rady Technicznej CEN był do niedawna zastrzeżony tylko dla przedstawicieli organizacji normalizacyjnych będących członkami rzeczywistymi. Od połowy 1993 r. CEN zdecydował, że przedstawiciele organizacji afiliowanych w CEN będą mogli brać udział w obradach Technicznych Rad Sektorowych na zasadach obowiązujących członków afiliowanych.

Europejski Komitet Normalizacyjny CEN na podstawie swojego statutu przewiduje wiele możliwości współpracy z różnymi organizacjami przy przygotowywaniu norm europejskich (partnerami mogą być stowarzyszenia branżowe, federacje przemysłowe, związki zawodowe lub organizacje konsumenckie); mogą to być:

a) wymiana informacji — powszechną praktyką jest nieformalna wymiana informacji z Centralnym Sekretariatem CEN. W tym przypadku nie istnieją instytucjonalne związki z CEN. Zainteresowana organizacja opracowuje własne dokumenty techniczne wykorzystywane w określonej branży (niekoniecznie muszą to być normy);

b) wykorzystanie zgłoszonego dokumentu jako podstawy opracowania projektu normy europejskiej EN — organizacja zgłasza propozycję, aby CEN wykorzystał opracowane przez nią warunki techniczne jako podstawę do przygotowania projektu normy europejskiej. Możliwe jest dokonywanie zmian w wykorzystywanym dokumencie. CEN może podjąć prace nad określonym tematem zgłoszonym przez dowolną organizację krajową lub europejską. W tym przypadku również brak jest związków instytucjonalnych. CEN nie wnosi żadnych opłat z tytułu praw autorskich;

c) udział w opracowywaniu norm europejskich EN w ramach Komitetów Technicznych CEN — w tym przypadku istnieje statutowy związek z Komitetem Technicznym CEN. Udział w opracowywaniu normy europejskiej musi

uzyskać aprobatę członków danego komitetu i być zatwierdzony przez odpowiednią Techniczną Radę Sektorową CEN. Organizacja poprzez swojego reprezentanta uczestniczy w pełni w pracach Komitetu Technicznego i może proponować projekty dokumentów. Organizacja nie ma prawa głosu i nie wnosi żadnych opłat;

d) uczestnictwo w ustalaniu polityki CEN — organizacja uczestniczy w ustalaniu polityki CEN, w przygotowywaniu decyzji, programowaniu prac, przydzielaniu zadań różnym komitetom technicznym. W tym przypadku instytucja może uzyskać członkostwo przez stowarzyszenie z CEN. Uzyskuje przez to możliwość uczestnictwa w Zgromadzeniu Ogólnym i w różnych BTS. Nie ma natomiast prawa głosu w sprawach statutowo zarezerwowanych dla krajowych członków CEN. Organizację obowiązuje wpisowe oraz składka roczna;

e) uzyskanie zlecenia na realizację programu norm europejskich — organizacja otrzymuje zlecenie od CEN na realizowanie programu norm europejskich, które zostaną przekazane do CEN w celu akceptacji i publikacji jako normy europejskie. Organizacja posiada status ASB (Associated Standard Bodies — Stowarzyszonego Organu Normalizacyjnego) poprzez umowę z CEN. Umowa ta wymaga aprobaty Zgromadzenia Ogólnego. CEN przekazuje wówczas ASB odpowiedzialność za określony obszar działalności. ASB nie jest formalnie członkiem CEN. Normy europejskie publikowane przez CEN nie podlegają opłatom z tytułu prawa autorskiego ASB. Tematy nowych projektów norm podlegają notyfikacji zgodnie z dyrektywą europejską 83/189/EEC.

Szczególną rolę w finansowaniu działalności normalizacyjnej ma w gospodarce rynkowej przemysł. Przyjmuje się, że krajowa organizacja normalizacyjna dotowana w części większej niż 30% z budżetu, jest uzależniona od państwa i w związku z tym służy władzy, a nie społeczeństwu. Norma powinna być opracowywana przez tych, którzy jej potrzebują, a stosowana przez tych, którzy tego chcą⁴. Ingerencja administracji państwowej powinna ograniczać się jedynie do określania zasad i wymagań wobec postępu normalizacji.

Krokiem w kierunku zwiększenia spójności normalizacji europejskiej jest przyjęcie w poczet członków stowarzyszonych organizacji od dawna współpracujących z CEN:

— FIEC (European Construction Industry Federation — Europejska Federacja Przemysłu Budowlanego) powstała w 1905 r. Reprezentuje ona 27 krajowych federacji z 21 państw (12 z Unii Europejskiej, 6 z EFTA oraz Czech, Węgier i Słowacji). Zrzeszają one przedsiębiorstwa różnej wielkości. Działają jako główni wykonawcy, podwykonawcy lub występują w obydwu rolach;

— TUTB (European Trade Union Technical Bureau for Health and Safety — Biuro Techniczne Zdrowia i Bezpieczeństwa Europejskiej Konfederacji Związków Zawodowych) utworzone przez ETUC w 1988 r. jako wzmocnienie zaplecza technicznego Konfederacji zgodnie z art. 100a i 118a Traktatu Rzymskiego. Biuro dostarcza Konfederacji informacje na temat stanu europej-

⁴ *European Community's standards for European enterprises.* CEN. Brussels 1988, 65 s.

skiej legislacji i europejskiej normalizacji w zakresie bezpieczeństwa i zdrowia;

— ECMA (European Computer Manufacturers Association — Europejskie Stowarzyszenie Producentów Komputerów).

Zasady „Nowego Podejścia”. Ustalenia Białej Księgi Komisji Europejskiej oraz Rezolucja Rady Unii Europejskiej za dnia 7.05.1985 ustanawiająca „Nowe podejście do harmonizacji technicznej i normalizacji”⁵ były znaczącym krokiem w kierunku przyspieszenia procesów harmonizacji technicznej wyrobów na rynku europejskim. „Nowe Podejście” jest przykładem zgodnego funkcjonowania przepisów prawnych i norm. Powstały system polega na powoływaniu się na dobrowolne normy europejskie w wielu dziedzinach prawodawstwa europejskiego.

Poziom kooperacji między rządami doprowadził do ograniczenia przepisów technicznych do podstawowych wymagań dotyczących ochrony zdrowia, mienia, środowiska, bezpieczeństwa. Rządy miały podstawę do wynegocjowania z organizacjami normalizacyjnymi opracowania dobrowolnych zaleceń dla wsparcia Dyrektyw. Zasady te zostały później zawarte w art. 100a Traktatu Rzymskiego.

Towary wytworzone zgodnie z normami europejskimi opracowanymi na podstawie mandatu Komisji Europejskiej i EFTA są w założeniu zgodne z Dyrektywami. Wyroby spełniające wymagania tych norm mogą więc bez przeszkód brać udział w swobodnym obrocie towarowym na rynku europejskim⁶.

Na wszystkich wyrobach będących w obrocie na rynku Unii Europejskiej, w stosunku do których Dyrektywy określiły wymagania powinno być umieszczone oznakowanie „CE” — czyli certyfikat oznaczający zgodność wyrobu z prawodawstwem Wspólnot. Zgodność z normą europejską jest argumentem dla producenta podczas sprzedaży i eksportu⁷.

W 1990 r. Komisja Europejska opublikowała *Zieloną Księgę Komisji*, który to dokument wiąże stan technologicznej integracji w Europie z rozwojem normalizacji⁸.

Kolejnym krokiem w kreowaniu nowej polityki normalizacyjnej była Rezolucja Rady Unii Europejskiej z 1992 r. Stwierdza ona m.in., że „(...) należy intensywniej zachęcać do stosowania norm europejskich, ponieważ jest to instrument integracji ekonomicznej i przemysłowej w ramach rynku europejskiego; jak również bazą techniczną przy opracowywaniu przepisów legislacyjnych (...)”⁹.

Rynek europejski potrzebuje kilku tysięcy norm europejskich w celu umożliwienia efektywnego obrotu towarowego. Wiele powstaje przez przyjęcie

⁵ CEN General Assembly Resolutions 5/1990 i 11/1991.

⁶ CENELEC Memorandum 17. 1991.

⁷ Standards at work in the European marketplace. Brussels 1993, 113 s.

⁸ Zielony Dokument Komisji w sprawie rozwoju normalizacji europejskiej — działania mające na celu szybszą integrację technologiczną Europy. Warszawa 1990.

⁹ Rezolucja Rady Wspólnot Europejskich dot. roli normalizacji. „Normalizacja” 1993 11/12 s. 2—3.

międzynarodowych norm ISO. CEN ma w tym zakresie duże osiągnięcia — opublikowano ok. 1450 norm EN-ISO a ok. 2400 projektów norm jest w trakcie głosowania lub wydawania. Ogólną liczbę norm EN i dokumentów będących w opracowaniu lub już opracowanych szacuje się na ponad 9200. Z tego 38% opracowano w samym CEN, 40% oparto na normach ISO/IEC, 14% na normach AECMA a 8% na normach innych organizacji normalizacyjnych.

Dokumenty opracowywane przez europejskie organizacje normalizacyjne. Normy europejskie mogą być opracowywane przez komitety techniczne CEN, CENELEC, ETSI lub stowarzyszone z nimi: ECISS, AECMA, EWOS.

Inicjatywa opracowania normy może pochodzić od wyżej wymienionych organizacji, od krajowych organizacji normalizacyjnych, od organizacji reprezentowanych w organach naczelnych CEN/CENELEC/ETSI lub z mandatu udzielonego przez Komisję Europejską lub Sekretariat EFTA. Objęto mandatem ok. 20% wszystkich tematów. Mandaty nie zawsze mają bezpośredni związek z Dyrektywami „Nowego Podejścia”. Są one również udzielane w związku z europejskimi programami polityki przemysłowej lub w dziedzinie dostaw publicznych (np. „sektory wyłączne”: woda, energia, transport, informatyka)¹⁰.

Norma europejska jest z chwilą jej ustanowienia jedyną normą w danej dziedzinie dopuszczoną do stosowania na obszarze Wspólnoty Europejskiej i EFTA. Niezależnie od kogo pochodzi inicjatywa opracowania normy, podjęciu tematu normalizacyjnego towarzyszy tzw. „okres unieruchomienia”, podczas którego członkowie europejskich organizacji normalizacyjnych zobowiązują się do zaniechania prac na szczeblu krajowym do czasu zakończenia opracowania normy europejskiej w danej dziedzinie.

Każdy kraj członkowski jest zobowiązany wprowadzić postanowienia normy europejskiej do zbioru swoich norm oraz usunąć normy z nią niezgodne w ciągu pół roku. Wyjątkiem od tej zasady jest sytuacja, gdy w głosowaniu nad projektem normy kraje EFTA głosują przeciw; wówczas obowiązuje ona tylko na obszarze Wspólnoty Europejskiej oraz w krajach EFTA głosujących pozytywnie.

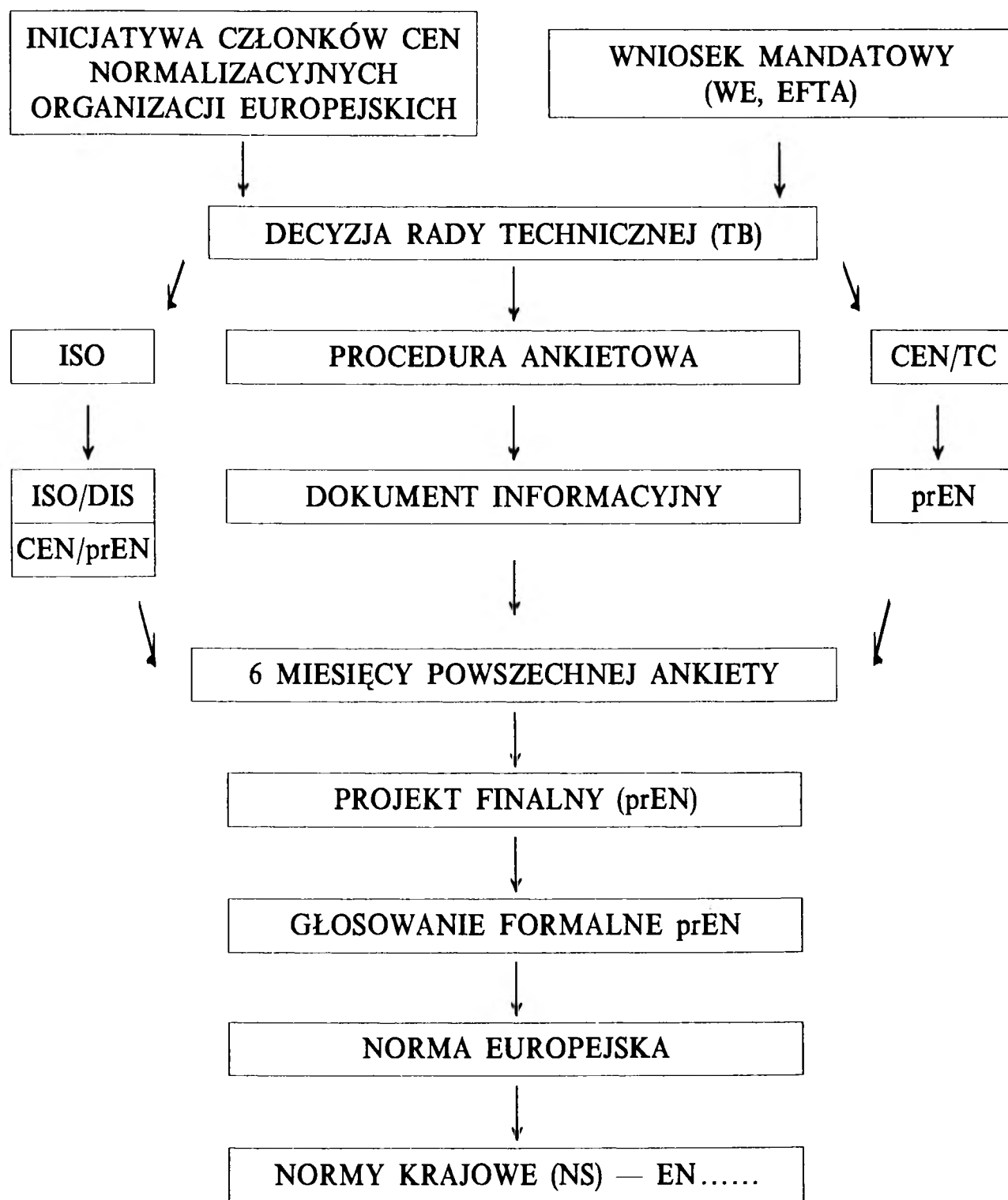
Tryb opracowywania norm europejskich przedstawiony jest w tabelicy (zob. s. 400).

Podobna sytuacja jest z dokumentem harmonizującym (HD). Dokument ten może zawierać odchylenia od pewnych wymagań natury technicznej lub prawnej, przyznane niektórym krajom na określony czas.

Przednorma europejska (ENV) nie ma charakteru normy wyłącznej i dlatego też jej publikacja nie narzuca obowiązku usuwania norm o odmiennych postanowieniach. Występuje ona zwykle w przemyśle o dużym stopniu innowacyjności. Istnienie przednormy ogranicza się do 3 lat z możliwością jednokrotnego przedłużenia na dalsze 2 lata. Po tym okresie przednorma musi uzyskać status normy europejskiej, dokumentu harmonizacyjnego lub zostać

¹⁰ CEN – Standards for access to the European market. The technical programme. Brussels 1993, 220 s.

Tablica. Tryb opracowywania norm europejskich

wycofana. Przednorm europejskich nie obejmuje „okres unieruchomienia”.

W przypadku braku jednomyślności w głosowaniu może zostać wydany raport techniczny CEN/CENELEC o charakterze informacyjnym.

W przypadku opracowania normy europejskiej na podstawie materiałów spoza ISO zostaje ona przekazana do ISO w celu jej ewentualnego ustanowienia jako normy międzynarodowej. Różnica formalna pomiędzy normą europejską EN a normą międzynarodową ISO jest taka, że EN jest jedyną normą, która może być stosowana na obszarze Wspólnoty, podczas gdy norma ISO nie wymaga usuwania norm z nią niezgodnych ze zbioru norm krajowych.

Kompleksowa natura normalizacji na poziomie europejskim i międzynarodowym jest widoczna przy wprowadzaniu norm ISO do norm EN oraz oznaczaniu ich zgodności.

Istniejące normy europejskie muszą być poddawane przeglądowi pod kątem ich aktualności. Procedura przeglądu odbywa się najczęściej co 5 lat.

Koordinacja prac badawczo-rozwojowych z normalizacją. CEN podejmuje inicjatywy m.in. w ramach Europejskiego Programu Promocji Normalizacji oraz przygotowywanego IV Ramowego Programu Wspólnot Europejskich dotyczącego badań i rozwoju technologicznego. Celem tych inicjatyw jest wykorzystanie badań naukowych na potrzeby regulacji prawnych i finansowania oraz powiązanie normalizacji międzynarodowej ISO z pracami badawczymi Wspólnot oraz jej relacji z normalizacją europejską CEN.

Rozwój technologii następuje w ostatnich latach tak szybko, że normalizacja niejednokrotnie nie nadąża z ich udokumentowaniem. Sytuację rozładowało w pewnym sensie wprowadzenie przednorm (ENV), których procedura opracowywania została uproszczona i rozpoczyna się już na etapie badań i projektowania stosownie do postępu technicznego — a więc w krótszym czasie. Przednormy ustanawiane są jako normy przyszłościowe do tymczasowego stosowania w dziedzinach o wyższym stopniu innowacyjności lub gdy istnieje potrzeba ukierunkowania pilnych prac normalizacyjnych. Potrzeba elastyczności i szybkości wprowadzenia sprawia, że dokumenty te mają niższy stopień obowiązywania niż EN czy HD; jednocześnie kraje członkowskie mogą zachować w swoich zbiorach normy krajowe, które są sprzeczne z ENV. Maksymalny okres czasu trwania przednormy ustalono na 5 lat. Po upływie tego okresu norma powinna stać się normą europejską, dokumentem harmonizacyjnym lub być unieważniona.

Zasada powiązania prac badawczo-rozwojowych i normalizacji określana jest w języku angielskim terminem „prenormative research” (badania prenormatywne lub przednormalizacyjne) lub „development-related standardization” (normalizacja powiązana z rozwojem). Istotą tej zasady jest, że nie wykorzystuje ona doświadczeń praktycznych w stosowaniu technologii, lecz coraz częściej wychodzi naprzeciw nowym technologiom i nowym technikom naukowym. Wymaga to zmodyfikowania sposobu myślenia o normalizacji. Tradycyj-

ne podejście do normalizacji opierające się na sprawdzonych rozwiązaniach technicznych wyrobów i procedur pozostanie w dalszym ciągu instrumentem poszerzania rynku, obniżania kosztów produkcji oraz racjonalnej gospodarki zasobami.

Obserwowany wzrost znaczenia normalizacji jest spowodowany głównie zmianami technologii. Szybkie zmiany rynku, wzrost złożoności i współzależności wyrobów i usług powoduje, że wyniki prac naukowo-badawczych mogą być coraz częściej niedostatecznie wykorzystane. W rozwoju technologicznym główną rolę odgrywają nie pojedyncze wyroby, lecz systemy komponowane z elementów projektowanych i wytwarzanych niezależnie przez różnych dostawców. Powodzenie na rynku takich systemów zależy od precyzyjnego określenia wymagań dotyczących ich części składowych, komponentów, podzespołów, struktur i interfejsu. Trudności w znormalizowaniu systemów rosną proporcjonalnie do innowacyjności i złożoności danej technologii.

Istotnym zagadnieniem jest określenie, kiedy dana technologia będzie mogła być wykorzystana w nowych wyrobach oraz jaki jest najważniejszy moment rozpoczęcia prac normalizacyjnych. Jest to szczególnie istotne przy zastosowaniu danej technologii w nowej dziedzinie lub gdy z jej zastosowaniem łączy się ryzyko ekonomiczne, ekologiczne czy społeczne. Przyszłość przemysłu zależy nie tylko od stałych i efektywnych badań, lecz również od ustanawiania norm odpowiadających potrzebom rynku. Normalizacja terminologii, badań i metod pomiarowych w rozwijających się technologiach przyczynia się do poprawy wzajemnej komunikacji między uczestnikami cyklu produkcji.

Koncepcja normalizacji powiązanej z badaniami została opublikowana w 1988 r. w Memorandum wydanym przez Komitet Badań Naukowych Wspólnot Europejskich. Wskazano w nim na konieczność wprowadzenia do europejskich programów badawczo-rozwojowych nowych kierunków działań; są to:

- wspomaganie i promocja normalizacji prowadzonej na szczeblu europejskim i krajowym;
- intensyfikacja współdziałania normalizacji z odpowiednimi dziedzinami badań i rozwoju;
- oparcie normalizacji europejskiej w jak największym stopniu na normach międzynarodowych w celu zapobieżenia tworzeniu barier technicznych w wymianie handlowej (zgodnie z postanowieniami Układu GATT — General Agreement on Tariffs and Trade).

Komisja Europejska podkreśla znaczenie ścisłej koordynacji pomiędzy pracami badawczo-rozwojowymi a normalizacją, zgodnie z art. 130 Jednolitego Aktu Europejskiego. W tym celu należy określić sposoby i środki, za pomocą których organizacje krajowe, wspólnotowe i międzynarodowe mogą wesprzeć prace normalizacyjne na najwcześniejszym etapie. Dotyczy to przede wszystkim dziedzin, w których następuje ostatnio gwałtowne przyspieszenie, tj. informatyki, transportu, komunikacji, badań środowiska, inżynierii optycznej i biotechnologii¹¹.

¹¹ *The single market in action*. Brussels 1992, 41 s.

W 1988 r. Komisja Europejska wydała zalecenie w sprawie popierania badań prowadzonych we współpracy z CEN/CENELEC i znaczenia prac prenormatywnych dla przyspieszenia rozwoju nowych technologii. W 1992 r. Komisja potwierdziła swoje stanowisko, stwierdzając, że polityka normalizacyjna jest ważnym instrumentem polityki przemysłowej jako całości. Przygotowywany IV Ramowy Program Wspólnot Europejskich dotyczący badań i rozwoju stwarza możliwość zdobycia środków finansowych na realizację projektów badawczych związanych z normalizacją.

W celu przyspieszenia korelacji między europejskimi programami badawczymi a programami normalizacyjnymi grupa STAR (STANDARDIZATION and RESEARCH) opracowała zalecenia dla partnerów CEN (głównie Komisji Europejskiej). W zaleceniach tych proponuje się, aby:

— każdy projekt finansowany przez sponsorów europejskich brał pod uwagę środowisko normalizacyjne, w którym będą wykorzystywane rezultaty badań;

— normy były przeanalizowane pod kątem ich przeznaczenia i poziomu techniki;

— część IV Ramowego Programu Wspólnot Europejskich skierować wprost na potrzeby badawcze europejskich organizacji normalizacyjnych;

— programy badawczo-rozwojowe były na tyle elastyczne, aby można było włączyć w dowolnym czasie odpowiednie prace normalizacyjne;

— element prenormatywny programów był rozwijany we współpracy z CEN/BTS dla zaspokojenia potrzeb normalizacyjnych zgłaszanych w ciągu 5 lat;

— przedstawiciele europejskich organów normalizacyjnych byli na stałe włączeni w promocję, rozwój i przygotowanie programów.

Organizacje normalizacyjne wprowadzające kolejno ustanawiane normy EN do istniejących krajowych systemów normalizacyjnych stwierdziły, że takie działanie prowadzi w wielu przypadkach do rozregulowania tych systemów. Większość norm jest bowiem ze sobą ściśle powiązana. Parametry techniczne ujęte w wymaganiach normy mogą być oceniane za pomocą nowo znormalizowanych metod badań, których rezultat różni się od dotychczasowych. Wyroby mogą być badane i klasyfikowane według poprzednio obowiązujących norm, zaś inne właściwości oceniane według wprowadzonych do systemu krajowego norm europejskich EN.

Z tego względu podjęto decyzję o pakietowym systemie wprowadzania norm EN do norm krajowych. Pod nazwą pakiet rozumie się określony zbiór norm regulujący — w miarę możliwości kompleksowo — wymagania dla określonego wyrobu. Pakiet norm ma być wprowadzony do krajowego zbioru norm w jednym terminie, przez co będzie można określić, czy dany wyrób odpowiada wymaganiom zharmonizowanych norm europejskich.

Poszczególne komitety techniczne CEN rozpatrujące zawartość i termin wprowadzenia pakietów norm podchodzą do tego zagadnienia w indywidualny sposób. Wstępnie ocenia się, że system pakietowy wpłynie na opóźnienie

wprowadzenia opracowywanych norm EN, ponieważ wprowadzenie pakietu jest uzależnione od terminu opracowania ostatniej normy z danego pakietu. Nowy system umożliwi jednak lepsze, spójniejsze przygotowanie postanowień norm oraz da więcej czasu producentom wyrobów i jednostkom certyfikującym na przygotowanie się do wprowadzanych zmian.

NORMALIZACJA EUROPEJSKA NA TLE NORMALIZACJI MIĘDZYNARODOWEJ

Naturalnym czynnikiem tworzącym bariery w handlu jest ochrona partykularnych interesów grup społecznych oraz zróżnicowana polityka handlowa poszczególnych krajów. We współczesnych gospodarkach najprostszym systemem barier jest system ceł i opłat granicznych stanowiących bariery taryfowe. System ten funkcjonował swobodnie do czasu rundy Kennedy'ego. W miarę negocjacji GATT (obecnie WTO — World Trade Organization) w sprawie obniżania i likwidacji barier taryfowych uwypukliły się bariery pozataryfowe tj. administracyjne, normalizacyjne (techniczne), podatkowe, dumpingowe. Na początku lat siedemdziesiątych lista barier pozataryfowych GATT obejmowała aż 855 pozycji. Podobną listę sporządziło OECD (Organization for Economic Co-operation and Development) dla Unii Europejskiej.

Cechą charakterystyczną tych barier jest ich nieprzejrzyistość. Trudno jest je przewidzieć, opanować; nie jest możliwe również oszacowanie ograniczeń jakie wywołują w handlu.

Pojawiają się ostatnio bariery pozataryfowe będące wynikiem nie tyle polityki poszczególnych rządów, co grup nacisku (konsumenckich, ekologicznych itp.). Skutkiem działania tych grup może być bojkot towarów ze względu na ich cechy lub kraj pochodzenia.

Normalizacja wiele zyskała na porozumieniach handlowych zawartych podczas rokowań Rundy Urugwajskiej. Porozumienia te zwiększają możliwość i prestiż organizacji międzynarodowych i regionalnych zajmujących się ustanawianiem norm technicznych, dotyczących przede wszystkim ochrony zdrowia i bezpieczeństwa.

Spodziewać się należy wielkiego zapotrzebowania na nowe normy, gdyż rynek — zgodnie z porozumieniami — przyjmuje coraz bardziej globalny charakter. Porozumienia będą dotyczyły wszystkich 115 krajów członkowskich. Mechanizm rozstrzygania sporów daje rządowi lepsze możliwości likwidacji nadużyć związanych ze stosowaniem norm stanowiących ukryte bariery w handlu.

Kodeks GATT dotyczący właściwego postępowania przy przygotowywaniu, zatwierdzaniu i stosowaniu norm zaleca jak najszybsze uczestnictwo w sieci informacyjnej ISONET.

Równie ważnym zagadnieniem jest potrzeba jak najszybszego wprowadzania Międzynarodowej Klasyfikacji Norm (ICS) przez wszystkich członków ISO do katalogów norm krajowych.

Zwiększone zapotrzebowanie na normy międzynarodowe zostało spowodowane również przez powstające większe wspólnoty handlowe, włączenie się do handlu światowego krajów rozwijających się i postkomunistycznych. We wczesnych latach działalności ISO kładziono nacisk na harmonizację norm krajowych. Obecnie przemysł oczekuje od razu normy międzynarodowej z pominięciem etapu tworzenia normy krajowej.

ISO i CEN rozszerzyły ostatnio swoje porozumienie z 1989 r. znane pod nazwą Porozumienia Wiedeńskiego. Pierwotnie dotyczyło ono wymiany informacji. Nowe porozumienie, zawarte w czerwcu 1991 r. podpisano po potwierdzeniu przez Dyрекcję Wykonawczą ISO i Dyрекcję Administracyjną CEN¹².

Zasady nowego porozumienia ISO/CEN oparte na hasle: „Zrób raz, dobrze i na skalę międzynarodową” uzyskały pełne poparcie Komisji Europejskiej. W interesie handlu międzynarodowego leży opracowywanie norm europejskich zgodnych — tak dalece, jak to jest możliwe — z normami międzynarodowymi.

W celu uniknięcia powtarzania się prac, a równocześnie zezwalając ISO i CEN na wzajemne korzystanie z międzynarodowej i regionalnej działalności normalizacyjnej — Nowe Porozumienie zawiera ulepszone i uproszczone metody wymiany informacji oraz określa tryb technicznej współpracy ISO i CEN przy opracowywaniu norm. Nowe procedury stanowią o nowych, bezpośrednich kontaktach między komitetami technicznymi ISO i CEN oraz o uczestnictwie w posiedzeniach. Obejmują one również równoległe głosowanie nad dokumentami opracowywanymi w ramach tych organizacji. Ma to miejsce przy projektach norm międzynarodowych ISO/DIS i projektach norm europejskich prEN.

CZŁONKOSTWO POLSKI W MIĘDZYNARODOWYCH I REGIONALNYCH ORGANIZACJACH NORMALIZACYJNYCH

Proces harmonizacji polega na dostosowaniu modelu polskiej normalizacji do systemu funkcjonującego w krajach Wspólnot Europejskich oraz modernizowaniu Polskich Norm i tworzeniu nowych w zgodności z normami międzynarodowymi i europejskimi oraz na popieraniu stosowania przepisów technicznych Wspólnot i europejskich procedur oceny zgodności.

Traktuje o tym art. 74 Układu Europejskiego — *Przepisy i normy w dziedzinie przemysłu i rolnictwa oraz ocena ich zgodności*¹³.

Normalizacja nabiera strategicznego znaczenia w procesie tworzenia rynku wewnętrznego Unii Europejskiej. W związku z podpisaniem przez Polskę Układu Europejskiego ustanawiającego stowarzyszenie ze Wspólnotami Europejskimi, a następnie wejście Układu w życie od 1.02.1994 r. przed Polskim Komitetem Normalizacyjnym stoją fundamentalne zadania.

¹² Press Release ISO/IEC 1991 nr 691.

¹³ Układ Europejski ustanawiający stowarzyszenie między Rzeczpospolitą Polską z jednej strony a Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi z drugiej strony, sporządzony w Brukseli dnia 16 grudnia 1991 r. „Dz. U.” 1994 nr 11 poz. 38.

Nowe procedury obowiązujące od niedawna w pracach PKN są oparte na procedurach obowiązujących w ISO/IEC oraz w CEN/CENELEC. Pozwala to na ujednoczenie nazewnictwa poszczególnych etapów prac, wspólną klasyfikację tematyki, taki sam system numeracji i powoływania norm związanych. Stosowanie identycznych procedur jest konieczne ze względu na notyfikację Polskich Norm w ramach współpracy ISO/IEC oraz przystąpienie Rzeczypospolitej Polskiej do Światowej Organizacji Handlu (WTO).

Polski Komitet Normalizacyjny jest członkiem ISO (od 1947 r.) i IEC (od 1923 r.), członkiem afiliantem w CEN i CENELEC (od 1991 r.) oraz od września 1994 r. członkiem obserwatorem ETSI.

Bezpośrednie zaangażowanie Polski w prace komitetów technicznych i podkomitetów nie odpowiada jeszcze w pełni potrzebom.

Najwyższy stopień aktywności, za jaki uważa się prowadzenie sekretariatu organu roboczego ma miejsce tylko w pracach ISO, w której PKN prowadzi 2 sekretariaty Komitetów Technicznych (TC): TC/98 „Zasady projektowania budowli” i TC/195 „Maszyny i urządzenia do robót budowlanych” oraz 3 sekretariaty podkomitetów (SC).

Strona polska posiada prawa członków czynnych w ISO w 105 (na ogólną liczbę 182) komitetach i 36 (na 630) podkomitetach, natomiast prawa członków obserwatorów w 61 komitetach i 183 podkomitetach.

W IEC Polski Komitet Normalizacyjny uczestniczy jako członek czynny w pracach 46 (na ogólną liczbę 87) komitetów i 63 (na 112) podkomitetów oraz jako członek obserwator w 27 Komitetach Technicznych (TC) i 44 Podkomitetach Technicznych (SC). Prowadzi sekretariat komitetu TC/27 „Urządzenia elektrotermii przemysłowej”.

Rola strony polskiej sprowadza się częściej do komentowania niż współtworzenia norm.

W CEN na 265 istniejących komitetów technicznych eksperci polscy zgłoszeni są do 85 komitetów i 6 podkomitetów jako obserwatorzy. W CENELEC na 53 komitety PKN jest członkiem obserwatorem w 13 komitetach technicznych i 1 podkomitecie.

Obecnie w zbiorze Polskich Norm jedynie 8,2% to odpowiedniki norm uznawanych w skali międzynarodowej.

Obecny system normalizacyjny w Polsce dostosowany formami strukturalno-organizacyjnymi i zakresem swojego działania do warunków gospodarki rynkowej stwarza bardzo korzystny klimat do pełnego rozwoju polskiej normalizacji i jej integracji z normalizacją międzynarodową i regionalną. Staje się to możliwe dzięki wchodzeniu w struktury tych organizacji oraz stowarzyszeniu z europejskimi komitetami normalizacyjnymi CEN i CENELEC.

MAŁGORZATA SIEMIŃSKA

EUROPEAN STANDARDIZATION ACTIVITY

European standardization organisations include:

- European Committee for Standardization (CEN),
- European Committee for Electrotechnical Standardization (CENELEC),
- European Telecommunications Standards Institute (ETSI).

These organisations consist of 18 domestic standardization organs. CEN Technical Council is responsible for standardization programmes of works and their realisation. It includes 6 Technical Sector Boards responsible for standardization in individual ranges. European standard is the only one used so far within European Community and EFTA. European standards should be consistent with international standards, ISO and CEN cooperation is required.

Adaptation of Polish Committee for Standardization to the system of European Union countries and modernisation of Polish standards and creating new ones consistent with international standards are necessary. At present there is only 8,2 per cent of international standard equivalents in the Polish collection of standards.

Maszynopis wpłynął do redakcji 18 października 1995

HANNA MACHIŃSKA

RADA EUROPY STRUKTURA, INSTRUMENTY PRAWNE, ZAKRES DZIAŁANIA¹

Geneza i cele Rady Europy. Skład Rady Europy. Organy Rady Europy. Uchwały Komitetu Ministrów i Zgromadzenia Parlamentarnego

WSTĘP

U progu lat dziewięćdziesiątych Rada Europy była jedynym ugrupowaniem europejskim, które stwarzało państwom Europy Środkowo-Wschodniej możliwości ścisłej współpracy w dziedzinie praw człowieka oraz społeczno-politycznego i gospodarczego rozwoju.

Członkostwo w Radzie Europy oznaczało potwierdzenie przez społeczność międzynarodową demokratycznych przemian w państwie i stawiało państwo w szeregu ustabilizowanych demokratycznych krajów europejskich. Był to więc bardzo ważny impuls na rzecz dążenia do uzyskania pełnego członkostwa. Nie należy jednak zapominać, że rok 1989 przyniósł organizacjom międzynarodowym w Europie nowe wyzwania wynikające z przemian politycznych, a co za tym idzie konieczność dostosowania struktur, form i sposobów działania do nowej sytuacji. Zmianie uległa ranga organizacji, która od 1949 r. zajmowała się niemal wyłącznie państwami Europy Zachodniej. Impuls zewnętrzny lat dziewięćdziesiątych spowodował ożywienie prac i znaczące otwarcie Rady Europy na nowe państwa członkowskie, jak również na państwa aspirujące do członkostwa.

GENEZA

Nie sposób mówić o aktualnych pracach Rady Europy bez sięgnięcia do jej genezy. Pozwoli to z pewnością lepiej zrozumieć kierunki aktualnie podejmowanych działań.

Inicjatywy na rzecz stworzenia organizacji integracji europejskiej krystalizowały się już w okresie międzywojennym, m.in. premier Francji A. Briand zgłosił projekt utworzenia Konferencji Europejskiej.

W 1946 r. Winston Churchill w wystąpieniu na uniwersytecie w Zurichu formułuje propozycję utworzenia Stanów Zjednoczonych Europy. W tym celu powstał Międzynarodowy Komitet Ruchów Jedności Europejskiej, który

¹ Przedruk artykułu z „Biuletynu Centrum Europejskiego Uniwersytetu Warszawskiego” 1995 nr 3 s. 88-93. Wprowadzono drobne zmiany wynikające z odmiennych obyczajów redakcyjnych.

zwołał w 1948 r. Kongres Europejski. Kongres odbywał się w Hadze i poświęcony był problematyce stworzenia ugrupowania integracji europejskiej.

W wyniku wielu działań międzynarodowych postanowiono utworzyć Radę Europy, której kształt znacznie różnił się jednak od projektu wstępnego, przewidującego stworzenie rządu europejskiego. 5 maja 1949 r. w Londynie złożono podpisy pod Statutem Rady Europy. Wśród państw założycielskich znalazły się: Belgia, Dania, Francja, Irlandia, Holandia, Luksemburg, Norwegia, Szwecja, Wielka Brytania i Włochy.

CELE RADY EUROPY

W artykule 1 Statutu wyrażono podstawowe cele Rady Europy, która miała stać się organizacją współpracy państw, opartą na zasadach poszanowania praw człowieka². Głównym zamierzeniem Rady Europy powinno być dążenie do ścisłej współpracy jej członków dla ochrony i popierania związków, które stanowią wspólne dziedzictwo państw oraz przyczynianie się do postępu gospodarczego i społecznego. Poza zakresem zainteresowań Rady Europy pozostały sprawy obrony narodowej.

Artykuł 1 Statutu określa siedem dziedzin współpracy państw. Są to: współpraca gospodarcza, społeczna, kulturalna, naukowa, prawna i administracyjna oraz w dziedzinie praw człowieka i podstawowych wolności.

SKŁAD RADY EUROPY

Wśród państw założycielskich Rady Europy znalazły się wyłącznie demokratyczne państwa Europy Zachodniej, które stanowiły statutową podstawę działalności tej organizacji, a więc przestrzeganie praw człowieka, rządy prawa, wyłączyły z niej państwa Europy Środkowo-Wschodniej.

Do 1989 r. Rada Europy obejmowała wyłącznie zachodnioeuropejskie państwa. Niektóre z nich zgłosiły akt przystąpienia dopiero u progu lat osiemdziesiątych. Wiązało się to ze zmianą bądź sytuacji międzynarodowej, jak np. w przypadku Finlandii, która została przyjęta w 1989 r., bądź zmianą sytuacji wewnętrznej państwa, jak to miało miejsce w przypadku Portugalii (przyjętej w 1976 r.) i Hiszpanii (przyjętej w 1978 r.).

Statut Rady Europy, wprowadzając przesłanki materialne członkostwa, o których była już mowa (rządy prawa, przestrzeganie praw człowieka, stabilizacja demokratyczna), określa w artykułach 4 i 5 dwa rodzaje członkostwa: pełne członkostwo oraz członkostwo stowarzyszone.

Pełne członkostwo oznacza przystąpienie na zaproszenie Komitetu Ministrów i wiąże się z udziałem państwa w Komitecie Ministrów i Zgromadzeniu Parlamentarnym. Członkostwo stowarzyszone oznacza reprezentację wyłącznie w Zgromadzeniu Parlamentarnym. Z takiej formy udziału w pracach Rady Europy korzystały w latach 1950-1951 RFN i Zagłębie Saary.

² Statut Rady Europy. „Biul. Inf. Biura Stosunków Międzyparlamentarnych Kancelarii Sejmu” 1995 z. 2 (25).

W 1989 r. Zgromadzenie Parlamentarne uchwaliło rezolucję o statucie specjalnego gościa³. Decyzja ta wiązała się ze zmianą sytuacji politycznej i potrzebą włączenia państw Europy Środkowo-Wschodniej do prac Rady Europy. Uchwałę taką podejmuje Zgromadzenie Parlamentarne. Członkowie delegacji mających status specjalnego gościa zasiadają w Zgromadzeniu bez prawa głosowania⁴.

Inną formą uczestniczenia w pracach Rady Europy jest status obserwatorów, z którego korzystają Izrael i Stolica Apostolska.

Obecnie Rada Europy liczy 36 państw, w tym 12 państw Europy Środkowo-Wschodniej⁵. Dziewięć państw oczekuje na przyjęcie do Rady Europy.

Państwo, które poważnie naruszy przepis artykułu 3 Statutu, a więc zasady praworządności, praw człowieka, aktywnej współpracy w dążeniu do celów określonych w artykule 1, może zostać zawieszony w prawach członka i wezwany przez Komitet Ministrów do wystąpienia z Rady. Przypadki takie są bardzo rzadkie, aczkolwiek w związku z zamachem w Grecji w 1967 r. problem wykluczenia tego państwa był rozpatrywany. W rezultacie Grecja wystąpiła sama z Rady Europy.

Niewypełnianie zobowiązań finansowych przez państwo wiąże się z ewentualnością zawieszenia państwa, zarówno w Komitecie Ministrów, jak i Zgromadzeniu Parlamentarnym.

Wykluczenie i zawieszenie to najbardziej drastyczne formy wyłączenia państwa z instytucjonalnej współpracy europejskiej. Praktyka Rady Europy wskazuje jednak na możliwość użycia innych instrumentów wywierania presji na państwo. I tak np. w niektórych przypadkach stwierdzone naruszenie praw człowieka powoduje przygotowanie przez Radę Europy pakietu propozycji dla rządu, mających na celu zasadniczą zmianę sytuacji wewnętrznej.

ORGANY RADY EUROPY

Artykuł 10 Statutu wymienia Komitet Ministrów i Zgromadzenie Parlamentarne jako dwa organy Rady Europy. Trzecim organem jest Kongres Władz Lokalnych i Regionalnych.

Komitet Ministrów, składający się z ministrów spraw zagranicznych państw członkowskich bądź ich upoważnionych zastępców, działa w imieniu Rady Europy.

Generalna kompetencja Komitetu Ministrów polega na rozpatrywaniu środków właściwych dla realizacji celu Rady Europy. W szczególności zaś Komitet Ministrów zawiera konwencje i układy, decyduje o przyjmowaniu nowych członków, udziela niewiążących zaleceń rządowi, przedstawia Zgroma-

³ Rezolucja 920/1989 o statusie specjalnego gościa w Zgromadzeniu Parlamentarnym. Tamże, 1991 z. 2.

⁴ Obecnie ze statusu specjalnego gościa korzystają: Białoruś, Bośnia-Hercegowina, Chorwacja, dawna republika jugosłowiańska Macedonia, Rosja i Ukraina. O status gościa wystąpiły: Armenia, Azerbejdżan i Gruzja.

⁵ Albania, Andora, Austria, Belgia, Bułgaria, Cypr, Republika Czech, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Lichtenstein, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Malta, Mołdowa, Niemcy, Norwegia, Polska, Portugalia, Rumunia, San Marino, Słowacja, Słowenia, Szwajcaria, Szwecja, Turcja, Węgry, Włochy, Wielka Brytania.

dzeniu sprawozdanie z działalności, przyjmuje budżet, ustala wysokość składek członkowskich etc.

Decyzja o przyjmowaniu nowych członków odbywa się po konsultacjach ze Zgromadzeniem Parlamentarnym. Konsultacje mają charakter wnikliwej analizy sytuacji wewnętrznej państwa. W przypadku Polski, po odbyciu debaty poświęconej przyjęciu naszego państwa do Rady Europy, Zgromadzenie Parlamentarne wydało opinię 154, która brzmiała następująco:

„Zgromadzenie Parlamentarne zaleca Komitetowi Ministrów zaprosić Rzeczpospolitą Polską, aby została członkiem Rady Europy natychmiast po poinformowaniu Komitetu przez przewodniczącego Zgromadzenia, że prezydium Zgromadzenia jest usatysfakcjonowane przeprowadzeniem wolnych wyborów parlamentarnych i że wszystkie warunki Statutu zostały spełnione”⁶.

W dniu 25 listopada 1991 r. Polska stała się pełnoprawnym członkiem Rady Europy, na podstawie decyzji Komitetu Ministrów podjętej 6 listopada 1991 r.

Współpraca państw z Radą Europy realizowana jest na różnych szczeblach. Począwszy od lat sześćdziesiątych, dwa razy w roku odbywają się konferencje ministrów „branżowych” oraz spotkania przedstawicieli rządu. Współpraca międzyrządowa w ramach Rady Europy nie ogranicza się tylko do poziomu ministrów spraw zagranicznych czy ambasadorów. Współpraca ta dokonuje się również w ramach komitetów lub komisji doradczych bądź technicznych. Komitety te obejmują zakresem swego działania takie obszary, jak: prawo, demokracja, wolności i podstawowe prawa człowieka, środki masowego przekazu, sprawy społeczne i ekonomiczne, edukacja, kultura, sport etc.

Drugi organ Rady Europy — Zgromadzenie Parlamentarne jest, jak stanowi artykuł 22, organem obradującym Rady Europy. Zgromadzenie Parlamentarne do 1974 r. nosiło nazwę Zgromadzenie Doradcze.

Kompetencje Zgromadzenia są bardzo szerokie, albowiem może ono formułować zalecenia dotyczące każdej sprawy przedstawionej przez Komitet Ministrów, a przede wszystkim formułować zalecenia dotyczące każdej sprawy związanej z celem Rady Europy.

Zgromadzenie Parlamentarne składa się z przedstawicieli państw członkowskich Rady, wybieranych przez ich parlamenty z grona parlamentarzystów, przy czym nie można łączyć członkostwa w Zgromadzeniu z członkostwem w Komitecie Ministrów. Polska reprezentowana jest przez 12 parlamentarzystów, podobnie jak Hiszpania i Turcja. Najmniejsze państwa — Lichtenstein, San Marino — mają w Zgromadzeniu po dwóch przedstawicieli. Statut stanowi, że każdy przedstawiciel może mieć zastępcę, który uczestniczy w posiedzeniach podczas jego nieobecności.

Wybór przedstawicieli odbywa się w państwach według zróżnicowanych zasad. Na ogół partie polityczne w parlamencie wyznaczają członków delegacji do Zgromadzenia Parlamentarnego. Wyjątkiem jest Holandia, gdzie skład delegacji określają przewodniczący obu izb. Procedura wyboru może być

⁶ „Biul. Inf. Biura Stosunków Międzyparlamentarnych Kancelarii Sejmu” 1991 z. 8.

ograniczona tylko do jednej izby parlamentu, np. w Niemczech przedstawiciele deleguje Bundestag. Statut nie wyklucza też sytuacji, kiedy to rząd państwa dokonuje nominacji członków delegacji do Zgromadzenia. Taki przypadek może mieć miejsce, gdy nie obraduje parlament i brak jest określenia zasad, według których należy postępować.

Mandat przedstawicieli obowiązuje od otwarcia sesji zwyczajnej do otwarcia następnej sesji zwyczajnej. Przedstawiciel do Zgromadzenia Parlamentarnego nie może być pozbawiony mandatu w czasie sesji. Przywileje i immunitety obejmują Radę Europy i Sekretariat, co w praktyce oznacza m.in. zakaz aresztowania i ścigania w państwach członkowskich z powodu opinii wyrażonych podczas obrad Zgromadzenia Parlamentarnego⁷.

Organami Zgromadzenia Parlamentarnego są: przewodniczący, prezydium, Stała Komisja Zgromadzenia oraz komisje stałe i nadzwyczajne, przy czym każda komisja może wyłonić jedną lub kilka podkomisji. Zgromadzenie może również powoływać komisje *ad hoc* w celu zbadania określonej sprawy (artykuł 43 p. 3 Regulaminu Zgromadzenia).

Głównym zadaniem Stałej Komisji jest zapewnienie ciągłości prac Zgromadzenia. Komisje zaś stałe, których jest 13, zajmują się przedmiotową działalnością Rady Europy, a więc sprawami politycznymi, gospodarki i rozwoju społecznego, zdrowia, praw człowieka, kultury, edukacji, ochrony środowiska, migracji, rolnictwa etc.

W myśl Regulaminu Zgromadzenia przedstawiciele i ich zastępcy mogą tworzyć ugrupowania polityczne⁸. Tworzone ugrupowanie musi się składać z przedstawicieli co najmniej trzech narodowości i liczyć minimum 15 członków. Obecnie najliczniejszą grupą polityczną są socjaliści, następnie Europejska Partia Ludowa i dalej w kolejności: Demokraci Europejscy, Grupa Liberalna, Demokratyczna i Reformatorska oraz Zjednoczona Europejska Lewica. Pewna liczba deputowanych pozostaje poza systemem partyjnym.

Zakres działalności Zgromadzenia najbardziej widoczny jest poprzez prace komisji, w których ważnym nurtem jest współpraca Rady Europy z organizacjami międzynarodowymi, problematyka rozszerzania integracji europejskiej, kwestie społeczne, m.in. zwalczanie bezrobocia, zapobieganie chorobom cywilizacyjnym, bioetyka, współpraca w zakresie edukacji, planowanie przestrzenne, ochrona środowiska etc. Szczegółowe omówienie prac Zgromadzenia Parlamentarnego wykracza poza ramy niniejszego opracowania. Wymagałoby to bowiem analizy materiałów 13 komisji, których dorobek jest bardzo poważny.

Zgromadzenie Parlamentarne obraduje na sesjach zwyczajnych i nadzwyczajnych. Posiedzenia odbywają się w siedzibie Rady Europy w Strasburgu, chyba że Zgromadzenie i Komitet postanowią inaczej (artykuł 33 Statutu Rady Europy). Od 1994 r. sesje oznaczone są datą roczną (poprzednio obowiązywała numeracja ciągła). Sesje nadzwyczajne zwoływane są z inicjatywy Komitetu

⁷ Artykuł 14 Układu Ogólnego w sprawie przywilejów i immunitetów — Paryż 2 września 1949; Protokół Dodatkowy z 6 listopada 1952.

⁸ Regulamin Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy. „Biul. Inf. Biura Stosunków Międzyparlamentarnych Kancelarii Sejmu” 1992 z. 1 (11).

Ministrów bądź przewodniczącego Zgromadzenia. Obrady Zgromadzenia w przeciwieństwie do zebrań Komitetu Ministrów są jawne, chyba że Zgromadzenie jawność wykluczy.

Instytucjonalną płaszczyzną współpracy Komitetu Ministrów i Zgromadzenia Parlamentarnego jest Komitet Mieszany, który składa się z przedstawiciela każdego rządu członkowskiego i takiej samej liczby przedstawicieli Zgromadzenia. Na czele Komitetu stoi przewodniczący Zgromadzenia. Obrady Komitetu raz do roku odbywają się w rozszerzonym składzie na szczelbu ministrów spraw zagranicznych. Komitet Mieszany jest, według uchwały przyjętej przez Komitet Ministrów w maju 1951 r., organem koordynacyjnym Rady Europy. Jego zadanie polega na:

- a) rozpatrywaniu wspólnych problemów,
- b) zwracaniu uwagi Zgromadzenia i Komitetu na sprawy o szczególnym znaczeniu dla Rady Europy,
- c) wysuwaniu propozycji dla projektów porządku dziennego obu ww. organów,
- d) promowaniu środków realizujących zalecenia Zgromadzenia i Komitetu.

Językami oficjalnymi Rady Europy, w tym Zgromadzenia Parlamentarnego, są język francuski i język angielski. Wszystkie dokumenty Zgromadzenia oraz Komitetu Ministrów redagowane są w tych dwóch wersjach językowych. W obradach Zgromadzenia dopuszcza się również język włoski i niemiecki jako dodatkowe języki robocze.

UCHWAŁY KOMITETU MINISTRÓW I ZGROMADZENIA PARLAMENTARNEGO

Konkluzje Komitetu Ministrów mogą przyjąć formę zaleceń skierowanych do rządów. Mimo że nie mają one charakteru wiążącego, to jednak stanowią formę presji wywieranej na państwo członkowskie, zwłaszcza że Komitet może zwrócić się do państwa z prośbą o poinformowanie, jaki bieg nadano wymienionym zaleceniom (artykuł 15b Statutu Rady Europy). Słusznie jednak zwraca uwagę L. Garlicki, że przyjmowanie tych zaleceń w drodze jednomyślności czyni z tego instrumentu narzędzie bardziej polityczne. Jednomyślność uniemożliwia narzucanie zalecenia państwu, co odróżnia Radę Europy jako organizację międzyrządową od ponadnarodowej⁹.

Zgromadzenie Parlamentarne działa przy pomocy następujących uchwał:

- 1) zalecenia,
- 2) opinie,
- 3) rezolucje,
- 4) wytyczne.

ad 1) Zalecenia kierowane są do Komitetu Ministrów (artykuł 29 Statutu) i dotyczą wezwania do podjęcia określonych działań.

⁹ L. Garlicki: *Skład i struktura Rady Europy*. „Biul. Centrum Europejskiego UW” 1992 nr 1 s. 23.

ad 2) Opinie wydawane są na wniosek Komitetu Ministrów i w celu przedstawienia Komitetowi (artykuł 53 Regulaminu Zgromadzenia).

ad 3) Rezolucje wyrażają decyzje Zgromadzenia w określonej sprawie i skierowane są do rządów państw członkowskich bądź organizacji międzynarodowych (artykuł 22 Regulaminu Zgromadzenia).

ad 4) Wytyczne, których projekt może złożyć przedstawiciel lub jego zastępca, dotyczą z reguły kwestii formalnych, informacyjnych, wykonawczych lub proceduralnych (artykuł 31 Regulaminu Zgromadzenia).

Dodatkowym instrumentem wyrażania stanowiska w określonej sprawie są deklaracje pisemne. Artykuł 49 Regulaminu Zgromadzenia stwierdza, że mogą one zawierać najwyżej 200 słów i dotyczyć spraw będących przedmiotem zainteresowania Rady Europy. Złożenie deklaracji uzależnione jest od podpisów trzech przedstawicieli lub ich zastępców różnej narodowości.

KONGRES WŁADZ LOKALNYCH I REGIONALNYCH

Trzecim organem Rady Europy jest Kongres Władz Lokalnych i Regionalnych, który powstał na podstawie uchwały Komitetu Ministrów z 14 stycznia 1994 r. Jest on organem doradczym obejmującym dwie izby: Izbę Władz Lokalnych i Izbę Regionów. Kongres, tak jak poprzednio Konferencja Władz Lokalnych i Regionalnych Europy, składa się z pochodzących z wyboru przedstawicieli władz lokalnych i regionalnych. Przedmiotem jego prac jest ścisła współpraca transgraniczna oraz międzyregionalna.

RADA EUROPY — ZAKRES DZIAŁALNOŚCI

Statut Rady Europy stwarza bardzo szerokie możliwości prawne dla działalności Rady Europy. Właściwie tylko jeden obszar został z tego zakresu wyłączony, a mianowicie sprawy obronne. Bardzo trudno jest jednak dokonać syntetycznej analizy prac podejmowanych przez Radę Europy. Trudność ta wynika z ogromnego dorobku tej organizacji, której każda sfera działalności mogłaby stać się przedmiotem odrębnego opracowania. Mając na uwadze ograniczone rozmiary niniejszego opracowania, chciałabym zwrócić uwagę na niektóre tylko kierunki prac.

Najważniejsze pole działania Rady Europy to rozwój demokracji. Jednym z najważniejszych osiągnięć w tym zakresie jest Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, która weszła w życie w 1953 r.

Europejska Komisja stwarza możliwości wnoszenia skarg przez osoby indywidualne w związku z naruszeniem praw człowieka. Skargi te są badane przez Komisję Praw Człowieka decydującą o ich dopuszczalności. Ostatecznego rozstrzygnięcia dokonuje Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu.

Orzecznictwo Komisji i Trybunału wpływa niewątpliwie na prawo i praktykę państw członkowskich. Z uwagi na rosnącą liczbę skarg zaistniała potrzeba dokonania reformy mechanizmu sądowego, co zawarte zostało w Protokole 11 do Europejskiej Konwencji.

Równie ważną sferą oddziaływania na państwa członkowskie jest zapobieganie różnym formom przemocy. Konwencja o zapobieganiu torturom i nieludzkiemu traktowaniu, regulując te kwestie, tworzy praktyczne mechanizmy wpływające na zmianę postępowania państwa.

Rada Europy podejmuje działania wyrażające się stworzeniem regulacji prawnych w sferze mass-mediów, promowania współpracy audiowizualnej, ochrony przyrody, w tym ustanowienia minimalnych norm dotyczących transportu zwierząt, wykorzystywania zwierząt dla celów laboratoryjnych etc.

Równie ważne znaczenie mają przedsięwzięcia o wymiarze socjalnym i ekonomicznym, w tym uchwalenie Europejskiej Karty Socjalnej i Kodeksu Zabezpieczenia Socjalnego. W dziedzinie zdrowia dorobek Rady ma charakter bardzo praktyczny, a więc powołanie Banku Krwi w Amsterdamie, skomputeryzowanie systemu centrów transplantacji czy też stworzenie forum współpracy na rzecz walki z nadużywaniem i przemytem narkotyków.

W sferze kultury opracowano Konwencję Kulturalną, rozwijana jest współpraca dotycząca szkolnictwa średniego i wyższego, zwłaszcza w zakresie nauczania języków obcych. Ważne znaczenie ma współpraca z młodzieżą.

W dziedzinie sportu uchwalono Europejską Kartę Sportu, Konwencję o zwalczaniu dopingu, Konwencję o zwalczaniu przemocy i zamieszek wśród kibiców w czasie zawodów sportowych.

Bardzo bogaty dorobek dotyczy współpracy w dziedzinie równości płci. Nie można także pominąć działań Rady Europy w sferze ochrony mniejszości, w tym uchwalenia Konwencji ramowej o ochronie mniejszości narodowych oraz Europejskiej Karty Języków Regionalnych i Mniejszościowych.

W okresie ponad 45 lat istnienia Rada Europy stworzyła ponad 150 konwencji. Tak więc, jej rola w kształtowaniu wspólnego ustawodawstwa europejskiego jest bardzo poważna. Również oddziaływanie na kształt ustawodawstwa krajowego czy też poszukiwanie rozwiązań prawnych dla problemów pojawiających się w wyniku rozwoju nauki, świadczą o jej roli w tworzeniu europejskiego porządku demokratycznego.

HANNA MACHIŃSKA

THE COUNCIL OF EUROPE STRUCTURE, LEGAL REGULATIONS, SCOPE

The Council of Europe was established in 1949. The status describes its main aims (at close cooperation of this members to protect common heritage and economic and social progress) and the fields of cooperation (economic, social, cultural, scientific, legal and administrative as well as human rights and liberties. There are different memberships of states: full, associated, the status of a special guest or observer. The Council of Europe organs: Ministers Committee, Parliament Assembly, Congress of Local Authorities. The composition of these organs and the scope of activities were discussed.

Maszynopis wpłynął do redakcji 17 października 1995

HANNA MACHIŃSKA

PRZEWODNIK PO DOKUMENTACH RADY EUROPY¹

Instytucje gromadzące dokumenty dotyczące działalności Rady Europy. Podstawowe publikacje Rady Europy oraz jej organów. Schemat klasyfikacji dokumentów Rady Europy. Zbiory Ośrodka Informacji i Dokumentacji Rady Europy w Warszawie.

UWAGI WSTĘPNE

Dotychczasowe zainteresowanie dokumentacją Rady Europy miało charakter raczej sektoralny czy też branżowy i wynikało ze współpracy poszczególnych resortów z Radą Europy. Brak było kompleksowych opracowań na ten temat. Stan taki spowodowany był m.in. tym, że pełna dokumentacja Rady Europy znajdowała się w Strasburgu i nie było jak dotąd potrzeby opracowania kompleksowego przewodnika.

Zupełnie inna sytuacja miała miejsce w przypadku Wspólnot Europejskich, które tworzyły w państwach członkowskich i nieczłonkowskich ośrodki informacji i dokumentacji. Dodatkowym elementem wspomagającym zainteresowanie dokumentacją Wspólnot były liczne prace naukowo-badawcze, programy współpracy, które wymagały orientacji w źródłach informacji.

W odniesieniu do Rady Europy sytuacja zaczęła ulegać zmianie po przyjęciu w 1991 r. Polski do tej organizacji. W wyniku starań Polski o członkostwo w Radzie, decyzją Komitetu Ministrów Rady Europy, w 1991 r. utworzony został Ośrodek Informacji i Dokumentacji Rady Europy w Warszawie.

Rozwój współpracy z Radą Europy powoduje potrzebę decentralizacji dokumentacji i tworzenia sieci ośrodków informacyjnych. Stąd też odnotowujemy wzrost zainteresowania opracowaniami, które ułatwiłyby powszechną orientację w źródłach informacji.

SIEĆ INSTYTUCJONALNA GROMADZENIA DOKUMENTACJI

Działalność Rady Europy w zakresie dokumentacji koncentrowała się początkowo w:

- Archiwach Rady Europy,
- Bibliotece Centralnej,
- ośrodkach informacji.

¹ Przedruk z „Biuletynu Centrum Europejskiego Uniwersytetu Warszawskiego” 1995 nr 3 s. 145-156. Wprowadzono jedynie drobne zmiany wynikające głównie z odmiennych obyczajów redakcyjnych.

Archiwa Rady Europy są nie tylko tradycyjnym archiwum zawierającym korespondencję i akta Sekretariatu, lecz w przeszłości były również miejscem depozytowym dokumentów oficjalnych. Wprawdzie od 1984 r. dokumenty takie przechowywane są w Biurze Dokumentów, jednak jeden egzemplarz dokumentów oficjalnych przechowywany jest również w archiwum. Dokumenty przechowywane są w formie oryginalnej. Brak jest systemu elektronicznego przechowywania materiałów. Dokumenty są tu klasyfikowane według roku, działu oraz sygnatury. Archiwum jako takie nie dysponuje katalogiem dokumentów, który znajduje się w Sekcji Dokumentacji (kartoteka *Indexage*). Kartoteka ta została zamknięta w czerwcu 1991 r., gdy całość prac związanych z indeksowaniem została przeniesiona do bazy CERES.

Archiwum, z uwagi na zakres dokumentów oraz fakt posiadania dokumentów sprzed 1949 r., stanowi przedmiot dużego zainteresowania. Każdego roku na posiedzenie Komitetu Ministrów przygotowywane są dokumenty oczekujące na odtajnienie. W 1995 r., zgodnie z zasadą trzydziestoletniego okresu przechowywania dokumentów, wszystkie które dotyczyły minionego okresu zostały odtajnione. Dokumenty i akta Zgromadzenia Parlamentarnego stają się automatycznie ogólnodostępne po upływie 25 lat.

Biblioteka Centralna gromadzi wszystkie dokumenty Rady Europy. Początkowo zbiory te obejmowały konwencje, przyjęte teksty, dokumenty robocze i materiały pokonferencyjne Zgromadzenia Parlamentarnego. W 1988 r. podjęto decyzje stworzenia zbioru publikacji, periodyków i raportów Rady Europy, który jest znany pod nazwą Zbiorów Rady Europy.

Katalogowanie w Radzie Europy jest scentralizowane w bazie CERES. Bazą tą kieruje Sekcja Dokumentacji. Baza CERES powstała w 1989 r. i obejmuje obecnie około 90 000 rekordów. Co roku przybywa około 25 000 rekordów. Językiem wyszukiwawczym jest BASIPLUS należący do OCLC w ramach oprogramowania TechLiplus.

45 000 rekordów rejestruje publikacje i dokumenty Rady Europy (publikacje od 1949 r., a dokumentacja od 1991 r.), 24 000 rekordów — artykuły z periodyków obejmujące prawo międzynarodowe, stosunki międzynarodowe, prawa człowieka, politykę socjalną i środowisko, 21 000 rekordów — książki i raporty przekazywane bibliotece od 1989 r.

Dostęp do bazy posiadają pracownicy Rady Europy, biura Rady Europy w Paryżu i Brukseli, Ośrodek Informacji i Dokumentacji w Warszawie oraz inne ośrodki w Europie Środkowo-Wschodniej. Od 1995 r. dostęp otrzymał również Parlament Europejski. Wyszukiwanie rzeczowe możliwe jest tylko w języku francuskim na podstawie tezauryśa OECD. Od 1995 r. planuje się włączenie języka angielskiego.

Baza danych posiada w swoim rejestrze każdy dokument Rady Europy wydany od czerwca 1991 r. oraz każdą konwencję i publikację od 1949 r. Każdy odnaleziony zapis zawiera informację, czy dana pozycja jest dostępna ogólnie, zastrzeżona do użytku wewnętrznego, czy też poufna. W bazie danych znajduje się tytuł każdego dokumentu w obu językach oficjalnych.

Wyszukiwanie za pomocą języka komend pozwala na wykorzystanie wielu innych funkcji, włącznie z opcją prezentowania i formatowania.

Należy spodziewać się, że rekordy materiałów Rady Europy będą połączone z systemem dokumentacji w wersji pełnotekstowej. Katalogowanie odbywa się według uproszczonej wersji AACR2 i nie przewiduje się podjęcia kroków w celu dokonania wydruków w formacie monitora obrazowego JSDM. Skrócone kody JSD są używane dla kodów krajowych i językowych.

Na podstawie tej bazy Sekcja Dokumentacji opracowuje biuletyn bibliograficzny. Podstawowym biuletynem zawierającym dokumentację Rady Europy jest *Document Update*, który obejmuje wszystkie nowe dokumenty Rady Europy. Tytuły dokumentów podawane są w języku angielskim i francuskim.

Ośrodki informacji i dokumentacji Rady Europy. Oprócz ośrodków w Brukseli i Paryżu Komitet Ministrów zdecydował o utworzeniu ośrodków w państwach Europy Środkowo-Wschodniej. Ośrodki te dysponują pełną dokumentacją Rady Europy, poszerzoną o opracowania przygotowywane dla potrzeb danego państwa. Część ośrodków dysponuje połączeniem online i posiada dostęp do bazy CERES oraz HUDOC (baza praw człowieka). Ośrodki zobowiązane są do zachowania układu klasyfikacyjnego² identycznego ze stosowanym przez Bibliotekę Centralną Rady Europy.

POUFNOŚĆ DOKUMENTÓW

Dokumenty Rady Europy dzielą się na cztery kategorie:

- powszechnie dostępne,
- do użytku wewnętrznego,
- poufne,
- tajne.

W listopadzie 1994 r. zastępcy przedstawicieli państw członkowskich podjęli decyzję dotyczącą otwartości polityki informacyjnej. Uzgodnili oni, że ich decyzje będą generalnie podawane do powszechnej wiadomości (oczywiście z wyjątkiem dotyczących Europejskiego Trybunału Praw Człowieka), oraz że serie dokumentów Komitetu Ministrów (*CM documents*) będą odtajniane po upływie jednego roku, a nie 30 lat.

Dokumenty oznakowane „do użytku wewnętrznego” lub „poufne” objęte są ochroną trzydziestoletnią lub w odniesieniu do dokumentów Zgromadzenia Parlamentarnego — dwudziestopięcioletnią. Dopiero po tym okresie ulegają odtajnieniu. Zasada 25 i 30 lat dotyczy wszystkich materiałów przechowywanych w archiwach i nie ogranicza się do grupy dokumentów oficjalnych.

Zaliczanie dokumentów do kategorii „do użytku wewnętrznego” ogranicza ich obieg jedynie do pracowników Rady Europy i rządów państw członkowskich.

Cyrkulacja dokumentów oznakowanych jako „poufne” ograniczona zostaje do działów za nie odpowiedzialnych. Są to m.in. protokoły z sesji Komitetu

² Zob. Aneks 1 s. 424—427.

Ministrów, sprawozdania ze spotkań zastępców ministrów, protokoły z posiedzeń komitetów Zgromadzenia.

Nieco odmienny tryb w zakresie upowszechniania dokumentów ma miejsce w odniesieniu do Zgromadzenia Parlamentarnego. Dokumenty takie dzielą się na:

- dokumenty jawne (sprawozdania, raporty — ogólnie dostępne),
- dokumenty o ograniczonym upowszechnianiu (dokumenty robocze komisji i prezydium Zgromadzenia etc., które nie mogą być cytowane publicznie bez specjalnego zezwolenia),
- dokumenty poufne (tylko niektóre dokumenty prezydium Zgromadzenia nie mogą być cytowane).

PODSTAWOWE MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

R o c z n y r a p o r t. Podstawowym dokumentem jest raport Sekretarza Generalnego, który publikowany jest z opóźnieniem 1 roku lub 2 lat. Po raz pierwszy raport opublikowany został w 1958 r. pod tytułem *Europejska współpraca*. Brak jest natomiast tej publikacji za lata 1964, 1966-1971, 1983-1986.

W 1972 r. raport przyjął tytuł *Działalność Rady Europy – Raport Sekretarza Generalnego*. Następnie tytuł jego brzmiał *Raport dotyczący działalności Rady Europy*. W załącznikach do raportu znajdują się wykazy przyjętych tekstów, pracowników zaliczanych do kadry kierowniczej Rady Europy oraz spraw przedstawionych do rozpatrzenia Europejskiemu Trybunałowi Praw Człowieka.

R a p o r t s t a t u t o w y. Na podstawie artykułu 19 Statutu Rady Europy Komitet Ministrów jest zobowiązany do przedstawienia Zgromadzeniu, na każdej sesji, sprawozdania z działalności. Raporty te są bardzo ważnym źródłem informacji, albowiem posiedzenia Komitetu Ministrów odbywają się za zamkniętymi drzwiami. Jest to więc, począwszy od 1950 r., najbardziej niezawodny materiał źródłowy. Występuje pod oficjalnym tytułem *Doniesienia na Temat Działalności Komitetu Ministrów (Communication on the Activities of the Committee of Ministers)*. Raporty są publikowane jako dokumenty Zgromadzenia w serii *Doc*, trzy razy w roku.

Raport prezentuje działalność Komitetu Ministrów. Na ogół ma on standardową formę, obejmując część podstawową pt. *Osiągnięcia o charakterze politycznym czyli prezentacje działalności politycznej Komitetu Ministrów* uzupełnioną tekstami dokumentów Zgromadzenia etc.

M i ę d z y n a r o d o w y P r o g r a m P r a c y (JWP) jest rocznym planem prac Rady Europy. Pierwotnie był on zatytułowany *Człowiek w społeczeństwie europejskim*. Obejmuje 9 głównych dziedzin działalności:

- prawa człowieka,
- mass-media,
- wymiar socjalny i ekonomiczny,

- edukacja, kultura, sport,
- młodzież,
- zdrowie,
- środowisko,
- władze lokalne,
- współpraca prawna.

B u d ż e t. Sekretarz Generalny przedstawia projekt budżetu Komitetowi Ministrów, po uprzednim zasięgnięciu opinii Zgromadzenia. Jest to dokument wewnętrzny, który pojawia się w seriach dokumentów Komitetu Ministrów pod tytułem *Projekt budżetu*.

R o c z n i k E u r o p e j s k i (*European Yearbook*) publikowany jest przez Wydawnictwo Nijhoff i ukazuje się regularnie od 1955 roku, zazwyczaj z kilkuletnim opóźnieniem w stosunku do daty podanej na okładce. Rocznik zawiera opis działalności organizacji międzyrządowych wraz z opracowaniami dotyczącymi różnych aspektów działalności Rady Europy.

KONWENCJE RADY EUROPY

Konwencje Rady Europy zajmują szczególne miejsce wśród instrumentów prawnych, a tym samym dokumentów Rady Europy. Statut Rady Europy w artykule 15 stanowi, że na polecenie Zgromadzenia lub z własnej inicjatywy Komitet Ministrów rozpatruje środki właściwe dla realizacji celu Rady Europy, w tym zawieranie konwencji i układów.

Począwszy od Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, Rada Europy przyjęła 157 konwencji i umów, włączając w to protokoły do konwencji. Teksty te publikowane są pod tytułem *Seria Traktatów Europejskich (ETS)*.

Każda konwencja opatrzona jest kolejnym numerem. Protokoły uzupełniające publikowane są również pod własnymi numerami w *Serii Traktatów Europejskich*.

Tekst traktatu przyjmuje ostateczną wersję, gdy zostaje przyjęty przez Komitet Ministrów, który ustala datę otwarcia dokumentu do podpisu. Konwencje publikowane są w dwóch językach oficjalnych Rady Europy, tj. w języku francuskim i języku angielskim. Depozytariuszem porozumień jest Sekretarz Generalny.

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE ORGANÓW RADY EUROPY

K o m i t e t M i n i s t r ó w. Zasadnicza część dokumentacji publikowana jest przez poszczególne dyrekcje Rady Europy. Podstawą dokumentacji Komitetu Ministrów są:

- sprawozdania z posiedzeń z klauzulą poufności wraz z komunikatami prasowymi,
- sprawozdania opracowywane przez zastępców przedstawicieli w Komitecie Ministrów.

Część dokumentów, począwszy od 1992 r. objęto klauzulą do użytku wewnętrznego (zamiast klauzulą poufności), rozszerzając w ten sposób zakres użytkowników informacji. Od 1994 r. odtajniono ważną serię dokumentów Komitetu Ministrów (CM) po upływie jednego roku od ich uchwalenia (poprzednio obowiązywał okres 30 lat). Rezolucje i zalecenia znajdują się w tomach roczników bądź w formie oddzielnych rezolucji.

Z g r o m a d z e n i e P a r l a m e n t a r n e. Dokumentacja Zgromadzenia należy do najlepiej zorganizowanych działów dokumentacji Rady Europy. Procedury stosowane w Zgromadzeniu zostały opisane w sposób syntetyczny w *The Parliamentary Assembly, procedure and practice* (1990).

Każdy przyjęty przez Zgromadzenie tekst zawiera odpowiedni raport publikowany w serii *Dokumenty* i występuje także pod nazwą *Dokumenty robocze*. Do maja 1995 roku powstało 7315 dokumentów Zgromadzenia.

Oprócz tego zbioru istnieje również zbiór opinii — są to komentarze publikowane na dany temat przez inne komitety. Taką samą nazwę *Opinie* nosi seria tekstów Komitetu Ministrów zawierających pisma skierowane do Zgromadzenia o wydanie opinii. W oficjalnych rekordach można również znaleźć ustne opinie prezentowane przez Komitet Sprawozdawczy w toku debaty. Seria dokumentów roboczych obejmuje również deklaracje na piśmie, wnioski, raporty informacyjne, odpowiedzi Komitetu Ministrów, pytania na piśmie, pytania zadawane ustnie i statutowy raport Komitetu Ministrów. Dokumenty drukowane są w wersji wstępnej (w języku angielskim — w kolorze żółtym, w języku francuskim — w kolorze różowym).

Debaty z sesji plenarnej są zapisywane w *Protokołach z przebiegu posiedzeń* oraz w oficjalnych rekordach. Protokoły są drukowane po zakończeniu każdego posiedzenia. Opracowywane są również wstępne wersje wystąpień w językach włoskim i niemieckim.

W Zgromadzeniu działa 15 komitetów oraz wiele podkomitetów i komitetów *ad hoc*. Raporty z ich posiedzeń ukazują się z adnotacją „do użytku wewnętrznego”. Komitety organizują konferencje, seminaria, wśród nich najbardziej znane są trzy strasburskie konferencje na temat demokracji parlamentarnej. Komitety opracowują dokumenty informacyjne pod tytułem *JNF*.

DZIAŁALNOŚĆ RADY EUROPY — ŹRÓDŁA INFORMACJI

Każda dyrekcja Rady Europy odpowiedzialna jest za dokumentację. Wiele dokumentów posiada klauzulę „do użytku wewnętrznego”. Ma to w szczególności zastosowanie w dyrekcji ds. prawnych.

Szczególny charakter ma wydzielona dokumentacja w zakresie praw człowieka. Dokumentacja ta znajduje się przede wszystkim w Bibliotece Praw Człowieka, gdzie na szeroką skalę została wprowadzona automatyzacja. Stworzona została bowiem baza HUDOC. Począwszy od 1986 r. system ten wykorzystywany jest przez Trybunał i Komisję Praw Człowieka. Jest to pełnotekstowy system, działający na podstawie norweskiego oprogramowania

SIFT, obejmujący orzecznictwo Komisji i Trybunału. Katalog Biblioteki Praw Człowieka obejmuje około 5000 rekordów. W Bibliotece znajduje się 3000 pozycji zarejestrowanych w systemie CERES.

W niektórych dziedzinach dokumentacja Rady Europy ma charakter autonomiczny. Ma to miejsce w przypadku Centrum Młodzieżowego, które dysponuje własną służbą informacyjną i centralną Biblioteką Młodzieżową. Dokumenty, które są na ogół publicznie dostępne, stanowią raporty studyjne oraz raporty z sesji.

W dziedzinie socjalnej i zdrowia publicznego dokumenty dotyczą m.in. Funduszu Rozwoju Społecznego. Są one na ogół opatrzone klauzulą poufności, z wyjątkiem debat Zgromadzenia. W tej dziedzinie obowiązuje Układ częściowy. Sama idea układów częściowych polega na włączeniu do współpracy mniejszej liczby państw członkowskich. W ramach Układu publikuje się wiele prac źródłowych. Dokumentacja funkcjonującego w tym zakresie Komitetu Zdrowia Publicznego dotyczy toksykologii, farmaceutyki, pestycydów.

Komitet ds. Rehabilitacji i Integracji Społecznej Osób Niepełnosprawnych koncentruje swe prace na realizacji Zalecenia R(92) Komitetu Ministrów *Spójna polityka w odniesieniu do osób niepełnosprawnych oraz w badaniach nad wykorzystaniem i zastosowaniem Międzynarodowej Klasyfikacji Uszkodzeń, Inwalidztwa i Upośledzeń*. Powyższe dokumenty są powszechnie dostępne.

Bogatą dokumentację posiada Komisja Europejskiej Farmakopei, która odpowiedzialna jest za ustalenie sposobu testowania substancji. Należy oczekiwać, że pełny tekst *Farmakopei* ukaże się na CD-ROM-ach. Dokumentacja *Farmakopei* ma charakter wydzielony i pozostaje w gestii Sekretariatu *Farmakopei*.

Do niedawna Rada Europy nie dysponowała dokumentacją dotyczącą obrotu środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi. Obecnie, z inicjatywy tzw. Grupy Pompidou, której zadaniem jest prowadzenie badań w wyżej wymienionym zakresie, powstało szereg programów w zakresie leczenia osób nadużywających narkotyków.

W dziedzinie produkcji filmowej stworzono Europejski Fundusz Wspierania koprodukcji i dystrybucji twórczości kinematograficznej i audiowizualnej (*Eurimages*). Fundusz stworzył bogaty program wydawniczy, w tym *Eurimages News*, *Eurimages guide*, które stanowią bardzo ważne źródło informacji o twórczości kinematograficznej.

Trudno wymienić wszystkie obszary działalności Rady Europy, zwłaszcza że organizacja ta wykazuje w ostatnim czasie ogromną dynamikę. Dynamice tej odpowiada rozwój dokumentacji, która w pewnym zakresie znajduje się poza Radą Europy, np. w Centrum Północ-Południe z siedzibą w Lizbonie, którego dokumentacja nie jest deponowana automatycznie w Radzie Europy.

Interesującym przykładem zakresu zbiorów Rady Europy jest dokumentacja znajdująca się w dyspozycji Ośrodka Informacji i Dokumentacji Rady Europy w Warszawie³.

³ Zob. Aneks 2 s. 427—430.

Niniejszy artykuł został opracowany na podstawie projektu *Przewodnika po dokumentacji Rady Europy* (Rada Europy, czerwiec 1995).

ANEKS 1

UKŁAD KLASYFIKACYJNY DOKUMENTACJI RADY EUROPY

A. Źródła ogólne

- A.1 — Roczne raporty, programy pracy, budżet
- A.2 — *Rocznik Europejski*
- A.3 — Inne źródła ogólne
- A.4 — Wydawnictwa ciągłe

B. Konwencje

- B.1 — Podpisy
- B.2 — Całościowe wydania
- B.3 — Konwencje
- B.4 — Raporty wyjaśniające

C. Przyjęte dokumenty

- C.1 — Komitet Ministrów
- C.2 — Zgromadzenie Parlamentarne
  - C.2.1 — Przyjęte teksty
  - C.2.2 — Debaty
  - C.2.3 — Dokumenty robocze
  - C.2.9 — Inne
- C.3 — Kongres Władz Lokalnych i Regionalnych
  - C.3.1 — Przyjęte teksty
  - C.3.2 — Materiały konferencyjne
  - C.3.9 — Inne

D. Sprawy polityczne, instytucjonalne, demokracja

- D.1 — Rada Europy: rola, struktura, członkostwo
- D.2 — Europa Środkowo-Wschodnia
- D.3 — Organizacje międzynarodowe
- D.4 — Demokracja
- D.5 — Współpraca Północ-Południe
- D.9 — Inne

E. Prawa człowieka

- E.1 — Konwencje
- E.2 — Rocznik
- E.3 — Orzecznictwo
  - E.3.1 — Seria A
  - E.3.2 — Seria B
  - E.3.3 — Decyzje i raporty
  - E.3.9 — Inne
- E.4 — Nauczanie praw człowieka i dokumentacja
- E.6 — Inne kwestie związane z prawami człowieka
  - E.6.1 — Serie wydawnicze: *Prawa człowieka*
- E.7 — Karta Socjalna
- E.8 — Równość płci
- E.9 — Tortury

F. Media

- F.1 — Mass-media
- F.2 — Inne

G. Sprawy społeczne

- G.1 — Bezpieczeństwo socjalne
  - G.1.8 — Konferencje ministrów europejskich
- G.2 — Ludność
  - G.2.1 — Seria dotycząca studiów demograficznych
  - G.2.8 — Konferencje ministrów europejskich
- G.3 — Migracje i uchodźcy
  - G.3.8 — Konferencje ministrów europejskich
- G.4 — Zatrudnienie
  - G.4.8 — Konferencje ministrów europejskich
- G.5 — Niepełnosprawni
- G.6 — Rodzina
  - G.6.8 — Konferencje ministrów europejskich
- G.7 — Fundusz Socjalny
- G.9 — Inne

H. Edukacja, kultura, spuścizna kulturalna, sport

- H.1 — Edukacja
  - H.1.1 — Szkoły podstawowe, średnie
  - H.1.2 — Szkoły wyższe
  - H.1.3 — Języki

- H.1.4 — Badania EUDISED
- H.1.5 — Edukacja międzykulturowa
- H.1.8 — Konferencje ministrów europejskich
- H.1.9 — Inne
- H.2 — Kultura
  - H.2.1 — Polityka kulturalna
  - H.2.2 — Wystawy
  - H.2.3 — Kultura i regiony
  - H.2.4 — Spuścizna kulturalna
  - H.2.5 — Układ częściowy EURIMAGES
  - H.2.7 — Współpraca techniczna i naukowa
  - H.2.8 — Konferencje ministrów europejskich
  - H.2.9 — Inne
- H.3 — Sport
  - H.3.8 — Konferencje ministrów europejskich

I. Młodzież

- I.1 — Źródła ogólne
  - I.1.1 — Kursy szkoleniowe
- I.2 — Sesje studyjne
- I.8 — Konferencje ministrów europejskich
- I.9 — Inne

J. Zdrowie

- J.1 — Organizacja ochrony zdrowia
- J.2 — Częściowe porozumienie dotyczące zdrowia publicznego
- J.3 — Środki odurzające
- J.4 — Krew i histochemia
  - J.4.1 — AIDS
- J.5 — Personel lekarski i szkolenia
- J.6 — Prewencja i edukacja zdrowotna
- J.7 — Farmakopea
- J.8 — Konferencje ministrów europejskich
- J.9 — Inne

K. Środowisko

- K.1 — Publikacje seryjne
  - K.1.1 — Środowisko — seminaria, spotkania robocze
  - K.1.2 — Ochrona środowiska
  - K.1.3 — Planowanie i zarządzanie
  - K.1.4 — Nagroda Europejska

- K.7 — Inne raporty
- K.8 — Konferencje ministrów europejskich
- K.9 — Czasopisma i bibliografie

L. Demokracja lokalna i regiony

- L.1 — Serie broszur
  - L.1.1 — Władze lokalne i regionalne
  - L.1.2 — Struktury lokalne i regionalne
  - L.1.3 — Planowanie regionalne
  - L.1.4 — Studia i teksty
  - L.1.5 — Rozwój miast
- L.8 — Konferencje ministrów europejskich
- L.9 — Inne

M. Współpraca w zakresie prawa

- M.1. — Pola działalności
  - M.1.1 — Kryminologia
  - M.1.2 — Wymiar kary
  - M.1.3 — Prawo karne
  - M.1.4 — Informatyka
  - M.1.5 — Bioetyka
  - M.1.6 — Ochrona praw konsumenta
- M.6 — Kolokwium dotyczące prawa europejskiego
- M.7 — Inne raporty
- M.8 — Konferencje ministrów europejskich
- M.9 — Czasopisma i bibliografie

N. Materiały audiowizualne

ANEKS 2

ZBIORY OŚRODKA INFORMACJI I DOKUMENTACJI RADY EUROPY

Biblioteka Ośrodka Informacji i Dokumentacji Rady Europy w Warszawie gromadzi najważniejsze dokumenty i publikacje Rady Europy, wydawane od 1949 roku. Są one dostępne w języku angielskim lub francuskim.

Zbiory Ośrodka Informacji i Dokumentacji Rady Europy składają się z kilkunastu grup materiałów (konwencje i protokoły, raporty objaśniające, dokumenty robocze, debaty Zgromadzenia Parlamentarnego, teksty przyjęte przez Zgromadzenie, sprawozdania z sesji naukowych, sprawozdania z kon-

ferencji ministrów, publikacje seryjne dotyczące różnych dziedzin, broszury, materiały prasowe, polskie tłumaczenia wybranych pozycji).

Wyodrębniono następujące grupy tematyczne materiałów:

1. Informatory (materiały ogólne);
2. Traktaty i konwencje;
3. Dokumenty robocze, w tym teksty przyjęte przez Zgromadzenie Parlamentarne;
4. Sprawy polityczne i instytucjonalne Rady Europy; demokracja;
5. Prawa człowieka;
6. Środki masowego przekazu (mass-media);
7. Sprawy społeczne;
8. Edukacja, kultura, spuścizna kulturalna, sport;
9. Młodzież;
10. Zdrowie;
11. Środowisko;
12. Demokracja lokalna i regiony;
13. Współpraca w zakresie prawa.

W grupie materiałów o charakterze ogólnym na szczególną uwagę zasługują raporty roczne Rady Europy (*Rapport sur les Activites du Conseil de l'Europe; Report on the Activities of the Council of Europe*). Raporty dotyczą działalności wszystkich organów Rady Europy: Komitetu Ministrów, Zgromadzenia Parlamentarnego, poszczególnych Dyrektoratów. Szczególne miejsce w raportach zajmują omówienia stosunków z państwami nieczłonkowskimi i sprawozdania finansowe.

Inną ważną pozycją w tej grupie jest miesięcznik *Forum*, wiodące czasopismo Rady Europy. Osobne miejsce zajmują: broszury, foldery itp.

Grupę drugą stanowi, prawie kompletny, zbiór konwencji europejskich i protokołów, z Konwencją o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności na czele. Uzupełnieniem konwencji są raporty objaśniające (*Rapport Explicatif; Explanatory Report*).

Biblioteka dysponuje również wykazami państw, które przyjęły i ratyfikowały poszczególne konwencje.

Trzecią grupę stanowią materiały dotyczące Zgromadzenia Parlamentarnego, a więc teksty przyjęte przez Zgromadzenie (*Textes Adoptés; Texts Adopted*) nadające kierunek pracom rządów i parlamentów państw członkowskich, sprawozdania z debat parlamentarnych (*Compte Rendu des Debats; Official Report of Debates*), sprawozdania z porządku sesji Zgromadzenia Parlamentarnego, wreszcie właściwe dokumenty robocze zawierające zapytania i interpelacje reprezentantów Zgromadzenia Parlamentarnego, propozycje rezolucji i rekomendacji.

Ważne miejsce w tej grupie zajmują materiały dotyczące Stałej Konferencji Władz Lokalnych i Regionalnych Europy, wśród nich sprawozdania z sesji (*Compte Rendu des Debats; Official Report of Debates*).

Kolejna grupa to materiały opisujące szczegółowo strukturę Rady Europy i warunki członkostwa. Na uwagę zasługuje wykaz organizacji międzynarodowych związanych z Radą Europy, uwzględniający przede wszystkim organizacje młodzieżowe.

Odrębna grupa materiałów dotyczy praw człowieka. Chodzi tu o decyzje i raporty Europejskiej Komisji Praw Człowieka (*Decisions and Reports; Decisions et Rapports*), publikacje Trybunału Europejskiego, a więc orzeczenia i decyzje (*Arrets et Decisions; Judgments and Decisions*) oraz teksty wnoszonych skarg i towarzyszących im dokumentów (*Memoires, Plaidoiries et Documents; Pleadings, Oral Arguments and Documents*).

Istotne miejsce w tej grupie zbiorów zajmują roczniki Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (*Annuaire de la Convention Européenne des Droits de l'Homme; Yearbook of the European Convention on Human Rights*) podsumowujące działalność Rady Europy, przede wszystkim Europejskiej Komisji Praw Człowieka i Trybunału Europejskiego, jak również Zgromadzenia Parlamentarnego. W tym ostatnim przypadku chodzi o teksty rezolucji i zaleceń dotyczących ochrony praw człowieka.

Na uwagę zasługują też sprawozdania z organizowanych przez Radę Europy cyklicznych konferencji nauczycielskich, dotyczących edukacji w zakresie praw człowieka.

Biblioteka gromadzi ponadto materiały dotyczące Europejskiej Karty Socjalnej (np. seryjna publikacja Komitetu Niezależnych Ekspertów Europejskiej Karty Socjalnej *Conclusions*, stanowiąca wykładnię artykułów Karty). Ważne miejsce zajmuje też seryjna publikacja Komitetu ds. Równouprawnienia Płci (*Egalite entre les Femmes et les Hommes; Equality between Women and Men*), jak i materiały z konferencji dotyczących równouprawnienia.

Grupa szósta zawiera materiały dotyczące środków masowego przekazu, np. zalecenia Komitetu Ministrów Rady Europy.

Kolejna grupa to publikacje z zakresu spraw społecznych, w tym zagadnień związanych z zabezpieczeniem socjalnym (materiały z konferencji ministrów Europy), sprawozdania z konferencji ministrów europejskich na temat migracji i uchodźców, materiały dotyczące polityki zatrudnienia, w tym niepełnosprawnych, publikacje dotyczące rodziny (np. problemy dzieci źle traktowanych i upośledzonych), opracowania statystyczne dotyczące demografii.

Osobne miejsce zajmują w tej grupie dokumenty przedstawiające planowane wydatki poszczególnych państw członkowskich w zakresie polityki socjalnej.

Ósma grupa materiałów dotyczy zagadnień kultury, nauki, sportu; wśród nich znajdują się dokumenty odzwierciedlające politykę kulturalną poszczególnych państw, sprawozdania z seminariów poświęconych problemom nauczania podstawowego, średniego, wyższego, a także nauczania dorosłych, ze szczególnym uwzględnieniem nauczania języków. Uzupełnieniem tej grupy są liczne monografie, przewodniki po centrach kulturalnych Europy, katalogi z wystaw.

Następną grupę tworzą publikacje na temat struktur i działalności organizacji młodzieżowych, współpracujących z działającymi przy Radzie Europy: Europejskim Funduszem Młodzieżowym (FEJ) i Europejskim Centrum Młodzieżowym (CEJ).

Grupa dziesiąta obejmuje materiały w zakresie organizacji ochrony zdrowia, problematyki narkomanii, AIDS oraz edukacji zdrowotnej.

W grupie jedenastej znajdują się serie poświęcone środowisku, jak np. *Collection Rencontres Environment, Environmental Encounters Series; Collection Souvegarde de la Nature, Nature and Environment Serie*, liczne mapy, atlasy, biuletyny informacyjne dotyczące rezerwatów i parków narodowych w Europie, pismo ekologiczne *Naturopa*.

Grupa dwunasta to wyłącznie publikacje seryjne, dotyczące demokracji lokalnej i regionalnej, podzielone w następujący sposób:

— władze lokalne i regionalne (*Collection d'Etudes Communes et Regions d'Europe; Study Series Local and Regional Authorities in Europe*);

— struktury lokalne i regionalne (*Structures Locales et Regionales dans les Pays Membres du Conseil de l'Europe; Local and Regional Structures in Council of Europe Member States*);

— planowanie regionalne (*Amenagement du Territoire Europeen. Serie d'Etudes; European Regional Planning. Study Series*);

— rozwój miast (*Renaissance Urbaine en Europe; Urban Renaissance in Europe*);

— publikacje Stałej Konferencji Władz Lokalnych i Regionalnych Europy (*Conference Permanents des Pouvoirs Locaux et Regionaux de l'Europe, Collection Etudes et Travaux; Standing Conference of Local and Regional Authorities of Europe, Studies and Texts Series*).

Grupę ostatnią stanowi zbiór materiałów będący odzwierciedleniem dążeń unifikacyjnych państw członkowskich w zakresie prawa (prawo karne, wymiar kary, kryminologia, bioetyka, ochrona praw konsumenta, informatyka).

Oprac.: *Małgorzata Opalińska*
Piotr Grabowski

HANNA MACHIŃSKA

THE GUIDE TO THE COUNCIL OF EUROPE DOCUMENTS

Documents concerning the Council of Europe activity are gathered in the Council of Europe Archives, Central Library and information centres. Documents can be widely available, for internal use, confidential, secret. Basic publication of the Council of Europe and its organs were showed. Appendixes include the framework classification of documents of the Council of Europe and collections of Warsaw Information and Documentation Centre of the Council of Europe.

Maszynopis wpłynął do redakcji 17 października 1995

KOMISJA WPÓLNOT EUROPEJSKICH
Dyrektorat Generalny XIII
Telekomunikacja, Rynek Informacji
i Wykorzystanie Badań

Czwarty Program Ramowy

PROGRAM DLA BIBLIOTEK

WYCIĄG Z PROJEKTU PLANU PRACY

Zastosowania telematyki będące przedmiotem ogólnego zainteresowania
zgodnie z

Czwartym Ramowym Programem
Badań Naukowych, Rozwoju Technicznego
i Działalności w Zakresie Demonstrowania

BIBLIOTEKI

Działalność w tej dziedzinie zmierza do zwiększenia łatwej dostępności zbiorów bibliotecznych w całej Europie i ułatwienia ich wzajemnego powiązania za pomocą infrastruktury informacyjnej i komunikacyjnej. Dwoma głównymi kierunkami będą: rozwój przodujących systemów w celu ułatwienia dostępu użytkowników do zbiorów bibliotecznych oraz wzajemne powiązanie bibliotek i rozwinięcie „infostrady”. Sprawdzeniu zgodności nowych rozwiązań z normami będą towarzyszyły promowanie norm, rozpowszechnianie wyników dokonanych prac i podwyższanie świadomości personelu bibliotecznego w zakresie możliwości zapewnianych przez systemy telematyczne.

UŻYTKOWNICY

Dwie grupy użytkowników w dziedzinie bibliotecznej są:

- same biblioteki i bibliotekarze,
- użytkownicy usług bibliotecznych.

Biblioteki podpadają pod różne kategorie: biblioteki naukowe, biblioteki publiczne, biblioteki akademickie i inne naukowe, biblioteki instytucji i in. W tej części Programu starano się zachować równowagę między włączeniem do niego bibliotek publicznych ze względu na ogromną populację użytkowników, którym one służą, a wzmocnieniem udziału w Programie bibliotek akademickich i bibliotek instytucji.

Grupa użytkowników ostatecznych obejmuje potencjalnie wszystkich obywateli Europy, ponieważ z bibliotek i usług bibliotecznych korzysta szeroko całe społeczeństwo. Rozwijające się adresowane usługi biblioteczne przyciągają więc użytkowników zainteresowanych nauką i techniką, kształceniem i szkoleniem, biznesem i finansami oraz, oczywiście, kulturą i rozrywką. Dzięki wprowadzeniu interfejsów przyjaznych dla użytkowników będą oni mieli w coraz większym

stopniu bezpośredni dostęp zarówno do samych zbiorów bibliotecznych, jak i do informacji dostępnych dla bibliotek poprzez sieci.

CHARAKTER DZIAŁALNOŚCI

Podejście

Ogólne podejście polega na pomocy w stworzeniu nowoczesnej infrastruktury bibliotecznej, wspierającej życie gospodarcze, społeczne i kulturalne w Unii Europejskiej, jako integralnej części szerszej infrastruktury informacyjnej i komunikacyjnej.

W tej dziedzinie konieczne są długofalowe perspektywy. Pierwsze rozpoznawcze programy biblioteczne zmierzały do uruchomienia procesu zmian przez:

- stymulowanie tworzenia usług i produktów opartych na technice informacyjnej,
- popieranie posunięć strategicznych w kierunku poprawienia dostępności zasobów bibliograficznych na szczeblu europejskim oraz wypracowania narzędzi potrzebnych do wzajemnego powiązania usług bibliotecznych.

Konieczna jest ciągłość i konsekwencja w prowadzeniu tych działań w celu wykorzystania komponentów, które znajdują się na etapie tworzenia (np. przez ich włączenie do nowych zastosowań w zakresie usług telematycznych i przez rozciągnięcie systemu uruchomienia z testowaniem na nowe dziedziny lub nowych użytkowników). Europejski rynek popytu i podaży produktów techniki informacyjnej i usług dla bibliotek powinien być w dalszym ciągu popierany, włącznie z przyciągnięciem nowych uczestników.

Wyzwaniem dla bibliotekarzy jest:

- kontynuowanie i przyspieszanie przejścia od usług opartych na zbiorach do usług opartych na dostępie, poprzez wspólne wykorzystywanie zasobów, wzajemne powiązania i łączenie się w sieci,
- wykorzystywanie i — w miarę możliwości — kształtowanie nowej infrastruktury.

Główne podejście polega na stworzeniu wewnętrznego środowiska, które umożliwi bibliotekom oferowanie ostatecznym użytkownikom usług sieciowych, pobudzanie współpracy międzybibliotecznej, wspólne wykorzystywanie zasobów i łączenie się w sieci oraz rozwijanie systemów telematycznych w celu rozszerzenia zasięgu usług bibliotecznych.

Struktura

Na strukturę programu pracy składają się trzy kierunki działania oraz pewna liczba towarzyszących im działań i kroków uzupełniających. Kierunkami działania są:

1. Ukierunkowane sieciowo wewnętrzne systemy biblioteczne.
2. Zastosowania telematyki na rzecz wzajemnie powiązanych usług bibliotecznych.
3. Usługi biblioteczne na rzecz dostępu do sieciowych zasobów informacyjnych.

Dziedzina [działalności bibliotecznej — tł.] funkcjonuje na trzech spletających się poziomach: sama biblioteka (kierunek 1); wspólny zasób reprezentowany przez środowisko biblioteczne (kierunek 2); wyłaniający się świat informacji sieciowej (kierunek 3). Główny nacisk jest położony na kierunek 2.

Priorytety

- projekty i zastosowania oparte na rzeczywistych potrzebach i wymaganiach, prowadzące do konkretnych wyników w zakresie uzyskania dostrzegalnych produktów o praktycznym zastosowaniu, które można zademonstrować i powielać, otrzymując uwielokrotnione efekty;
- skoncentrowanie się na zintegrowaniu systemów i zastosowań z nowymi obszarami usług bibliotecznych i na integracji istniejących i wyłaniających się technik w dające się zademonstrować zastosowania;

— utrwalenie i wykorzystanie (np. przez przekazanie, dalszy rozwój) wyników uzyskanych w ramach niniejszego programu bibliotecznego w celu dalszego pobudzenia impetu wytworzonego przez działania początkowe;

— nieustający nacisk na zobowiązanie się do przestrzegania otwartych norm;

— rozwiązania oparte za zasobach ludzkich, przekazywanie wiedzy i umiejętności oraz rozwiązania organizacyjne pozostają czynnikami o kluczowym znaczeniu dla pomyślnego wprowadzenia potrzebnych zmian, jeśli różnice w poziomie usług świadczonych przez wszystkie typy bibliotek w całej Unii Europejskiej mają być zmniejszone;

— sposobność nawiązywania więzi z innymi programami i dziedzinami (np. kształcenie i szkolenie, badania naukowe, inżynieria językowa, inżynieria informacyjna, regiony wiejskie, inwalidzi i osoby starsze) tam, gdzie istnieją wspólne problemy lub środowiska użytkowników lub gdzie biblioteki mogą być wykorzystane jako miejsce do sprawdzenia wyników [działalności objętej Programem — tł.].

— nowe sojusze — z tradycyjnymi partnerami (np. wydawcy, dystrybutorzy) lub nowymi partnerami (organizatorzy kształcenia na odległość, nowi dostawcy informacji sieciowej, dostawcy usług sieciowych itp.), a nawet z innymi „organizacjami pamięci” (w celu dojścia do wspólnych rozwiązań w dziedzinach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, takich jak ochrona i dostęp [do informacji, zbiorów itp. — tł.]).

ZADANIA BADAWCZE

1. Ukierunkowane sieciowo wewnętrzne systemy biblioteczne

CELE: Zapewnić, by biblioteki były lepiej przystosowane do oferowania usług opartych na sieci.

Zadania

LB 1.1 SYSTEMY I NARZĘDZIA BIBLIOTECZNE

Modernizacja systemów i narzędzi bibliotecznych poprzez rozwój systemów i narzędzi bardziej efektywnych z punktu widzenia kosztów oraz rozwój łatwej do opanowania techniki w celu przyczynienia się do zmniejszenia różnic.

LB 1.2 POBUDZANIE RYNKU

Zapewnić ciągłe pobudzanie europejskiego rynku systemów i narzędzi dla bibliotek.

To pociąga z sobą:

— **rozwój otwartych systemów bibliotecznych** stosujących odpowiednie normy (np. uporządkowane struktury, narzędzia i elementy służące do realizacji funkcji zarządzania bibliotecznego w otoczeniu sieciowym);

— **techniki digitalizacji materiałów** jako wspierające ich ochronę i dostęp do sieci oraz systemy uruchamiania z testowaniem do ochrony dokumentów elektronicznych;

— **dostęp do materiałów bibliotecznych w formie elektronicznej i zarządzanie nimi** (np. lokalne systemy przechowywania dokumentów elektronicznych, dostępu do nich i korzystania z nich);

— **narzędzia użytkowników i interfejsy (klientów)** w celu dostępu do usług (np. samoobsługa) oraz zintegrowanie funkcji bibliotecznych z innymi funkcjami w miejscu pracy użytkownika;

— **systemy uruchamiania z testowaniem do legalizacji i ochrony dokumentów elektronicznych.**

2. Zastosowania telematyki we wzajemnie powiązanych usługach bibliotecznych

CELE: Polepszyć współpracę, rozwój zasobów i wspólne wykorzystywanie zasobów przez biblioteki oraz wesprzeć przejście od usług opartych na zbiorach do usług opartych na dostępie dzięki wzajemnym powiązaniom między bibliotekami, dostawcami i wydawcami.

Zadania**LB 2.1 WZAJEMNE POWIĄZANIE BIBLIOTEK**

Wzajemne powiązania między bibliotekami w celu wsparcia usług związanych z rozwojem i usług o podwyższonej wartości, opartych na rozproszonych zbiorach bibliotecznych w Europie.

LB 2.2 USŁUGI TRANSGRANICZNE

Zintegrowane usługi transgraniczne w zakresie wymiany danych, wypożyczania międzybibliotecznego i wzajemnego zaopatrywania się w dokumenty przez biblioteki.

LB 2.3 NABYWANIE I DYSTRYBUCJA

Powiązania elektroniczne między bibliotekami i wydawcami/dostawcami w celu nabywania i dystrybucji materiałów i danych.

LB 2.4 NORMY DLA BIBLIOTEK

Rozwój, wypróbowywanie i integrowanie otwartych norm.

To pociąga za sobą:

— **sieci międzybiblioteczne** w celu rozwoju zasobów i ich wspólnego wykorzystywania przez biblioteki (np. wymiana danych bibliograficznych i dostęp do nich, modele danych i formaty dla rozproszonych zasobów bibliograficznych, wzajemne zaopatrywanie się w dokumenty przez biblioteki i użytkowników);

— **wzajemne powiązania między bibliotekami i tradycyjnymi partnerami** — wydawcami, dostawcami itp. (np. wiązanie systemów administracji i zarządzania; służby dystrybucji elektronicznej);

— **dostęp ostatecznych użytkowników do zasobów** (np. dostępność za pośrednictwem sieci informacji środowiskowych, organizacyjne lokalne sieci komputerowe); integracja funkcji i usług bibliotecznych z innymi funkcjami technik informacyjnych, pełnionymi na rzecz użytkownika);

— **rozwój metod autoryzacji, rejestracji i zwrotu kosztów** oraz ich integrację z usługami bibliotecznymi;

— **rozwój i testowanie modeli ekonomicznych dla elektronicznej dystrybucji informacji** za pośrednictwem biblioteki.

---

3. Usługi biblioteczne związane z dostępem do sieciowych zasobów informacyjnych

---

CELE: Rozbudować i poszerzyć zasoby i usługi informacyjne, w których biblioteki pośredniczą albo które są przez nie dostarczane lub świadczone.

Zadania**LB 3.1 OTOCZENIE ZASOBÓW INFORMACYJNYCH W BIBLIOTEKACH**

Rozwój struktury organizacyjnej oraz włączenie wyłaniających się technik wynajdywania zasobów do usług w zakresie zorganizowanego dostępu do sieciowych zasobów informacyjnych.

LB 3.2 USŁUGI POŚREDNIE ŚWIADCZONE ZA POŚREDNICTWEM BIBLIOTEK

Usługi świadczone za pośrednictwem bibliotek w zakresie dostępu ostatecznych użytkowników do sieciowych zasobów informacyjnych.

To pociąga za sobą:

— **rozwińnięcie przez biblioteki usług opartych na nawigacji po sieci, narzędziach do wynajdywania zasobów oraz służbach informatorowych** [służbach informacji skierowującej — tł.];

- normy i metody dotyczące opisu, **indeksowania i klasyfikacji zasobów**;
- stworzenie **otoczeń dla lokalnego użytkownika wyszukanych zasobów** (np. narzędzia i usługi w zakresie posługiwania się informacją i jej wielokrotnego użytkowania, dostosowalne upakowywanie informacji);
- rozwój systemów zapewniających **ujednolicony dostęp do informacji sieciowych powiązanych ze zbiorami bibliotecznymi**;
- włączenie usług bibliecznych do **otoczenia kształcenia na odległość**;
- **systemy uruchamiania z testowaniem** w celu zapewnienia kontroli jakości oraz dodania wartości usługom, w których pośredniczą biblioteki.

---

4. Rozwiązania wspierające specyficzne dla telematyki na potrzeby bibliotek

---

Ten dział odnosi się do działalności specyficznej dla telematyki w bibliotekarstwie (Telematics for Libraries), która nie jest objęta działaniami opisanymi w rozdziale dotyczącym Działań Wspierających (który traktuje np. o dozorze i ocenie telematyki, wypracowaniu uzgodnienia międzydziedzinowego i koordynacji, świadomości [w zakresie możliwości oferowanych przez telematykę — tł.], rozpowszechnianiu wyników i promocji telematyki, międzynarodowej współpracy i szkoleniu). Pomoc ze strony ośrodków krajowych w różnych państwach członkowskich będzie poszukiwana jako właściwa w zakresie realizacji tych działań wspierających.

Działalność towarzysząca

Wykorzystywanie i przekazywanie wyników: popierać i demonstrować przekazywanie techniki, poprzez przenoszenie projektów z otoczenia eksperymentalnego do operacyjnego i powtarzanie ich w innych kontekstach. Potrzebne są dodatkowe mechanizmy w celu wspierania wykorzystywania wyników działań bibliecznych objętych Trzecim Programem Ramowym.

Spotkania uzgadniające: organizowane pionowo, w celu identyfikacji grup użytkowników i pracowania z nimi w poszczególnych dziedzinach (np. w dziedzinie bibliotek publicznych) lub w celu wypracowania i zatwierdzenia scenariuszy usług, oraz poziomo, z innymi dziedzinami i programami.

Kroki uzupełniające

Uzgodnione działania: ustanowić płaszczyzny współdziałania w dziedzinach takich jak integrowanie zastosowań w wyznaczonych działach usług; zespoły realizatorów technicznych, szczególnie w dziedzinach, w których mają zastosowanie normy; prawo autorskie a rola bibliotek, włącznie ze specjalnymi dziedzinami, takimi jak kształcenie; techniki wykorzystywane wspólnie z innymi programami; monitorowanie, za pośrednictwem sieciowych środków telematycznych, nowych wydarzeń technicznych i tendencji w obrębie dziedziny bibliecznej (częściowo jako zachęta do zmniejszenia różnic).

Specjalne badania i inne działania wspierające: zarówno długofalowe perspektywy bibliotek, jak i pewne specyficzne rozwiązania (m.in. na przykład prawo autorskie, egzemplarz obowiązkowy i inne aspekty prawne) wchodzące w grę przy przechodzeniu do sieciowych usług bibliecznych, wymagają zbadania i wsparcia w celu zmobilizowania i poparcia środowiska bibliotecznego i jego partnerów w reakcji na Program. Niektóre badania mogą być realizowane we współpracy z innymi dziedzinami, które mają wspólne zainteresowania z dziedziną biblieczną. Może być popierane kontynuowanie kroków wspierających rozpoczętych zgodnie z Trzecim Programem Ramowym w celu zachęcenia — za pomocą nagród za propozycje rozwojowe — partnerów bibliotek, zwłaszcza małych i średnich przedsiębiorstw do udziału [w Programie].

Działania szkoleniowe, ukierunkowane na: stworzenie klimatu dla zmian organizacyjnych i możliwości przystosowania się [do nowych warunków — tł.], które są niezbędne, aby wspierać zmiany techniczne i właściwie reagować na nie; promowanie wśród personelu bibliotecznego

odpowiednich umiejętności w zakresie techniki i użytkowania systemów; podniesienie świadomości [w zakresie celowości wprowadzania zmian — tł.].

Tł. Eugeniusz Ścibor

Maszynopis wpłynął do redakcji 17 października 1995

KONKURS PROJEKTÓW W DZIEDZINIE TELEMATYKI

17 października 1995 r. w nr 198 *Supplement to the Official Journal of the European Communities*¹ ukazało się ogłoszenie o możliwości przystąpienia do konkursu projektów badawczo-technologicznych. Komisja Europejska kieruje zaproszenie do wszystkich zainteresowanych instytucji z krajów Europy Środkowej, jak również z państw powstałych po rozpadzie Związku Radzieckiego.

Konkurs dotyczy projektów badawczo-technologicznych² z różnych dziedzin, w tym również z telematyki. W ramach programu telematycznego zatwierdzonego przez Radę Unii Europejskiej na l. 1994-1998³ przewiduje się — obok innych zagadnień — badania dotyczące bibliotek i ich rozwój technologiczny. Komisja Europejska wyznaczyła trzy podstawowe tematy badań w tym zakresie: systemy biblioteczne w sieci, elektroniczna realizacja usług międzybibliotecznych, dostęp do zasobów informacji w sieciach.⁴

Ogłoszony konkurs jest realizacją postanowienia o współpracy międzynarodowej, dlatego też każdy projekt musi być przygotowany przez przynajmniej jedną instytucję z państwa członkowskiego Unii Europejskiej oraz przynajmniej dwie instytucje z państw Europy Środkowej. Finansowanie projektów dzielą między siebie uczestnicy, a Komisja Europejska w zależności od projektu zobowiązuje się do pokrycia do 50% kosztów całości przedsięwzięcia.

Szczegółowe informacje dotyczące programu telematycznego można uzyskać w Commission of the European Communities, DG XIII — Telematics Applications Central Office, (BU 29, 4/41), rue de la Loi/Wetstraat 200, B-1049 Bruxelles, fax. (02) 295 23 54, e-mail: telematics@dg13.cec.be. Termin składania projektów upływa 29.02.1996 r. o godz. 12.00 (czasu belgijskiego). Projekty należy przysyłać listownie (oryginał i 5 kopii) na adres Commission of the European Communities, DG XII/B/2, INCO-Copernicus, rue Montoyer 75 — SDME, B-1040 Brussels.

Teksty aktów prawnych regulujące w Unii Europejskiej działania w ramach programów oraz inne opracowania dotyczące telematyki można uzyskać m.in. w Ośrodku Informacji i Dokumentacji Wspólnot Europejskich w Centrum Europejskim Uniwersytetu Warszawskiego (ul. Ksawerów 13, 02-656 Warszawa, p. 213, tel. 45-09-80, fax. 45-19-07).

Anna Ogonowska

Maszynopis wpłynął do redakcji 20 listopada 1995

¹ *General information. Cooperation with the countries of Central Europe (CCE) and the new independent states of the former Soviet Union (NIS) (95/S 198-103773/FR) Call for proposals for RTD projects under the specific programme for research and technological development, including demonstration, in the field of cooperation with third countries and international organizations (1994-1998). „Supplement to the Official Journal of the European Communities” 1995 S 198 s. 19-21.*

² *Decision no 1110/94/EC of the European Parliament and of the Council of 26 April 1994 concerning the fourth framework programme of the European Community activities in the field of research and technological development and demonstration (1994-1998). „Official Journal of the European Communities” 1994 No L 126 s. 1-33.*

³ *Council decision of 23 November 1994 adopting a specific programme for research and technological development, including demonstration in the field of telematics applications of common interest (1994-1998). „Official Journal of the European Communities” 1994 No L 334 s. 1-23.*

⁴ *Telematics applications programme (1994-1998). Work-programme. Annex. [Bruksela] 1994 167 s.*

PRZEGLĄD PIŚMIENICTWA KRAJOWEGO

Ostatnie lata obfitowały w spotkania, sesje i konferencje organizowane przez biblioteki, a ich dokumentacja w postaci samoistnych wydawniczo publikacji ukazywała się stosunkowo szybko — nie czekaliśmy już na nią całe lata.

Materiały z konferencji „Organizacja i zarządzanie bibliotekami naukowymi w procesie automatyzacji” ukazały się w serii wydawniczej SBP *Propozycje i Materiały* i noszą tytuł *Biblioteka naukowa – automatyzacja, organizacja, zarządzanie* [1]. Konferencja odbyła się w listopadzie 1994 r., zorganizowała ją Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu i Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. Autorami 25 referatów i 3 komunikatów są nie tylko bibliotekarze i informatycy polscy, ale również goście z Czech, Danii, Estonii, Niemiec i Wielkiej Brytanii. Wymieńmy kilka prac, których zawartość dotyczy zagadnień natury ogólniejszej, np.: Zbigniew Żmigrodzki, Grażyna Tetela: *System biblioteczno-informacyjny szkoły wyższej*; Jan Sójka: *Wokół public relations (PR) bibliotek akademickich*; Peter Paul: *Kierunki gromadzenia i modele budżetowe jako podstawa planowania wydatków finansowych w bibliotekach uniwersytetów i szkół wyższych*; Jan Wołosz: *Praktyczne sposoby kierowania personelem*; Artur Jazdon, Anna Janowska: *Z problemów planowania obsady personalnej w bibliotekach naukowych*; Henryk Hollender: *W kierunku charakterystyki kwalifikacyjnej bibliotekarza naukowego*.

Problemom automatyzacji poświęcona była również konferencja „Komputeryzacja bibliotek a potrzeby użytkowników”, zorganizowana w maju 1995 r. przez Bibliotekę Główną Politechniki Krakowskiej. Jej termin zbiegł się z obchodami jubileuszu 50-lecia macierzystej uczelni. Materiały z tej konferencji — opublikowane, co warto podkreślić, w rekordowym tempie — zawierają prace dotyczące potrzeb informacyjnych użytkowników, ich reakcji i oczekiwań związanych z komputeryzacją bibliotek [2].

Również Biblioteka Główna Politechniki Świętokrzyskiej opublikowała materiały ze spotkania, zorganizowanego w maju 1994 r., dotyczącego „Działalności informacyjnej bibliotek szkół wyższych” [3].

Sesję „Księgozbiory obcojęzyczne w bibliotekach publicznych” zorganizowała Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Opolu (Kamień Śląski, listopad 1994). Materiały z tej sesji [4] zawierają następujące teksty wygłoszonych referatów: Z. Żmigrodzki: *Księgozbiory obcojęzyczne jako nowa kategoria w zaspokajaniu potrzeb użytkowników bibliotek publicznych*; Joanna Papuzińska: *Zbiory obcojęzyczne w bibliotekach dziecięcych i ich funkcje edukacyjne*; Radosław Cybulski: *Funkcja biblioteki publicznej w zaspokajaniu potrzeb mniejszości etnicznej*; H. Hollender: *Stan badań nad funkcjonowaniem książki w grupach etnicznych w Polsce*.

Równie szybko, jak materiały z sesji w Bibliotece Politechniki Krakowskiej, otrzymaliśmy dokumentację dotyczącą spotkania zorganizowanego przez Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy [5]. Swoje doświadczenia i przemyślenia na temat kształcenia bibliotekarzy na poziomie pomaturalnym przedstawili: Stanisław Czajka: *Biblioteki i bibliotekarze w obliczu przemian społecznych*; Agata Bielawska: *Sytuacja prawna pomaturalnego szkolnictwa bibliotekarskiego*; Józef Lewicki: *Organizacja i efektywność systemu kształcenia i doskonalenia bibliotekarzy na*

poziomie pomaturalnym – poszukiwanie nowych form i treści; Marcin Drzewiecki: *Kształcenie pomaturalne, wyższe zawodowe i wyższe uniwersyteckie – wzajemne relacje*.

Problematyce kształcenia poświęcona jest również praca zbiorowa pracowników Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Warszawskiego nosząca tytuł: *Bibliotekoznawstwo i informacja naukowa: kształcenie w perspektywie nowego stulecia* [6]. O edukacji bibliotekarskiej w okresie międzywojennym pisze tam Jacek Puchalski, a sytuację po II wojnie światowej w zakresie kształcenia bibliotekarzy, pracowników informacji naukowej, księgarzy i archiwistów omawiają: Józef Wojakowski (*Organizacja kształcenia bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej w Polsce po zakończeniu drugiej wojny światowej*) i Barbara Sosińska-Kalata (*Koncepcja nauczania bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej po II wojnie światowej*). O dokonaniach w Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UW piszą: Anna Radziejowska-Hilchen (*Kształcenie nauczycieli-bibliotekarzy w IBIN UW*) i Wiesław Gliński (*Laboratorium komputerowe w dydaktyce IBIN UW*). Problemem, o którym mówi podtytuł omawianej publikacji — kształceniem w perspektywie nowego stulecia — zajęli się: J. Puchalski (*Nowe perspektywy w dziedzinie akademickiego nauczania bibliotekoznawstwa i informacji naukowej*), Tomasz Kędziora (*Multimedia w polskiej edukacji – dostęp do wiedzy*), Maria Sementniuk-Polkowska (*Pewne uwagi o przydatności matematyki dla studentów wydziałów humanistycznych*) i Jerzy Franke (*Parę słów o katalogowaniu*). Informacje o kształceniu bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej w Stanach Zjednoczonych przynosi praca Elżbiety Barbary Zybert (*Współczesne tendencje rozwojowe w zakresie kształcenia pracowników bibliotek i informacji naukowej w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej*). Dodajmy, że książka dedykowana jest profesorowi dr. hab. Marciniowi Drzewieckiemu z okazji 25-lecia pracy naukowo-dydaktycznej i organizacyjnej. O Jego działalności naukowej, dydaktycznej, organizacyjnej, wydawniczej i społecznej pisze Radosław Cybulski (*Biblioteki w systemie edukacji — cel badań i prac Marcina Drzewieckiego*). Zamieszczono również bibliografię Jego prac (66 poz.) oraz wykaz wykonanych pod Jego kierunkiem prac magisterskich w l. 1985-1994.

Ludziom, którzy poświęcili się nauczaniu w zakresie wiedzy o książce i bibliotece poświęcony jest tom 4 serii wydawniczej *Bibliotekarze polscy we wspomnieniach współczesnych*, noszący tytuł *Śladami edukacji bibliotekarskiej* [7]. Publikacja zawiera 9 wspomnień o bibliotekarzach-dydaktykach: *Wizja nowoczesnego kształcenia bibliotekarzy – Kazimiera Ankudowiczowa, 1922-1985* (Jadwiga Chruścińska i Danuta Pietrulewicz); *Opiekun naszego roku – Anna Czekańska-Jędrusik, 1921-1985* (Małgorzata Kłossowska); *Między historią wojskowości a historią książki – Bronisław Kocowski, 1907-1980* (Zofia Gaca-Dąbrowska); *Mistrz i nauczyciel sztuki bibliotekarskiej – Zofia Kossonogowa, 1905-1960* (Jadwiga Ćwiekowa); *Niekonwencjonalny nauczyciel – Zofia Krystyna Remerowa, 1893-1986* (Stanisław Siekierski); *Twórca i organizator Państwowego Ośrodka Kształcenia Bibliotekarzy – Franciszek Sedlaczek, 1894-1978* (Ewa Pawlikowska); *Książka pociągała go nieodparcie – Ksawery Świerkowski, 1897-1979* (Andrzej Kłossowski); *Pedagog i bibliotekarz – Piotr Wasilewski, 1913-1981* (Ewa Pawlikowska); *Pani Mira – Kazimiera Wilczyńska, 1900-1987* (Aleksandra Niemczykowa).

Systematycznie sygnalizuję w *Przeglądzie piśmiennictwa krajowego* kolejne tomy podręcznika akademickiego Bronisława Zyski: *Ochrona zbiorów bibliotecznych przed zniszczeniem*. Ukazał się t. 3 tego wydawnictwa pt. *Działania profilaktyczne w bibliotece* [8], obejmujący rozdziały: 1. *Budynek biblioteki* (s. 10-32); 2. *Klimat optymalny dla zbiorów bibliotecznych* (s. 33-48); 3. *Oświetlenie w zbiorach bibliotecznych* (s. 49-57); 4. *Oprawa książek i czasopism* (s. 58-68); 5. *Konwersja materiałów bibliotecznych w procesach reprograficznych, optycznych i komputerowych* (s. 69-102); 6. *Ochrona przed kradzieżami* (s. 103-120); 7. *Ochrona zbiorów bibliotecznych w czasie przemieszczeń* (s. 121-132); 8. *Dezynfekcja, dezynsekcja i deratyzacja* (s. 133-164); 9. *Przygotowanie działań na wypadek katastrofy w zbiorach bibliotecznych i archiwalnych* (s. 165-187); 10. *Metody masowego odkwaszania papierów drukowanych* (s. 188-213); 11. *Produkcja trwałego papieru drukowanego* (s. 214-250); 12. *Postęp wiedzy w zakresie ochrony zbiorów bibliotecznych przed zniszczeniem* (s. 251-259); 13. *Dziesięć reguł dla bibliotekarza w zakresie ochrony zbiorów przed zniszczeniem*. Pracę kończy bogata bibliografia (375 poz.) i indeksy: instytucji i firm, nazwisk oraz rzeczowy. W przygotowaniu jest kolejny tom: *Katastrofy w bibliotekach – zagrożenia, zapobieganie, akcja ratunkowa*.

Książka polska jest tematem pracy dwóch autorów: Stanisława Grzeszczuka i Danuty Hombek, którzy spośród ogłoszeń w *Gazecie Warszawskiej* z l. 1786-1792 wybrali te, które dotyczą książki [9]. Jest to drugi już tom badań z tego zakresu, pierwszy wydany w 1992 r. obejmował ogłoszenia w *Gazecie Warszawskiej* w okresie 1774-1785.

Czytelnicy zainteresowani dziejami bibliotek polskich znajdą w tomie 16 wydawnictwa *Z badań nad polskimi księgozbiorami historycznymi* [10] następujące studia i materiały: *Biblioteki prowincji koronnej zakonu bazylianów w XVIII wieku* (Maria Piłtyczak-Majerowicz); *Biblioteka i archiwum Radziwiłłów w Białej Podlaskiej* (Wanda Karkucińska); *Księgozbiór domowy Józefa Przyborowskiego* (Józef Szocki); *Biblioteka kościelna w Borku Wielkopolskim* (Piotr Rumatowski); *Księgozbiór Jana Koźmiana, 1814-1877* (Elżbieta Stelmaszczyk); *Biblioteka Polska w Rumunii* (Magdalena Skóra); *Mariana Jerzego Toporowskiego (1901-1971) „Księgozbiór Świętokrzyski”* (Elżbieta Stec). Zmienił się redaktor naukowy tego wydawnictwa — jest nim obecnie prof. dr hab. Józef Wojakowski.

Biblioteka Publiczna m. st. Warszawy upowszechnia wiedzę o książce i prasie warszawskiej, organizując doroczne sesje popularno-naukowe i publikując materiały z tych spotkań w serii *Sesje Varsovianistyczne*. Dotychczas ukazały się 2 zeszyty: *Dziś i jutro książki o Warszawie* [11] oraz *Wybrane zagadnienia z dziejów prasy warszawskiej* [12].

Ukazał się t. 3 *Katalogu poloników XVI wieku Biblioteki Jagiellońskiej: Indeksy* [13]. Najobszerniejszy jest indeks drukarzy i nakładców opracowany przez Małgorzatę Gołuszkę i Mariana Malickiego; cz. 1 tego indeksu jest w układzie topograficzno-typograficznym, cz. 2 w układzie alfabetycznym nazwisk drukarzy i nakładców. Indeks proveniencji opracowała Ewa Zwinogrodzka, a indeks nazwisk Ewa Szczawińska. Na zakończenie podano konkordancje sygnatur bibliotecznych i numerów katalogowych.

A oto kilka publikacji o charakterze informacyjnym. Zespół pod kierownictwem Jadwigi Sadowskiej i Elżbiety Stefańczyk opracował *Informator o bibliotekach i ośrodkach informacji w Polsce* [14]. Podstawowym źródłem danych o 2174 placówkach była ankieta rozesłana w 1994 r. przez Polskie Towarzystwo Czytelnicze. Zastosowano układ alfabetyczny według miejscowości, a poszukiwania ułatwia kilka indeksów: indeks bibliotek według typów, indeks instytucji macierzystych, indeks słów kluczowych oraz indeks baz danych, znajdujących się w prezentowanych placówkach. Obok formy tradycyjnej informator ten jest dostępny jako komputerowa baza danych.

Ograniczony zasięg terytorialny ma informator opracowany przez Wiesława Babika: *Zagraniczne bazy danych w krakowskich placówkach informacji naukowej* [15]. Informacje dotyczą 22 instytucji, które w sumie dysponują 54 bazami danych na nośnikach optycznych CD-ROM i na dyskietkach. Podano warunki korzystania oraz zestawienie tematyczne baz danych.

Doczekało się również swego informatora Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich [16]. Poza informacją wstępną Edward Jakimowicz zamieścił dane dotyczące aktualnego składu Zarządu Głównego SBP, nazwiska członków honorowych, informacje o okręgach i kołach oraz o działalności wydawniczej Stowarzyszenia.

Międzyuczelniany Zespół Koordynacyjny ds. Wdrażania VTLS stale przygotowuje materiały niezbędne dla bibliotek wykorzystujących oprogramowania VTLS. Ostatnio ukazała się praca Teresy Głowackiej i Grażyny Jaśkowiak przedstawiająca *Listy określników swobodnych języka KABA* (Katalogi Automatyczne Bibliotek Akademickich) [17]: listę określników form o najszerzym zasięgu stosowania, listy określników stosowanych przy nazwach własnych i nazwach geograficznych oraz przy nazwach kategorii osób i grup pisarzy. W przygotowaniu tych list brali udział pracownicy Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie, Biblioteki Jagiellońskiej i Biblioteki Uniwersyteckiej w Gdańsku.

Problematyka organizacyjna wysuwa się na czoło zainteresowań teoretyków bibliotekarstwa. Dział rozpraw i artykułów *Roczników Bibliotecznych* (1994 z. 1/2) [18] otwiera praca Jacka Wojciechowskiego: *Macierzowe rozwiązania organizacyjne w bibliotekach*, artykuł oparty na bogatej literaturze przedmiotu, zarówno rodzimej, jak i zagranicznej.

Dawno nie sygnalizowałam nowych zeszytów *Zagadnień Informacji Naukowej* [19]. Nr 1/2 za 1994 r. ukazał się już nie pod szyldem Ośrodka Informacji Naukowej PAN, który przestał istnieć;

tytuł przejął Instytut Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej UW wraz z SBP. Zawartość nr 1/2 zaprezentowano w 3 częściach: 1. *Rozprawy, badania, materiały*, 2. *Recenzje i omówienia*, 3. *Kronika*.

Bibliotekarzy z pewnością zainteresują nowe Polskie Normy dotyczące opisu bibliograficznego starych druków [20] i elementów danych, które są wymagane przy wypożyczaniu międzybibliotecznym [21]. Autorem projektu normy zajmującej się starymi drukami jest Halina Mieczkowska (BUW), druga norma jest tłumaczeniem międzynarodowej normy ISO. Obie zostały ustanowione przez Polski Komitet Normalizacyjny 23.12.1994 r.

WYKAZ OMÓWIONYCH PUBLIKACJI

1. *Biblioteka naukowa – automatyzacja, organizacja, zarządzanie*. Materiały z konferencji naukowej „Organizacja i zarządzanie bibliotekami naukowymi w procesie automatyzacji”. Poznań, 15-17 listopad 1994 r. Red. meryt. Artur J a z d o n, Ewa S t a c h o w s k a-M u s i a ł. Warszawa: Wydaw. SBP 1995, 228 s. Propozycje i Materiały, 4.
2. *Komputeryzacja bibliotek a potrzeby użytkowników*. Kraków-Łopuszna, 16-18 maja 1995. Materiały konferencyjne. Kraków: Bibl. Gł. na Polit. Krak. 1995, 276 s.
3. *Działalność informacyjna bibliotek szkół wyższych*. Kielce-Ameliówka, 25-27 maja 1994. Biblioteka Główna Politechniki Świętokrzyskiej. Kielce: Dział Wydaw. Politechniki Świętokrzyskiej 1995, 145 s.
4. *Księgozbiory obcojęzyczne*. Działalność bibliotek publicznych na rzecz mniejszości narodowych. Materiały z sesji zorganizowanej w dniach 25-26 listopada 1994 w Kamieniu Śląskim. Red. Piotr P o l u s. Opole: Wojew. Bibl. Publ. 1995, 115 s.
5. *Kształcenie bibliotekarzy na poziomie pomaturalnym – szanse i zagrożenia*. Materiały ze spotkania „okrągłego stołu”. Warszawa, 11-12 maja 1995 r. Red. meryt. Lucjan B i l i Ń s k i. Warszawa: Centr. Ustawicznego Kształcenia Bibl. 1995, 99 s.
6. *Bibliotekoznawstwo i informacja naukowa: kształcenie w perspektywie nowego stulecia*. Pr. zbior. pod red. Elżbiety Barbary Z y b e r t. Warszawa: Wydaw. SBP 1995, 146 s. Nauka, Dydaktyka, Praktyka, 14.
7. *Śladami edukacji bibliotekarskiej*. Red. Hanna Zasadowa. Zespół Historyczno-Pamiętnikarski Okręgu Stołecznego SBP. Warszawa: Wydaw. SBP 1995, 100 s. Bibliotekarze Polscy we Wspomnieniach Współczesnych, 4.
8. Bronisław Z y s k a: *Ochrona zbiorów bibliotecznych przed zniszczeniem*. T. 3: *Działania profilaktyczne w bibliotece*. Katowice: Uniw. Śląski 1994, 312 s. Skrypty Uniwersytetu Śląskiego, nr 505.
9. Stanisław G r z e s z c z u k, Danuta H o m b e k: *Książka polska w ogłoszeniach prasowych XVIII wieku*. Źródła. T. 2: „Gazeta Warszawska” 1786-1792. Pod red. Z. G o l i Ń s k i e g o. Kraków: Universitas 1995, 506 s.
10. *Z badań nad polskimi księgozbiorami historycznymi*. Studia i materiały. Uniwersytet Warszawski. Wydział Historyczny. Instytut Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej. T. 16. Red. nauk. Józef W o j a k o w s k i. Warszawa: Wydaw. UW 1995, 159 s.
11. *Dziś i jutro książki o Warszawie*. Warszawa: Bibl. Publ. m. st. Warszawy 1995, 46 s. Sesje Varsavianistyczne, 1.
12. *Wybrane zagadnienia z dziejów prasy warszawskiej*. Warszawa: Bibl. Publ. m. st. Warszawy 1995, 69 s. Sesje Varsavianistyczne, 2.
13. *Katalog poloników XVI wieku Biblioteki Jagiellońskiej*. T.: *Indeksy*. Pod red. Mariana M a l i c k i e g o i Ewy Z w i n o g r o d z k i e j. Kraków: UJ 1995, 383 s.
14. *Informator o bibliotekach i ośrodkach informacji w Polsce 1995*. Oprac. zespół pod kier. Jadwigi S a d o w s k i e j i Elżbiety S t e f a ń c z y k. Polskie Towarzystwo Czytelnicze, Biblioteka Narodowa. Warszawa: BN 1995, 278 s.
15. Wiesław B a b i k: *Zagraniczne bazy danych w krakowskich placówkach informacji naukowej*. Kraków: UJ 1995, 40 s. Materiały Edukacyjne Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej, 1.

16. *Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. Informator. Oprac. i red. Edward Jakimowicz.* Warszawa: Wydaw. SBP 1995, 98 s.
17. Teresa Głowacka, Grażyna Jaśkowiak: *Listy określników swobodnych języka KABA.* Gdańsk: Międzyuczelniany Zespół Koordynacyjny ds. Wdrażania VTLIS 1995, 306 s.
18. *Roczniki Biblioteczne* 1994 R. 38 z. 1/2.
19. *Zagadnienia Informacji Naukowej* 1994 nr 1/2 (63/64).
20. PN-N-01152-8 *Opis bibliograficzny – Stare druki.*
21. PN-ISO 8459-1 *Zestawienie elementów danych bibliograficznych w wypożyczeniach międzybibliotecznych.*

Hanna Zasadowa

Maszynopis wpłynął do redakcji 11 stycznia 1996

KRONIKA KRAJOWA

KSZTAŁCENIE BIBLIOTEKARZY DLA PRZYSZŁOŚCI

W dniach 22-24.10.95 odbyła się w Jachrance konferencja zorganizowana przez SBP nt. „Kształcenie bibliotekarzy dla przyszłości”. Poza dwoma sesjami ogólnymi poświęconymi „Bibliotekarstwu — kształceniu — potrzebom rynku pracy” oraz „Doświadczeniom międzynarodowym” w tym zakresie, dalsze obrady odbywały się w następujących sekcjach: Warsztat dydaktyczny — kształcenie bibliotekarzy na poziomie średnim; Metody i środki kształcenia bibliotekarzy; Potrzeby rynku pracy; Model kształcenia — stan i potrzeby. Uczestnikami konferencji byli przedstawiciele ośrodków akademickiego kształcenia bibliotekarzy oraz szkolnictwa średniego.

BIBLIOTEKI AKADEMICKIE W XXI WIEKU

W dniach 27-29.09.95 Biblioteka UMK zorganizowała w Toruniu międzynarodową konferencję pn. „Rola i funkcje nowoczesnej biblioteki akademickiej”. Wystąpienia referentów z Holandii, Niemiec, Polski, St. Zjedn., W. Brytanii zgrupowano w trzech blokach — na sesji wprowadzającej, ogólnej i w serwisach specjalnych. Referatom gości zagranicznych towarzyszyły koreferaty polskich uczestników. Wśród nich np.: „Zmiany w pejzażu edukacyjnym: tworzenie «autostrady informacyjnej» (dr Richard Heseltine) — „Bibliotekarstwo w systemie edukacyjnym. Wykształcenie jako wartość” (prof. Jadwiga Kołodziejska); „Pozbądź się tego!? Zarządzanie zbiorami bibliotecznymi w latach dziewięćdziesiątych” (Geoff Weston) — „Zdobądź i... pozbądź się, czyli uwag kilka o problemach zarządzania zbiorami w Polsce” (dr Artur Jazdon). Podczas sesji odbyły się promocje i prezentacje firm sponsorujących konferencję: Swets and Zeitlinger, Lange und Springer, EBSCO.

ROZWÓJ I PERSPEKTYWY BIBLIOLOGII POLSKIEJ

W dniach 4-5.12.95 Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UŁ wraz z Łódzkim Towarzystwem Naukowym zorganizowały konferencję z okazji 50-lecia pierwszej katedry bibliotekoznawczej w Polsce. Tematem przewodnim były: „Rozwój i perspektywy bibliologii polskiej”. Sesja skupiła przedstawicieli tych uczelni, na których istnieją kierunki bibliotekoznawcze. Tematyka obrad była zróżnicowana i oscylowała wokół zainteresowań badawczych referentów — od losów polskiej książki na obczyźnie, po tworzenie elektronicznych słowników terminologicznych.

PROBLEMATYKA BIBLIOTEKARSKA NA KONGRESIE SLAWISTÓW W POLSCE

W dniach 6-11.08.95 odbył się w Polsce V Światowy Kongres Studiów nad Europą Środkową i Wschodnią. Kilka sesji panelowych poświęcono szeroko pojętym problemom książki, np.: „Losy

zbiorów bibliotecznych: biblioteki przemieszczone”; „Literatura nieobecna we wschodnioeuropejskich bibliotekach w latach 1945-1990 i w latach 1990-1994”; „Struktura bibliografii ogólnych wobec zmieniających się warunków socjalnych, politycznych i ekonomicznych”; „Cenzura: wydawcy, bibliografie, biblioteki”; „Charakterystyka bibliotekarza sławisty”; „Zmieniający się rynek książki w Europie Środkowej i Wschodniej”. Dla bibliotekarzy, księgarzy i wydawców zorganizowano w dn. 3-5 sierpnia prekonferencję w Przegorzalach pod Krakowem, zatytułowaną: „Biblioteki w krajach Europy postkomunistycznej — ich kontekst międzynarodowy”. Ze strony polskiej na Kongresie wystąpili Radosław Cybulski, Janusz Dunin, Henryk Hollender, Maria Kocójowa, Zbigniew Żmigrodzki.

MUZEA, ARCHIWA I BIBLIOTEKI POLSKIE NA ZACHODZIE

W dniach 16-17.08.95 toczyły się w Bibliotece KUL w Lublinie obrady — zorganizowanej po raz pierwszy w Polsce — XVII Sesji Stałej Konferencji Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie. Członkami konferencji są instytucje polskiej kultury działające na Zachodzie. Obecnie zrzeszonych jest 14 ośrodków z Francji, Kanady, St. Zjedn., Szwajcarii, W. Brytanii. W XVII Sesji uczestniczyli przedstawiciele 11 zrzeszonych ośrodków. Tematami spotkania, poza częścią sprawozdawczą, były: dobra kultury polskiej pozostałe poza granicami kraju i możliwości ich odzyskania dla Polski, współpraca instytucji polskich z emigracyjnymi, w tym sposoby dobrego zachowania i dokumentacji zbiorów. Podczas Konferencji wystąpili m.in. dyrektorzy i pracownicy polskich bibliotek, archiwów i muzeów — prof. prof. Adam Manikowski, Andrzej Rottermund, Jerzy Skowronek, Andrzej Kłossowski, były i obecny Pełnomocnik Rządu ds. Polskiego Dziedzictwa Kulturalnego za Granicą: prof. Wojciech Kowalski i prof. Tadeusz Polak. Przyjęto zaproszenie do zorganizowania kolejnej sesji w 1996 r. we wrocławskim Ossolineum, powierzając przygotowanie programu Muzeum Polskiemu w Rapperswilu.

POMOC FUNDACJI NA RZECZ NAUKI POLSKIEJ ARCHIWOM I BIBLIOTEKOM

W dniach 2-3.10.95 zorganizowano w Toruniu sesję pn. „Sponsorowanie archiwów i bibliotek przez Fundację na Rzecz Nauki Polskiej”, na której podsumowano akcję pomocy Fundacji, przeznaczonej na ochronę i konserwację zbiorów w archiwach i bibliotekach. Zainteresowane instytucje przedstawiły potrzeby polskich placówek w tym zakresie, w tym konieczność pomocy bibliotekom i archiwom krajów b. ZSRR, w których przechowywane są polskie dokumenty i zbiory.

ZINTEGROWANY SYSTEM BIBLIOTECZNY W BIBLIOTECE NARODOWEJ

W lipcu 1995 r. specjalnie powołany zespół pracowników BN dokonał wyboru zintegrowanego systemu bibliotecznego, który ma być zakupiony dla narodowej ksiąźnicy. Wybrano system INNOPAC amerykańskiej firmy Innovative Interfaces. System wchodzi dopiero na rynki europejskie, choć działa już od 1984 r. Instalację przewiduje się w 1996 r.

BIBLIOTEKARZE BLIŻEJ PRAWA

W dniach 22-24.11.95 w Kamieniu k. Rybnika zorganizowano konferencję dla kadry kierowniczej bibliotek publicznych pn. „Bibliotekarze bliżej prawa”. Celem jej było pogłębienie wiedzy w zakresie stosowania przepisów prawnych, m.in. dotyczących ustawy o prawie autorskim i zamówieniach publicznych, a także podstaw prawnych statutowej działalności wbp. Referentami byli przedstawiciele MKiS, SBP, prawnicy z UJ.

ZASTOSOWANIE CD-ROM-ÓW W HUMANISTYCE

W dniach 23-24.11.95 Biblioteka UAM w Poznaniu oraz firma STRATUS zorganizowały konferencję naukową poświęconą stosowaniu technologii CD-ROM w naukach humanistycznych

i społecznych. Firma STRATUS jest dystrybutorem zagranicznych baz danych na CD-ROM-ach. Podczas konferencji zaprezentowano m.in. wyniki ankiety nt. firm komercyjnych, specjalizujących się w obsłudze bibliotek naukowych (oprogramowania biblioteczne, instalacje sieci software'owych itd.).

DZIAŁALNOŚĆ INFORMACYJNA W BIBLIOTEKACH PUBLICZNYCH

W dniach 18-19.10.95 WBP w Opolu była gospodarzem seminarium pt. „Dziś i jutro działalności informacyjnej w bibliotekach publicznych”. Udział w nim wzięli pracownicy MKiS, BN, Państwowej Biblioteki Naukowej w Bańskiej Bystrzycy, Centrum Informacyjnego Biblioteki Miasta i Kraju Związkowego w Poczdamie. Pracownicy bibliotek pld.-zach. Polski wygłosili komunikaty nt.: „Informacja biblioteczna w służbie społeczności lokalnej i ponadlokalnej — nowe zjawiska, nowe propozycje”, „Przejsie od konwencjonalnej do komputerowej obsługi użytkowników informacji”.

CZYTELNICY NIEPEŁNOSPRAWNI W BIBLIOTECE

W dniach 7-8.12.95 WBP w Elblągu zorganizowała w Krynicy Morskiej ogólnopolskie seminarium nt. „Model specjalistycznej biblioteki publicznej dla czytelników z niesprawnościami — oczekiwania i potrzeby”. Mówiono m.in. o zajęciach biblioterapeutycznych, alternatywnych materiałach czytelniczych, metodach pracy bibliotekarzy i potrzebach ich kształcenia.

OCHRONA ZBIORÓW ZABYTKOWYCH W REGIONIE

Książnica Cieszyńska i Dom Narodowy w Cieszynie zorganizowały — pod merytorycznym patronatem Polskiego Towarzystwa Bibliologicznego — ogólnopolskie seminarium i warsztaty nt. ochrony zbiorów zabytkowych w regionie. Spotkanie odbyło się w dn. 20-22.9.95 w Cieszynie. Mówiono o aspektach prawnych, historycznych, problemach nowoczesnego opracowania i dokumentacji tychże zbiorów, technikach konserwatorskich. Poza gośćmi z całej Polski przybyli również archiwiści z Opawy.

LITERATURA DLA DZIECI I MŁODZIEŻY

W dniach 14-15.11.95 w Bibliotece Publicznej m. st. Warszawy, przy współpracy BN, zorganizowano ogólnopolską konferencję dla instruktorów czytelnictwa dziecięcego nt. „Literatura dla dzieci i młodzieży w Polsce w latach 1990-1995. Charakterystyka i ocena”. Instruktorzy dyskutowali o oczekiwaniach młodych czytelników wobec bibliotek, zaprezentowano ofertę wydawniczą z 1994 r. dla młodego czytelnika, literaturę dla dzieci i młodzieży w l. 1990-1995 oceniła pisarka Ewa Nowacka, a opinię bibliotekarzy w tym zakresie przedstawiła Krystyna Kuźmińska z MKiS.

KONWERSATORIA PTB

W dniu 7.11.95 Oddział Warszawski PTB zorganizował kolejne konwersatorium, na którym prezes Towarzystwa prof. Barbara Bienkowska przedstawiła temat: „Burza wokół «Berlinki» — fragmenty byłej Biblioteki Pruskiej w Bibliotece Jagiellońskiej”. Podczas spotkania starły się różne opinie środowiska polskich bibliotekarzy na temat rozwiązania problemów restytucyjnych względem zarówno zachodnich, jak i wschodnich partnerów Polski.

KULTURA XXI WIEKU

Pod takim hasłem odbyła się w Warszawie w dn. 24-25.11.95 konferencja pod auspicjami Instytutu Kultury oraz Zespołu Wiedzy o Kulturze Instytutu Filologii Polskiej Filii UW

w Białymstoku. W części poświęconej „Kulturze między przeszłością a przyszłością” wystąpili m.in. z referatami pracownicy IKiCz BN: J. Kołodziejska („Między biblioteką tradycyjną a wirtualną”), Janusz Ankudowicz i Grażyna Strauss („Ludzie i książki na przełomie”).

WALNY ZJAZD DELEGATÓW TOWARZYSTWA PRZYJACIÓŁ KSIĄŻKI

W dniach 25-26.11.95 odbył się w Bochni XI Walny Zjazd Delegatów TPK. Wybrano nowe władze Towarzystwa — prezesem został ponownie Michał Hilchen, wiceprezesami: Janusz M. Szymański i Leszek Pudłowski, sekretarzem — Roman Nowoszewski.

JUBILEUSZE BIBLIOTEK

W 1995 r. przeszła przez Polskę fala jubileuszy 50-lecia bibliotek różnych sieci. Od października do grudnia uroczystości takie odbyły się w: WiMBP w Rzeszowie, GBL, MiGBP w Łasku, MBP w Brodnicy, MBP w Chełmnie, w Wałbrzychu — wspólnie dla wszystkich bibliotek wałbrzyskich; 45-lecie obchodziła Biblioteka Publiczna w Piasecznie, a 30-lecie — MGBP w Poniatowej.

WYSTAWY

W dniu 9.10.95 w BN otwarto wystawę zatytułowaną: „Fryderyk Chopin. Druki muzyczne ze zbiorów Biblioteki Narodowej w Warszawie”. Ekspozycję przygotował Zakład Zbiorów Muzycznych BN z okazji XIII Międzynarodowego Konkursu Pianistycznego im. Fryderyka Chopina.

W dniu 13.11.95 w Bibl. Publ. m. st. Warszawy (Bibl. Gł.), w 70-tą rocznicę śmierci Stefana Żeromskiego otwarto wystawę pt. „Jestem bibliotekarzem z zawodu”.

Maszynopis wpłynął do redakcji 8 lutego 1996

KRONIKA ZAGRANICZNA

„PAMIĘĆ ŚWIATA” — DRUGIE SPOTKANIE MIĘDZYNARODOWEGO KOMITETU DORADCZEGO

Pierwsze, założycielskie spotkanie International Advisory Committee programu Unesco „Memory of the World” odbyło się we wrześniu 1993 r. w Pułtusku. Określono wówczas cel programu oraz założenia i organizację działania. Drugie, w dn. 3-5.05.1995 r. w Paryżu, z udziałem 10 członków Komitetu i 16 obserwatorów reprezentujących międzynarodowe organizacje rządowe i pozarządowe, było poświęcone problemom planowania i realizacji programu oraz jego strukturze i finansowaniu.

Przedyskutowano również projekt „Ogólnych wytycznych ochrony dokumentów dziedzictwa intelektualnego” („General guidelines to safeguard documentary heritage”). W wielu państwach powstają komitety narodowe i regionalne, które gromadzą informacje o obiektach wymagających ochrony i podejmowanych inicjatywach. Całościowo rozmiary potrzeb ukaże przygotowywany światowy rejestr pamięci świata (o tytule: Memory of the World). Poza tym powstają rejestry narodowe i regionalne, w których powinny zostać wymienione również dokumenty kultury innych narodów znajdujące się na tym terenie. Ustalono także kryteria, którym muszą odpowiadać dokumenty przed wpisaniem ich do rejestru.

Zalecenia przyjęte na zakończenie spotkania zawierają określenie celu i zadań programu, ustalają organizację Międzynarodowego Komitetu Doradczego, apelują do Unesco o zajęcie się

aspektami prawnymi dostępu do dokumentów oraz do fundacji i prywatnych sponsorów o pomoc finansową dla realizacji programu „Pamięć Świata”.

IFLA Journal 1995 Vol. 21 nr 3 s. 178-182

BIBLIOTEKI I WSPÓLNY RYNEK INFORMACYJNY EUROPY

W czerwcu 1995 r. podczas przeglądu programów Komisji Europejskiej zmierzających do utworzenia Wspólnego Rynku Informacyjnego dyrektor Narodowej Służby Bibliograficznej Biblioteki Brytyjskiej Stuart Ede przedstawił Europejski Program Biblioteczny (European Libraries Program) tworzony jako fragment programu badań i rozwoju technologicznego. Wymienił cztery kierunki działania programu: komputeryzacja bibliografii, międzynarodowe współdziałanie systemów, popieranie nowych usług bibliotecznych wykorzystujących technologie informacyjne i komunikacyjne, stymulowanie rynku europejskiego działającego na rzecz usług informatyczno-komunikacyjnych dla bibliotek.

Duże znaczenie dla tworzenia Europejskiego Programu Bibliotecznego miało zwrócenie się Komisji Europejskiej do Konferencji Dyrektorów Europejskich Bibliotek Narodowych (Conference of European National Librarians — CENL) o przygotowanie odpowiedniego programu działania. W wyniku tego współdziałania został zainicjowany program COBRA (COmputerized Bibliographic Record Actions). Kieruje nim Forum składające się z 4 przedstawicieli — członków Komisji Europejskiej, Szwajcarii i Litwy jako obserwatora reprezentującego Europę Wschodnią. Cztery grupy robocze powołane przez Forum prowadzą prace dotyczące m.in. następujących tematów: egzemplarz obowiązkowy wydawnictw elektronicznych, zastosowanie UMIMARC-a w bazach wielojęzycznych, problemy powiązań między bibliotekami narodowymi, wydawcami i komercyjnymi agencjami bibliograficznymi.

Wśród innych działań zmierzających do utworzenia Europejskiego Programu Bibliotecznego Stuart Ede wymienił projekt Wirtualnej Biblioteki Naukowej Europy (Virtual European Research Library), organizację sieci katalogów OPAC (OPACs Network in Europe), prace nad realizacją elektronicznych bibliotek narodowych.

Information Retrieval and Library Automation 1995
Vol. 31 nr 3 s. 1-3

SIECI INFORMACYJNE I BIBLIOTECZNE W KRAJACH CENTRALNEJ I WSCHODNIEJ EUROPY

W dniach 5-9.05.1995 r. odbywała się w Sofii międzynarodowa konferencja nt. Rozwój sieci informacyjnych i bibliotecznych w krajach Centralnej i Wschodniej Europy jako części globalnej wymiany informacji. Zorganizowały ją przy poparciu Unesco Narodowa Komisja Bułgarii, Narodowe Centrum Informacji i Dokumentacji oraz Biblioteka Narodowa Bułgarii, a uczestniczyli przedstawiciele centralnych ośrodków informacji i bibliotek narodowych Bułgarii, Czech, Macedonii, Polski, Rumunii, Słowacji i Węgier oraz eksperci z W. Brytanii, Holandii i Unesco. Przedstawicielem Polski był dyr. Biblioteki Narodowej Jan Wołosz, który wygłosił referat pt. Biblioteki polskie i globalna wymiana informacji. Referaty uczestników konferencji na temat sieci informacyjnych w ich krajach świadczyły o różnym poziomie automatyzacji, niedostatecznym przepływie informacji i potrzebie bliższych wzajemnych kontaktów. Jako pierwszy krok w tym kierunku postanowiono przygotować wykaz baz danych tworzonych i udostępnianych przez uczestniczącą organizację.

W końcowym oświadczeniu i zaleceniach stwierdzono opóźnienia w rozwoju sieci informacyjnych i problemy finansowe utrudniające jej unowocześnienie. Zwrócono się także o pomoc ze

strony organizacji międzynarodowych i fundacji. Następne spotkanie odbędzie się w 1996 r. w Pradze.

Development of information and library networks in the countries of Central and Eastern Europe as a part of the global exchange of information. Proceedings of International Conference. Sofia 1995 s. 103

PRACE NAD MIĘDZYNARODOWĄ NORMĄ OPISU BIBLIOGRAFICZNEGO ZBIORÓW KOMPUTEROWYCH

W dniach 24-26.04.1995 r. w Bibliotece Kongresu w Waszyngtonie spotkała się Grupa Przeglądowa ISBD (CF) w celu dokonania oceny zrewidowanej wersji tekstu International Standard Bibliographic Description for Computer Files, która ma być podstawą drugiego wydania tej normy. Dyskusja wykazała potrzebę wprowadzania dalszych zmian w związku z szybkim rozwojem technologii, która ma wpływ na tworzenie i rozpowszechnianie zbiorów komputerowych. Ustalono, że do projektu normy zostaną włączone ustalenia podjęte podczas spotkania i po uzgodnieniu z Sekcjami Katalogowania i Technologii Informacyjnej IFLA tekst będzie rozpowszechniony (wrzesień 1995). Następnie, po wprowadzeniu uzgodnionych zmian, ostateczna wersja ISBD (CF) zostanie przedstawiona IFLA do akceptacji i publikacji.

Podczas spotkania oceniono także projekt IFLA Division of Bibliographic Control Study Group omawiający wymagania funkcjonalne dotyczące rekordów bibliograficznych (*Functional requirements for bibliographic records*). Stwierdzono, że zbiory komputerowe stanowią dobry materiał do weryfikacji postanowień projektu i Grupa podjęła się wykonania tej pracy.

International Cataloguing and Bibliographic Control 1995 Vol. 24 nr 3 s. 51-52

OCHRONA PRAWNA BAZ DANYCH

Ministrowie Unii Europejskiej osiągnęli polityczne porozumienie na temat ochrony prawnej baz danych i postanowili projekt zalecenia w tej sprawie przedstawić do decyzji Parlamentu Europejskiego. Ma ono na celu uzgodnienie stosowanych obecnie zasad ochrony baz danych w poszczególnych państwach członkowskich Unii. Obecnie istnieje luka prawna niekorzystna dla inwestorów niektórych typów baz. Bazy humanistyczne, których tworzenie wymaga specjalnego wkładu intelektualnego chronione są prawem autorskim. Natomiast bazy zawierające więcej danych faktograficznych niż tekstu nie zawsze uznawane są za dostatecznie innowacyjne, aby mogły podlegać ochronie prawnej. Przygotowane zalecenia proponują objęcie ochroną prawną również tego rodzaju baz.

Information Management Report 1995 Nov. s. 3

MIĘDZYNARODOWY KONGRES NA TEMAT CDS/ISIS

Z okazji 50. rocznicy Unesco i 10. rocznicy zainicjowania przez nią programu CDS/ISIS (Computer Documentation System/Integrated Scientific Systems) dla mikrokomputerów odbył się w Bogocie (Kolumbia) w dn. 22-26.05.1995 r. pierwszy międzynarodowy kongres poświęcony temu programowi.

Zorganizowany głównie przez Kolumbijskie Stowarzyszenie Użytkowników CDS/ISIS i sponsorowany przez Unesco zgromadził ok. 400 uczestników z 40 państw całego świata. Wygłoszono ok. 40 referatów, odbyły się warsztaty robocze i dyskusje. Wynikało z nich, że CDS/ISIS rozwija się obecnie jako zbiór systemów, z których część jest przestarzała. Pomimo to wspólnie z Internetem programy CDS/ISIS tworzą międzynarodowy system stymulujący przepływ informacji.

Uczestnicy Kongresu przyjęli deklarację, w której podkreślają znaczenie oprogramowania Mikro/ISIS dla zmniejszenia luki informacyjnej między krajami rozwiniętymi i rozwijającymi się oraz potrzebę wprowadzenia do niego nowych technologii. Podobnie w Zaleceniach zwrócono się do Narodowych Komisji ds. Unesco o wystąpienie podczas następnej Konferencji Generalnej Unesco w sprawie unowocześnienia programu.

Information Development 1995 Vol. 11 nr 3 s. 141-143

Maszynopis wpłynął do redakcji 15 grudnia 1995

WYDAWNICTWA OTRZYMANE

Wydawnictwa zwarte

- Biblioteka naukowa. Automatyzacja, organizacja, zarządzanie. Materiały z konferencji naukowej „Organizacja i zarządzanie bibliotekami naukowymi w procesie automatyzacji”.* Poznań, 15-17 listopad 1994 r. Red. meryt. Artur Jazdon, Ewa Stachowska-Musiał. Warszawa: Wydaw. SBP 1995. Propozycje i Materiały, 4.
- Biblioteka pod Atlantami.* Informator. Oprac. Jacek Czarnik. Wałbrzych: Woj. Bibl. Publ. [1995].
- Biblioteki w Polsce.* Informator. Warszawa: Wydaw. SBP 1995. Bydgoszcz, województwo. 142 s.; Konin, województwo. 49 s.; Leszno, województwo. 59 s.; Włocławek, województwo. 58 s.
- Bibliotekoznawstwo i informacja naukowa. Kształcenie w perspektywie nowego stulecia.* Pr. zbior. pod red. Elżbiety Barbary Zyberty. Warszawa: Wydaw. SBP 1995. Nauka, Dydaktyka, Praktyka, 14.
- Cieszyn Historical Library.* Text: Krzysztof Szelong. Cieszyn: Książnica Cieszyńska [1995].
- Haus des Teschner Buches.* Text: Krzysztof Szelong. Cieszyn: Książnica Cieszyńska 1995.
- Cezary Kasiborski, Jolanta Poważynska: *Automatyzacja w bibliotekarstwie i informacji naukowej.* Bibliografia polskiego piśmiennictwa specjalistycznego za lata 1990-1994. Wałbrzych: Woj. Bibl. Publ. 1995.
- Książnica Cieszyńska.* Tekst: Krzysztof Szelong. Cieszyn: Książnica Cieszyńska 1995.
- Pół wieku wałbrzyskich bibliotek publicznych.* Oprac. red. Jacek Czarnik. Wałbrzych: Woj. Bibl. Publ. 1995.
- Ralf Golling: *Das ehemalige Institutum Judaicum in Berlin und seine Bibliothek.* Berlin: Univ. Bibl. d. Humboldt-Univ. zu Berlin 1993. Schriftenreihe der Universitätsbibliothek der Humboldt-Universität zu Berlin, 57.
- Barbara Sosińska-Kalata: *Podręcznik UKD dla bibliotekarzy i pracowników informacji.* Warszawa: Wydaw. SBP 1995. Nauka, Dydaktyka, Praktyka, 15.
- Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich.* Informator. Oprac. i red. Edward Jakimowicz. Warszawa: Wydaw. SBP 1995.
- Z problemów ochrony, konserwacji i rejestracji regionalnego dziedzictwa piśmienniczego.* Pod red. Idziego Pаницa. Cieszyn: Książnica Cieszyńska 1994.
- Zadania biblioteki wyższej uczelni technicznej wczoraj, dziś i jutro.* Warszawa, 7-8 listopada 1995 r. Materiały konferencyjne. [Warszawa]: Bibl. Gł. PW [1995].
- Stefan Żółkiewski: *Spoleczne konteksty kultury literackiej na ziemiach polskich (1890-1939).* Przygot. do dr. Alina Brodzka i in. [Warszawa: Inst. Badań Lit. PAN 1995].

Wydawnictwa ciągłe

- Bibliotekarz* 1995 nr 9-12.
- Biuletyn Informacyjny.* Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich 1995 nr 2.
- Knižnice a Informácie* 1995 R. 27 č. 10, 12.
- Książnica Śląska* 1988-1994 T. 25.
- Polish Libraries Today* 1995 Vol. 3.
- Poradnik Bibliotekarza* 1995 nr 9-11/12.
- Rocznik Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie* 1995 R. 40.
- Zagadnienia Informacji Naukowej* 1994 nr 1/2.

AUTORZY

- Marta GRABOWSKA, dr hab. — Uniwersytet Warszawski. Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej i Centrum Europejskie
- Piotr GRABOWSKI, mgr — Uniwersytet Warszawski. Centrum Europejskie
- Hanna MACHIŃSKA, dr — Uniwersytet Warszawski. Wydział Prawa i Administracji i Centrum Europejskie
- Anna OGONOWSKA, mgr — Uniwersytet Warszawski. Centrum Europejskie
- Małgorzata OPALIŃSKA, mgr — Uniwersytet Warszawski. Centrum Europejskie
- Jacek PETZEL, dr — Uniwersytet Warszawski. Wydział Prawa i Administracji
- Maciej S. SIEKIERSKI, mgr inż. — Politechnika Warszawska. Wydział Chemiczny;
- Małgorzata SIEMIŃSKA, mgr inż. — Polski Komitet Normalizacyjny
- Hanna ZASADOWA, mgr — Warszawa
- Kronikę krajową oprac.
Hanna ŁASKARZEWSKA, mgr — Biblioteka Narodowa
- Kronikę zagraniczną oprac.
Mirosława KOCIĘCKA, mgr — Biblioteka Narodowa
- Tłumaczenia:
Anna OGONOWSKA, mgr — Uniwersytet Warszawski. Centrum Europejskie
- Eugeniusz ŚCIBOR, dr hab., prof. WSP Olsztyn — Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Olsztynie. Zakład Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej
- Małgorzata ŻUREK — Prosper Bank

WSKAZÓWKI DLA AUTORÓW

Redakcja *Przeglądu Bibliotecznego* uprzejmie prosi autorów o przestrzeganie następujących zasad przy nadsyłaniu materiałów do publikacji:

- artykuł nie powinien przekraczać 15 stron, a recenzja, sprawozdanie itp. — 10 stron maszynopisu formatu A4 wraz z przypisami i ewentualnymi tablicami;
- tekst maszynopisu powinien być napisany z podwójnym odstępem między wierszami (ok. 30 wierszy na stronie, margines 5 cm);
- materiały ilustracyjne (np. tablice, wykresy) powinny być umieszczone na osobnych ponumerowanych stronach z zaznaczeniem ich miejsca w tekście;
- przypisy należy umieszczać na końcu tekstu na osobnych stronach. Opis w przypisie winien składać się z imienia i nazwiska autora, tytułu publikacji, miejsca wydania, nazwy wydawnictwa i roku wydania oraz stron, na których znajduje się cytowany fragment. W przypadku powoływania się na artykuł opis powinien zawierać imię i nazwisko autora, tytuł artykułu, nazwę czasopisma, rok, tom, numer i strony (od — do) lub stronę cytowanego fragmentu;
- każdy artykuł winien być zaopatrzony w streszczenie autorskie o objętości ok. 1/2 strony maszynopisu;
- autorzy proszeni są o podawanie (oprócz imienia i nazwiska) również tytułu naukowego, nazwy i adresu instytucji, w której pracują, prywatnego adresu oraz numeru telefonu, a także danych koniecznych do wypełnienia deklaracji podatkowej: daty i miejsca urodzenia, imion rodziców, numeru ewidencyjnego PESEL, adresu rejonowego urzędu skarbowego oraz formy płatności;
- materiały należy dostarczać w 2 egzemplarzach.

Przegląd Biblioteczny drukuje materiały oryginalne, tylko takie, których Autor nie zamierza publikować w innych czasopiśmie. Redakcja zamawia materiały na podstawie wcześniejszego zgłoszenia tematu lub konspektu. Materiałów nie zamówionych redakcja nie zwraca.

Redakcja zastrzega sobie prawo skracania tekstów oraz wprowadzania zmian w uzgodnieniu z Autorem.

PRZEGLĄD BIBLIOTECZNY

Warunki prenumeraty

Zamówienia na prenumeratę „Przeglądu Bibliotecznego” przyjmuje wydawca:
Biblioteka PAN w Warszawie
Redakcja „Przeglądu Bibliotecznego”
Pałac Kultury i Nauki, VI p.
00-901 Warszawa
tel. 656-66-00, tel./fax 620-33-02

Zgłoszenia na prenumeratę przyjmujemy na piśmie do końca roku poprzedzającego okres zamówienia. Można również zamawiać w redakcji zeszyty pojedyncze, zarówno archiwalne jak i bieżące.

Formy płatności (gotówka lub wpłata na konto: ZAP PAN PBK XIII O/Warszawa nr 370044-8572-139-1 z dopiskiem: „Przegląd Biblioteczny”):

- po otrzymaniu zamówionego zeszytu wraz z rachunkiem (tylko uproszczonym),
- jako przedpłata na okres roczny.

W 1996 r. opublikujemy 3 zeszyty w cenach: 9,50 zł, 10,00 zł i 15,00 zł.

W razie zmiany cen w okresie objętym prenumeratą wydawca zastrzega sobie prawo do wystąpienia o dopłatę różnicy cen.

Ponadto sprzedaż zeszytów bieżących prowadzi: Księgarnia ORPAN (00-901 Warszawa, PKiN; konto: NBP IX O/Warszawa nr 1094-4792, płatność gotówką, przelewem lub za zaliczeniem pocztowym), Księgarnia Naukowa im. B. Prusa (00-068 Warszawa, Krakowskie Przedmieście 11), kiosk „APRO” Biblioteka Narodowa (00-973 Warszawa, al. Niepodległości 213), Księgarnia Akademicka w Krakowie (31-007 Kraków, ul. Gołębia 18).

**INFORMACJA I DOKUMENTACJA
UNII EUROPEJSKIEJ I RADY EUROPY
AKRONIMY I INNE SKRÓTY Z OBJAŚNIENIAMI**

SKRÓTY I AKRONIMY Z OBJAŚNIENIAMI

- AACR 2** — Anglo-American Cataloguing Rules. 2 ed. (Anglo-amerykańskie zasady katalogowania — przepisy katalogowania stosowane w krajach angielskojęzycznych)
- ABEL** — 'Amtsblatt Elektronisch' (Elektroniczny dziennik ustaw — baza danych, składowa serwisu EUROBASES, zawierająca dziennik ustaw Unii Europejskiej)
- ACP** — African, Caribbean and Pacific states (kraje Afryki, Wysp Karaibskich i wysp Pacyfiku — grupa państw współpracująca gospodarczo z Unią Europejską)
- AECMA** — Association Européenne des Constructeurs de Matériel Aéronautique (Europejskie Stowarzyszenie Konstruktorów Sprzętu Lotniczego i Kosmicznego)
- AIDA** — Alternatives for International Document Availability (Alternatywy międzynarodowej dostępności dokumentu — nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej, bliższa charakterystyka zob. s. 373).
- AIM** — Advanced Informatics in Medicine (Zaawansowane technologie w medycynie — program Komisji Europejskiej)
- ARCA** — Access to Remote Catalogues by implementing SR target functions (Zdalny dostęp do katalogów przez zastosowanie funkcji normy SR — nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej, bliższa charakterystyka zob. s. 372)
- ARCDON** — (baza zawierająca spisy treści *OJ* przechowywane w postaci archiwum optycznego)
- ARKA** — Automatyczne Redagowanie Katalogów (Centralny katalog zagranicznych wydawnictw ciągłych w bibliotekach polskich)
- ASB** — Associated Standard Bodies (Stowarzyszone Organizacje Normalizacyjne — międzynarodowe stowarzyszenie organizacji normalizacyjnych)
- AWU** — Annual Work Unit (roczna jednostka pracy — jednostka statystyczna)
- BAMBI** — Better Access to Manuscripts and Browsing of Images (Lepszy dostęp do rękopisów i przeglądanie obrazów — nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej, bliższa charakterystyka zob. s. 375)
- BIBDEL** — (nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej, bliższa charakterystyka zob. s. 373)
- BIBLIOTHECA** — (nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej, bliższa charakterystyka zob. s. 374)
- BORGES** — (nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej, bliższa charakterystyka zob. s. 374)
- BTS** — Technical Sector Board (Techniczna Rada Sektorowa)
- CANAL/LS** — (nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej, bliższa charakterystyka zob. s. 375)
- CANTATE** — Computer Access to Notation and Text in music libraries (Komputerowy dostęp do materiałów w bibliotekach muzycznych — nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej, bliższa charakterystyka zob. s. 374)
- CASELIBRARY** — (nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej, bliższa charakterystyka zob. s. 376)
- CATEL** — Electronic Catalogue (katalog elektroniczny)
- CCL** — Common Command Language (powszechny język komend — język komend często stosowany w systemach informacyjnych)
- CDBIB** — (nazwa projektu realizowanego w ramach programu IMPACT Komisji Europejskiej)

- CEDEFOP** — Centre Européen pour le Developpement de la Formation Professionnelle (Europejskie Centrum Rozwoju Szkolenia Zawodowego — instytucja ściśle współpracująca z organami Wspólnot Europejskich)
- CEEP** — Centre Européen de l'Enterprise Publique (Europejski Ośrodek Przedsiębiorstw Publicznych — związek pracodawców)
- CEJ** — Centre Européen de la Jeunesse (Europejskie Centrum Młodzieżowe — instytucja współpracująca z Radą Europy)
- CELEX** — Communitatis Europaeae Lex (Prawo Wspólnot Europejskich — nazwa pełnotekstowej bazy danych prawa Unii Europejskiej)
- CEN** — Comité Européen de Normalisation (Europejski Komitet Normalizacyjny — współpracuje ze Wspólnotami Europejskimi, ale nie jest ich instytucją)
- CENELEC** — Comité Européen de Normalisation Electrotechnique (Europejski Komitet Normalizacji Elektrotechnicznej — współpracuje ze Wspólnotami Europejskimi, ale nie jest ich instytucją)
- CERES** — Council of Europe Retrieval System (System wyszukiwania informacji Rady Europy — baza dokumentacyjna Rady Europy)
- CES** — Comité Economique et Social (Komitet Ekonomiczno-Społeczny — instytucja Wspólnot Europejskich)
- CEUW** — (katalog alfabetyczny i rzeczowy książek Centrum Europejskiego Uniwersytetu Warszawskiego)
- CM** — Committee of Ministers (Komitet Ministrów — seria dokumentów Komitetu Ministrów Rady Europy)
- CN** — Combined Nomenclature (nomenklatura scalona — ujednolicona terminologia nazw towarów używana w Unii Europejskiej przy wymianie handlowej)
- COBRA** — Computerized Bibliographic Record Actions (skomputeryzowany zapis bibliograficzny)
- COM Documents** — Commission Documents (seria dokumentów roboczych Komisji Europejskiej)
- COMETT** — Community action programme for Education and Training for Technology (Program działań Wspólnoty na rzecz edukacji i szkolenia w zakresie technologii — program realizowany przez Komisję Europejską)
- COMEXT** — (baza danych Wspólnot Europejskich nt. statystyki handlu zagranicznego)
- COPINET** — (nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej)
- CORDIS** — Community Research and Development Information Service (System informacyjny Wspólnoty o badaniach i rozwoju — baza danych Wspólnot Europejskich rejestrująca informacje o badaniach naukowych i rozwoju technologicznym)
- COREPER** — Committee of Permanent Representatives (Komitet Stałych Przedstawicieli — organ Wspólnot Europejskich)
- CPA** — Classification of Products by Activities (Klasyfikacja produktów według działalności gospodarczej — klasyfikacja używana w Unii Europejskiej do celów statystycznych)
- CPV** — Common Procurement Vocabulary (Powszechny słownik zamówień publicznych — słownik terminów używanych w bazie TED)
- CR** — CEN Report (Raport CEN)
- CRONOS** — (statystyczna baza danych EUROSTAT-u o gospodarce)
- DALI** — Document and Library Integration (nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej, bliższa charakterystyka zob. s. 374)
- DECIDE** — (nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej)
- DECIMAL** — Decision Making in Libraries (Podejmowanie decyzji w bibliotekach — nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej, bliższa charakterystyka zob. s. 375)
- DECOMATE** — Delivery of Copyright Material to End-users (Dostarczanie użytkownikowi końcowemu dokumentów objętych prawem autorskim — nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej, bliższa charakterystyka zob. s. 374)

- DELTA** — Developing European Learning through Technological Advance (program Komisji Europejskiej promujący uczenie się na odległość)
- DEP** — Depository Library (biblioteka depozytowa fundowana przez Unię Europejską)
- DG** — Directorate-General (Dyrektorat Generalny — oddział organów Wspólnot Europejskich z wyznaczonym zakresem działania, np. w Komisji Europejskiej lub Parlamencie Europejskim)
- EBP** — European Books in Print (Europejskie książki w druku — nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej, bliższa charakterystyka zob. s. 373)
- EC** — European Community(ties) (Wspólnota(y) Europejska(ie))
- EC References** — (bibliograficzna baza danych na CD-ROM-ach nt. integracji europejskiej)
- ECHO** — European Commission Host Organization (Host Komisji Europejskiej)
- ECISS** — European Committee for Iron and Steel Standardization (Europejski Komitet ds. Normalizacji Żelaza i Stali)
- ECLAS** — European Commission's Library Automated System (zautomatyzowany katalog Biblioteki Centralnej Komisji Europejskiej w Brukseli, a także tezaurus tego katalogu)
- ECMA** — European Computer Manufacturers Association (Europejskie Stowarzyszenie Producentów Komputerów)
- EDC** — European Documentation Centre (ośrodek dokumentacji europejskiej fundowany przez Unię Europejską)
- EDI** — Electronic Document Interchange (przesyłanie dokumentów elektronicznych — zestaw komunikatów do tworzenia i wymiany elektronicznej standardowych dokumentów biznesowych)
- EDIL** — Electronic Document Interchange between Libraries (Wymiana dokumentów elektronicznych między bibliotekami — nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej, bliższa charakterystyka zob. s. 372)
- EDILIBE** — Electronic Data Interchange for Libraries and Booksellers in Europe (Wymiana danych elektronicznych między bibliotekami i księgarzami w Europie — nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej, bliższa charakterystyka zob. s. 372)
- EDUCATE** — (nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej, bliższa charakterystyka zob. s. 373)
- EEA** — European Economic Area (Europejski Obszar Gospodarczy)
- EEC** — European Economic Community (Europejska Wspólnota Gospodarcza)
- EFA** — Editorial Freelancer Association (Stowarzyszenie Wolnych Wydawców — związek zawodowy)
- EFTA** — European Free Trade Association (Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu)
- EIB** — European Investment Bank (Europejski Bank Inwestycyjny)
- ELISE** — Electronic Library Image Service for Europe (Elektroniczny serwis biblioteki obrazów w Europie — nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej, bliższa charakterystyka zob. s. 373)
- ELSA** — (nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej, bliższa charakterystyka zob. s. 374)
- EN** — (Europejska Norma)
- ENV** — Prstandard (Europejska Przednorma)
- EOTC** — European Organization for Testing and Certification (Europejska Organizacja ds. Badań i Certyfikacji)
- EP Reports** — European Parliament Reports (Raporty Parlamentu Europejskiego — nazwa serii)
- EPISTEL** — European Parliament Information System by Telephone (Telefoniczny system informacji Parlamentu Europejskiego)
- EPOQUE** — European Parliament Online Query System (System wyszukiwania online Parlamentu Europejskiego)
- EQLIPSE** — Evaluation and Quality in Library Performance System (Ocena i jakość systemów bibliotecznych — nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej, bliższa charakterystyka zob. s. 375)

- ERASMUS** — European Community Action Scheme for the Mobility of University Students (program działań Wspólnot Europejskich w zakresie wymiany studentów)
- ERC** — European Reference Centre (ośrodek informacji europejskiej fundowany przez Unię Europejską)
- ESA** — European Space Agency (Europejska Agencja Kosmiczna); European System of integrated economic Accounts (europejski system rachunków)
- ESS** — European Statistical System (Europejski system statystyczny)
- ETS** — European Treaties Series (Seria Traktatów Europejskich wydawana przez Radę Europy)
- ETSI** — European Telecommunications Standards Institute (Europejski Instytut Normalizacji Telekomunikacyjnej)
- ETUC** — European Trade Union Confederation (Europejska Konfederacja Związków Zawodowych)
- EUDisED** — European Documentation and Information System for Education (Europejski system dokumentacji i informacji dla kształcenia — utworzony przez Radę Europy)
- EUI** — European University Institute (Europejski Instytut we Florencji)
- EURATOM** — European Atomic Energy Community (Europejska Wspólnota Energii Atomowej)
- EURILIA** — (nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej, bliższa charakterystyka zob. s. 374)
- EURISTOTE** — Institutes and Researches on European Integration (baza danych nt. badań nad integracją europejską)
- EUROBASES** — (Bazy europejskie — serwis informacyjny Wspólnot Europejskich)
- EUROCHAMBERS** — Association of European Chambers of Commerce and Industry (Stowarzyszenie Europejskich Izb Handlowych i Przemysłowych — związek pracodawców)
- EUROCRON** — (statystyczna baza danych Wspólnot Europejskich)
- EUROFARM** — (statystyczna baza danych Wspólnot Europejskich nt. struktury rolnej)
- EUROGI** — European Umbrella Organization for Geographic Information (Europejska Organizacja Informacji Geograficznej)
- EuroMenUSE** — (nazwa nowego interfejsu systemu EPOQUE)
- EUROPAGATE** — (nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej, bliższa charakterystyka zob. s. 374)
- EUROSTAT** — Statistical Office of the European Communities (Statystyczne Biuro Wspólnot Europejskich)
- EUROSTATISTICS** — (sektor bazy EUROCRON obejmujący dane statystyczne o gospodarce Unii Europejskiej)
- EUROVOC** — European Vocabulary (wielojęzyczny tezaurus opracowany przez Biuro Oficjalnych Wydawnictw Wspólnot Europejskich)
- EWOS** — European Workshop of Open Systems (Europejska Pracownia Systemów Otwartych)
- EWWiS** — Europejska Wspólnota Węgla i Stali
- EXLIB** — (nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej, bliższa charakterystyka zob. s. 374)
- FACIT** — Fast Automatic Conversion with Integrated Tools (nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej, bliższa charakterystyka zob. s. 372)
- FADN** — Farm Accountancy Data Network (Sieć danych o dochodach rolniczych)
- FARMSTAT** — (sektor bazy EUROCRON obejmujący dane statystyczne o rolnictwie pochodzące z powszechnego spisu rolnego przeprowadzonego we Wspólnotach Europejskich w 1987 r.)
- FASTDOC** — Fast Document ordering and document delivery (Szybkie zamawianie i dostarczanie dokumentów — nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej)
- FEJ** — Fonds Européen pour la Jeunesse (Europejski fundusz młodzieżowy — fundusz utworzony przez Radę Europy)
- FETBB** — Fédération Européenne des Travailleurs du Batiment et du Bois (Europejska Federacja Pracowników Budownictwa — związek zawodowy)

- FIEC** — European Construction Industry Federation (Europejska Federacja Przemysłu Budowlanego)
- GATT** — General Agreement on Trade and Tariffs (Porozumienie ogólne o handlu i taryfach celnych)
- GDP** — Gross Domestic Product (produkt narodowy brutto)
- GISCO** — Geographic Information System of the Commission of the European Communities (System informacji geograficznej Komisji Europejskiej)
- HELEN** — (nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej, bliższa charakterystyka zob. s. 372)
- HD** — Harmonization Document (dokument harmonizacyjny)
- HISTORIA** — Heraldic Images Storing Applications (Oprogramowanie przechowywania znaków heraldycznych — nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej, bliższa charakterystyka zob. s. 375)
- HURIDOCs** — Human Rights Information and Documentation Systems (baza Rady Europy nt. praw człowieka)
- HYPERLIB** — Hypertext interfaces to Library information systems (Interfejs hipertekstowy dla bibliotecznych systemów informacyjnych — nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej, bliższa charakterystyka zob. s. 373)
- ICS** — International Classification for Standards (Międzynarodowa klasyfikacja norm)
- IEC** — International Electrotechnical Commission (Międzynarodowa Komisja Elektrotechniczna)
- IMO** — Information Market Observatory (Obserwatorium Rynku Informacji)
- IMPACT** — Information Market Policy Actions (Działania na rzecz polityki rynku informacji — program Komisji Europejskiej)
- INCIPIT** — (nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej, bliższa charakterystyka zob. s. 375)
- INFO'92** — (baza danych Wspólnot Europejskich nt. realizacji jednolitego rynku)
- ION** — Interlending OSI Network (sieć wypożyczeń międzybibliotecznych na podstawie systemów otwartych)
- IOT** — Input-Output Tables (tablice wejścia-wyjścia)
- ISA** — International Federation of National Standardizing Bodies Association (Międzynarodowa Federacja Krajowych Jednostek Normalizacyjnych)
- ISDN** — Integrated Services Digital Network (sieć cyfrowa z integracją usług)
- ISO** — International Organization for Standardization (Międzynarodowa Organizacja Normalizacyjna)
- ISO/DIS** — Draft International Standard (projekt normy międzynarodowej)
- IWP** — Intergovernmental Work Programme (Międzynarodowy program pracy)
- JAE** — Jednolity Akt Europejski
- JSDM** — (format monitora obrazowego)
- JNF** — (dokumenty informacyjne komitetów Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy)
- JUKE-BOX** — (nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej)
- LAB** — Legal Advisory Board (Prawny Komitet Doradczy)
- LIRN** — Library Information enquiry and Referral Network (nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej, bliższa charakterystyka zob. s. 372)
- MECANO** — (nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej)
- MINSTREL** — Management Information Software Tool — Research in Libraries (narzędzia zarządzania informacją — nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej, bliższa charakterystyka zob. s. 375)
- MIRS** — Musical Information Retrieval System (System wyszukiwania informacji muzycznej — nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej, bliższa charakterystyka zob. s. 376)
- MISEP** — Mutual Information System on Employment Policies (wspólny system informacji o polityce zatrudnienia realizowany w państwach Unii Europejskiej)

- MISTRAL** — Mémorisation d'Information, Sélection Traitement et Recherche Authomatique par Logiciel (system i język wyszukiwawczy baz: CELEX, SCAD i SESAME)
- MOBILE** — (nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej, bliższa charakterystyka zob. s. 373)
- MORE** — (nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej, bliższa charakterystyka zob. s. 374)
- MULTILIS** — (nazwa kanadyjskiego zintegrowanego systemu bibliotecznego)
- MUMLIB** — Multimedia Methodology in Libraries (Metodologia multimediów w bibliotekach — nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej, bliższa charakterystyka zob. s. 375)
- MURIEL** — (nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej, bliższa charakterystyka zob. s. 375)
- NACE** — Nomenclature des Activités dans la Communauté Européenne (klasyfikacja działalności gospodarczej we Wspólnotach Europejskich)
- NAP** — National Awareness Partners (krajowi partnerzy ds. rozwoju rynku usług informacyjnych tworzeni w ramach programu IMPACT)
- NUTS** — Nomenclature of Territorial Units for Statistics (nazewnictwo jednostek terytorialnych dla celów statystycznych)
- OCLC** — Online Computer Library Center (amerykańska korporacja utrzymująca największy na świecie katalog centralny)
- OECD** — Organization for Economic Co-operation and Development (Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju)
- OII** — Open Information Interchange (swobodna wymiana informacji elektronicznej)
- OJ** — Official Journal of the European Communities (Dziennik Ustaw Unii Europejskiej)
- OIL** — Weekly Oil Bulletin (Tygodniowy Biuletyn Paliw Płynnych — baza danych Wspólnot Europejskich)
- OLUIT** — Object Oriented Librarian User Interface Tool (nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej, bliższa charakterystyka zob. s. 376)
- ONE** — OPAC Network in Europe (Sieć OPAC w Europie — nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej, bliższa charakterystyka zob. s. 373)
- OOPEC** — Office for Official Publications of the European Communities (Biuro Oficjalnych Wydawnictw Wspólnot Europejskich — wydawnictwo)
- OPAC** — Open Public Access Catalogue (katalog publicznie dostępny)
- OSI** — Open Systems Interconnection (współpraca systemów otwartych)
- OVIDE** — Organisation du Videotex pour le Député Européen (nazwa videotex-u dla deputowanych do Parlamentu Europejskiego)
- PARAGON** — (nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej, bliższa charakterystyka zob. s. 372)
- PERIO** — (katalog alfabetyczny i rzeczowy czasopism Centrum Europejskiego UW)
- PLAIL** — Public Libraries and Independent Learners (Biblioteki publiczna a niezależni uczniowie — nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej, bliższa charakterystyka zob. s. 373)
- prEN** — (projekt normy europejskiej)
- PROPOS** — (indeks rzeczowy serii: COM Documents i CES Opinions and Reports; baza Centrum Europejskiego UW)
- RACE** — Research and development in Advanced Communications technologies for Europe (Badania i rozwój zaawansowanych technologii komunikacyjnych w Europie — program Komisji Europejskiej)
- RAPID** — (serwis prasowy Komisji Europejskiej — nazwa bazy danych)
- REACTIVE TELECOM** — (nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej, bliższa charakterystyka zob. s. 374)
- REGIO** — Regional statistics (baza danych nt. statystyki regionalnej)
- REGIOSTAT** — (sektor bazy EUROCRON zawierający dane statystyczne regionów Unii Europejskiej)

- RIDDLE** — Rapid Information Display and Dissemination in Library Environment (nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej)
- RTD** — Research and Technological Development (badania naukowe i rozwój technologiczny)
- SABINE** — Système d'Accès à la Banque Informatique des Nomenclatures Européennes (System dostępu do banku danych nazewnictwa europejskiego — według krajów i produktów, baza wspomagająca CRONOS, COMEXT, EUROSTATISTICS)
- SC** — Sub-Committee (podkomitet)
- SCAD** — Service Central Automatisé de Documentation (Centralny zautomatyzowany serwis dokumentacyjny — bibliograficzna baza danych Wspólnot Europejskich nt. integracji europejskiej)
- SDI** — Selektowna Dystrybucja Informacji
- SEA** — Single European Act (Jednolity Akt Europejski)
- SELF** — (nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej)
- SESAM** — System for Electronic Support of Academic Material (nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej)
- SESAME** — (baza danych dotycząca badań nad energetyką, składowa serwisu EUROBASES)
- SGM** — Standard Gross Margin (jednostka statystyczna)
- SGML** — Standard Generalized Markup Language (język elektronicznego zapisu tekstu)
- SOCKER** — SR Origin Communication Kernel (nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej)
- SOEC** — Statistical Office of the European Communities = EUROSTAT (Statystyczne Biuro Wspólnot Europejskich)
- SPINES** — (tezaurus z zakresu energetyki stosowany w bazie SESAME)
- SPRINTEL** — (nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej)
- SR** — Search and Retrieve (norma ISO do zdalnego wyszukiwania informacji w różnych systemach po zadaniu jednego pytania, odpowiednik amerykańskiej normy Z39.50)
- STAR** — Standardization and Research (normalizacja i badania)
- TC** — Technical Committee (Komitet Techniczny)
- TED** — Tenders Electronic Daily (Elektroniczny dziennik przetargów — baza danych)
- TEDIS** — Trade Electronic Data Interchange System (System wymiany elektronicznych danych w handlu — program Komisji Europejskiej)
- TRAIN-CODE** — (nazwa projektu realizowanego w ramach programu IMPACT Komisji Europejskiej)
- TRAIN-INTER** — (nazwa projektu realizowanego w ramach programu IMPACT Komisji Europejskiej)
- TRAIN-ISS** — (nazwa projektu realizowanego w ramach programu IMPACT Komisji Europejskiej)
- TRAIN-TRAIN** — (nazwa projektu realizowanego w ramach programu IMPACT Komisji Europejskiej)
- TRANSLIB** — (nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej)
- TUTB** — European Trade Union Technical Bureau for Health and Safety (Biuro Techniczne Zdrowia i Bezpieczeństwa Europejskich Związków Zawodowych)
- UE** — Unia Europejska
- UNICE** — Union des Confédérations de l'Industrie et des Employeurs d'Europe (Związek Europejskich Konfederacji Przemysłowych i Pracodawców)
- UseMARCON** — (nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej)
- VAN EYCK** — (nazwa projektu realizowanego w ramach programu bibliotecznego Komisji Europejskiej)
- VAT** — Value Added Tax (podatek od wartości dodanej)
- WTO** — World Trade Organization (Światowa Organizacja Handlu)

Cena — 12,50 zł

Zeszyt 1/1996 r. będzie zawierał m.in.: M. DEMBOWSKA: Profesor Tadeusz Kotarbiński o pracy bibliotek i bibliotekarzy, J. KAPUŚCIK: GBL — wczoraj i dziś, Z. ŻMIGRODZKI: Projekt EDIL — międzynarodowej wymiany elektronicznej informacji tekstowej, Z. NOWAK: Biblioteka Gdańska 1596-1996, B. HOWORKA: O krajowej sieci bibliotek medycznych.